

مرکز تحقیقات ایرانیکا

اصفهان

گامی

عزیزان
علیهما السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

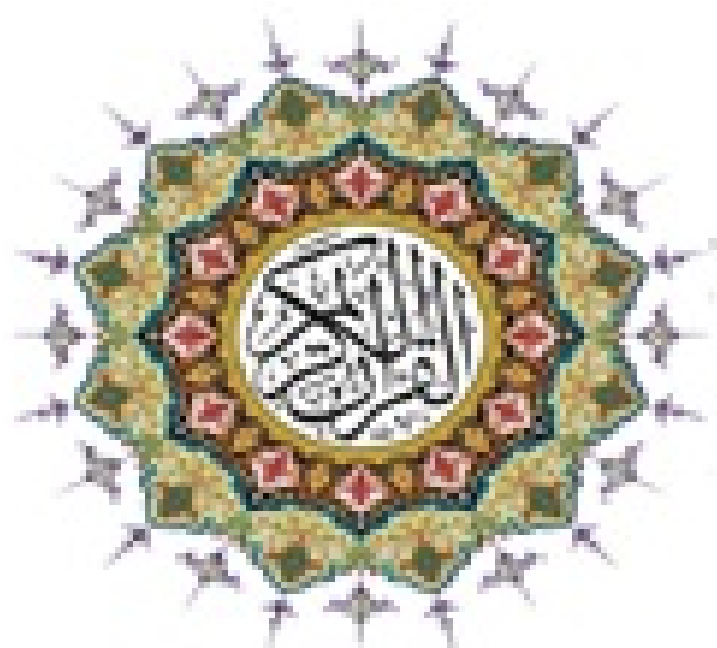
.com

.org

.net

.ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۱۰۱

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۱۰۱

نویسنده:

رسول ملکیان اصفهانی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۳۸	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۱۰۱
۳۸	مشخصات کتاب
۳۸	۱- منافقان
۴۲	۲- آثار اخروی فرزندان منافقان
۴۲	۳- آثار اخروی مال منافقان
۴۳	۴- آثار ارتداد منافقان
۴۴	۵- آثار اغواپذیری منافقان
۴۴	۶- آثار افساد منافقان
۴۴	۷- آثار امکانات مادی منافقان
۴۵	۸- آثار ایمان منافقان
۴۶	۹- آثار بخل منافقان صدر اسلام
۴۶	۱۰- آثار بیماری قلب منافقان
۴۶	۱۱- آثار تخلف منافقان
۴۶	۱۲- آثار ترس منافقان
۴۷	۱۳- آثار توبه منافقان
۴۸	۱۴- آثار ثروت منافقان
۴۸	۱۵- آثار جهل منافقان
۵۰	۱۶- آثار خشنودی منافقان متخلف
۵۰	۱۷- آثار دنیاطلبی منافقان
۵۰	۱۸- آثار ذکر توطئه منافقان
۵۱	۱۹- آثار ذکر خیانت منافقان
۵۲	۲۰- آثار سطحی نگری منافقان
۵۲	۲۱- آثار شک منافقان

۵۲	۲۲- آثار عجز منافقان
۵۳	۲۳- آثار عقیده منافقان
۵۴	۲۴- آثار عمل صالح منافقان
۵۴	۲۵- آثار عمل منافقان
۵۴	۲۶- آثار عمل ناپسند منافقان
۵۴	۲۷- آثار غفلت منافقان
۵۶	۲۸- آثار قبول خط مشی منافقان
۵۶	۲۹- آثار کفر منافقان
۵۸	۳۰- آثار کفر منافقان صدر اسلام
۵۸	۳۱- آثار لجاجت منافقان
۵۸	۳۲- آثار منفعت طلبی منافقان
۶۰	۳۳- آثار نجوای منافقان
۶۰	۳۴- آرزوهای باطل منافقان
۶۰	۳۵- آرزوهای منافقان
۶۱	۳۶- آزادی منافقان صدر اسلام
۶۲	۳۷- آسایش طلبی منافقان مدینه
۶۲	۳۸- آگاهی منافقان
۶۲	۳۹- آموزش منافقان
۶۴	۴۰- آموزش منافقان پیرو
۶۴	۴۱- آواره سازی منافقان
۶۴	۴۲- آواره سازی منافقان مدینه
۶۵	۴۳- ابتلای منافقان
۶۶	۴۴- اتحاد ظاهری منافقان
۶۶	۴۵- اتحاد ظاهری منافقان مدینه
۶۶	۴۶- اتحاد منافقان مدینه
۶۷	۴۷- اتحاد منافقان مدینه با یهود

۶۸	۴۸- اتکای منافقان
۶۸	۴۹- اجابت دعای منافقان
۶۹	۵۰- اجازه خواهی منافقان
۷۰	۵۱- اجتناب از ادیت منافقان
۷۰	۵۲- اجتناب از منافقان
۷۰	۵۳- اجتناب منافقان مدینه از دفاع
۷۰	۵۴- احتضار منافقان
۷۱	۵۵- احکام منافقان پس از غزوه تبوک
۷۲	۵۶- احکام منافقان قبل از غزوه تبوک
۷۲	۵۷- اختلاف افکنی منافقان
۷۳	۵۸- اختلاف باطنی منافقان
۷۴	۵۹- اختلاف منافقان
۷۴	۶۰- اخلاص منافقان
۷۵	۶۱- اخلاص منافقان صدر اسلام
۷۶	۶۲- ادعاهای منافقان
۷۸	۶۳- ادعاهای منافقان صدر اسلام
۷۹	۶۴- ادعای منافقان
۷۹	۶۵- ادیتهای منافقان
۸۲	۶۶- ادیتهای منافقان به زنان مؤمن
۸۲	۶۷- ادیتهای منافقان مدینه
۸۳	۶۸- ارتداد منافقان صدر اسلام
۸۴	۶۹- ارتداد منافقان مدینه
۸۴	۷۰- ارزشگذاری منافقان
۸۵	۷۱- ازدیاد بیماری قلب منافقان
۸۶	۷۲- ازدیاد پلیدی منافقان
۸۶	۷۳- ازدیاد سرگردانی منافقان

- ۷۴- ازدیاد طغیان منافقان ۸۶
- ۷۵- استغفار برای منافقان ۸۷
- ۷۶- استکبار منافقان ۸۸
- ۷۷- استمداد از منافقان ۸۸
- ۷۸- استمهال منافقان ۸۸
- ۷۹- استهزاگری منافقان ۹۰
- ۸۰- استهزاهای منافقان ۹۰
- ۸۱- استهزاهای منافقان صدر اسلام ۹۲
- ۸۲- استهزاهای منافقان مدینه ۹۲
- ۸۳- استهزای منافقان ۹۲
- ۸۴- استیذان منافقان از محمد (ص) ۹۶
- ۸۵- اسرار منافقان ۹۷
- ۸۶- اسلام ستیزی منافقان ۹۸
- ۸۷- اسلام ستیزی منافقان صدر اسلام ۹۸
- ۸۸- اسلام منافقان ۹۸
- ۸۹- اسلام منافقان صدر اسلام ۹۸
- ۹۰- اصرار منافقان صدر اسلام ۱۰۰
- ۹۱- اصلاح ناپذیری منافقان ۱۰۰
- ۹۲- اضرار منافقان ۱۰۰
- ۹۳- اضطراب منافقان ۱۰۰
- ۹۴- اضطراب منافقان مدینه در غزوه احزاب ۱۰۲
- ۹۵- اطلاع رسانی غلط منافقان ۱۰۳
- ۹۶- اظهار عجز منافقان ۱۰۴
- ۹۷- اعتراض به منافقان ۱۰۴
- ۹۸- اعتراض منافقان ۱۰۴
- ۹۹- اعراض از منافقان ۱۰۵

- ۱۰۰- اعراض منافقان از ایمان ----- ۱۰۷
- ۱۰۱- اعراض منافقان از صالحان ----- ۱۰۷
- ۱۰۲- اعطای مال به منافقان ----- ۱۰۸
- ۱۰۳- اعلان بی لیاقتی منافقان ----- ۱۰۸
- ۱۰۴- اغواپذیری منافقان ----- ۱۰۸
- ۱۰۵- اغواگری منافقان ----- ۱۱۰
- ۱۰۶- اغواگری منافقان مدینه ----- ۱۱۰
- ۱۰۷- افساد منافقان ----- ۱۱۰
- ۱۰۸- افساد منافقان مدینه ----- ۱۱۵
- ۱۰۹- افشای توطئه منافقان ----- ۱۱۶
- ۱۱۰- افشای توطئه منافقان صدر اسلام ----- ۱۱۶
- ۱۱۱- افشای راز منافقان ----- ۱۱۶
- ۱۱۲- افشای روابط منافقان مدینه ----- ۱۱۹
- ۱۱۳- افشای کینه منافقان ----- ۱۲۰
- ۱۱۴- افشای منافقان ----- ۱۲۰
- ۱۱۵- افشای منافقان خائن ----- ۱۲۴
- ۱۱۶- افشای منافقان صدر اسلام ----- ۱۲۴
- ۱۱۷- اقرار منافقان ----- ۱۲۶
- ۱۱۸- اقرار منافقان صدر اسلام ----- ۱۲۶
- ۱۱۹- اقسام منافقان ----- ۱۲۶
- ۱۲۰- امتحان منافقان ----- ۱۲۸
- ۱۲۱- امکانات مادی منافقان ----- ۱۲۸
- ۱۲۲- امکانات مادی منافقان صدر اسلام ----- ۱۳۰
- ۱۲۳- امیدواری اخروی منافقان ----- ۱۳۱
- ۱۲۴- انتظارات منافقان ----- ۱۳۲
- ۱۲۵- انتقام جویی منافقان ----- ۱۳۲

- ۱۲۶- انحراف منافقان ۱۳۲
- ۱۲۷- اندوه منافقان ۱۳۴
- ۱۲۸- انذار منافقان مدینه ۱۳۴
- ۱۲۹- انزوای اجتماعی منافقان صدر اسلام ۱۳۵
- ۱۳۰- انگیزه های منافقان ۱۳۶
- ۱۳۱- اهانت‌های منافقان ۱۳۶
- ۱۳۲- اهانت‌های منافقان صدر اسلام ۱۳۶
- ۱۳۳- اهداف منافقان ۱۳۷
- ۱۳۴- اهداف منافقان از جهاد ۱۳۸
- ۱۳۵- اهداف منافقان در جنگ ۱۳۸
- ۱۳۶- اهمیت اعراض از منافقان ۱۳۹
- ۱۳۷- اهمیت تشخیص منافقان ۱۴۰
- ۱۳۸- ایمان منافقان ۱۴۰
- ۱۳۹- ایمان منافقان مدینه ۱۴۰
- ۱۴۰- بازی منافقان با دین ۱۴۰
- ۱۴۱- بخل منافقان ۱۴۱
- ۱۴۲- بخل منافقان مدینه ۱۴۳
- ۱۴۳- بدخواهی منافقان ۱۴۴
- ۱۴۴- برادران منافقان ۱۴۴
- ۱۴۵- برخورد با منافقان ۱۴۴
- ۱۴۶- برخورد منافقان ۱۴۶
- ۱۴۷- بهانه جویی منافقان ۱۴۸
- ۱۴۸- بهانه جویی منافقان صدر اسلام ۱۵۰
- ۱۴۹- بهانه جویی منافقان مدینه ۱۵۰
- ۱۵۰- بی ادبی منافقان ۱۵۱
- ۱۵۱- بی ارزشی اموال منافقان ۱۵۲

- ۱۵۲- بی ارزشی انفاق منافقان ۱۵۲
- ۱۵۳- بی ارزشی عمل صالح منافقان ۱۵۴
- ۱۵۴- بی ارزشی فرزندان منافقان ۱۵۴
- ۱۵۵- بی انصافی منافقان ۱۵۴
- ۱۵۶- بی ایمانی منافقان ۱۵۴
- ۱۵۷- بی پناهی اخروی منافقان ۱۵۶
- ۱۵۸- بی پناهی منافقان ۱۵۶
- ۱۵۹- بی تأثیری استغفار برای منافقان ۱۵۶
- ۱۶۰- بی تأثیری توطئه منافقان ۱۵۷
- ۱۶۱- بی حیایی منافقان ۱۵۸
- ۱۶۲- بی شخصیتی منافقان مدینه ۱۵۸
- ۱۶۳- بی عقلی منافقان ۱۵۸
- ۱۶۴- بیگانگی منافقان ۱۶۰
- ۱۶۵- بیماردلی منافقان ۱۶۰
- ۱۶۶- بیماری قلب منافقان ۱۶۰
- ۱۶۷- بیماری قلب منافقان صدراسلام ۱۶۳
- ۱۶۸- بیماری قلب منافقان مدینه ۱۶۴
- ۱۶۹- بینش باطل منافقان ۱۶۴
- ۱۷۰- بینش منافقان ۱۶۴
- ۱۷۱- بینش منافقان صدر اسلام ۱۶۸
- ۱۷۲- بینش منافقان مدینه ۱۷۰
- ۱۷۳- پرگویی منافقان مدینه ۱۷۰
- ۱۷۴- پشیمانی منافقان ۱۷۰
- ۱۷۵- پلیدی منافقان ۱۷۱
- ۱۷۶- پناه جویی منافقان ۱۷۳
- ۱۷۷- پناه جویی منافقان صدر اسلام ۱۷۴

- ۱۷۸- پندارهای منافقان ۱۷۴
- ۱۷۹- پندارهای منافقان مدینه ۱۷۵
- ۱۸۰- پنهانکاری منافقان ۱۷۶
- ۱۸۱- پنهانکاری منافقان صدر اسلام ۱۷۶
- ۱۸۲- پوچی وعده های منافقان ۱۷۶
- ۱۸۳- پیروی از منافقان ۱۷۸
- ۱۸۴- پیشگویی پیدایش منافقان ۱۷۸
- ۱۸۵- تأثیرپذیری از منافقان ۱۷۸
- ۱۸۶- تأثیرپذیری منافقان ۱۷۹
- ۱۸۷- تأخیر عذاب منافقان ۱۸۰
- ۱۸۸- تجارت منافقان ۱۸۰
- ۱۸۹- تحریفگری منافقان ۱۸۰
- ۱۹۰- تحقیر منافقان ۱۸۱
- ۱۹۱- تحقیر منافقان متخلف ۱۸۲
- ۱۹۲- تحلیل بینش منافقان ۱۸۲
- ۱۹۳- تحیت منافقان صدر اسلام ۱۸۲
- ۱۹۴- تحیر منافقان ۱۸۳
- ۱۹۵- تخلف منافقان ۱۸۴
- ۱۹۶- تخلف منافقان از جهاد ۱۸۴
- ۱۹۷- تخلف منافقان از غزوه تبوک ۱۸۶
- ۱۹۸- تداوم نفاق منافقان ۱۸۷
- ۱۹۹- ترس منافقان ۱۸۸
- ۲۰۰- ترس منافقان مدینه ۱۸۹
- ۲۰۱- ترک تکلیف منافقان ۱۹۰
- ۲۰۲- ترک رابطه با منافقان ۱۹۱
- ۲۰۳- ترور منافقان ۱۹۲

- ۲۰۴- تزلزل منافقان مدینه ۱۹۲
- ۲۰۵- تشابه به منافقان ۱۹۲
- ۲۰۶- تشبیه منافقان ۱۹۴
- ۲۰۷- تشبیه منافقان مدینه ۱۹۴
- ۲۰۸- تشکّل منافقان ۱۹۴
- ۲۰۹- تشکّل منافقان صدر اسلام ۱۹۴
- ۲۱۰- تصحیح عقیده منافقان ۱۹۵
- ۲۱۱- تصحیح عقیده منافقان مدینه ۱۹۶
- ۲۱۲- تظاهر منافقان ۱۹۶
- ۲۱۳- تظاهر منافقان به اسلام ۱۹۶
- ۲۱۴- تعجب از رفاه منافقان ۲۰۰
- ۲۱۵- تعداد منافقان صدر اسلام ۲۰۰
- ۲۱۶- تعدد عذاب منافقان ۲۰۱
- ۲۱۷- تفضل به منافقان ۲۰۲
- ۲۱۸- تکبر منافقان ۲۰۲
- ۲۱۹- تکذیبگری منافقان ۲۰۲
- ۲۲۰- تلاش منافقان ۲۰۴
- ۲۲۱- تلاش منافقان صدر اسلام ۲۰۶
- ۲۲۲- تلاش منافقان مدینه ۲۰۶
- ۲۲۳- تلاش منافقان مدینه در غزوه احزاب ۲۰۷
- ۲۲۴- تلاش منافقان مدینه علیه مسلمانان ۲۰۸
- ۲۲۵- توبه منافقان ۲۰۸
- ۲۲۶- توجیه گری منافقان ۲۱۰
- ۲۲۷- توجیه منافقان ۲۱۲
- ۲۲۸- توطئه رهبران منافقان ۲۱۲
- ۲۲۹- توطئه منافقان ۲۱۲

- ۲۲۱ - ..... ۲۳۰- توطئه منافقان صدر اسلام
- ۲۲۲ - ..... ۲۳۱- توفیق توبه منافقان
- ۲۲۳ - ..... ۲۳۲- توقع منفعت از منافقان
- ۲۲۴ - ..... ۲۳۳- تهدید منافقان
- ۲۲۵ - ..... ۲۳۴- تهدید منافقان صدر اسلام
- ۲۲۶ - ..... ۲۳۵- تهدید منافقان مدینه
- ۲۲۶ - ..... ۲۳۶- تهمتهای منافقان
- ۲۲۶ - ..... ۲۳۷- تهمتهای منافقان صدر اسلام
- ۲۲۷ - ..... ۲۳۸- ثروت منافقان
- ۲۲۸ - ..... ۲۳۹- ثروت منافقان صدر اسلام
- ۲۲۸ - ..... ۲۴۰- ثروتمندی منافقان صدر اسلام
- ۲۲۹ - ..... ۲۴۱- جاسوسان منافقان در غزوه تبوک
- ۲۳۰ - ..... ۲۴۲- جاسوسی منافقان
- ۲۳۱ - ..... ۲۴۳- جامعه اسلامی و منافقان
- ۲۳۲ - ..... ۲۴۴- جذابیت منافقان
- ۲۳۲ - ..... ۲۴۵- جرایم منافقان
- ۲۳۶ - ..... ۲۴۶- جنگ با منافقان
- ۲۳۶ - ..... ۲۴۷- جوسازی منافقان
- ۲۳۷ - ..... ۲۴۸- جهاد با منافقان
- ۲۳۸ - ..... ۲۴۹- جهان بینی منافقان
- ۲۳۹ - ..... ۲۵۰- جهل منافقان
- ۲۴۱ - ..... ۲۵۱- چرخش چشم منافقان مدینه
- ۲۴۲ - ..... ۲۵۲- حالات منافقان
- ۲۴۲ - ..... ۲۵۳- حامیان منافقان
- ۲۴۲ - ..... ۲۵۴- حبط عمل منافقان
- ۲۴۴ - ..... ۲۵۵- حتمیت ذلت منافقان

- ۲۴۴ ..... ۲۵۶- حتمیت شکست منافقان
- ۲۴۴ ..... ۲۵۷- حتمیت عذاب اخروی منافقان
- ۲۴۴ ..... ۲۵۸- حتمیت عذاب منافقان
- ۲۴۶ ..... ۲۵۹- حتمیت کیفر منافقان
- ۲۴۷ ..... ۲۶۰- حرمت تقویت منافقان
- ۲۴۸ ..... ۲۶۱- حرمت حکومت منافقان
- ۲۴۸ ..... ۲۶۲- حرمت دوستی با منافقان
- ۲۴۸ ..... ۲۶۳- حرمت ولایت منافقان
- ۲۴۸ ..... ۲۶۴- حسابرسی از منافقان مدینه
- ۲۴۹ ..... ۲۶۵- حسادت منافقان
- ۲۵۰ ..... ۲۶۶- حسد منافقان
- ۲۵۰ ..... ۲۶۷- حسرت منافقان
- ۲۵۲ ..... ۲۶۸- حشر اخروی منافقان
- ۲۵۲ ..... ۲۶۹- حق ناپذیری منافقان
- ۲۵۴ ..... ۲۷۰- حق ناشنوایی منافقان
- ۲۵۵ ..... ۲۷۱- حقیقت منافقان
- ۲۵۶ ..... ۲۷۲- حکومت منافقان
- ۲۵۶ ..... ۲۷۳- حيله های شرعی منافقان
- ۲۵۶ ..... ۲۷۴- خانه های منافقان مدینه
- ۲۵۷ ..... ۲۷۵- ختم قلب منافقان
- ۲۵۸ ..... ۲۷۶- خدائشناسی منافقان
- ۲۵۸ ..... ۲۷۷- خشنودی منافقان
- ۲۵۹ ..... ۲۷۸- خط مشی منافقان
- ۲۶۰ ..... ۲۷۹- خطر منافقان
- ۲۶۲ ..... ۲۸۰- خنده منافقان
- ۲۶۲ ..... ۲۸۱- خویشاوندان منافقان

- ۲۸۲- خیانت منافقان ۲۶۲
- ۲۸۳- خیانت منافقان مدینه ۲۶۴
- ۲۸۴- خیرخواهی منافقان ۲۶۶
- ۲۸۵- در ظلمت منافقان ۲۶۶
- ۲۸۶- درب دیوار میان مؤمنان و منافقان ۲۶۶
- ۲۸۷- دروغگویی اخروی منافقان ۲۶۷
- ۲۸۸- دروغگویی منافقان ۲۶۸
- ۲۸۹- دروغگویی منافقان صدر اسلام ۲۷۳
- ۲۹۰- دشمنی منافقان ۲۷۳
- ۲۹۱- دشمنی منافقان صدر اسلام ۲۷۶
- ۲۹۲- دعوت از منافقان ۲۷۷
- ۲۹۳- دعوت از منافقان به ایمان ۲۷۸
- ۲۹۴- دعوت از منافقان توطئه گر ۲۷۸
- ۲۹۵- دعوت از منافقان صدراسلام ۲۷۸
- ۲۹۶- دعوت از منافقان مرتد ۲۷۸
- ۲۹۷- دفع توطئه منافقان ۲۸۰
- ۲۹۸- دلایل بی ایمانی منافقان ۲۸۰
- ۲۹۹- دنیاطلبی منافقان ۲۸۰
- ۳۰۰- دوستی با منافقان ۲۸۲
- ۳۰۱- دوستی منافقان ۲۸۳
- ۳۰۲- دین ستیزی منافقان ۲۸۴
- ۳۰۳- دیوار میان مؤمنان و منافقان ۲۸۶
- ۳۰۴- ذلت دنیوی منافقان ۲۸۶
- ۳۰۵- ذلت منافقان ۲۸۶
- ۳۰۶- رابطه با منافقان ۲۸۹
- ۳۰۷- رازداری منافقان ۲۹۰

- ۳۰۸- رازهای منافقان ۲۹۰
- ۳۰۹- رد عذر منافقان استهزاگر ۲۹۰
- ۳۱۰- رد فدیة منافقان ۲۹۱
- ۳۱۱- ردایل منافقان ۲۹۲
- ۳۱۲- رسوایی اخروی منافقان ۲۹۲
- ۳۱۳- رسوایی دنیوی منافقان ۲۹۲
- ۳۱۴- رسوایی منافقان ۲۹۴
- ۳۱۵- رسوایی منافقان صدر اسلام ۲۹۵
- ۳۱۶- رضایت منافقان ۲۹۶
- ۳۱۷- رفاه طلبی منافقان ۲۹۶
- ۳۱۸- رفاه منافقان صدر اسلام ۲۹۶
- ۳۱۹- رنجهای طولانی منافقان ۲۹۸
- ۳۲۰- روابط منافقان ۲۹۸
- ۳۲۱- روابط منافقان صدراسلام ۲۹۸
- ۳۲۲- روحیه منافقان ۲۹۸
- ۳۲۳- روحیه منافقان مدینه ۳۰۰
- ۳۲۴- روش اثبات حُسن نیت منافقان ۳۰۰
- ۳۲۵- روش اثبات حُسن نیت منافقان صدراسلام ۳۰۰
- ۳۲۶- روش برخورد با منافقان ۳۰۰
- ۳۲۷- روش برخورد منافقان ۳۰۳
- ۳۲۸- روش برخورد منافقان صدر اسلام ۳۱۶
- ۳۲۹- روش برخورد منافقان مدینه ۳۱۸
- ۳۳۰- روش تشخیص منافقان ۳۱۸
- ۳۳۱- روش دینداری منافقان ۳۱۹
- ۳۳۲- رهبران دینی و منافقان ۳۲۰
- ۳۳۳- رهبران منافقان ۳۲۰

- ۳۳۴- ریاکاری منافقان ۳۲۰
- ۳۳۵- ریاکاری منافقان صدر اسلام ۳۲۳
- ۳۳۶- زمینه استماع سخن منافقان ۳۲۴
- ۳۳۷- زمینه افشای منافقان ۳۲۴
- ۳۳۸- زمینه تشخیص منافقان ۳۲۴
- ۳۳۹- زمینه تشخیص منافقان صدر اسلام ۳۲۴
- ۳۴۰- زمینه ختم قلب منافقان ۳۲۶
- ۳۴۱- زمینه دفع توطئه منافقان صدر اسلام ۳۲۶
- ۳۴۲- زمینه رنج منافقان ۳۲۶
- ۳۴۳- زمینه سوءاستفاده منافقان ۳۲۷
- ۳۴۴- زمینه سوگند دروغ منافقان ۳۲۸
- ۳۴۵- زمینه عذاب منافقان ۳۲۸
- ۳۴۶- زمینه موفقیت منافقان ۳۲۸
- ۳۴۷- زمینه هلاکت منافقان ۳۳۰
- ۳۴۸- زیارت قبور منافقان ۳۳۰
- ۳۴۹- زیان به منافقان ۳۳۰
- ۳۵۰- زیان منافقان ۳۳۱
- ۳۵۱- زیانکاری منافقان ۳۳۲
- ۳۵۲- زیبایی منافقان ۳۳۲
- ۳۵۳- سازش منافقان ۳۳۲
- ۳۵۴- سختگیری بر منافقان ۳۳۴
- ۳۵۵- سختی احتضار منافقان ۳۳۴
- ۳۵۶- سختی مرگ منافقان ۳۳۶
- ۳۵۷- سخن زیبای منافقان ۳۳۶
- ۳۵۸- سخن منافقان ۳۳۶
- ۳۵۹- سخنان ناپسند منافقان ۳۳۶

- ۳۳۸ ----- ۳۶۰- سرزنش منافقان
- ۳۴۰ ----- ۳۶۱- سرزنش منافقان صدر اسلام
- ۳۴۰ ----- ۳۶۲- سرزنش منافقان عهدشکن
- ۳۴۰ ----- ۳۶۳- سرگردانی منافقان
- ۳۴۲ ----- ۳۶۴- سرنوشت منافقان
- ۳۴۲ ----- ۳۶۵- سرور منافقان
- ۳۴۲ ----- ۳۶۶- سرور منافقان صدر اسلام
- ۳۴۴ ----- ۳۶۷- سستی منافقان
- ۳۴۴ ----- ۳۶۸- سطحی نگری منافقان
- ۳۴۴ ----- ۳۶۹- سفاهت منافقان
- ۳۴۴ ----- ۳۷۰- سلب ادراک منافقان
- ۳۴۶ ----- ۳۷۱- سلطه بر منافقان
- ۳۴۶ ----- ۳۷۲- سوء ادراک منافقان
- ۳۴۶ ----- ۳۷۳- سوء استفاده منافقان
- ۳۴۹ ----- ۳۷۴- سوء ظن منافقان
- ۳۵۰ ----- ۳۷۵- سوء نیت منافقان
- ۳۵۰ ----- ۳۷۶- سودجویی منافقان
- ۳۵۰ ----- ۳۷۷- سوگند دروغ منافقان
- ۳۵۳ ----- ۳۷۸- سوگند منافقان
- ۳۵۴ ----- ۳۷۹- سوگند منافقان صدر اسلام
- ۳۵۵ ----- ۳۸۰- سوگندهای منافقان
- ۳۵۶ ----- ۳۸۱- سوگندهای منافقان صدر اسلام
- ۳۵۶ ----- ۳۸۲- سیره منافقان
- ۳۵۷ ----- ۳۸۳- شایعه سازی منافقان
- ۳۵۸ ----- ۳۸۴- شایعه سازی منافقان صدراسلام
- ۳۵۸ ----- ۳۸۵- شایعه منافقان

- ۳۵۸ ----- ۳۸۶- شخصیت منافقان
- ۳۶۰ ----- ۳۸۷- شدت نفاق منافقان مدینه
- ۳۶۰ ----- ۳۸۸- شرک منافقان
- ۳۶۱ ----- ۳۸۹- شرک منافقان مدینه
- ۳۶۲ ----- ۳۹۰- شفاعت از منافقان
- ۳۶۲ ----- ۳۹۱- شک منافقان
- ۳۶۴ ----- ۳۹۲- شک منافقان صدراسلام
- ۳۶۴ ----- ۳۹۳- شکست توطئه منافقان
- ۳۶۴ ----- ۳۹۴- شکست منافقان
- ۳۶۶ ----- ۳۹۵- شکنجه منافقان
- ۳۶۸ ----- ۳۹۶- شگفتی انحراف منافقان
- ۳۶۸ ----- ۳۹۷- شگفتی گمراهی منافقان
- ۳۶۸ ----- ۳۹۸- شناسایی منافقان
- ۳۶۹ ----- ۳۹۹- شیطین منافقان
- ۳۷۰ ----- ۴۰۰- شیطنت رهبران منافقان
- ۳۷۰ ----- ۴۰۱- شیوه برخورد منافقان
- ۳۷۰ ----- ۴۰۲- صفات اخرویمنافقان
- ۳۷۰ ----- ۴۰۳- صفات منافقان
- ۳۸۴ ----- ۴۰۴- صلح طلبی منافقان
- ۳۸۵ ----- ۴۰۵- ضربه بر پشت منافقان
- ۳۸۶ ----- ۴۰۶- ضربه بر صورت منافقان
- ۳۸۷ ----- ۴۰۷- ضعف منافقان
- ۳۸۸ ----- ۴۰۸- ضعف منافقان صدر اسلام
- ۳۸۸ ----- ۴۰۹- طرد منافقان
- ۳۸۹ ----- ۴۱۰- طعن منافقان
- ۳۹۰ ----- ۴۱۱- طعن منافقان مدینه

- ۳۹۰ ..... ۴۱۲- طغیان منافقان
- ۳۹۱ ..... ۴۱۳- طمع منافقان
- ۳۹۲ ..... ۴۱۴- طمع منافقان صدر اسلام
- ۳۹۲ ..... ۴۱۵- ظلم منافقان
- ۳۹۲ ..... ۴۱۶- ظن منافقان مدینه
- ۳۹۲ ..... ۴۱۷- عافیت طلبی منافقان
- ۳۹۳ ..... ۴۱۸- عبرت از فرجام منافقان
- ۳۹۴ ..... ۴۱۹- عبرت ناپذیری منافقان
- ۳۹۴ ..... ۴۲۰- عجب منافقان
- ۳۹۴ ..... ۴۲۱- عجز منافقان
- ۳۹۹ ..... ۴۲۲- عذاب اخروی منافقان
- ۴۰۲ ..... ۴۲۳- عذاب برزخی منافقان
- ۴۰۲ ..... ۴۲۴- عذاب دنیوی منافقان
- ۴۰۴ ..... ۴۲۵- عذاب مضاعف منافقان
- ۴۰۴ ..... ۴۲۶- عذاب منافقان
- ۴۰۸ ..... ۴۲۷- عذرخواهی منافقان
- ۴۱۰ ..... ۴۲۸- عذرخواهی منافقان صدر اسلام
- ۴۱۰ ..... ۴۲۹- عصیان از منافقان
- ۴۱۲ ..... ۴۳۰- عصیان منافقان
- ۴۱۳ ..... ۴۳۱- عصیان منافقان صدر اسلام
- ۴۱۴ ..... ۴۳۲- عفو منافقان
- ۴۱۴ ..... ۴۳۳- عقیده منافقان
- ۴۱۴ ..... ۴۳۴- علائق منافقان
- ۴۱۶ ..... ۴۳۵- علائق منافقان مدینه
- ۴۱۷ ..... ۴۳۶- علم منافقان
- ۴۱۸ ..... ۴۳۷- عمل منافقان

- ۴۳۸- عمل منافقان مدینه ۴۲۰
- ۴۳۹- عمل ناپسند منافقان ۴۲۰
- ۴۴۰- عوامل ارتداد منافقان ۴۲۲
- ۴۴۱- عوامل افشای منافقان ۴۲۳
- ۴۴۲- عوامل انحطاط منافقان ۴۲۴
- ۴۴۳- عوامل اندوه منافقان ۴۲۴
- ۴۴۴- عوامل بی اعتمادی به منافقان ۴۲۴
- ۴۴۵- عوامل پلیدی منافقان ۴۲۵
- ۴۴۶- عوامل ترس منافقان ۴۲۶
- ۴۴۷- عوامل حبیط عمل منافقان ۴۲۶
- ۴۴۸- عوامل دروغگویی منافقان صدر اسلام ۴۲۶
- ۴۴۹- عوامل رسوایی منافقان ۴۲۶
- ۴۵۰- عوامل رنج منافقان ۴۲۷
- ۴۵۱- عوامل شقاوت اخروی منافقان ۴۲۸
- ۴۵۲- عوامل شقاوت منافقان ۴۲۸
- ۴۵۳- عوامل شک منافقان ۴۲۹
- ۴۵۴- عوامل طرد منافقان ۴۳۰
- ۴۵۵- عوامل عصیان منافقان ۴۳۰
- ۴۵۶- عوامل عیب جویی منافقان ۴۳۰
- ۴۵۷- عوامل غفلت منافقان ۴۳۰
- ۴۵۸- عوامل فریب منافقان ۴۳۱
- ۴۵۹- عوامل گمراهی منافقان ۴۳۲
- ۴۶۰- عوامل محرومیت منافقان ۴۳۲
- ۴۶۱- عوامل ناخشنودی منافقان ۴۳۳
- ۴۶۲- عوامل نگرانی منافقان ۴۳۴
- ۴۶۳- عهد منافقان صدر اسلام ۴۳۴

- ۴۶۴- عهد منافقان مدینه برای جهاد ۴۳۴
- ۴۶۵- عهدشکنی منافقان ۴۳۵
- ۴۶۶- عهدشکنی منافقان صدر اسلام ۴۳۶
- ۴۶۷- عهدشکنی منافقان مدینه ۴۳۷
- ۴۶۸- عیب جویی منافقان ۴۳۸
- ۴۶۹- عیب جویی منافقان صدر اسلام ۴۴۰
- ۴۷۰- غفلت منافقان ۴۴۰
- ۴۷۱- فرار منافقان از جامعه اسلامی ۴۴۱
- ۴۷۲- فرار منافقان از مشکلات ۴۴۲
- ۴۷۳- فرار منافقان مدینه ۴۴۲
- ۴۷۴- فرار منافقان مدینه از جهاد ۴۴۲
- ۴۷۵- فرار منافقان مدینه از مرگ ۴۴۳
- ۴۷۶- فرار منافقان مدینه در غزوه احزاب ۴۴۴
- ۴۷۷- فرجام اخروی منافقان ۴۴۴
- ۴۷۸- فرجام توطئه منافقان ۴۴۴
- ۴۷۹- فرجام شوم منافقان ۴۴۶
- ۴۸۰- فرجام منافقان ۴۴۶
- ۴۸۱- فرجام منافقان صدر اسلام ۴۵۱
- ۴۸۲- فرجام هواپرستی منافقان ۴۵۲
- ۴۸۳- فرزندان منافقان ۴۵۲
- ۴۸۴- فرزندان منافقان صدر اسلام ۴۵۲
- ۴۸۵- فرصت طلبی منافقان ۴۵۲
- ۴۸۶- فریبندگی منافقان ۴۵۴
- ۴۸۷- فسق منافقان ۴۵۴
- ۴۸۸- فصاحت منافقان ۴۵۶
- ۴۸۹- فلسفه اعراض از منافقان ۴۵۷

- ۴۵۸ ..... ۴۹۰- فلسفه امکانات مادی منافقان
- ۴۵۸ ..... ۴۹۱- فلسفه تأخیر عذاب منافقان
- ۴۵۸ ..... ۴۹۲- فلسفه دروغگویی منافقان
- ۴۵۸ ..... ۴۹۳- فلسفه سوگند منافقان
- ۴۶۰ ..... ۴۹۴- قانونمندی کیفر منافقان
- ۴۶۰ ..... ۴۹۵- قبض روح منافقان
- ۴۶۰ ..... ۴۹۶- قبول توبه منافقان
- ۴۶۲ ..... ۴۹۷- قتل جایز منافقان
- ۴۶۲ ..... ۴۹۸- قتل منافقان
- ۴۶۳ ..... ۴۹۹- قتل منافقان مدینه
- ۴۶۴ ..... ۵۰۰- قدرت طلبی منافقان
- ۴۶۴ ..... ۵۰۱- قدرت منافقان
- ۴۶۴ ..... ۵۰۲- قرآن و منافقان
- ۴۶۴ ..... ۵۰۳- قضاوت منافقان
- ۴۶۶ ..... ۵۰۴- کارشکنی منافقان
- ۴۶۶ ..... ۵۰۵- کاهنان منافقان
- ۴۶۶ ..... ۵۰۶- کثرت فرزندان منافقان
- ۴۶۸ ..... ۵۰۷- کری منافقان
- ۴۶۸ ..... ۵۰۸- کفر منافقان
- ۴۷۶ ..... ۵۰۹- کفر منافقان صدر اسلام
- ۴۷۷ ..... ۵۱۰- کفر منافقان مدینه
- ۴۷۸ ..... ۵۱۱- کفران منافقان
- ۴۷۸ ..... ۵۱۲- کم کاری منافقان مدینه
- ۴۷۸ ..... ۵۱۳- کمی سرور منافقان
- ۴۸۰ ..... ۵۱۴- کیفر اخروی منافقان
- ۴۸۰ ..... ۵۱۵- کیفر استهزای منافقان

- ۴۸۱ ----- ۵۱۶- کیفر توطئه منافقان
- ۴۸۲ ----- ۵۱۷- کیفر دنیوی منافقان
- ۴۸۲ ----- ۵۱۸- کیفر رهبران منافقان
- ۴۸۳ ----- ۵۱۹- کیفر عمل منافقان
- ۴۸۴ ----- ۵۲۰- کیفر منافقان
- ۴۸۸ ----- ۵۲۱- کیفر منافقان استهزاگر
- ۴۸۹ ----- ۵۲۲- کیفر منافقان بخیل
- ۴۹۰ ----- ۵۲۳- کیفر منافقان توطئه گر
- ۴۹۰ ----- ۵۲۴- کیفر منافقان عهد شکن
- ۴۹۰ ----- ۵۲۵- کیفر منافقان متخلف
- ۴۹۰ ----- ۵۲۶- کینه منافقان
- ۴۹۲ ----- ۵۲۷- کینه منافقان صدر اسلام
- ۴۹۲ ----- ۵۲۸- گروههای منافقان
- ۴۹۲ ----- ۵۲۹- گریه اخروی منافقان
- ۴۹۴ ----- ۵۳۰- گریه طولانی منافقان
- ۴۹۴ ----- ۵۳۱- گفتگوی منافقان با محمد(ص)
- ۴۹۴ ----- ۵۳۲- گمراهگری منافقان
- ۴۹۴ ----- ۵۳۳- گمراهی منافقان
- ۴۹۹ ----- ۵۳۴- گناه منافقان
- ۵۰۰ ----- ۵۳۵- گواهان دروغگویی منافقان
- ۵۰۰ ----- ۵۳۶- گواهان عهدشکنی منافقان
- ۵۰۱ ----- ۵۳۷- لالی منافقان
- ۵۰۲ ----- ۵۳۸- لجاجت منافقان
- ۵۰۲ ----- ۵۳۹- لجاجت منافقان صدر اسلام
- ۵۰۳ ----- ۵۴۰- لحن سخن منافقان
- ۵۰۴ ----- ۵۴۱- لعن بر منافقان

- ۵۴۲- مادیگرایی منافقان ۵۰۴
- ۵۴۳- مال دوستی منافقان ۵۰۵
- ۵۴۴- مبارزه محمد(ص) با منافقان ۵۰۶
- ۵۴۵- مجادله منافقان ۵۰۶
- ۵۴۶- محاکمه اخروی منافقان ۵۰۶
- ۵۴۷- محرومیت منافقان ۵۰۸
- ۵۴۸- محرومیت منافقان استهزاگر ۵۱۲
- ۵۴۹- محرومیت منافقان عهد شکن ۵۱۲
- ۵۵۰- محمد(ص) و اذیتهای منافقان ۵۱۲
- ۵۵۱- محمد(ص) و استغفار بر منافقان ۵۱۲
- ۵۵۲- محمد(ص) و افشای منافقان ۵۱۴
- ۵۵۳- محمد(ص) و حق ستیزی منافقان ۵۱۴
- ۵۵۴- محمد(ص) و حق ناپذیری منافقان ۵۱۴
- ۵۵۵- محمد(ص) و دعا بر منافقان ۵۱۴
- ۵۵۶- محمد(ص) و مقابله با منافقان ۵۱۵
- ۵۵۷- محمد(ص) و منافقان ۵۱۶
- ۵۵۸- محمد(ص) و منافقان بادیه نشین ۵۲۰
- ۵۵۹- محمد(ص) و منافقان غزوه تبوک ۵۲۰
- ۵۶۰- محمد(ص) و منافقان مدینه ۵۲۰
- ۵۶۱- محمد(ص) و منافقان ناشناخته ۵۲۰
- ۵۶۲- محمد(ص) و نماز بر منافقان ۵۲۲
- ۵۶۳- مخالفان منافقان ۵۲۲
- ۵۶۴- مرگ منافقان ۵۲۳
- ۵۶۵- مسلمانان و منافقان ۵۲۵
- ۵۶۶- مسلمانان و منافقان صدر اسلام ۵۲۷
- ۵۶۷- مسؤولیت گریزی منافقان صدراسلام ۵۲۸

- ۵۶۸- مشکلات زندگی منافقان ۵۲۸
- ۵۶۹- مغضوبیت منافقان ۵۲۸
- ۵۷۰- مکر با منافقان ۵۲۹
- ۵۷۱- مکر منافقان ۵۳۰
- ۵۷۲- ملاقات منافقان با محمد(ص) ۵۳۴
- ۵۷۳- ملاک تشخیص منافقان ۵۳۵
- ۵۷۴- ملاکهای ارزشگذاری منافقان ۵۳۶
- ۵۷۵- ملاکهای قضاوت منافقان ۵۳۶
- ۵۷۶- ممانعت از ادیتهای منافقان ۵۳۶
- ۵۷۷- منافع شخصی منافقان ۵۳۶
- ۵۷۸- منافقان امت های پیشین ۵۳۸
- ۵۷۹- منافقان بی طرف ۵۳۸
- ۵۸۰- منافقان پس از غزوه تبوک ۵۳۸
- ۵۸۱- منافقان پناهنده ۵۳۹
- ۵۸۲- منافقان پیرو ۵۴۰
- ۵۸۳- منافقان ثروتمند ۵۴۰
- ۵۸۴- منافقان جاسوس ۵۴۲
- ۵۸۵- منافقان در جامعه اسلامی ۵۴۲
- ۵۸۶- منافقان در جامعه دینی ۵۴۲
- ۵۸۷- منافقان در جهنم ۵۴۲
- ۵۸۸- منافقان در حکومت اسلامی ۵۴۸
- ۵۸۹- منافقان در سختی ۵۴۸
- ۵۹۰- منافقان در ظلمت ۵۴۸
- ۵۹۱- منافقان در غزوه احزاب ۵۵۰
- ۵۹۲- منافقان در غزوه بدر ۵۵۰
- ۵۹۳- منافقان در غزوه بنی مصطلق ۵۵۰

۵۵۱	۵۹۴- منافقان در غزوه حنین
۵۵۲	۵۹۵- منافقان در قیامت
۵۵۴	۵۹۶- منافقان در مدینه
۵۵۴	۵۹۷- منافقان صدر اسلام
۵۶۲	۵۹۸- منافقان صدر اسلام و اسلام
۵۶۲	۵۹۹- منافقان صدر اسلام و جهاد
۵۶۲	۶۰۰- منافقان صدر اسلام و صدقات
۵۶۲	۶۰۱- منافقان صدر اسلام و قرآن
۵۶۴	۶۰۲- منافقان صدر اسلام و محمد(ص)
۵۶۴	۶۰۳- منافقان صدر اسلام و مسلمانان
۵۶۴	۶۰۴- منافقان صدر اسلام و مؤمنان
۵۶۶	۶۰۵- منافقان متخلف از جهاد
۵۶۶	۶۰۶- منافقان متخلف و جنگ
۵۶۷	۶۰۷- منافقان مجرم
۵۶۸	۶۰۸- منافقان مدینه
۵۶۸	۶۰۹- منافقان مدینه در سختی
۵۶۸	۶۱۰- منافقان مدینه در غزوات محمد(ص)
۵۶۹	۶۱۱- منافقان مدینه در غزوه احد
۵۷۰	۶۱۲- منافقان مدینه در غزوه احزاب
۵۷۲	۶۱۳- منافقان مدینه و بنی نضیر
۵۷۴	۶۱۴- منافقان مدینه و جهاد
۵۷۴	۶۱۵- منافقان مدینه و حوادث
۵۷۶	۶۱۶- منافقان مدینه و خطر مرگ
۵۷۶	۶۱۷- منافقان مدینه و غزوه احزاب
۵۷۷	۶۱۸- منافقان مدینه و محمد(ص)
۵۷۸	۶۱۹- منافقان مدینه و مسلمانان

- ۵۷۸ ----- ۶۲۰- منافقان مدینه و مکر خدا
- ۵۷۸ ----- ۶۲۱- منافقان مدینه و نامگذاری مدینه
- ۵۷۹ ----- ۶۲۲- منافقان مدینه و وعده پیروزی
- ۵۸۰ ----- ۶۲۳- منافقان مدینه و وعده خدا
- ۵۸۰ ----- ۶۲۴- منافقان مدینه و وعده محمد(ص)
- ۵۸۰ ----- ۶۲۵- منافقان نزول قرآن
- ۵۸۰ ----- ۶۲۶- منافقان و اخلاص
- ۵۸۲ ----- ۶۲۷- منافقان و ارزشهای معنوی
- ۵۸۲ ----- ۶۲۸- منافقان و استهزای ارزشها
- ۵۸۲ ----- ۶۲۹- منافقان و اسلام
- ۵۸۴ ----- ۶۳۰- منافقان و اصلاح طلبی
- ۵۸۶ ----- ۶۳۱- منافقان و امانت خدا
- ۵۸۶ ----- ۶۳۲- منافقان و امر به منکر
- ۵۸۶ ----- ۶۳۳- منافقان و انفاق
- ۵۸۷ ----- ۶۳۴- منافقان و اهل کتاب
- ۵۸۸ ----- ۶۳۵- منافقان و ایمان
- ۵۸۸ ----- ۶۳۶- منافقان و بیت المال
- ۵۸۸ ----- ۶۳۷- منافقان و پیروزی مسلمانان
- ۵۸۸ ----- ۶۳۸- منافقان و ترس از خدا
- ۵۹۰ ----- ۶۳۹- منافقان و تعالیم دین
- ۵۹۰ ----- ۶۴۰- منافقان و تقسیم صدقات
- ۵۹۰ ----- ۶۴۱- منافقان و توبه
- ۵۹۱ ----- ۶۴۲- منافقان و توکل
- ۵۹۲ ----- ۶۴۳- منافقان و جامعه اسلامی
- ۵۹۲ ----- ۶۴۴- منافقان و جهاد
- ۵۹۵ ----- ۶۴۵- منافقان و جهاد مالی

- ۵۹۶-۶۴۶- منافقان و حق بینی
- ۵۹۶-۶۴۷- منافقان و حقانیت محمد(ص)
- ۵۹۶-۶۴۸- منافقان و حقگویی
- ۵۹۶-۶۴۹- منافقان و درک حقایق
- ۵۹۷-۶۵۰- منافقان و دشمنان خدا
- ۵۹۸-۶۵۱- منافقان و دشمنان محمد(ص)
- ۵۹۸-۶۵۲- منافقان و دین
- ۵۹۸-۶۵۳- منافقان و رضایت مؤمنان
- ۶۰۰-۶۵۴- منافقان و روشنفکری
- ۶۰۰-۶۵۵- منافقان و رهبران دینی
- ۶۰۰-۶۵۶- منافقان و زکات
- ۶۰۰-۶۵۷- منافقان و زیرکی
- ۶۰۱-۶۵۸- منافقان و شکست مسلمانان
- ۶۰۲-۶۵۹- منافقان و صالحان
- ۶۰۲-۶۶۰- منافقان و صدقات
- ۶۰۲-۶۶۱- منافقان و صلاح
- ۶۰۳-۶۶۲- منافقان و طاعت
- ۶۰۴-۶۶۳- منافقان و عدالت محمد(ص)
- ۶۰۴-۶۶۴- منافقان و عزت
- ۶۰۴-۶۶۵- منافقان و علم خدا
- ۶۰۵-۶۶۶- منافقان و علم غیب خدا
- ۶۰۶-۶۶۷- منافقان و علمای یهود
- ۶۰۶-۶۶۸- منافقان و غزوه بدر
- ۶۰۶-۶۶۹- منافقان و غزوه تبوک
- ۶۱۰-۶۷۰- منافقان و فراموشی خدا
- ۶۱۰-۶۷۱- منافقان و قرآن

- ۶۷۲- منافقان و کافران ۶۱۲
- ۶۷۳- منافقان و کتمان عقیده ۶۱۳
- ۶۷۴- منافقان و کتمان عمل ناپسند ۶۱۳
- ۶۷۵- منافقان و گرمای هوا ۶۱۴
- ۶۷۶- منافقان و مبارزه با دشمنان دین ۶۱۴
- ۶۷۷- منافقان و محمد(ص) ۶۱۴
- ۶۷۸- منافقان و مرگ ۶۲۳
- ۶۷۹- منافقان و مسجد ضرار ۶۲۴
- ۶۸۰- منافقان و مسلمانان ۶۲۴
- ۶۸۱- منافقان و مسؤولیت ۶۲۶
- ۶۸۲- منافقان و مشرکان ۶۲۷
- ۶۸۳- منافقان و مشکلات ۶۲۸
- ۶۸۴- منافقان و مؤمنان ۶۲۸
- ۶۸۵- منافقان و مؤمنان ثروتمند ۶۳۳
- ۶۸۶- منافقان و مؤمنان فقیر ۶۳۴
- ۶۸۷- منافقان و نزول قرآن ۶۳۴
- ۶۸۸- منافقان و نهی از معروف ۶۳۴
- ۶۸۹- منافقان و وحی به محمد(ص) ۶۳۵
- ۶۹۰- منافقان و هم‌رزمی با محمد(ص) ۶۳۶
- ۶۹۱- منافقان و یهود ۶۳۶
- ۶۹۲- منافقان و صدقات ۶۳۷
- ۶۹۳- منافقان هنگام مرگ ۶۳۸
- ۶۹۴- منشأ توطئه منافقان ۶۳۸
- ۶۹۵- منشأ عقب نشینی منافقان ۶۳۸
- ۶۹۶- منشأ عمل ناپسند منافقان ۶۳۹
- ۶۹۷- منشأ کینه منافقان صدر اسلام ۶۴۰

- ۶۹۸- منشأ نجوای منافقان ۶۴۰
- ۶۹۹- منفعت طلبی منافقان ۶۴۰
- ۷۰۰- منفعت طلبی منافقان صدر اسلام ۶۴۲
- ۷۰۱- موانع آموزش منافقان ۶۴۲
- ۷۰۲- موانع توطئه منافقان ۶۴۲
- ۷۰۳- موانع قبول عذر منافقان ۶۴۳
- ۷۰۴- موانع نفوذ منافقان ۶۴۴
- ۷۰۵- موجبات جهنم منافقان ۶۴۴
- ۷۰۶- موجبات عذاب منافقان ۶۴۴
- ۷۰۷- موضعگیری اجتماعی منافقان ۶۴۴
- ۷۰۸- موضعگیری سیاسی منافقان ۶۴۶
- ۷۰۹- موضعگیری منافقان ۶۴۶
- ۷۱۰- موعظه به منافقان ۶۴۸
- ۷۱۱- موعظه ناپذیری منافقان ۶۴۸
- ۷۱۲- موقعیت اجتماعی منافقان ۶۴۹
- ۷۱۳- موقعیت اجتماعی منافقان صدر اسلام ۶۵۰
- ۷۱۴- موقعیت منافقان ۶۵۰
- ۷۱۵- مؤاخذه منافقان ۶۵۰
- ۷۱۶- مؤمنان و منافقان ۶۵۱
- ۷۱۷- مؤمنان و منافقان بادیه نشین ۶۵۲
- ۷۱۸- مؤمنان و منافقان صدر اسلام ۶۵۲
- ۷۱۹- مؤمنان و منافقان مدینه ۶۵۴
- ۷۲۰- مؤمنان و منافقان ناشناخته ۶۵۴
- ۷۲۱- مهلت به منافقان ۶۵۴
- ۷۲۲- ناپاکی منافقان ۶۵۶
- ۷۲۳- ناپایداری منافقان ۶۵۶

- ۶۵۷ ----- ۷۲۴- ناخشنودی منافقان
- ۶۵۸ ----- ۷۲۵- ناخشنودی مؤمنان از منافقان
- ۶۵۹ ----- ۷۲۶- نجوای منافقان
- ۶۶۰ ----- ۷۲۷- نسل کشی منافقان
- ۶۶۰ ----- ۷۲۸- نشانه های بیمار دلی منافقان
- ۶۶۰ ----- ۷۲۹- نشانه های پلیدی منافقان
- ۶۶۱ ----- ۷۳۰- نشانه های منافقان
- ۶۶۲ ----- ۷۳۱- نشانه های منافقان صدر اسلام
- ۶۶۲ ----- ۷۳۲- نفاق منافقان
- ۶۶۵ ----- ۷۳۳- نفاق منافقان صدر اسلام
- ۶۶۶ ----- ۷۳۴- نفاق منافقان مدینه
- ۶۶۶ ----- ۷۳۵- نفرین بر منافقان
- ۶۶۸ ----- ۷۳۶- نقش استحکامات منافقان
- ۶۶۸ ----- ۷۳۷- نقش رهبران منافقان
- ۶۶۸ ----- ۷۳۸- نقش منافقان
- ۶۷۱ ----- ۷۳۹- نقش منافقان مدینه
- ۶۷۲ ----- ۷۴۰- نگرانی رهبران منافقان
- ۶۷۲ ----- ۷۴۱- نگرانی منافقان
- ۶۷۲ ----- ۷۴۲- نگرانی منافقان صدر اسلام
- ۶۷۴ ----- ۷۴۳- نماز میت بر منافقان
- ۶۷۴ ----- ۷۴۴- نهی از دعا بر منافقان
- ۶۷۴ ----- ۷۴۵- نهی از نماز بر منافقان
- ۶۷۴ ----- ۷۴۶- نهی منافقان
- ۶۷۶ ----- ۷۴۷- نیت منافقان
- ۶۷۶ ----- ۷۴۸- نیت منافقان مدینه
- ۶۷۶ ----- ۷۴۹- وجوب اعراض از منافقان

- ۶۷۷ - ..... ۷۵۰- وضوح انحراف منافقان
- ۶۷۸ - ..... ۷۵۱- وضوح گمراهی منافقان
- ۶۷۸ - ..... ۷۵۲- وعده های منافقان مدینه
- ۶۷۸ - ..... ۷۵۳- ولایت منافقان
- ۶۷۹ - ..... ۷۵۴- ویژگی منافقان
- ۶۸۰ - ..... ۷۵۵- ویژگیهای حکومت منافقان
- ۶۸۰ - ..... ۷۵۶- ویژگیهای منافقان
- ۶۸۲ - ..... ۷۵۷- هدایت فروشی منافقان
- ۶۸۴ - ..... ۷۵۸- هدایت منافقان
- ۶۸۵ - ..... ۷۵۹- هدایت ناپذیری منافقان
- ۶۸۶ - ..... ۷۶۰- هشدار به منافقان
- ۶۹۰ - ..... ۷۶۱- هشدار به منافقان مدینه
- ۶۹۰ - ..... ۷۶۲- هلاکت منافقان
- ۶۹۲ - ..... ۷۶۳- همانندی منافقان با کافران
- ۶۹۲ - ..... ۷۶۴- هماهنگی منافقان و مشرکان
- ۶۹۲ - ..... ۷۶۵- همسویی منافقان مدینه با احزاب صدراسلام
- ۶۹۳ - ..... ۷۶۶- هوشیاری در برابر منافقان
- ۶۹۴ - ..... ۷۶۷- یاور اخروی منافقان
- ۶۹۴ - ..... ۷۶۸- یهود و منافقان
- ۶۹۴ - ..... ۷۶۹- {منافقان مدینه}
- ۶۹۶ - ..... ۷۷۰- آسایش طلبی منافقان مدینه
- ۶۹۶ - ..... ۷۷۱- آواره سازی منافقان مدینه
- ۶۹۸ - ..... ۷۷۲- اتحاد ظاهری منافقان مدینه
- ۶۹۸ - ..... ۷۷۳- اتحاد منافقان مدینه
- ۶۹۸ - ..... ۷۷۴- اتحاد منافقان مدینه با یهود
- ۶۹۹ - ..... ۷۷۵- اجتناب منافقان مدینه از دفاع

- ۷۷۶- اذیت‌های منافقان مدینه ۷۰۰
- ۷۷۷- ارتداد منافقان مدینه ۷۰۰
- ۷۷۸- استهزاهای منافقان مدینه ۷۰۱
- ۷۷۹- اضطراب منافقان مدینه در غزوه احزاب ۷۰۲
- ۷۸۰- اغواگری منافقان مدینه ۷۰۲
- ۷۸۱- افساد منافقان مدینه ۷۰۲
- ۷۸۲- افشای روابط منافقان مدینه ۷۰۲
- ۷۸۳- انذار منافقان مدینه ۷۰۴
- ۷۸۴- ایمان منافقان مدینه ۷۰۴
- ۷۸۵- بخل منافقان مدینه ۷۰۴
- ۷۸۶- بهانه جویی منافقان مدینه ۷۰۴
- ۷۸۷- بی شخصیتی منافقان مدینه ۷۰۶
- ۷۸۸- بیماری قلب منافقان مدینه ۷۰۶
- ۷۸۹- بینش منافقان مدینه ۷۰۶
- ۷۹۰- پرگویی منافقان مدینه ۷۰۸
- ۷۹۱- پندارهای منافقان مدینه ۷۰۸
- ۷۹۲- ترس منافقان مدینه ۷۰۸
- ۷۹۳- تزلزل منافقان مدینه ۷۱۰
- ۷۹۴- تشبیه منافقان مدینه ۷۱۰
- ۷۹۵- تصحیح عقیده منافقان مدینه ۷۱۱
- ۷۹۶- تلاش منافقان مدینه ۷۱۲
- ۷۹۷- تلاش منافقان مدینه در غزوه احزاب ۷۱۲
- ۷۹۸- تلاش منافقان مدینه علیه مسلمانان ۷۱۴
- ۷۹۹- تهدید منافقان مدینه ۷۱۴
- ۸۰۰- چرخش چشم منافقان مدینه ۷۱۴
- ۸۰۱- حسابرسی از منافقان مدینه ۷۱۵

- ۸۰۲- خانه های منافقان مدینه ----- ۷۱۶
- ۸۰۳- خیانت منافقان مدینه ----- ۷۱۶
- ۸۰۴- روحیه منافقان مدینه ----- ۷۱۷
- ۸۰۵- روش برخورد منافقان مدینه ----- ۷۱۸
- ۸۰۶- شدت نفاق منافقان مدینه ----- ۷۱۸
- ۸۰۷- شرک منافقان مدینه ----- ۷۱۸
- ۸۰۸- طعن منافقان مدینه ----- ۷۲۰
- ۸۰۹- ظن منافقان مدینه ----- ۷۲۰
- ۸۱۰- علایق منافقان مدینه ----- ۷۲۰
- ۸۱۱- عمل منافقان مدینه ----- ۷۲۲
- ۸۱۲- عهد منافقان مدینه برای جهاد ----- ۷۲۲
- ۸۱۳- عهدشکنی منافقان مدینه ----- ۷۲۲
- ۸۱۴- فرار منافقان مدینه ----- ۷۲۴
- ۸۱۵- فرار منافقان مدینه از جهاد ----- ۷۲۴
- ۸۱۶- فرار منافقان مدینه از مرگ ----- ۷۲۵
- ۸۱۷- فرار منافقان مدینه در غزوه احزاب ----- ۷۲۶
- ۸۱۸- قتل منافقان مدینه ----- ۷۲۶
- ۸۱۹- کفر منافقان مدینه ----- ۷۲۶
- ۸۲۰- کم کاری منافقان مدینه ----- ۷۲۸
- ۸۲۱- محمد(ص) و منافقان مدینه ----- ۷۲۸
- ۸۲۲- منافقان مدینه ----- ۷۲۸
- ۸۲۳- منافقان مدینه در سختی ----- ۷۲۸
- ۸۲۴- منافقان مدینه در غزوات محمد(ص) ----- ۷۳۰
- ۸۲۵- منافقان مدینه در غزوه احد ----- ۷۳۰
- ۸۲۶- منافقان مدینه در غزوه احزاب ----- ۷۳۰
- ۸۲۷- منافقان مدینه و بنی نضیر ----- ۷۳۴

- ۷۳۴ ----- ۸۲۸- منافقان مدینه و جهاد
- ۷۳۶ ----- ۸۲۹- منافقان مدینه و حوادث
- ۷۳۶ ----- ۸۳۰- منافقان مدینه و خطر مرگ
- ۷۳۶ ----- ۸۳۱- منافقان مدینه و غزوه احزاب
- ۷۳۸ ----- ۸۳۲- منافقان مدینه و محمد(ص)
- ۷۳۸ ----- ۸۳۳- منافقان مدینه و مسلمانان
- ۷۳۹ ----- ۸۳۴- منافقان مدینه و مکر خدا
- ۷۴۰ ----- ۸۳۵- منافقان مدینه و نامگذاری مدینه
- ۷۴۰ ----- ۸۳۶- منافقان مدینه و وعده پیروزی
- ۷۴۰ ----- ۸۳۷- منافقان مدینه و وعده خدا
- ۷۴۰ ----- ۸۳۸- منافقان مدینه و وعده محمد(ص)
- ۷۴۲ ----- ۸۳۹- مؤمنان و منافقان مدینه
- ۷۴۲ ----- ۸۴۰- نفاق منافقان مدینه
- ۷۴۲ ----- ۸۴۱- نقش منافقان مدینه
- ۷۴۳ ----- ۸۴۲- نیت منافقان مدینه
- ۷۴۴ ----- ۸۴۳- وعده های منافقان مدینه
- ۷۴۴ ----- ۸۴۴- هشدار به منافقان مدینه
- ۷۴۴ ----- ۸۴۵- همسویی منافقان مدینه با احزاب صدراسلام
- ۷۴۶ ----- درباره مرکز

مشخصات کتاب

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۱۰۱

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - ۱۴۰۰ ش

ناشر دیجیتال: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: ۱

۱- منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸ - ۱

۱ - تقسیم انسان ها به: تقوایپیشگان، کافران و منافقان، از طبقه بندی های مردم در قرآن

هدی للمتقین... إن الذین کفروا... و من الناس من یقول ءامنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۶

۶ - گروهی از مردم علی رغم ایمان راستین شان، به نفاق گرایش دارند و از زمره منافقان می شوند.

ذهب الله بنورهم

از اینکه جمله <ذهب الله بنورهم> توصیف شدگان را دارای نور شمرده می توان این معنا را محتمل دانست که: آیه شریفه بیانگر آن گروه از منافقان است که در بدو امر حقیقتاً ایمان می آورند ولی بر اثر عواملی به سوی نفاق می گرایند. جمله <فهم لایرجعون> در آیه بعد مؤید این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۸

۱۸ - نابودی دین و مردم، روش منافقان

و اذا تولى . . . و يهلك الحرث و النسل

امام صادق (ع): ان <الحرث> فى هذا الموضع، الدين و <النسل> الناس.

مجمع البيان، ج ٢، ص ٥٣٤؛ نورالثقلين، ج ١، ص ٢٠٤، ح ٧٥٤ و ٧٥٥.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٣ - آل عمران - ٣ - ١١٨ - ٢

٢ - ضرورت حفاظت اطلاعات و اسرار جامعه اسلامى ، از بيگانگان (كافران ، منافقان و . . .)

يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا بطانه من دونكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

٣ - آل عمران - ٣ - ١٢٢ - ٥

ص: ١

۵ - دسیسه منافقان (عبدالله بن ابی سلول) ، برای ایجاد سستی و هراس در مسلمانان ، هنگام روانه شدن آنان به سوی احد

اذ همت طائفتان منکم ان تفشلا

در مجمع البیان آمده است که عبدالله بن ابی سلول، دو طایفه از مسلمانان (برخی از مهاجر و انصار) را از رویارویی با مشرکان برحذر می داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۲

۲ - مسلمانان بریده از جامعه اسلامی و رویگردان از هجرت ، منافق و کافرند .

فما لکم فی المنافقین .. کما کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۸ - ۲

۲ - انسان های متزلزل در طریق ایمان ، منافقند .

إِنَّ الذِّينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا .. بَشَرِ الْمُنْفِقِينَ

ظاهراً مراد از منافقان، همان کسانی هستند که در آیه قبل توصیف شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۹ - ۱،۲

۱ - مدعیان ایمان ، در صورت پذیرش سرپرستی و دوستی کافران ، در زمره اهل نفاقند .

بَشَرِ الْمُنْفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا. الذِّينَ يَتَّخِذُونَ الْكُفْرِينَ أَوْلِيَاءَ

<أولياء> جمع <ولی> می تواند به معنای دوست و یا سرپرست باشد. گفتنی است که در برداشت فوق، <الذین>، وصف برای منافقان گرفته شده است.

۲ - مدعیان ایمان در صورت قطع رابطه دوستی با اهل ایمان و نپذیرفتن ولایت آنان ، در شمار منافقانند .

بَشَرِ الْمُنْفِقِينَ .. الذِّينَ يَتَّخِذُونَ الْكُفْرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۷

۱۷ - مسلمان شرکت کننده در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی منافق است .

فلاتتعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره إنكم إذا مثلهم .. جميعاً

جمله <ان الله ..>، پس از بیان حرمت مجالست با استهزا کنندگان، دلالت می کند که مراد از منافقان، همان مسلمانانی هستند که در آن مجالس شرکت می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۶

۶ - منافقان در زمره کافرانند *

إنّ المنافقين .. يأیها الذین ءامنوا لاتتخذوا الکفرین

با توجه به آیات قبل و بعد که درباره منافقان است، می توان گفت مراد از <الکفرین> همان منافقان هستند.

ص: ۲

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۸

۸ - بدگمانی به خداوند ، از گناهان بزرگ و موجب قرار گرفتن انسان در زمره منافقان و مشرکان

المن-فقین... و المشركين... الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ

وصف <الظَّالِمِينَ...> مشعر به علیت است؛ یعنی، این بدگمانی است که روح اصلی نفاق و شرک را تشکیل داده و انسان ها با این بدگمانی، منافق و مشرک می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۵

۵ - منافقان ، حزب شیطان و دار و دسته وی

أول-تک حزب الشیطان

۲- آثار اخروی فرزندان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۷ - ۴

۴ - کارساز نبودن اموال و اولاد منافقان برای آنان ، در قبال عذاب الهی در قیامت

لن تغنی عنهم أموالهم ولا أول-دهم من الله شیئاً

۳- آثار اخروی مال منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۷ - ۴

۴ - کارساز نبودن اموال و اولاد منافقان برای آنان ، در قبال عذاب الهی در قیامت

لن تغنی عنهم أموالهم ولا أول-دهم من الله شیئاً

۴- آثار ارتداد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۶

۶- دل های منافقان ، بر اثر کفر و ارتداد مُهر شد .

ذلك بآثم ءامنوا ثم كفروا فطبع على قلوبهم

ص: ۳

۵- آثار اغواپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۴

۴- فراموش شدن خدا در زندگی منافقان ، نتیجه استیلاى شیطان بر آنان

استحوذ عليهم الشیطان- فأنس-هم ذکر الله

۶- آثار افساد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۱۰

۱۰- فسادگری منافقان ، زمینه ساز افزایش بیماری دل و اندیشه آنان

فزادهم الله مرضاً .. بما كانوا یكذبون. و إذا قیل لهم لا تفسدوا

برداشت فوق مبتنی بر دو امر است: ۱- <إذا قیل .. > عطف بر <یکذبون > باشد. ۲- <بما كانوا یكذبون > علاوه بر تعلقش به <و لهم عذاب أليم > - متعلق به <فزادهم الله > نیز باشد. بر این مبنا جمله چنین می شود: <فزادهم الله مرضاً .. بما كانوا اذا قیل لهم ... لهم >.

۷- آثار امکانات مادی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵، ۱۴

۱۴ - مال و اولاد فراوان منافقان ، موجب گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم و هم كفرون

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن یعذبهم .. و تزهق أنفسهم و هم كفرون

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم > می تواند عطف تفسیری برای <أن یعذبهم > باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

۸- آثار ایمان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - بازگشت از مواضع منافقانه به ایمان و عمل خالصانه ، پیش از فرا رسیدن مرگ ، مورد قبول خداوند و جبران کننده گناه دورویی و نفاق

و ل-کنکم فتنتم أنفسکم .. حتی جاء أمر الله

ص: ۴

۹- آثار بخل منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۷

۷- بخل ورزی منافقان صدر اسلام از پرداخت صدقات ، روی گردانی از تعهد و اعراض از قرار گرفتن در صف صالحان بود .

و منهم من عهد الله . . . و تولوا و هم معرضون

۱۰- آثار بیماری قلب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۵

۵- منافقان بر اثر بیماری دل و اندیشه ، فسادگری های خویش را اصلاح طلبی قلمداد می کنند .

فی قلوبهم مرض . . قالوا إنما نحن مصلحون

۱۱- آثار تخلف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۰

۱۰- افشای کامل چهره منافقان و اتخاذ مواضع شدید علیه آنان ، از تبعات تخلف آنان از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم

۱۲- آثار ترس منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۴

۴- عقب نشینی منافقان از همگامی با کافران ، معلول ترس عمیق آنان از مؤمنان

لئن أخرجوا لایخرجون معهم . . لآنتم أشد رهبة فی صدورهم من الله

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل و این که <لأنتم أشد رهبه> در مقام بیان علت عقب نشینی منافقان از یاری کافران باشد، مطلب بالا قابل برداشت است.

۱۳- آثار توبه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - بازگشت از مواضع منافقانه به ایمان و عمل خالصانه ، پیش از فرا رسیدن مرگ ، مورد قبول خداوند و جبران کننده گناه

ص: ۵

و ل-کنکم فتنتم أنفسکم ... حتی جاء أمر الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۳

۳ - پیامبر اکرم (ص) در صورت توبه کردن منافقان، برای آنان از پیشگاه خداوند درخواست مغفرت می نمود.

و إذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله

<یستغفر لکم...> جواب برای شرط مقدر است؛ یعنی، <إن تعالوا يستغفر لکم رسول الله>، (اگر از خطاهای گذشته خود توبه کنید، رسول خدا برای شما طلب مغفرت خواهد کرد).

۱۴- آثار ثروت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵، ۱۴

۱۴ - مال و اولاد فراوان منافقان، موجب گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم و هم کفرون

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن يعذبهم ... و تزهق أنفسهم و هم کفرون

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم> می تواند عطف تفسیری برای <أن يعذبهم> باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

۱۵- آثار جهل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۵

۵ - آگاه نبودن اهل نفاق به سود و زیان واقعی خویش، عامل اختیار کردن ضلالت و از دست دادن هدایت

أولئك الذين اشتروا الضلله .. و ما كانوا مهتدين

جمله < ما كانوا مهتدين > عطف بر جمله < اشتروا الضلاله بالهدى > است و به منزله علت برای آن می باشد یعنی: چون به سود و زیان واقعی خویش راه نیافتند، به چنین تجارتی دست زدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۶

۱۶ - بی اعتقادی منافقان به قیامت و عدم درک آن نسبت به حوادث و حقایق آن ، مایه تخلف آنان از جهاد

لو كانوا یفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۴

ص: ۶

۱۴ - توطئه منافقان علیه پیامبر (ص) ، برخاسته از جهل و نادانی آنان بود .

ليُخرجنَّ الأعزَّ منها الأذلَّ . . . و ل-كنَّ المن-فقين لا يعلمون

۱۶- آثار خشنودی منافقان متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۰

۱۰ - احساس رضایت و خوشحالی منافقان از شرکت نکردن در جنگ برای بار نخست ، مایه طرد همیشگی آنان از سوی خدا و پیامبر (ص) و محروم شدن دایمی از شرکت در جهاد

لن تخرجوا . . و لن تقتلوا معي عدواً إنكم رضيتم بالعود أول مره

برداشت فوق بر این اساس است که <لن تخرجوا> و <لن تقتلوا> در مقام انشا و برای طرد منافقان باشد و جمله <إنكم رضيتم . . > نیز برای تعلیل آن باشد.

۱۷- آثار دنیاطلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۵

۱۵ - غفلت از خداوند و فریفته شدن به مظاهر دنیا ، عامل بدبختی اخروی منافقان

قالوا بلى و ل-كنكم . . و غرکم بالله الغرور

۱۸- آثار ذکر توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۵

۵ - توجه به گوشه ای از خیانت ها و تزویر های منافقان ، مستلزم عدم اعتماد به آنان برای همیشه

لن تؤمن لكم قد نبأنا الله من أخباركم

برداشت فوق مبتنی بر این است که <من> در <أخباركم> برای تبعیض و <لن> در <لن تؤمن> برای نفی ابدی باشد.

۱۹- آثار ذکر خیانت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۵

۵- توجه به گوشه ای از خیانت ها و تزویر های منافقان ، مستلزم عدم اعتماد به آنان برای همیشه

لن نؤمن لكم قد نبأنا الله من أخباركم

ص: ۷

برداشت فوق مبتنی بر این است که <من> در <أخبارکم> برای تبعیض و <لن> در <لن تؤمن> برای نفی ابدی باشد.

۲۰- آثار سطحی نگری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۶

۶- هراس از مردم و خدا ترسی منافقان ، معلول سطحی نگری و سبک مغزی آنان است .

لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ذلك بأنهم قوم لا يفقهون

۲۱- آثار شک منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۲

۲- شک و تردید ، پرتگاهی که منافقان بنای شخصیت خویش را بر آن پی افکنده و از آن جا به دوزخ سقوط می کنند .

أسس بنينه على شفا جرف هار .. لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۸

۸- تردید و ناباوری نسبت به مبانی اسلام (توحید ، معاد ، نبوت ، قرآن و ...) ، عامل شقاوت و بدبختی اهل نفاق

قالوا بلى و ل-کنکم .. ارتبتم

۲۲- آثار عجز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۳

۱۳- ناتوانی منافقان و افراد سست ایمان ، از توجیه آیات جهاد ، تنگ کننده عرصه حیات بر آنان *

فإذا أنزلت سورة محكمة و .. ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت

از ارتباط <سوره محكمه> با <ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت>، می توان استفاده کرد که انسان های سست ایمان یا منافق، در سایر تکالیف - که به گونه ای قابل توجیه است - با ترفندی، خویش را آسوده می کنند؛ اما در مورد جهاد چون آیاتش محکم، قاطع و توجیه ناپذیر است، خود را در بن بست دیده و شدیداً نگران می شوند.

۲۳- آثار عقیده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۸

۱۷ - حکم خداوند به طرد کامل منافقان ، نتیجه مواضع عقیدتی و نیز عملکرد خود آنان بود .

لاتصل . . . إنهم كفروا ... و ماتوا و هم فسقون

۲۴- آثار عمل صالح منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - بازگشت از مواضع منافقانه به ایمان و عمل خالصانه ، پیش از فرا رسیدن مرگ ، مورد قبول خداوند و جبران کننده گناه

دورویی و نفاق

و ل-کنکم فتنتم أنفسکم . . . حتّی جاء أمر الله

۲۵- آثار عمل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۷

۱۷ - حکم خداوند به طرد کامل منافقان ، نتیجه مواضع عقیدتی و نیز عملکرد خود آنان بود .

لاتصل . . . إنهم كفروا ... و ماتوا و هم فسقون

۲۶- آثار عمل ناپسند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۳

۱۳ - پلیدی منافقان و دوزخی بودن آنان ، نتیجه اعمال ناشایست و مستمر خود آنان است .

إنهم رجس و مأویهم جهنم جزاء بما كانوا یکسبون

۲۷- آثار غفلت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - غفلت و بی توجهی منافقان به علم غیب و آگاهی گسترده خدا نسبت به اسرار و سخنان پنهانی ، عامل گرایش آنان به تخلف از وظایف خود در برابر خدا

بما أخلفوا الله ما وعده .. ألم يعلموا أن الله يعلم ... و أن الله علم الغی

ص: ۹

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۵

۱۵ - غفلت از خداوند و فریفته شدن به مظاهر دنیا ، عامل بدبختی اخروی منافقان

قالوا بلی و ل-کنکم . . . و عزکم بالله العرور

۲۸- آثار قبول خط مشی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۵

۵ - مسلمان های ضعیف الایمان که خط مشی سیاسی منافقان را دارند ، در صفوف آنان جا دارند .

و القائلین لاخونهم

۲۹- آثار کفر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۴ - ۱

۱ - کفر منافقان به خدا و انکار رسالت پیامبر (ص) ، عامل بی ارزش گشتن انفاق های آنان و پذیرفته نشدن آن در پیشگاه خداوند

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۷

۷ - کفر منافقان به خدا و رسول او ، مانع آمرزش آنان

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله و برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - عملکرد بد منافقان ، ناشی از کفر و بی ایمانی آنان است .

ذَلِكْ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

<ذالك> به جمله <إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ> در آیه قبل اشاره دارد.

۲ - دروغ گویی ، استفاده ابزاری از سوگند ها ، انحراف و بازداشتن مردم از راه خدا ، زاییده کفر و بی ایمانی منافقان

ذَلِكْ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

<ذالك> می تواند به تمامی آنچه در دو آیه پیش در رابطه با منافقان، مطرح شده اشاره داشته باشد.

۶ - دل های منافقان ، بر اثر کفر و ارتداد مُهر شد .

ذَلِكْ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطَبَعَ عَلَي قُلُوبِهِمْ

ص: ۱۰

۳۰- آثار کفر منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۵

۵ - کفر درونی منافقان انگیزه ساختن مسجد ضرار

مسجداً ضراراً و کفراً

<کفراً> می تواند به معنای ترویج کفر نباشد؛ بلکه به این معنا باشد که عمل منافقان و سازندگان مسجد ضرار، نشأت یافته از کفرشان بوده است.

۳۱- آثار لجاجت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۱

۱۱ - باقی ماندن منافقان، بر مواضع منافقانه خود تا لحظه مرگ، مایه بدبختی و شقاوت آنان در آخرت

بلی و ل-کنکم فتنتم أنفسکم .. حتی جاء أمر الله

مقصود از <أمر الله> مرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۷

۷ - پافشاری و استمرار بخشی منافقان بر اعمال زشت و ناپسند، عامل گرفتاری آنان به عذاب سخت اخروی

إنهم ساء ما كانوا يعملون

<إنهم ساء..> برای بیان علت محکومیت منافقان به عذاب سخت اخروی است.

۳۲- آثار منفعت طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - اندیشه سودجویانه منافقان ، مانع از مراجعه آنان به پیامبر (ص) برای داوری به حق میان آنان بود .

و إذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون . و إن يكن لهم الح

از این که منافقان داوری پیامبر(ص) را قبول نمی کردند و تنها در صورتی به آن تن می دادند که این داوری به نفع آنان بود، می توان به دست آورد که عدم پذیرش آنان در آغاز و قبول آنان به وقت سودمند دانستن آن برای خویش، ناشی از اندیشه سودجویانه آنان بود.

ص: ۱۱

۳۳- آثار نجوای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۰ - ۵

۵ - شیطان ، از راه نجوا های منافقان ، درصدد اندوهگین کردن مؤمنان بود .

إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا

۳۴- آرزوهای باطل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۰، ۹

۹ - منافقان ، مغرور و فریفته آمال و آرزو های باطل خویش

و غَرَّتْكُمْ الْأَمَانِيُّ

۱۰ - مغرور و فریفته شدن منافقان ، در برابر آمال و آرزو های پوچ ، عامل بدبختی و شقاوت اخروی آنان

قالوا بلى و ل-كُنْكُمْ . . . و غَرَّتْكُمْ الْأَمَانِيُّ

۳۵- آرزوهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۹، ۶، ۵

۵ - منافقان ، همواره منتظر بروز شکاف و اختلاف در صفوف مؤمنان و شکست و نابودی آنان بودند .

قالوا بلى و ل-كُنْكُمْ . . . تَرْبِصْتُمْ

<تربص> (مصدر <تربصتم>) به معنای انتظار چیزی را کشیدن است. حذف مفعول <تربصتم> بیانگر آن است که منافقان، آرزوی بروز همه گونه گرفتاری را برای مؤمنان و جامعه اسلامی داشتند.

۶ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، عامل بدبختی اخروی منافقان

و تَرَبِّصْتُمْ

۱۹ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، تردید در باور های دینی ، فریفتگی به آرزو های باطل و مظاهر دنیا و غفلت از خداوند ، از اوصاف منافقان و از نشانه های نفاق

و غَزَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورِ

۳۶- آزادی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۲

۲ - آزادی منافقان ، برای ملاقات با رسول خدا (ص) و گفتوگوی مستقیم با آن حضرت

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا

ص: ۱۲

۳۷- آسایش طلبی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۹

۹ - منافقان مدینه ، افرادی راحت طلب بودند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم . . . و إن يأت الأحزاب يودّوا لو أن

۳۸- آگاهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۶

۶ - موضع گیری خصمانه منافقان در برابر خدا و رسولش ، علی رغم آگاهی آنان به عاقبت دردناک عملکردشان ، شگفت آور است .

ألم يعلموا أنه من يحادد الله ورسوله فأن له نار جهنم

با توجه به اینکه <ألم يعلموا> توبیخ است و این نوع توبیخ در مواردی به کار می رود که توبیخ شونده آگاه بوده و نمی بایست پس از آگاهی مرتکب خلاف شود، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۲

۲ - آگاهی منافقان به اطلاع خداوند بر اسرار قلبشان

يحذر المنفقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

شک نیست که ترس منافقان مبتنی بر مقدماتی است که از جمله آن مقدمات، آگاهی آنان است به اینکه خداوند بر اسرار آدمی آگاه و عالم است.

۳۹- آمرزش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - اعلام امکان بخشیده شدن برخی از منافقان از سوی خداوند و وعده عذاب و کیفر حتمی برای برخی دیگر از آنان

إِن نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِّبُ طَائِفَةَ

۱۰ - اعلام امکان بخشیده شدن برخی از منافقان از سوی خداوند ، به دلیل مداومت نداشتن آنان بر ارتکاب جرایم

إِن نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِّبُ طَائِفَةَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

از اینکه خداوند علت بخشیده نشدن عده ای از منافقان را، استمرار آنان بر جرم بیان کرده، استفاده می شود که بخشیده شدن گروه دیگر، به دلیل مداومت نداشتن آنان بر ارتکاب جرایم است.

۴۰- آموزش منافقان پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۸

۸- امکان عفو عناصر غیر اصلی و خط گیرنده نفاق و غیر قابل بخشش بودن جرم عناصر اصلی و خط دهنده *

إن نفع عن طائفه . . . نعتب طائفه ... بعضهم من بعض

<بعضهم من بعض> تحت تأثیر بودن برخی از منافقان از برخی دیگر را افاده می کند و نیز این آیه تفسیر آیه قبل می باشد و علت عفو گروهی و کیفر گروهی دیگر را بیان می نماید.

۴۱- آواره سازی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۱ - ۱

۱ - تداوم تعرض به زنان مسلمان ، از سوی منافقان ، باعث اجرای حکمی سخت درباره آنان و آواره شدن شان همراه با لعن خدا می شد .

لئن لم ينته المنافقون . . . لنغريتنك بهم ثم لايجاورونك فيها إلا قليلاً. ملعونين

<ملعونين> حال برای ضمیر فاعلی <لايجاورون> است.

۴۲- آواره سازی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱۹

۱۹ - در صورتی که منافقان و بیمار دلان و شایعه پراکنان ، در مدینه ، به کار های خلاف خود ادامه می دادند ، چنان مورد قهر پیامبر (ص) قرار می گرفتند که مجبور به ترک مدینه می شدند .

لنغريتنك بهم ثم لايجاورونك فيها إلا قليلاً

<لايجاورونك فيها إلا قليلاً> کنایه از آوارگی و در به دری است. لازم به ذکر است که <قلیلاً> صفت مفعول مطلق محذوف (جوار) است.

۴۳- ابتلای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۲

۲ - ابتلای قلب منافقان عهدشکن و بخیل به نفاقی مزمن ، کیفر خداوند برای آنان

ص: ۱۴

فأعقبهم نفاقاً في قلوبهم

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أعقب> به <الله> در فراز پیشین باز گردد؛ یعنی، خداوند منافقان را در پی شکستن عهدشان با او و امتناع ورزیدن از پرداخت زکات، به نفاق مزمنی گرفتار کرد که تا روز قیامت از آن رهایی نخواهند یافت.

۴۴- اتحاد ظاهری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱۱

۱۱ - جبهه کفر و نفاق، به ظاهر مجتمع و متحد؛ اما در درون، آکنده از تشقت و تفرقه

تحسبهم جميعاً و قلوبهم شتى

۴۵- اتحاد ظاهری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - فروپاشی اتحاد منافقان و یهودیان، پس از غزوه بنی نضیر، به رغم ظاهر متحد آنان *

تحسبهم جميعاً و قلوبهم شتى

احتمال می رود که جملات آیه شریفه، حکایت از آینده داشته باشد؛ بدین معنا که از تحولات پس از غزوه بنی نضیر خبر می دهد و از آن جمله در هم ریختن اتحاد میان منافقان و یهود قبل از غزوه بنی نضیر است.

۴۶- اتحاد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۹

۹ - اخبار خداوند از سر و سر منافقان با یهود بنی نضیر، نمودی از علم وی به غیب و شهود

ع-لم الغیب و الشه-ده

با توجه به این که بخش قابل توجهی از سوره درباره غزوه بنی نضیر می باشد، آیات پایانی می تواند نظر به مطالب یاد شده، از جمله رابطه منافقان و یهود داشته باشد.

۴۷- اتحاد منافقان مدینه با یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۶

ص: ۱۵

۶ - منافقان مدینه ، در جبهه بندی سیاسی ، در جبهه یهود بودند .

و القائلین لإخوانهم

بنابراین احتمال که مراد از <القائلین> یهود و مرجع ضمیر در <إخوانهم> منافقان باشد، معلوم می شود که منافقان، در جبهه یهود و برادران سیاسی آنان بودند.

۴۸- اتکای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۹

۲۹ - اتکا و دلبستگی منافقان به حامیان و هواداران خود ، در مواضع کفرآمیز و توطئه علیه اسلام و مسلمانان

و ما لهم فی الأرض من ولیّ و لانصیر

تهدید خداوند به اینکه منافقان، هیچ یاور و حامی نخواهند داشت، نشانگر ذهنیت غلط آنان در اتکا به حامیان خویش است که خداوند این ذهنیت را مردود شمرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۵

۵ - اهل کفر و نفاق ، تنها متکی بر موانع و استحکامات فیزیکی و مادی در جنگ و نبرد

لایق-تلونکم جمیعاً إلا فی قرّی محصّنه أو من وراء جدر

در صورتی که فاعل در <لایقاتلونکم..> کافران و منافقان باشند، به دست می آید که اهل کفر و نفاق، هیچ انگیزه معنوی برای حرکت های خود ندارند و تنها اطمینان از استحکامات مادی است که به آنان جرئت مبارزه می دهد.

۴۹- اجابت دعای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۲

۲ - اجابت درخواست منافقان از سوی خداوند ، در زمینه اعطای مال و ثروت به آنان

فلما ءاتيهم من فضله

۵۰- اجازه خواهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ - وحی ، نیت منافقان را در رخصت خواهی شان از پیامبر (ص) آشکار کرد .

و إذ قالت طائفة منهم ی - أهل یثرب لامقام لکم . . . و یستئذن ... إن یریدون إلا فرار

ص: ۱۶

۵۱- اجتناب از اذیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۷

۷- پیامبر (ص) ، موظف به ترک اذیت و آزار منافقان و کافران بود . *

و دَعُ أذِيهِمْ

برداشت بالا، بنابراین اساس است که اضافه <أذی> به <هم> اضافه مصدر به فاعل اش باشد.

۵۲- اجتناب از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۹

۹- اعراض و بی‌اعتنایی به مسلمانان توطئه‌گر و دورو، توصیه و فرمان خداوند به پیامبر خویش

و يقولون طاعة .. فاعرض عنهم

۵۳- اجتناب منافقان مدینه از دفاع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۳

۳- منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب، در صورت حضور در داخل خانه هایشان و هجوم دشمن، از آن دفاع نمی‌کردند

يقولون إِنَّ بيوْتنا عوره .. و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها

۵۴- احتضار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۳

۱۳- حسرت منافقان برای از دست دادن اموال و فرزندان خویش به هنگام مرگ

فلا تعجبك أموالهم ولا أولادهم... ليعذبهم... و تزهق أنفسهم

<زهوق نفس> به معنای خروج جان بر اثر تأسف و حسرت است. (مفردات راغب).

۵۵- احکام منافقان پس از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۷

۱ - نهی شدن پیامبر (ص) برای همیشه، از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و دعا کردن برای آنها بعد از جنگ تبوک و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً

۵۶- احکام منافقان قبل از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - ممنوع نبودن پیامبر (ص) از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و حضور یافتن بر قبر آنها، تا قبل از جنگ تبوک و لاتصل علی أحد منهم مات

با توجه به سیاق آیات، که پس از جنگ تبوک نازل شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۵۷- اختلاف افکنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - اقدام منافقان به ساختن مسجدی برای هدف های زیانبار و کفرآمیز و تفرقه افکن میان مؤمنان

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین

۶ - ترویج کفر، تفرقه افکنی و تجمع بخشیدن به دشمنان خدا و رسول، مهمترین اهداف زیانبار منافقان از ساختن مسجد ضرار

مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین و إرساداً

قید <ضراراً> می تواند هدف کلی و عام منافقان و <کفراً و تفریقاً... إرساداً> بیانگر بارزترین نمودهای آن هدف کلی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - منافقان ، زیان زننده به جامعه اسلامی ، مروج کفر ، تفرقه افکن میان مؤمنان ، ظالم و دوزخی اند .

اتخذوا مسجداً ضراباً و کفراً و تفریقاً .. و إِرصاداً ... فانهار به فی نار جهنم

۵۸- اختلاف باطنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱۱

۱۱ - جبهه کفر و نفاق ، به ظاهر مجتمع و متحد ، اما در درون ، آکنده از تشتت و تفرقه

تحسبهم جميعاً و قلوبهم شتى

ص: ۱۸

۵۹- اختلاف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۹

۹ - جبهه کفر و نفاق ، درگیر تعارضات سخت و دشوار میان خویش

بأسهم بینهم شدید تحسبهم جميعًا و قلوبهم شتى

برداشت بالا، بر پایه این احتمال است که ضمیر <هم> به کافران و منافقان باز گردد.

۶۰- اخلاص لگري منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۸،۹

۸ - تبلیغات اخلاص لگري منافقان پس از نبرد احد

لو اطاعونا ما قتلوا

۹ - اشکال تراشی و اخلاص لگري ، از ترفند های منافقان پس از روی نمودن مشکلات و سختی ها به جامعه ایمانی برای

تحکیم موقعیت خویش

لو اطاعونا ما قتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۸

۸ - تلاش پیگیر منافقان در مقابله با پیامبر (ص) و بازداشتن مردم از مراجعه به او

رایت المنافقین یصدون عنک صدوداً

فعل مضارع <یصدون> دلالت بر استمرار دارد. قابل ذکر است که در برداشت فوق <یصدون> فعل متعدی و مفعول آن

<الناس> گرفته شده است ، در این صورت <یصدون> به معنی <یمنعون> خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

۵ - منافقان ، تلاش تخریب گرانه خود را تا مرحله غلبه حق و پیروزی قطعی جبهه اسلام ، ادامه می دهند .

لقد ابتغوا الفتنة .. حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم كرهون

۶۱- اخلاق نوری منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۹

۹ - اخلا لگري منافقان صدر اسلام ، در بسیج برای جنگ تبوك

لاتنفروا فی الحر

۶۲- ادعاهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۴،۵

۴ - منافقان ، خویشان را مردمی اصلاح طلب می شمردند .

قالوا إنما نحن مصلحون

۵ - منافقان بر اثر بیماری دل و اندیشه ، فسادگری های خویش را اصلاح طلبی قلمداد می کنند .

فی قلوبهم مرض .. قالوا إنما نحن مصلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۳

۳ - منافقان ، مفسدانی مدعی اصلاح گری

إنما نحن مصلحون. ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۲،۳

۲ - داعیه اصلاح طلبی منافقان پیش از حاکمیت ، و فساد آنان پس از رسیدن به حکومت

و من الناس من يعجبك .. و اذا تولى سعى فى الارض ليفسد فيها

۳ - داعیه اصلاح طلبی منافقان هنگام برخورد با پیامبر (ص) ، و تلاش آنان در جهت فساد پس از بازگشت از محضر او *

و من الناس من يعجبك .. و اذا تولى سعى فى الأرض

بنابراینکه <اذا تولی>، به معنای بازگشت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - ادعای نیکوکاری، مدارا و صلح جویی، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

یریدون ان يتحاكموا الى الطاغوت . .. ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

۱۱ - ادعای نیکوکاری و صلح جویی از شگرد های منافقان

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۴

۱۴ - منافقان، علی رغم ادعای ایمان، در حال کفر می میرند.

ص: ۲۰

و ترهق أنفسهم و هم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۳

۳ - تظاهر به آمادگی برای جهاد و فداکاری ، پس از پایان یافتن دشواری های نبرد ، خصلتی است منافقانه .

فإن رجعتك الله إلى طائفة منهم فاستذنوك للخروج

۶۳- ادعاهای منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۱،۲،۳،۵

۱ - منافقان صدراسلام ، مدعی ایمان به خدا و رسول بودند .

و يقولون ءامنّا بالله و بالرسول

به گفته مفسران، آیه شریفه و چند آیه بعد، درباره منافقان است و این را موضوعات طرح شده در این آیات و آهنگ و شأن نزول آنها، تأیید می کند.

۲ - منافقان صدراسلام ، مدعی اطاعت و فرمان بری از خدا و رسول بودند .

و يقولون ءامنّا بالله و بالرسول و أطعنا

۳ - اصرار و تأکید منافقان صدراسلام ، بر صداقت خویش در ایمان به خدا و رسول و فرمان بری از ایشان

و يقولون ءامنّا بالله و بالرسول و أطعنا

مدن فعل مضارع (يقولون) - که دال بر استمرار است - و نیز تکرار <با> در <بالله> و <بالرسول> و تصریح بر فرمان بری و اطاعت، همگی حاکی از اصرار و تأکید فراوان منافقان بر صحت ادعا خویش است.

۵ - دسته ای از منافقان صدراسلام ، علی رغم اظهارات اکیدشان مبنی بر فرمان بری ایمان داشتن به خدا و رسول او ، از ایشان روی برتافته و نافرمانی کردند .

و يقولون ءامنّا بالله .. ثم يتولّى فريق منهم من بعد ذلك

۶۴- ادعای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، علی رغم اظهار ایمان ، در حال کفر می میرند .

و تزهبوا أنفسهم و هم كفرون

۶۵- اذیتهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۱

۱ - پیامبر اکرم (ص)، مورد آزار و اذیت مستمر برخی از منافقان

و منهم الذین یؤذون النبی

<من> در <منهم> برای تبعیض و فعل مضارع <یؤذون> مفید استمرار است؛ یعنی، برخی از منافقان پیوسته پیامبر اکرم (ص) را مورد اذیت قرار داده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

۳ - معرفی پیامبر (ص)، به عنوان فردی ساده و خوش باور نمونه ای از اذیت های منافقان نسبت به آن حضرت

الذین یؤذون النبی و یقولون هو أذن

<أذن> به کسی گفته می شود که به هر سخنی گوش فرا دهد و زود باور کند؛ یعنی، ساده و خوش باور باشد. گفتنی است که برداشت فوق بر این اساس است که جمله <یقولون هو أذن> برای بیان مورد و نمونه ای باشد که منافقان، پیامبر (ص) را به آن متهم کرده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

۱۷ - از رسول خدا (ص) روایت شده که ضمن یک خطبه طولانی فرمود: <سمونی اذناً و زعموا نئی كذلك لكثره ملازمته [علی (ع) ایای و اقبالی علیه حتی انزل الله عز و جل فی ذلك قرآناً > و مهم الذین یؤذون النبی و یقولون هو اذن . . . <

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۴، ۹

۴ - کافران و منافقان، پیامبر (ص) را مورد آزار و اذیت قرار می دادند.

و دَعَّ أذیهم

۹ - توکل بر خداوند در مقابل آزار و اذیت های کافران و منافقان، نقشی کارساز دارد.

و دَعَّ أذیهم و توکل علی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۷ - ۵

۵ - منافقان و کافران آزاردهنده رسول خدا (ص)، مورد لعن خداوند.

و لا تطع الكـفرين و المنـفقين و دَع أذيتهم . . . إِنَّ الذين يؤذون ... و رسوله لعنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱،۲

۱ - نجوا های منافقان ، از حرکت های آزاردهنده آنان علیه مسلمانان

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى

مفسران بر آنند که این بخش از آیات، مربوط به منافقان و یکی از حرکات موزیانه آنان علیه مسلمانان (نجوا و درگوشی سخن گفتن) است.

۲ - منافقان ، از نجوا های آزاردهنده شان نهی و از آنان خواسته شده بود تا از آن کار زشت دست بکشید .

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى

ص: ۲۲

۶۶- اذیت‌های منافقان به زنان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۱ - ۱،۴

۱ - تداوم تعرض به زنان مسلمان ، از سوی منافقان ، باعث اجرای حکمی سخت درباره آنان و آواره شدن شان همراه با لعن خدا می شد .

لئن لم ینته المن-فقون .. لنغرینک بهم ثم لایجاورونک فیها إلاّ قلیلاً. ملعونین

<ملعونین> حال برای ضمیر فاعلی <لایجاورون> است.

۴ - منافقان آزاردهنده زنان مسلمان ، در صورت تداوم کردار زشت خود ، مهدورالدم بوده و در هر کجا که یافته شوند ، باید به قتل برسند .

لئن لم ینته المن-فقون .. لنغرینک بهم ... اینما ثقفوا أخذوا و قتلوا تقتیلاً

<ثقف> (مصدر <ثقفوا>) به معنای <مهارت در درک و انجام دادن کار> است (مفردات راغب). در آیه، این واژه به معنای <به دست آوردن و دستیازی> استعمال شده است.

۶۷- اذیت‌های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۳

۳ - اذیت و آزار زبانی مسلمانان ، در غزوه احزاب ، از سوی منافقان ، ناشی از این بود که می پنداشتند احزاب متحد ، نرفته اند و در اطراف مدینه خواهند ماند .

سلقوکم بالسنه حداد .. یحسبون الأحزاب لم یذهبوا

بنابراین احتمال که <یحسبون..> حال برای ضمیر فاعلی <سلقوا> باشد، نکته یاد شده فهمیده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱،۲

۱ - هشدار شدید خداوند ، به منافقان مدینه ، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لئن لم ينته المنفقون .. لنغرينك بهم

مفعول فعل <ينتته> ذکر نشده و به قرینه آیه پیش می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی <نغرين>، <غراء> است و <غری به> در لغت به معنای <الصاق و چسباندن> است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

۲ - منافقان ، در مدینه ، فعال بودند و زنان مسلمان را مورد تعرض و مزاحمت قرار می دادند .

لئن لم ينته المنفقون .. لنغرينك

۶۸- ارتداد منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۴

ص: ۲۳

۴ - منافقان صدر اسلام ، گروهی بودند که در آغاز به اسلام ایمان آوردند ولی بعداً به کفر گرویده و مرتد شدند .

لا تعذبوا قد كفرتم بعد ایمنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۳

۳ - منافقان صدر اسلام ، عناصری مرتد بودند (ابتدا ایمان آوردند و سپس کفر ورزیدند) .

ذلك بأنهم ءامنوا ثم كفروا

۶۹- ارتداد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيراً

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۷۰- ارزشگذاری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۶

۶ - سرزنش شدن منافقان به خاطر ترک حمایت از پیکار گران احد ، علی رغم ادعای برادری با آنان

الذین قالوا لآخوانهم وقعدوا

جمله <وقعدوا> حالیه است و اشاره دارد به اینکه منافقان با وجود ادعای برادری با مسلمانان از شرکت در جنگ و حمایت آنان سر باز زدند. گفتنی است که <لاخوانهم> در برداشت فوق به معنای برادران دینی گرفته شده است.

۷۱- ازدیاد بیماری قلب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰ - ۲

۲ - خداوند ، افزایش دهنده بیماری در دل و جان منافقان

فزادهم الله مرضاً

ص: ۲۴

۷۲- ازدیاد پلیدی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۵ - ۱

۱ - افزایش پلیدی منافقان بیماردل ، پس از نزول آیه های قرآن و شنیدن آن
و إذا ما أنزلت سوره . . . و أما الذين في قلوبهم مرض فزادتهم رجساً إلى رجسهم

۷۳- ازدیاد سرگردانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۴،۵

۴ - طغیانگری و سرگردانی اهل نفاق ، همچنان رو به افزایش و فزونی است .

و یمدّهم فی طغینهم یعمهون

<مَدَّ> (مصدر <یُمَدُّ>) به معنای افزودن و نیز به معنای مهلت دادن، آمده است. برداشت فوق با توجه به معنای اول، استفاده شده است.

۵ - افزایش تحیر و طغیان اهل نفاق ، کیفی است از جانب خدا برای آنان

و یمدّهم فی طغینهم یعمهون

۷۴- ازدیاد طغیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۴،۵

۴ - طغیانگری و سرگردانی اهل نفاق ، همچنان رو به افزایش و فزونی است .

و یمدّهم فی طغینهم یعمهون

<مَدَّ> (مصدر <یُمَدُّ>) به معنای افزودن و نیز به معنای مهلت دادن، آمده است. برداشت فوق با توجه به معنای اول، استفاده شده است.

۵- افزایش تحیر و طغیان اهل نفاق ، کفری است از جانب خدا برای آنان

یَمْدَهُمْ فِی طَغْنِهِمْ یَعْمَهُونَ

۷۵- استغفار برای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۱

۱ - اعلام قطعیت عذاب الهی برای منافقان استهزاگر و عدم تأثیر استغفار مکرر (هفتاد بار) پیامبر (ص) برای آنان

ص: ۲۵

و لهم عذاب أليم. استغفر لهم أو لا تستغفر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۳

۳ - پیامبر اکرم (ص) در صورت توبه کردن منافقان، برای آنان از پیشگاه خداوند درخواست مغفرت می نمود.

و إذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله

<استغفر لكم..> جواب برای شرط مقدر است؛ یعنی، <إن تعالوا يستغفر لكم رسول الله>، (اگر از خطاهای گذشته خود توبه کنید، رسول خدا برای شما طلب مغفرت خواهد کرد).

۷۶- استکبار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۹

۹ - استکبار و خودبرتربینی، از خصلت های عناصر نفاق پیشه

و هم مستکبرون

۷۷- استمداد از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۴

۴ - جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده، به همپیمانان مسلمانان *

و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً. أَلَا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمِ بَيْنِكُمْ و بَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

در برداشت فوق احتمال داده شده که <أَلَا الَّذِينَ يَصِلُونَ...> استثنا از حکمی است که در جمله <و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً> بیان شده است.

۷۸- استمهال منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - مهلت خواهی منافقان از مؤمنان در قیامت ، برای برگرفتن مقداری از نور ایشان

یوم یقول المن-فقون .. انظرونا نقتبس من نورکم

ماده <نظر> هرگاه بدون واسطه متعدی شود، به معنای انتظار کشیدن و مهلت دادن خواهد بود. بنابراین <انظرونا> یعنی، انتظار ما را بکشید و ما را مهلت دهید. <قبس> (مبدأ اشتقاق <نقتبس>) به شعله ای از یک آتش گفته می شود. بنابراین <نقتبس من نورکم> یعنی، تا شعله ای از نور شما برگیریم.

۱۰ - پاسخ استهزاآمیز فرشتگان به منافقان در قیامت ، در قبال مهلت خواهی آنان از مؤمنان برای کسب نور

يوم يقول المن-فقون .. نقتبس من نوركم قيل ارجعوا وراءكم فالتمسوا نورًا

امر در <ارجعوا ورائكم> امر تهكمی و استهزایی است؛ زیرا در پشت سر منافقان نوری وجود ندارد تا آنان برگردند و از آن برگیرند. گفتنی است که در این که گوینده <ارجعوا ورائكم> کیست، چند دیدگاه وجود دارد. آنچه در برداشت بالا آمده، منطبق با یکی از آنها است.

۷۹- استهزای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۰

۱۰ - بذله گویی منافقان و کافران و استهزای آنان به ارزش های الهی، کار مستمرشان در طول تاریخ

کالذین من قبلکم ... و خضتم کالذی خاضوا

در <آیه ۵۶> از قول منافقان نقل شده است: <إنما كنا نخوض ونلعب>؛ خداوند در این آیه می فرماید <خضتم کالذی خاضوا>؛ یعنی، روش شما در پیشینیان شما نیز وجود داشته است.

۸۰- استهزاهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۹

۹ - منافقان استهزاکننده خدا، پیامبر (ص) و آیات الهی، مورد استهزای خداوند

قل أبالله و آياته و رسوله كنتم تستهزون .. وعد الله المنفقين ... نار جهنم خل

به کار رفتن کلمه <وعد> به جای وعید و نیز تعبیر <هی حسبهم> افاده نوعی استهزا دارد که می تواند پاسخ مناسبی به استهزای منافقان نسبت به خدا و ... باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۵،۶،۷،۸،۱۱

۵ - تمسخر و ریشخند منافقان صدر اسلام نسبت به مؤمنان ایثارگر تهیدست

و الذین لایجدون إلا جهدهم فیسخرن منهم

۶ - منافقان ، خود بخینند و انفاق دیگران را هم به استهزا می گیرند .

فلما آتاهم من فضله بخلوا به .. الذين يلمزون المطّوعين من المؤمنين

۷ - طعنه زدن به مؤمنان انفاقگر و استهزای آنان ، از خصلت منافقان است .

الذين يلمزون المطّوعين

۸ - استهزای الهی نسبت به منافقانی که مؤمنان انفاقگر و ایثار کننده را طعن زده و استهزا می کردند .

سخر الله منهم

۱۱ - حمایت و دلجویی خداوند از مؤمنان انفاق کننده و ایثارگر ، در برابر تمسخر منافقان

سخر الله منهم و لهم عذاب أليم

ص: ۲۷

۸۱- استهزاهای منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱

۱ - طعن و خرده گیری منافقان صدر اسلام ، از مؤمنانی که از سر میل و رغبت و بیش از مقدار واجب ، انفاق می کردند .

الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین .. فیسخرون منهم

<لمز> (مصدر یلمزون) به معنای عیب جویی، خرده گیری و طعن است و <سخره> و <سخریه> (مصدر یسخرون) به معنای استهزا و ریشخند می باشد.

۸۲- استهزاهای منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۳ - ۵

۵ - منافقان و بیماردلان مدینه ، با طرح پرسش هایی از امور غیبی ، مانند <زمان وقوع قیامت > ، در صدد استهزای پیامبر (ص) بودند .

لئن لم ینته المنفقون و الذین فی قلوبهم مرض .. یستلک الناس عن الساعه

بنابراین که <ال > در <الناس > عهد ذکری باشد و به منافقان و بیماردلان در آیه شصت برگردد، نکته بالا، قابل استفاده است.

۸۳- استهزای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۶

۶ - استهزای مسلمانان و به تمسخر گرفتن جامعه ایمانی ، هدف منافقان در تظاهر به اسلام

قالوا ءامنا .. إنما نحن مستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - خداوند با خوار و حقیر ساختن منافقان ، آنان را به استهزا خواهد گرفت .

اللّٰه یستهزئ بهم

<استهزاء> به معنای تمسخر کردن، است و هدف از آن خوار ساختن و حقیر کردن کسی است که مورد استهزا قرار می گیرد.

۲ - استهزای منافقان از سوی خدا ، کیفر تمسخر آنان نسبت به اسلام و جامعه ایمانی است .

إنما نحن مستهزءون. اللّٰه یستهزئ

آیه مورد بحث، بیانگر سزا و کیفر منافقان استهزا کننده است.

۸ - مهلت دادن به منافقان در طغیانگری و سرگردانی ، استهزای خداوند نسبت به ایشان است .

اللّٰه یستهزئ بهم و یمدهم فی طغینهم یعمهون

ص: ۲۸

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که: جمله <یمدّهم ..> تفسیر و بیان جمله <اللّٰه یستهزئ بهم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۱۰

۱۰ - رها کردن منافقان در ظلمت و گمراهی پس از روشنایی گذرا، استهزای خداوند نسبت به آنهاست.

اللّٰه یستهزئ بهم .. فلما أضاءت ما حوله ذهب اللّٰه بنورهم

جمله <فلما أضاءت ما حوله ..> می تواند توضیحی در قالب مثل برای <اللّٰه یستهزئ بهم و یمدّهم ...> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۸ - ۳

۳ - منافقان، مورد تمسخر و استهزای خدایند.

بشر المنفقین بانّ لهم عذاباً ألیماً

هدف از به کار بردن بشارت در خبر دادن از عذاب، استهزاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۹

۹ - استهزای منافقان نسبت به اسلام و پیامبر (ص)

یحذر المنفقون .. قل استهزءوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۹

۹ - منافقان استهزاکننده خدا، پیامبر (ص) و آیات الهی، مورد استهزای خداوند

قل أباللّٰه وءایته ورسوله کنتم تستهزءون .. وعد اللّٰه المنفقین ... نار جهنم خل

به کار رفتن کلمه <وعد> به جای وعید و نیز تعبیر <هی حسبهم> افاده نوعی استهزا دارد که می تواند پاسخ مناسبی به

استهزای منافقان نسبت به خدا و ... باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۸

۸ - استهزای الهی نسبت به منافقانی که مؤمنان انفاقگر و ایثار کننده را طعن زده و استهزا می کردند .

سخر الله منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۱

۱ - برخورد استهزاآمیز منافقان در برابر آیات الهی قرآن ، به هنگام نزول سوره ای از آن

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من يقول أیکم زادته هذه إیمناً

ضمیر <منهم> به منافقان برمی گردد و استفهام در <أیکم زادته .. > استفهام انکاری است، انکار تأثیرگذاری قرآن، بیانگر تحقیر آیات الهی و به استهزا گرفتن آن می باشد.

ص: ۲۹

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۰

۱۰ - پاسخ استهزاآمیز فرشتگان به منافقان در قیامت ، در قبال مهلت خواهی آنان از مؤمنان برای کسب نور

یوم یقول المن-فقون .. نقتبس من نورکم قیل ارجعوا وراءکم فالتمسوا نورًا

امر در <ارجعوا ورائکم> امر تهکمی و استهزایی است؛ زیرا در پشت سر منافقان نوری وجود ندارد تا آنان برگردند و از آن برگیرند. گفتنی است که در این که گوینده <ارجعوا ورائکم> کیست، چند دیدگاه وجود دارد. آنچه در برداشت بالا آمده، منطبق با یکی از آنها است.

۸۴- استیذان منافقان از محمد (ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۱

۱ - اذن طلبی برخی منافقان برای نرفتن به جنگ تبوک ، به بهانه گرفتار شدن به فتنه و گناه

و منهم من یقول ائذن لی و لاتفتنی

در شأن نزول آیه آورده اند که: یکی از منافقان به پیامبر اکرم (ص) گفت: <یا رسول الله ائذن لی و لاتفتنی بینات الأصغر فإنی أخاف أن أفتتن بهن>؛ یعنی، ای رسول خدا! به من اذن بده تا در جنگ شرکت نکنم .. چون، می ترسم مفتون دخترکان رومی گردم و به گناه بیفتم. (مجمع البیان، ذیل آیه)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱

۱ - خبر دادن خداوند از امکان اجازه خواستن منافقان متخلف از جنگ ، برای شرکت جستن در جنگ های آینده

فإن رجعتك الله إلی طائفه منهم فاستئذنونک للخروج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۵

۵ - رخصت خواستن منافقان توانگر از پیامبر (ص) برای شرکت نکردن در جنگ ، به مجرد فرمان الهی به جهاد

أَن ءَامَنُوا بِاللّٰهِ وَجَاهَدُوا مَعَ رَسُوْلِهِ اسْتُنْذِنَكَ

۸۵- اسرار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱

۱ - خداوند ، آگاه به اسرار درونی منافقان

اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

ص: ۳۰

۸۶- اسلام ستیزی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۷

۷ - آسیب رساندن به جامعه اسلامی ، در رأس آرمان ها و اهداف منافقان و کافران

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً

برداشت فوق با توجه به این است که در رأس همه اهداف <ضراراً> مطرح شده است.

۸۷- اسلام ستیزی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۲

۲ - همگونی زنان و مردان منافق صدر اسلام ، در مواضع ضد اسلامی و برخورد با مسلمانان

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض يأمرن بالمنكر

۸۸- اسلام منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰۴ - ۱۵

۱۵ - > عن جميل قال كان الطيار يقول لي ... فدخلت انا و هو على ابي عبدالله (ع) فقال الطيار : جعلت فداك أرايت ما ندب الله عز و جل إليه المؤمنين من قوله < يا أيها الذين آمنوا > أدخل في ذلك المنافقون معهم ؟ قال : نعم و الضلال و كل من أقر بالدعوه الظاهره ... ;

جميل می گوید: من و طیار وارد بر امام صادق (ع) شدیم، طیار به آن حضرت عرض نمود: فدایت شوم، آیا منافقین مشمول خطاب <یا ایها الذین آمنوا> هستند؟ امام فرمود: بله، حتی گمراهان و هر کس دعوت آشکار اسلام را پذیرفته، داخل این آیه می شود...<

۸۹- اسلام منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - منافقان صدر اسلام ، گروهی بودند که در آغاز به اسلام ایمان آوردند ولی بعداً به کفر گرویده و مرتد شدند .

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

ص: ۳۱

۹۰- اصرار منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۳

۳- اصرار و تأکید منافقان صدراسلام ، بر صداقت خویش در ایمان به خدا و رسول و فرمان بری از ایشان

و يقولون ءامنا بالله و بالرسول و اطعنا

مدن فعل مضارع (يقولون) - که دال بر استمرار است - و نیز تکرار <با> در <بالله> و <بالرسول> و تصریح بر فرمان بری و اطاعت، همگی حاکی از اصرار و تأکید فراوان منافقان بر صحت ادعا خویش است.

۹۱- اصلاح ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۹

۹- فسادگری و اصلاح ناپذیری منافقان ، موجب گرفتار آمدن آنان به عذابی دردناک خواهد شد .

و لهم عذاب الیم بما كانوا .. إذا قیل لهم لاتفسدوا فی الأرض

برداشت فوق مبتنی بر این است که: <إذا قیل> عطف بر <یکذبون> در آیه قبل باشد. بر این مبنا، مفاد جمله <إذا قیل...> نیز همانند <یکذبون> بیانگر سبب گرفتاری منافقان به عذاب الیم است.

۹۲- اضرار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۳

۱۳- منافقان ، زیان زننده به جامعه اسلامی ، مروج کفر ، تفرقه افکن میان مؤمنان ، ظالم و دوزخی اند .

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً .. و إرصاداً ... فانهار به فی نار جهنم

۹۳- اضطراب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۴۵ - ۳

۳- متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، گروهی بی ایمان ، سرگردان و گرفتار تردید و اضطراب بودند .

و ارتابت قلوبهم فهم فی ریبهم یترددون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۶ - ۷

۷- منافقان ، گرفتار بیم و اضطراب درونی

و لکنهم قوم یفرقون

ص: ۳۲

<فَرَقَ> (مصدر يفرقون) به معنای ترس و اضطراب شدید است؛ یعنی، منافقان در ترس و اضطراب سختی به سر می برند، گفتنی است که آیه بعد، بیان تفصیلی همین جمله است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۶

۶ - رنج و اضطراب منافقان در جامعه اسلامی، با وجود داشتن مال و فرزند بسیار، نمودی از عذاب دنیوی آنان *

فلا تعجبك أمولهم ولا أولدهم إنما يريد الله ليعذبهم بها في الحياه الدنيا .. ل

برداشت فوق بدین احتمال است که بیان زندگی دشوار منافقان، نمودی از عذاب دنیوی آنان باشد که در آیات قبل ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۱

۱۱- انسان منافق و سست ایمان، ناتوان از پنهان داشتن همیشگی تزلزل درونی خویش

ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت

از این که انسان بیمار دل سست ایمان، از آیات جهاد به وحشت می افتد و این نگرانی در سیمایش ظاهر می شود، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۸

۸ - منافقان، همواره در وحشت و اضطراب اند.

يحبسون كل صيحه عليهم

۹۴- اضطراب منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۹

۱۹ - منافقان ، پیشگامان تزلزل و اضطراب و فرار از غزوه احزاب بودند .
هنالك ابتلى . . و زلزلوا زلزلاً ... و إذ يقول المن -فقون ...إِنَّ بيوتنا عوره ...

۹۵- اطلاع رسانی غلط منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۲،۳

۲ - تلاش منافقان در جهت وارونه جلوه دادن امور ، برای پیامبر (ص)

و قلبوا لك الأمور

۳ - ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور و ...)

ص: ۳۳

۹۶- اظهار عجز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۱،۲

۱ - عتاب محبت آمیز خدا به پیامبر (ص) در پی اجازه دادن آن حضرت به برخی از مسلمانان (منافقان) برای شرکت نکردن در جنگ تبوک، به مجرد اظهار ناتوانی آنان

عفا الله عنك لم أذنت لهم

۲ - اجازه گرفتن بهانه جویان (منافقان) از پیامبر (ص)، برای شرکت نکردن در جنگ تبوک با اظهار دروغین عجز و ناتوانی خود

لم أذنت لهم حتى يتبين لك

مقصود از <اذن> در آیه فوق - به قرینه آیه قبل (لو استطعنا ..) و شأن نزولها - اذن دادن به کسانی است که از شرکت در جهاد، خود را معذور می دانستند.

۹۷- اعتراض به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۲

۲ - اعمال ناپسند و مفسدانه منافقان عصر بعثت، مورد اعتراض مسلمانان آن عصر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

۹۸- اعتراض منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۷

۷ - اعتراض و انتقاد منافقان از شرکت جستن مسلمانان در پیکار احد

لو اطاعونا ما قتلوا

۹۹- اعراض از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۶

۱۶ - لزوم دوری جستن از منافقین مخالفت کننده با حکم خدا و رسول (ص)، به دلیل نگون بختی و گرفتاری ایشان به

ص: ۳۴

و اذا قيل لهم تعالوا الى ما انزل الله و الى الرسول .. فاعرض عنهم

امام کاظم (ع) در بیان علت لزوم اعراض از منافقان فرمود: فقد سبقت عليهم كلمه الشقاء و سبق لهم العذاب . . .

کافی، ج ۸، ص ۱۸۴، ح ۲۱۱؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۹، ح ۳۶۸؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۵، ح ۱۸۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۸

۸ - طرد و اضلال منافقان از سوی خدا، دلیل لزوم طرد آنان از سوی تمامی مؤمنان است .

فما لکم فی المنافقین فتنین و اللّٰه اراکسهم بما کسبوا

جمله <و اللّٰه اراکسهم بما کسبوا>، حالیه است؛ یعنی در حالی که خداوند آنها را وارونه و طرد کرده، چرا از آنان طرفداری می کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۶

۶ - پیامبر (ص) در انجام رسالت الهی خویش، نباید به سخنان و موضع گیری های کافران و منافقان اعتنا کند .

ی-أیتها النبیّیٰ إنا أرسلن-ک ش-هداً و مبشراً.. و لاتطع الک-فرین و المن-فقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۱

۱۱ - اعتماد نکردن به منافقان و برحذر بودن از آنان، توصیه الهی به مؤمنان

فاحذرهم

چنان که قبلاً گذشت، خطاب در <رأیت> و <تسمع> اختصاص به فردی خاص ندارد؛ بلکه شامل هر بیننده و شنونده ای

می شود. خطاب در <احذرهم> نیز چنین است.

۱۰۰- اعراض منافقان از ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۶

۶ - منافقان ، با متهم ساختن اهل ایمان به بی خردی ، دعوت به ایمان را پذیرا نبودند .

قالوا أنؤمن كما آمن السفهاء

۱۰۱- اعراض منافقان از صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۵

۷ - بخل ورزی منافقان صدر اسلام از پرداخت صدقات ، روی گردانی از تعهد و اعراض از قرار گرفتن در صف صالحان بود .

و منهم من عهد الله... و تولوا و هم معرضون

۱۰۲- اعطای مال به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - اجابت درخواست منافقان از سوی خداوند ، در زمینه اعطای مال و ثروت به آنان

فلما آتاهم من فضله

۱۰۳- اعلان بی لیاقتی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - اعلان عدم صلاحیت منافقان برای همراه شدن با پیامبر (ص) جهت مقابله با دشمنان دین

قل لن تخرجوا معي أبداً و لن تقتلوا معي عدواً

۱۰۴- اغواپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- تسلط شیطان بر روح منافقان ، معلول گرایش آنان به کافران و اظهار همدلی با ایشان

الشیطن- سؤل لهم .. ذلک بأنهم قالوا... سنطیعکم

<ذلک> می تواند اشاره به تسلط شیطان باشد که از آیه قبل (الشیطان سؤل لهم) استفاده می شود و تعبیر <بأنهم..> در مقام تعلیل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۲۰

۲۰ - افتادن در دام فریب شیطان ، عامل بدبختی منافقان در آخرت

قالوا بلی و ل-کنکم . . . و غرکم باللّٰه الغرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۱

۱ - منافقان ، تحت اختیار شیطان و مقهور اراده او

ص: ۳۶

استحوذ عليهم الشيطان - ن

<استحواذ> به معنای چیره شدن است. ضمیر <عليهم>، در آیه شریفه، مربوط به اهل نفاق است؛ یعنی، شیطان بر آنان مستولی شده است.

۱۰۵- اغواگری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۲۳

۲۳ - کافران کینه توز و منافقان حيله گر شايسته نابودی

قل موتوا بغيظكم انّ الله علیم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱

۱ - منافقان ، ایفاگران نقش شیطان در تزویر و وسوسه گری

کمثل الشيطان - ن

با توجه به این که در آیات پیشین منافقان به عنوان وعده دهندگان به یهود و متخلفان از وعده خویش معرفی شده اند؛ این تمثیل متوجه آنان است.

۱۰۶- اغواگری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۲

۲ - نقش منافقان مدینه ، در وسوسه گری و تحریک یهود بنی نضیر علیه اسلام

ألم تر إلى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم .. کمثل الشيطان - إذ قال للإنس - ن

۱۰۷- افساد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۹، ۷، ۵، ۳، ۲، ۱

۱ - منافقان ، عناصری فسادگر و تباه کننده جامعه

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

کلمه <في الأرض> نشانگر این است که فسادگری منافقان محدود به خود و اطرافیانشان نبوده، بلکه فسادی است فراگیر و سرایت کننده به جامعه ای که در آن به سر می برند.

۲ - اعمال ناپسند و مفسدانه منافقان عصرِ بعثت ، مورد اعتراض مسلمانان آن عصر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

ص: ۳۷

۳ - منافقان فسادی پیشه ، حتی کمترین فسادگری را درباره خویش ، پذیرا نیستند .

قالوا إنما نحن مصلحون

کلمه <إنما> دلالت بر حصر دارد و حصر در جمله مذکور به اصطلاح <حصر موصوف در صفت> است. بنابراین جمله <إنما نحن مصلحون>؛ یعنی: از ما جز کارهای صواب سر نمی زند و همه کارهای ما موجب اصلاح جامعه است.

۵ - منافقان بر اثر بیماری دل و اندیشه ، فسادگری های خویش را اصلاح طلبی قلمداد می کنند .

فی قلوبهم مرض ... قالوا إنما نحن مصلحون

۷ - فسادگری و نصیحت ناپذیری منافقان ، برخاسته از بیمار دلی آنان است .

فی قلوبهم مرض ... و إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض

۹ - فسادگری و اصلاح ناپذیری منافقان ، موجب گرفتار آمدن آنان به عذابی دردناک خواهد شد .

و لهم عذاب الیم بما كانوا ... إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض

برداشت فوق مبتنی بر این است که: <إذا قيل> عطف بر <یکذبون> در آیه قبل باشد. بر این مبنا، مفاد جمله <إذا قيل...> نیز همانند <یکذبون> بیانگر سبب گرفتاری منافقان به عذاب الیم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

۱ - منافقان ، مردمی فسادی پیشه و تبهکارند .

ألا إنهم هم المفسدون

۲ - منافقان ، سرچشمه و منشأ فساد ها و تبهکاری ها در جوامع دینی هستند .

ألا إنهم هم المفسدون

در آیاتی از قرآن غیر منافقان نیز فسادگر خوانده شده اند بنابراین حصر در جمله <ألا إنهم...> (تنها منافقان فسادگرند) حصر ادعایی است و اشاره به این معنا دارد که: فسادگری غیر منافقان در قیاس با منافقان چیزی به حساب نمی آید و یا اینکه فساد دیگران نیز به گونه ای به نفاق و منافقان باز می گردد.

۳ - منافقان ، مفسدانی مدعی اصلاح گری

إنما نحن مصلحون. ألا إنهم هم المفسدون

۴ - منافقان ، بی خبر از فسادپیشگی و تبهکاری خویش

و لکن لایشعرون

۵ - بیماردلی منافقان ، مانع از درک فسادگری خویش

فی قلوبهم مرض . . . ألا إنهم هم المفسدون و لکن لایشعرون

۶ - اهل ایمان ، باید منافقان را همواره مفسده گر و تبهکار بدانند .

ألا إنهم هم المفسدون

بیان فسادگری منافقان با جمله اسمیه مقرون به حرف تنبیه (ألا = آگاه باشید) و نیز حرف تأکید (إنّ)، گویای این است که منافقان با دروغ پردازیها مسلمانهایی را به این پندار رسانده بودند که ایشان مردمی اصلاح طلب هستند. بنابراین می توان گفت از اهداف جمله <ألا> این است که: مسلمانان هرگز در مفسده گر بودن منافقان، تردید نکنند.

۷ - لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۸

۱۱ - منافقان ، سرسخت ترین دشمن مسلمانان و اصلاح جامعه

و من الناس . . . و هو الألدُّ الخصام

<الخصام>، جمع خَصْم، به معنای دشمن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - تلاش منافقان برای فساد در زمین و نابودی حرث و نسل ، در صورت به حکومت رسیدن

و اذا تولَّى سعى فى الأرض . . . الحرث و النسل

بنابراینکه <تولَّى>، به معنای حکومت باشد.

۲ - داعیه اصلاح طلبی منافقان پیش از حاکمیت ، و فساد آنان پس از رسیدن به حکومت

و من الناس من يعجبك . . . و اذا تولى سعى فى الارض ليفسد فيها

۳ - داعیه اصلاح طلبی منافقان هنگام برخورد با پیامبر (ص) ، و تلاش آنان در جهت فساد پس از بازگشت از محضر او *

و من الناس من يعجبك . . . و اذا تولى سعى فى الأرض

بنابراینکه <اذا تولَّى>، به معنای بازگشت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - متخلفان جنگ تبوک (منافقان) ، در صورت شرکت در آن ، جز فساد و تباهی به بار نمی آوردند .

لو خرجوا فيكم ما زادوكم إلا خبالا

<خبال> به معنای فساد و تباهی است ؛ یعنی، اگر منافقان برای جنگ بیرون می آمدند برای شما چیزی جز فساد و تباهی نمی افزودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۷

۷- اخبار خداوند از فسادگری و خویشاوندکشیِ عناصر سست ایمان منافق ، در صورت رسیدن به حکومت

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

برداشت بالا- بنا بر این نکته است که <تولیتم> از ماده <ولایت> و به معنای بر عهده گرفتن حاکمیت باشد و مخاطب آن بیماردلانی باشند که به دلیل سست ایمانی به هنگام فرمان جهاد، به وحشت افتاده و از آن طفره می روند.

۱۰۸- افساد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱۹

۱۹- در صورتی که منافقان و بیماردلان و شایعه پراکنان ، در مدینه ، به کارهای خلاف خود ادامه می دادند ، چنان مورد قهر پیامبر (ص) قرار می گرفتند که مجبور به ترک مدینه می شدند .

ص: ۳۹

لنغرينك بهم ثم لايجاورونك فيها إلا قليلاً

<لايجاورونك فيها إلا قليلاً> کنایه از آوارگی و در به دری است. لازم به ذکر است که <قلیلاً> صفت مفعول مطلق محذوف (جوار) است.

۱۰۹- افشای توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- هشدار خداوند ، به افشای اسرار توطئه های پنهان منافقان

و الله يعلم اسرارهم

تذکر به علم خداوند، در حقیقت هشدار است به منافقان تا گمان نکنند اسرارشان همیشه مخفی خواهد ماند.

۱۱۰- افشای توطئه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۷،۸

۷- خداوند ، توطئه بدخواهان و منافقان علیه پیامبر (ص) (ماجرای افک) را افشا کرد .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تحسبوه شراً لكم بل هو خير لكم

۸- توطئه < افک > ، در نهایت با افشا شدن نیت و انگیزه بدخواهان و برملا شدن چهره کریه آنان ، به نفع مسلمانان به پایان رسید .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لَا تحسبوه شراً لكم بل هو خير لكم

۱۱۱- افشای راز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۴ - ۱۱،۸،۴

۱- بیم و نگرانی منافقان صدر اسلام ، از افشای اسرارشان توسط وحی

يحذر المنفقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

۴ - فاش شدن نیت قلبی منافقان ، توسط وحی و قرآن *

يحذر المنفقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

بیم منافقان، می تواند نشانگر افشاگریهای پیشین قرآن درباره آنان باشد.

۸ - پیامبر (ص) ، مأمور موضع گیری در برابر منافقان و تهدید ایشان به افشای اسرارشان

يحذر المنفقون .. قل استهزءوا إن الله مخرج ما تحذرون

۱۱ - تأکید خداوند بر افشای حتمی اسرار خائنانه منافقان ، علی رغم خواست و تمایل آنان به کتمان آن

يحذر المنفقون .. إن الله مخرج ما تحذرون

ص: ۴۰

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۴۸

۴ - خداوند از توجیه گری های آینده منافقان نسبت به عملکرد خائنانه شان پرده برداشت .

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۸ - بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر ، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و آيته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد / یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱

۱ - عذرخواهی منافقان صدر اسلام از عملکرد ناشایست خود ، پس از افشای اسرار خائنانه شان

لا تعذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۶

۶ - هشدار خداوند به منافقان ، در رابطه با امکان افشای اسرار و سخنان پنهانی آنان

ألم يعلموا أن الله يعلم

در توضیح این برداشت می توان گفت که: تذکر خداوند به علم خویش بر اسرار و سخنان پنهانی منافقان، هشدار است به امکان افشای آنها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ - تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینئکم بما کتتم تعملون

۱۱۲- افشای روابط منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۴

۴ - افشاگری خداوند ، درباره عناصر نفاق پیشه و مرتبط با دشمن (یهود بنی نضیر)

ألم تر إلى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم الذين كفروا

ص: ۴۱

۱۱۳- افشای کینه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۱

۱- هشدار الهی به منافقان ، نسبت به افشای کینه های نهانی آنان

أم حسب .. أن لن يخرج الله أضغ-نهم

۱۱۴- افشای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۳

۱۳ - افشای چهره برخی منافقان برای پیامبر (ص) ، از سوی خداوند

و من الناس .. و هو اللدُّ الخصام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۲،۲۰

۱۲ - شرکت نکردن منافقان در پیکار احد ، افشاگر چهره و موضع نفاق آلود ایشان

و ليعلم الذين نافقوا و قيل لهم تعالوا .. لو نعلم قتالاً لاتبعناكم

جمله <وقيل لهم تعالوا .. > توضیحی است برای جمله <و ليعلم الذين نافقوا>. یعنی طریقه مشخص کردن منافقان همان شرکت نکردن آنان در نبرد است.

۲۰ - افشاگری و تهدید خداوند علیه عملکرد های کفرآمیز منافقان

يقولون بافواهم ما ليس في قلوبهم و الله اعلم بما يكتنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۷

۷- هشدار خداوند به منافقان مبنی بر افشای نیت پلید آنان

اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

ابهام در <ما فی قلوبهم> گویای این معناست که منافقان در مراجعه به طاغوت نیت‌های پلیدی در دل داشتند که تنها خدا از آن آگاهی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۵

۵ - منافقان از برملا شدن افکار و اهدافشان برای مؤمنان ، نگران بودند . *

يحلِفون بالله لکم ليرضوكم

از قسم خوردن منافقان، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۴۲

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۳

۳ - برملا شدن کفر منافقان صدر اسلام ، در پی توطئه آنان علیه اسلام و پیامبر (ص)

لا تعتذروا قد كفرتم بعد ايمنكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۰

۱۰ - افشای کامل چهره منافقان و اتخاذ مواضع شدید علیه آنان ، از تبعات تخلف آنان از جنگ تبوک

ولا تصل علی أحد منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۵

۵ - نگرانی شدید منافقان از افشای ماهیت پلید و برملا شدن ناخشنودی آنان از آیات الهی ، نزد دیگران

هل یریکم من أحد ثم انصرفوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ - وحی ، نیت منافقان را در رخصت خواهی شان از پیامبر (ص) آشکار کرد .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم . . . و یستذنن ... إن یریدون إلا فرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۶ - ۵

۵ - افشای حرکت های مرموز کافران و منافقان ، از سوی خداوند برای پیامبر (ص)

و منهم من یستمع إلیک حتی إذا خرجوا من عندک

خطاب آیه شریفه به پیامبر(ص) است و ضمیر <منهم> ممکن است به کافران بازگردد که در آیات پیشین یاد شده اند و نیز

ممکن است با توجه به محتوای آیه - که نوعی حرکت نفاق آمیز را بیان داشته - به منافقان بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۵،۹

۵- نگرانی شدید منافقان صدر اسلام، از افشای چهره واقعی آنان

أم حسب .. أن لن يخرج الله أضغ-نهم

از این که خداوند، منافقان را به افشای اسرارشان تهدید کرده؛ معلوم می شود که شرایط آنان به گونه ای بوده که رسوایی، برایشان بسیار سخت تمام می شده است.

۹- > عن جابر عن أبي جعفر محمد بن علي (ع) عن جابر بن عبد الله - رض - قال لَمَّا نَصَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلِيًّا يَوْمَ غَدِيرِخَمٍ قَالَ قَوْمٌ: مَا يَأْلُوا بَرَفَعَ ضَبْعَ ابْنِ عَمِّهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى > أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم < ;

جابر [جعفی] از امام باقر(ع) روایت نموده که جابر بن عبدالله انصاری گفت: چون رسول خدا(ص) در روز غدیرختم، حضرت علی(ع) را [به ولایت] انتصاب کرد، گروهی گفتند: [محمد] در بالا بردن بازوی پسر عمویش کوتاهی نمی کند. پس این آیه را

ص: ۴۳

خداوند نازل فرمود: أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم <.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱

۱- خداوند ، قادر به معرفی دقیق منافقان به پیامبر (ص)

و لو نشاء لأرينهم فلعرفتهم بسيمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۶

۶ - افشای توطئه براندازی منافقان ، از سوی خداوند و رسواساختن آنان

يقولون لئن رجعنا إلى المدينة

۱۱۵- افشای منافقان خائن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۷

۱۷ - وحی الهی ، کمک کننده پیامبر (ص) در افشای چهره منافقانه و خیانت بار بانیان مسجد ضرار

و الذين اتخذوا مسجداً .. و الله يشهد إنهم لكذبون

۱۱۶- افشای منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۵

۵ - افشای چهره منافقان صدر اسلام و ماهیت پلیدشان از سوی خداوند برای مؤمنان

و يحلفون بالله إنهم لمنكم و ما هم منكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۱۲

۱۲ - افشای چهره منافقان صدراسلام ، از سوی خداوند

إذا جاءك المن-فقون .. و اللّٰه یشهد إنّ المن-فقین لك-ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۴

۴ - افشای چهره واقعی عناصر نفاق پیشه صدراسلام از سوی خداوند

ذلک بأنّهم ءامنوا ثمّ کفروا

ص: ۴۴

۱۱۷- اقرار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۶

۶ - منافقان صدر اسلام ، با علم به این که احکام و فرمان های خدا و رسول او ، به دور از ظلم و احجاف بود ، به آنها تن در نمی دادند .

أم یخافون أن یحیف الله علیهم ورسوله

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که <بل> در <بل أول-ئک..> برای اضراب ابطالی باشد؛ یعنی، منافقان این گونه نبودند که گمان کنند که خدا و رسول او، به آنان ظلم می کنند؛ بلکه می دانستند که خدا و رسولش، عادلانه حکم می کنند.

۱۱۸- اقرار منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۶

۶ - اقرار منافقان صدر اسلام به ناخالصی و صالح نبودن خویش

و منهم من عهد الله .. لنكونن من الصالحين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۳،۵

۳ - منافقان در هر بار ملاقات با رسول اکرم (ص) ، اظهار ایمان کرده و به رسالت الهی آن حضرت شهادت آکید می دادند .

إذا جاءك المن-فقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

۵ - شهادت صریح و آکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق خود از آن حضرت

إذا جاءك المن-فقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

۱۱۹- اقسام منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۸ - ۲

۲ - منافقان صدراسلام ، دو دسته بودند : گروهی به صراحت از فرمان های خدا و رسول او سرپیچی می کردند و دسته ای چنین نبودند .

و يقولون .. و أطعنا ثم يتولّى فريق منهم ... و إذا دعوا إلى الله و رسوله ...

ص: ۴۵

۱۲۰- امتحان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۵، ۲

۲ - سنت الهی بر ابتلا و آزمایش منافقان ، یک یا دو مرتبه در هر سال

أولاً یرون أنهم یفتنون فی کل عام مره أو مرتین

۵ - منافقان صدر اسلام ، علی رغم امتحانات مکرر الهی ، متنبه نگشته و توبه نمی کردند .

أولاً یرون أنهم یفتنون .. ثم لا یتوبون و لا هم یدکرون

۱۲۱- امکانات مادی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۶

۶ - رنج و اضطراب منافقان در جامعه اسلامی ، با وجود داشتن مال و فرزند بسیار ، نمودی از عذاب دنیوی آنان *

فلا تعجبک أموالهم و لا أولدهم إنما یرید الله لیعذبهم بها فی الحیوه الدنیا .. ل

برداشت فوق بدین احتمال است که بیان زندگی دشوار منافقان، نمودی از عذاب دنیوی آنان باشد که در آیات قبل ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۲، ۴، ۶

۴ - اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت ، ثروت و فرزندان بسیار خویش

کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا و أولداً

۶ - هر امتی ، چه مؤمن و چه کافر و منافق ، در زندگی دنیوی ، بهره و نصیبی دارد .

وعد الله المنفقین .. کالدین من قبلکم . فاستمتعوا بخلقهم فاستمتعتم بخلقکم

۱۲ - منافقان و کافران پیشین با همه اتکایی که بر دستاورد های مادی خویش داشتند ، سرانجام همه آنها را فرو نهاده و بی توشه در گذشتند .

كالذین من قبلکم كانوا أشد منكم .. أولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا و الآخره

آیه در مقام تحذیر منافقان، سرنوشت پیشینیان را بر آنان می نمایاند که چگونه با همه قدرت در گذشتند و تلاشهای دنیویشان بی نتیجه ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۸

۸ - اعطای امکانات دنیوی فراوان به منافقان از جانب خدا ، تنها مایه عذاب و گرفتاری آنان در دنیاست .

إنما یرید اللّٰه أن یعذبهم بها فی الدنیا

ص: ۴۶

۱۲۲- امکانات مادی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۳۸

۳ - منافقان عصر پیامبر (ص) ، برخوردار از مال و اولاد فراوان و امکانات مادی

فلا تعجبك أمولهم ولا أولدهم

۸ - ضعف مالی و امکانات اجتماعی مؤمنان عصر پیامبر (ص) ، در مقایسه با منافقان

فلا تعجبك أمولهم ولا أولدهم

وجود زمینه غبطه خوردن نسبت به امکانات رفاهی و برخورداریهای مادی منافقان، نشان دهنده ضعف اقتصادی و محرومیت‌های مادی مؤمنان صدر اسلام در مقایسه با آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۱

۱۱ - جمعیت بیشتر ، امکانات برتر و قدرت فزونی‌تر قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین در مقایسه با منافقان عصر پیامبر (ص)

كالذین من قبلکم کانوا أشد منکم قوه ... ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ - برخورداری منافقان صدر اسلام از امکانات و رفاه مادی

و ما نغموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱

۱ - منافقان عصر پیامبر (ص) ، برخوردار از مال و اولاد فراوان و امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

ولا تعجبك أموالهم و أولدهم

۱۲۳- امیدواری اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱

۱ - منافقان ، بدان پندار که در دنیا با مؤمنان بوده اند و در انجام اعمال و تکالیف دینی (نماز ، روزه و ...) با آنان همراهی داشته اند ، خود را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهی می دانند .

فضرب بینهم بسور له باب باطنه فيه الرحمه . . ینادونهم ألم نکن معکم

ص: ۴۷

۱۲۴- انتظارات منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۵

۵ - منافقان ، همواره منتظر بروز شکاف و اختلاف در صفوف مؤمنان و شکست و نابودی آنان بودند .

قالوا بلی و ل-کنکم .. تربصتم

<تربص> (مصدر <تربصتم>) به معنای انتظار چیزی را کشیدن است. حذف مفعول <تربصتم> بیانگر آن است که منافقان، آرزوی بروز همه گونه گرفتاری را برای مؤمنان و جامعه اسلامی داشتند.

۱۲۵- انتقام جویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۳

۱۳ - توطئه های منافقان علیه اسلام و پیامبر (ص) ، انتقام جویی آنان از مسلمانان دست یافته به امکانات مادی ، در پرتو تفضلات خدا و رسول

و ما نقموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله من فضله

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أغناهم> به مسلمانان برگردد.

۱۲۶- انحراف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۴، ۱۵

۱۴ - منافقان ، مردمی فاسق و منحرف از مسیر حق

إنهم كفروا .. فسقون

۱۵ - انحراف از مسیر حق و مردن در حال فسق ، فرجام شوم منافقان

و ماتوا و هم فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۳

۳ - منافقان ، عناصری منحرف از راه خدا و آیین او

فصدّوا عن سبیل اللّٰه

<صدّ> (مصدر <صدّوا>) دو گونه استعمال می شود: لازم و متعدی. <صدّ> در صورت اوّل به معنای اعراض کردن و منحرف شدن است. برداشت یاد شده بر پایه همین استعمال است: بنابراین <فصدّوا...> یعنی، <فمالوا عن سبیل اللّٰه>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، سخت در انحراف و کج روی

ص: ۴۸

> اَنَّى يُؤْفِكُونَ <؛ یعنی، چگونه از حق، این چنین بازگردانده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۷

۷ - منافقان ، عناصری منحرف و باطل گرا

و رأيتهم يصدون

<صدّ> (مصدر <يصدون>) بر دو معنا اطلاق می شود: الف) میل و انحراف، ب) منع و بازداشتن. در آیه شریفه، ظاهراً معنای اول اراده شده است.

۱۲۷- اندوه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۵

۵ - اظهار حسرت و اندوه منافقان بر کشته شدن بستگان خویش در پیکار احد

الَّذِينَ قَالُوا لَأُخَوِّنَهُمْ وَقَعَدُوا لَوْ اطَاعُونَا مَا قَتَلُوا

گفته شده مراد از <لاخوانهم>، خویشان نسبی است. و جمله <قالوا لاخوانهم> یعنی: <درباره آنها گفتند>؛ نه <به آنها گفتند>.

۱۲۸- انذار منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۷

۷ - خداوند ، به منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، با بیان این که حتی در صورت فرار از جبهه جهاد ، گرفتار مرگ یا قتل ، در جای دیگر یا زمان دیگر می شوند ، هشدار داده است .

إن فررتم من الموت أو القتل وإذا لاتمتعون إلا قليلاً

۱۲۹- انزوای اجتماعی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۳۰

۳۰- إخبار خداوند، از رسوایی و فضاحت نهایی منافقان صدر اسلام در جامعه و منزوی شدن آنان

و ما لهم فی الأرض من ولیّ و لانسیر

با توجه به اینکه آیه، إخبار از آینده است و نیز واژه <فی الأرض> می تواند به همین زندگی دنیوی اشاره داشته باشد، این برداشت به دست می آید.

ص: ۴۹

۱۳۰- انگیزه های منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۱۰

۱۰ - تحلیل نظریات و سخنان منافقان ، در گرو تبیین انگیزه های درونی و گرایش های روحی آنان

و منهم من یلمزك فی الصدقت .. إذا هم یسخطون

از اینکه خداوند برای بیان نادرستی داوری منافقان به تبیین انگیزه های مادی آنان پرداخته است، برداشت فوق استفاده می شود.

۱۳۱- اهانت های منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱۰، ۵

۵ - منافقان ، به هنگام وارد شدن بر پیامبر اکرم (ص) ، از روی اهانت به جای تحیتی که خداوند به آن فرمان داده بود ، تحیت دیگری به آن حضرت می گفتند .

و إذا جاءوك حیوك بما لم یحیک به الله

۱۰ - منافقان ، نازل نشدن عذاب الهی به خاطر اهانت های آنان به رسول اکرم (ص) را دلیل عدم رسالت آن حضرت می پنداشتند .

و یقولون فی أنفسهم لولا یعدبنا الله بما نقول

۱۳۲- اهانت های منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۳

۳ - به کارگیری تعبیرات جسارت آمیز علیه پیامبر (ص) در محاورات منافقان

لیخرجن الأعزّ منها الأذلّ

مقصود رئیس منافقان از <أَعَزَّ> خودش و از <أَذَلَّ> رسول خدا(ص) است. این تعبیر حکایت از آن دارد که منافقان، در جمع خود و در محاورات میان خویش، نسبت به پیامبر اکرم(ص) تعبیرهای گستاخانه و جسارت آمیزی داشتند.

۱۳۳-اهداف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۹ - ۷

ص: ۵۰

۷- دستیابی به عزت و شکوه ، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذین يتخذون الكافرين اولياء .. ايتغون عندهم العزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۶،۷

۶- ترویج کفر ، تفرقه افکنی و تجمع بخشیدن به دشمنان خدا و رسول ، مهمترین اهداف زیانبار منافقان از ساختن مسجد ضرار

مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین و إرساداً

قید <ضراراً> می تواند هدف کلی و عام منافقان و <کفراً و تفریقاً .. إرساداً> بیانگر بارزترین نمودهای آن هدف کلی باشد.

۷- آسیب رساندن به جامعه اسلامی ، در رأس آرمان ها و اهداف منافقان و کافران

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً

برداشت فوق با توجه به این است که در رأس همه اهداف <ضراراً> مطرح شده است.

۱۳۴- اهداف منافقان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۴۲ - ۷

۷- شرکت برخی افراد (منافقان) در جهاد با کافران ، به منظور دستیابی به منافع مادی

لو كان عرضاً قريباً و سفراً قاصداً لا تبعوك

۱۳۵- اهداف منافقان در جنگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴- نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۴

۴- شرکت منافقان در جنگ ، تنها برای تأمین منافع شخصی و سهم شدن در غنایم جنگی است .

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من اللّٰه . . . و نمنعکم من المؤمنین

ظاهراً مراد از جمله <الم نکن معکم> شرکت در جهاد و همراهی مسلمانان در جنگ است.

۱۳۶- اهمیت اعراض از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۷

۷- لزوم اعراض و روی گردانی از منافقان و جهاد گریزان ، و طرد و منزوی کردن آنان در جامعه

فأعرضوا عنهم

ص: ۵۱

۱۳۷- اهمیت تشخیص منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۶

۶ - لزوم توجه به ماهیت منافقان و شناخت ترفند ها و شگرد های آنان

و يحلفون بالله إنهم لمنكم و ما هم منكم

۱۳۸- ایمان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸ - ۲

۲ - گروهی از انسان ها (منافقان) به دروغ مدعی ایمان به خدا و روز قیامت هستند .

و من الناس من يقول ءامنا بالله و باليوم الآخر و ما هم بمؤمنين

۱۳۹- ایمان منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۲

۲ - منافقان مدینه ، دل در گرو شرک داشتند و ایمان شان ظاهری بود .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنة لأتوها

۱۴۰- بازی منافقان با دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۵

۵ - پیامبر (ص) مأمور توبیخ منافقان ، به خاطر بازیچه شمردن دین و استهزای ارزش های الهی

قل أبالله و ءایته و رسوله كنتم تستهزون

۱۴۱- بخل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، مردمی دارای خصلت بخل و امتناع از انفاق در راه خدا

ص: ۵۲

المنفقون و المنفقت . . . و يقبضون أيدهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۱

۱ - بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات به هنگام برخوردار شدن از مال و فضل الهی ، علی رغم تعهدشان با خدا

و منهم من عهد الله .. فلما آتاهم من فضله بخلوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۱

۱ - پیامد بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات ، گرفتار شدن آنان به نفاقی مزمن تا دم مرگ

فأعقبهم نفاقاً في قلوبهم إلى يوم يلقونه

<فأعقبهم> تفریح بر فراز پیشین است؛ یعنی، منافقان در پی امتناع از پرداخت صدقات - علی رغم پیمانی که با خدا بسته بودند - مبتلا به نفاقی شدند که تا دم مرگ آنان را رها نخواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۶

۶ - منافقان ، خود بخینند و انفاق دیگران را هم به استهزا می گیرند .

فلما آتاهم من فضله بخلوا به .. الذين يلمزون المطّوعين من المؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱،۲

۱ - منافقان ، از هر نوع کمکی به جهاد مسلمانان ، خودداری می کردند .

و لا یأتون .. أشحّه علیکم

<أشحّه> اگر چه در لغت، به معنای بخل آمده است، اما استعمال مجازی آن در منع از کمک و یاری و اعانت نیز آمده است. برداشت بالا، با عنایت به استعمال مجازی آن است.

۲ - کم شرکت کردن منافقان در جبهه جهاد مسلمانان ، به خاطر بخل آنان به مسلمانان بود .

لَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ .. أَشْحَهُ عَلَيْكُمْ

<أشْحَهُ> جمع <شحيح> است. <شح> - ریشه أشْحَه - در لغت، به معنای <بخل حریصانه> است (مفردات راغب). لازم به ذکر است که <أشْحَهُ> حال برای ضمیر فاعلی فعل <يَأْتُونَ> در آیه پیشین است.

۱۴۲- بخل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۴، ۱۹

۱۴ - منافقان مدینه ، در سختی و آسایش ، به مسلمانان ، بخل میورزیدند .

و لَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا . أَشْحَهُ عَلَيْكُمْ ... فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالْأَسْنَةِ حَدَادٍ

ص: ۵۳

۱۹ - منافقان مدینه در کار خیر ، بخیل بودند .

أشحه علی الخیر

۱۴۳- بدخواهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۰ - ۵

۵ - بدخواهی و حسادت منافقان با اهل ایمان *

إذا لقوكم قالوا آمنا .. ان تمسککم حسنه تسوهم و ان تصبکم سیئه یفرحوا بها

برخی برآنند که جمله <و اذا لقوكم قالوا آمنا> درباره منافقان است. بنابر این ضمیر مفعولی <تسوهم> نیز به آنان برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۸ - ۱۴

۱۴ - آگاهی عمیق خداوند به همه امور بدگویی های آشکار و نهان و نیز به بدخواهی های درونی منافقان نسبت به اسلام و مؤمنان

و من الأعراب .. یتربص بکم الدوائر ... و الله سمیع علیم

کلمه <سمیع> بیانگر بدگوییهای منافقان و واژه <علیم> بیانگر آرزوی قلبی آنها نسبت به اسلام و مسلمین است.

۱۴۴- برادران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۲

۲ - منافقان ، برادر کافران و دارای رمز و راز با ایشان

الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا

۱۴۵- برخورد با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۱

۱۱ - روش برخورد پیامبر (ص) با منافقان ، برخاسته از تعلیم خداست .

اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم فاعرض عنهم و عظمهم و قل لهم في انفسهم قولاً ب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱،۲

ص: ۵۴

۱ - اختلاف مسلمانان صدر اسلام ، در شیوه برخورد با منافقان

فما لكم في المنافقين فئتين

۲ - نكوهش مسلمانان صدر اسلام از سوی خداوند ، به جهت اختلافشان در روش برخورد با منافقان

فما لكم في المنافقين فئتين

۱۴۶- برخورد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۶ - ۳

۳ - شكست در پيكار احد ، زمينه ساز هجوم تبليغاتی كافرين و يا منافقان ، عليه اسلام ، پیامبر (ص) و مسلمانان

يا ايها الذين امنوا لا تكونوا كالذين كفروا و قالوا لاخوانهم .. ما ماتوا و م

كشته شدن عده ای از مسلمانان در جنگ احد باعث شده بود كه كافرين و يا منافقان، كه با حضور در صحنه احد مخالف بودند، ماجرای احد و كشته های فراوان آن را حربه تبليغاتی عليه پیامبر (ص) قرار دهند. آنان می گفتند اگر نظر ما را می پذیرفتند و همراه پیامبر (ص) خارج نمی شدند، این حوادث ناگوار پیش نمی آمد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۷،۲۴

۱۷ - دوگانگی گفتار منافقان با آنچه در دل و نهان خویش دارند .

يقولون بافواههم ما ليس في قلوبهم

۲۴ - برخورد نفاق آلود عبدالله بن ابی و یاران او و سرباز زدن آنان از حضور در پيكار احد

و ليعلم الذين نافقوا و قيل لهم تعالوا قاتلوا .. لو نعلم قتلاً

در شأن نزول آیه آمده كه عبدالله بن ابی و یاران او، كه حدود سیصد نفر بودند، از حضور در پيكار احد سرباز زد. (مجمع البيان، ذیل آیه.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۸،۹

۸ - تبلیغات اخلاص‌گرا نه منافقان پس از نبرد احد

لو اطاعونا ما قتلوا

۹ - اشکال تراشی و اخلاص‌گری ، از ترفند های منافقان پس از روی نمودن مشکلات و سختی ها به جامعه ایمانی برای تحکیم موقعیت خویش

لو اطاعونا ما قتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۴

۴ - دوگانگی برخورد منافقان با پیامبر (ص) و رهبران الهی ، به هنگام سختی ها و آسایشها

فکیف اذا... ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

ص: ۵۵

منافقان تا قبل از گرفتاری، از پیامبر (ص) اعراض کرده و به طاغوتها می گرایند، و آنگاه که به مشکلات برخوردند، از پیامبر (ص) عذرخواهی می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱

۱ - منافقان به هنگام پیروزی مسلمانان ، خود را یاور آنان و به گاه غلبه کافران ، خود را طرفدار و عامل پیروزی ایشان جلوه می دهند .

الذین یتربصون بکم .. قالوا ألم نستحوذ علیکم

<الذین یتربصون>، بدل برای <الذین یتخذون> است و توضیح دهنده ویژگیهای منافقان.

۱۴۷- بهانه جویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۹،۱۱

۹ - بهانه جویی منافقان برای سرباز زدن از حضور در میدان احد ، با این ادعا که در آن میدان ، پیکاری رخ نخواهد داد .

قاتلوا لو نعلم قتالا لا تبعنناکم

برخی از مفسران گفته اند مراد از جمله <لو نعلم .. > نفی برخورد نظامی است ؛ یعنی ما می دانیم که جنگی رخ نخواهد داد و لذا با شما نمی آییم.

۱۱ - اظهار عدم آشنایی با دانش و مهارت های جنگی ، بهانه منافقان برای سرباز زدن از حضور در پیکار احد *

لو نعلم قتالا لا تبعنناکم

برداشت فوق احتمال سومی است که در بیان جمله <لو نعلم .. > گفته شده است. یعنی اگر پیکار می دانستیم، شرکت می کردیم، ولی ما با فنون جنگ و مبارزه آشنایی نداریم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۹

۹ - اشکال تراشی و اخلاص گری ، از ترفند های منافقان پس از روی نمودن مشکلات و سختی ها به جامعه ایمانی برای

۱ - اذن طلبی برخی منافقان برای نرفتن به جنگ تبوک ، به بهانه گرفتار شدن به فتنه و گناه

و منهم من يقول ائذن لی و لاتفتنی

در شأن نزول آیه آورده اند که: یکی از منافقان به پیامبر اکرم (ص) گفت: >یا رسول الله ائذن لی و لاتفتنی بینات الأصغر فإنی أخاف أن أفتتن بهن< یعنی، ای رسول خدا! به من اذن بده تا در جنگ شرکت نکنم .. چون، می ترسم مفتون دخترکان رومی گردم و به گناه بیفتم. (مجمع البیان، ذیل آیه)

۱۴۸- بهانه جویی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۲

۲ - اجازه گرفتن بهانه جویان (منافقان) از پیامبر (ص) ، برای شرکت نکردن در جنگ تبوک با اظهار دروغین عجز و ناتوانی خود

لم أذنت لهم حتى يتبين لك

مقصود از <اذن> در آیه فوق - به قرینه آیه قبل (لو استطعنا ..) و شأن نزولها - اذن دادن به کسانی است که از شرکت در جهاد، خود را معذور می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۱

۱۱ - گرمی هوا ، بهانه منافقان صدر اسلام برای تخلف از جنگ و دستاویزی برای تبلیغ و بازداشتن از شرکت دیگران در جهاد

و قالوا لا تنفروا فی الحر

۱۴۹- بهانه جویی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۲۰ ، ۱۱ ، ۸

۸ - برخی از منافقان و بیمار دلان مدینه ، از پیامبر (ص) برای ترک جهاد در غزوه احزاب ، به بهانه ناامن بودن خانه و کاشانه شان ، مصرّانه اجازه می خواستند .

و يستئذن فریق منهم النبیّ یقولون إنّ بیوتنا عوره

مراد از <عوره> در آیه، مستحکم نبودن خانه و قابل ورود بودن آن برای هر کس است که بخواهد وارد شود(مفردات راغب).

۱۱ - مستحکم نبودن خانه و کاشانه ، بهانه منافقان و افراد بیمار دل برای گریز از جهاد در غزوه احزاب بود .

و يستئذن فريق منهم النبي يقولون إن بيوتنا عوره و ما هي بعوره إن يريدون إلا فر

٢٠ - > عن عبدالله الحلبي عنه (ع) : إنهم قالوا > إن بيوتنا عوره ... < فأكذبهم الله قال : > و ما هي بعوره ... < و هي رفيعه السمك حصينه ;

از عبدالله حلبي، از امام (ع) نقل شده كه منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تكذيب كرد و فرمود: > و ما هي بعوره... < و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

١٥٠- بی ادبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ٥٧

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۲

۲ - بی ادبی و بی پروایی منافقان ، در سخن گفتن با پیامبر (ص)

و منهم من يقول ائذن لی و لاتفتنی

اینکه منافقان پیامبر (ص) را عامل فتنه و گناه خود معرفی کردند (و لاتفتنی)، نشانگر نهایت بی ادبی آنان نسبت به ساحت مقدس پیامبر اسلام (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۳

۳ - برخورد گستاخانه و بی ادبانه برخی از منافقان با پیامبر (ص)

و منهم من یلمزک فی الصدقت

۱۵۱- بی ارزشی اموال منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۲

۲ - توجه به ماهیت پست منافقان و عاقبت شوم آنان ، موجب مهم جلوه نکردن مال و اولاد فراوان آنان در نظر اهل ایمان

فلا تعجبک أموالهم و لا أولدهم

<فای تفریح در <فلا- تعجبک>، نهی از اعجاب را متفرع بر مطالبی کرده که در آیات گذشته در زمینه ماهیت منفی منافقان و فرجام شومشان، بیان شده است.

۱۵۲- بی ارزشی انفاق منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۳ - ۲،۸

۲ - انفاق منافقان - چه با میل و رغبت باشد و چه با بی میلی و کراهت - در پیشگاه خدا بی ارزش و غیر قابل قبول است .

قل أنفقوا طوعاً أو کرهاً لن یتقبل منکم

۸- توصیه خداوند به پیامبر (ص) در نپذیرفتن انفاق های منافقان

لن يتقبل منكم

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <لن يتقبل> خبر به معنای انشا باشد؛ یعنی، پیامبر (ص) نباید انفاق منافقان را بپذیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۴ - ۱

۱ - کفر منافقان به خدا و انکار رسالت پیامبر (ص)، عامل بی ارزش گشتن انفاق های آنان و پذیرفته نشدن آن در پیشگاه خداوند

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

ص: ۵۸

۱۵۳- بی ارزشی عمل صالح منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۰ - ۱۹

۱۹ - اعمال نیک کافران و منافقان ، از کمترین ارزش در پیشگاه الهی برخوردار نیست .

لاستوی منکم من أنفق من قبل الفتح و ق-تل

۱۵۴- بی ارزشی فرزندان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۲

۲ - توجه به ماهیت پست منافقان و عاقبت شوم آنان ، موجب مهم جلوه نکردن مال و اولاد فراوان آنان در نظر اهل ایمان

فلا تعجبك أمولهم و لا أولدهم

<فا>ی تفریع در <فلا- تعجبك>، نهی از اعجاب را متفرع بر مطالبی کرده که در آیات گذشته در زمینه ماهیت منفی منافقان و فرجام شومشان، بیان شده است.

۱۵۵- بی انصافی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۹

۹ - منافقان ، انسانهایی سودجو ، خودبین و بی انصاف

و منهم من یلمزك فی الصدقت .. و إن لم یعطوا منها إذا هم یسخطون

۱۵۶- بی ایمانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۷

۷ - آن دسته از منافقانی که پس از اظهار ایمان و فرمان بری ، از خدا و رسول او ، روی برتافته و نافرمانی کردند ، ایمان

نداشتند .

و يقولون ءامنّا بالله .. ثم يتولّى فريق منهم من بعد ذلك و ما أولئك بالمؤمنين

ص: ۵۹

۱۵۷- بی پناهی اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۵ - ۵

۵ - کافران و منافقان ، در قیامت از یاور و پشتیبان محروم خواهند بود .

هی مولیکم

<مولی> به معنای ناصر و یاور است و قالب <هی مولاکم> قالب قصر است؛ یعنی، <لیس لکم ناصر إلا النار> (کافران و منافقان به جز آتش یآوری ندارند).

۱۵۸- بی پناهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۵ - ۴

۴ - منافقان ، برای رهایی از عذاب اخروی ، هیچ یاور و شفיעی نخواهند داشت .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۸

۲۸ - هیچ کس توانایی ندارد که به منافقان ، هنگام گرفتار آمدنشان به عذاب دنیوی و اخروی ، یاری رساند .

يعذبهم الله .. و ما لهم في الأرض من وليّ و لانصير

۱۵۹- بی تأثیری استغفار برای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۱

۱ - استغفار برای منافقان؛ حتی اگر استغفارکننده برای آنان پیامبر اکرم (ص) باشد اثربخش نیست .

سواء عليهم أستغفرت لهم أم لم تستغفر لهم

۱۶۰- بی تأثیری توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۳

۱۳ - بی تأثیر ماندن دسیسه های منافقان و کافران طول تاریخ ، در از بین بردن ارزش های الهی ، عبرتی است برای دنبال کنندگان راه آنان . *

كالذین من قبلکم .. أولئک حبطت أعمالهم فی الدنيا و الآخره

با توجه به اینکه منظور از اعمال در <اعمالهم> می تواند روشهای خائنانه آنان در قبال ادیان الهی باشد، برداشت فوق به

ص: ۶۰

دست می آید.

۱۶۱- بی حیایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۸

۸- بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر ، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و ءآيته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد ، یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

۱۶۲- بی شخصیتی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۷

۱۷ - منافقان مدینه ، فاقد شخصیت لازم برای موضع گیری صریح و شفاف بودند .

قالت طائفة .. و يستثذن فريق منهم ... يقولون إن بيوتنا عورة و ما هي بعورة إن ي

از این که منافقان، به جای موضع صریح درباره عدم شرکت در جهاد، خانه و کاشانه را بهانه می گیرند تا از جهاد بگریزند، می فهمیم که آنان از شخصیت توان مندی برخوردار نبودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان مدینه ، فاقد ثبات روانی بودند و موضع گیری شان ، تابع مساعد بودن فضا و جو بود .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا .. فإذا جاء الخوف ... تدور

۱۶۳- بی عقلی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۶ - > عن أبي جعفر (ع) في قوله : < كَأَنَّهُمْ خَشْبُ مُسْنَدَةٍ > يقول : لا يسمعون ولا يعقلون ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: < كَأَنَّهُمْ خَشْبُ مُسْنَدَةٍ > روایت شده مقصود خداوند [از این تشبیه] این است که آنان نه گوش شنوا دارند و نه تعقل می کنند.<

ص: ۶۱

۱۶۴- بیگانگی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۴

۴ - لزوم جدا شمردن منافقان از امت اسلامی

و ما هم منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۶

۶ - منافقان ، عناصری بیگانه ، هم با مسلمانان - به رغم ادعای مسلمانی - و هم با یهودیان - به رغم برقرار کردن روابط دوستی با آنان -

ما هم منکم و لا منهم

۱۶۵- بیماری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۱،۳

۱ - شک و تردید ، بیماری مزمن قلب منافقان

لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم

۳ - مرگ ، تنها درمان قلب آکنده از شک و تردید منافقان

لا يزال .. إلا أن تقطع قلوبهم

۱۶۶- بیماری قلب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰ - ۱،۴،۹

فی قلوبهم مرض

سخت بودن بیماری از نکره آمدن <مرض> استفاده شده است.

۴ - منافقان ، خود موجب پیدایش بیماری دل و اندیشه ، در خویشان

فی قلوبهم مرض

برداشت فوق از مقایسه دو جمله <فی قلوبهم مرض> (در قلب منافقان بیماری است) و <فزادهم الله مرضاً> (پس خداوند بیماری آنان را افزون کرد) به دست می آید؛ زیرا در جمله دوم خداوند را افزایش دهنده بیماری می داند، ولی در جمله نخست بیمار شدن قلب منافقان را به خداوند نسبت نمی دهد؛ یعنی اصل پیدایش مرض را از خود آنان می شمرد.

۹ - دروغ گویی مداوم منافقان ، موجب افزایش بیماری در دل و جان آنان

فزادهم الله مرضاً . .. بما كانوا يكذبون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <بما كانوا .. > علاوه بر تعلقش به <لهم عذاب الیم>، متعلق به <فزادهم ... > نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۷،۱۰

۷ - فسادگری و نصیحت ناپذیری منافقان ، برخاسته از بیمار دلی آنان است .

فی قلوبهم مرض . . . و إذا قیل لهم لاتفسدوا فی الأرض

۱۰ - فسادگری منافقان ، زمینه ساز افزایش بیماری دل و اندیشه آنان

فزادهم الله مرضاً . . . بما کانوا یکذبون . و إذا قیل لهم لاتفسدوا

برداشت فوق مبتنی بر دو امر است: ۱- <إذا قیل . . . > عطف بر <یکذبون > باشد. ۲- <بما کانوا یکذبون > علاوه بر تعلقش به <و لهم عذاب أليم > - متعلق به <فزادهم الله > نیز باشد. بر این مبنا جمله چنین می شود: <فزادهم الله مرضاً . . . بما کانوا اذا قیل لهم . . . لهم > .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۵

۵ - بیمار دلی منافقان ، مانع از درک فسادگری خویش

فی قلوبهم مرض . . . ألا إنهم هم المفسدون و لكن لا یشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۴

۴ - بیمار دلی اهل نفاق ، منشأ متهم ساختن اهل ایمان به بی خردی است .

فی قلوبهم مرض . . . قالوا أنؤمن كما ءامن السفهاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۵ - ۲

۲ - منافقان ، دارای پلیدی باطن و بیماری دل

و أما الذین فی قلوبهم مرض فزادتهم رجساً إلى رجسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۲

۲ - بیمار دلی ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أفی قلوبهم مرض

۱۶۷- بیماری قلب منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۱

۱ - منافقان صدراسلام ، به بیمار دلی مبتلا بودند .

ص: ۶۳

همزه در <أفی> برای استفهام است؛ ولی متضمن معنای تقریر می باشد که برای سرزنش بیشتر منافقان آمده است.

۱۶۸- بیماری قلب منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۲

۲ - منافقان مدینه ، شخصیت هایی با قلب های بیمار بودند .

و إذ يقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض

<و الذین فی قلوبهم مرض> می تواند عطف تفسیری از <المنفقون> باشد. در این صورت، معنای یاد شده به دست می آید.

۱۶۹- بینش باطل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۸

۸ - منافقان می پندارند ، در قیامت نیز می توان از سوگند دروغ بهره جست و خود را از مهلکه نجات داد .

فیحلفون له .. و یحسبون أنهم علی شیء

کلمه <شیء> در <أنهم علی شیء> موصوف صفت محذوف است و تقدیر آن <علی شیء نافع> می باشد؛ یعنی، منافقان می پندارند که چیز مفیدی در اختیار دارند (مقصود سوگند دروغ است).

۱۷۰- بینش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۰، ۹

۹ - بهانه جویی منافقان برای سرباز زدن از حضور در میدان احد ، با این ادعا که در آن میدان ، پیکاری رخ نخواهد داد .

قاتلوا لو نعلم قتالا لا تبغناکم

برخی از مفسران گفته اند مراد از جمله <لو نعلم .. > نفی برخورد نظامی است ؛ یعنی ما می دانیم که جنگی رخ نخواهد داد و لذا با شما نمی آییم.

۱۰ - منافقان به انگیزه سرباز زدن از پیکار ، مدعی بودند که حضور در میدان احد نوعی انتحار و خودکشی است ، نه پیکار و جنگ .

قالوا لو نعلم قتالاً لا تبغناکم

برخی برآنند که مراد منافقان از جمله <لو نعلم .. > این معنا بوده که بیرون شدن شما مسلمانان به سوی احد، پیکار و قتال نیست، بلکه خود را به مهلکه انداختن است ؛ چرا که نیروی شما در برابر نیروی دشمن هیچ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۶۴

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۳، ۱۱، ۳، ۲

۲ - ادعای باطل منافقان که اگر جنگاوران احد در آن کارزار شرکت نمی کردند، به شهادت نمی رسیدند .

لو اطاعونا ما قتلوا .. ان کنتم صادقین

۳ - مسرت و خشنودی منافقان از سلامت خویش به دلیل عدم حضورشان در پیکار احد

الذین قالوا لایخوانهم و قعدوا لو اطاعونا ما قتلوا

اظهار تأسف منافقان برای کشته های احد، دلالت بر مسرت و خشنودی از زنده ماندن خودشان دارد.

۱۱ - ادعای منافقان به اینکه تدبیر و سیاست آنان، جلوگیری مرگ آنان است .

لو اطاعونا ما قتلوا

۱۳ - جهاد و شهادت در راه خدا، حرکتی بی ارزش در دیدگاه منافقان

لو اطاعونا ما قتلوا

۱۶ - زنده ماندن حتی به بهای پذیرش سلطه دشمنان و بیگانگان، ارزشی در دیدگاه منافقان

و قیل لهم تعالوا قاتلوا فی سبیل اللّٰه او اذفعا .. قالوا ... لو اطاعونا ما قتل

۱۸ - ناتوانی منافقان از جلوگیری مرگ مقدر نشانگر باطل بودن پندار آنان در تحلیل عوامل به شهادت رسیدن پیکارگران احد

لو اطاعونا ما قتلوا قل فادرؤا عن انفسکم الموت ان کنتم صادقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۵

۵ - در بینش منافقان جهاد در راه خدا، بلا و گرفتاری است .

اذن لی و لاتفتنی

یکی از معانی <فته> در لغت بلا و گرفتاری است، یعنی، مرا در ماندن اذن بده و گرفتار بلا و مصیبت جنگ نساز.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۶

۶ - کنار کشیدن از مسؤولیت و مشکلات جامعه در بینش منافقان ، تیزهوشی و کیاست است .

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۲

۲ - ارزش ها و ملاک های ارزش گذاری در بینش مؤمنان و منافقان ، متفاوت است .

إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل . . . قل لن یصیبنا إلا ما کتب الله لن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۱

۱ - تویخ منافقان پیمان شکن از سوی خداوند ، به خاطر بینش غلطشان درباره علم و آگاهی کامل خدا به نیت و عملکرد آدمیان

ألم یعلموا أن الله یعلم

ص: ۶۵

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۹

۹- جهاد ، به معنای مرگ و نابودی ، در بینش منافقان و انسان های سست ایمان

و ذکر فيها القتال رأیت الذین فی قلوبهم مرض ینظرون إلیک نظرالمغشیّ علیه من الموت

تعبیر <المغشیّ علیه من الموت> و کاربرد این تشبیه، می تواند بر این اساس باشد که انسانِ سست ایمان با فرمان جهاد، مرگ خویش را به چشم می بیند؛ چنان که محضر نیز چنین است؛ در حالی که جهاد زمینه شهادت است و نه نابودی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱

۱ - منافقان ، بدان پندار که در دنیا با مؤمنان بوده اند و در انجام اعمال و تکالیف دینی (نماز ، روزه و ...) با آنان همراهی داشته اند ، خود را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهی می دانند .

فَضْرِبْ بَیْنَهُمْ بَسُورَ لَهٗ بَابِ بَاطِنِهٖ فِیهِ الرَّحْمَهٗ . . . ینادونهم ألم نکن معکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۹

۹ - منافقان ، هر فریادی را علیه خود و هر حرکتی را به ضرر خویش می پندارند .

یحسبون کلّ صیحه علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۶

۱۶ - نگرش ظاهری و مادی منافقان در تحلیل مسائل

هم الذین یقولون . . . و لکنّ المنفقین لایفقهون

۱۷۱- بینش منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - ترجیح داشتن ترک پیکار (همنشینی با افراد عاجز و ناتوان) بر عزت جهاد و همراهی با پیامبر (ص) در نظر منافقان توانگر و ثروتمند

و قالوا ذرنا نكن مع القعدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۵

۵ - سردمدار منافقین (عبدالله بن اُبی) ، خود را عزیز و پیروزمند و پیامبر (ص) را ذلیل و شکست خورده می پنداشت .

ليخرجنَّ الأعزَّ منها الأذلَّ

ص: ۶۶

۱۷۲- بینش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، حضور در جبهه جهاد را ، مساوی با کشته شدن و از بین رفتن تلقی می کردند .

فإذا جاء الخوف رأیتهم ینظرون إلیک تدور أعینهم کالذی یغشی علیه من الموت

این که آیه بیان می کند که آنان، با شنیدن خبر جنگ، به حال احتضار درمی آمدند، حکایت از این نکته می کند که منافقان مدینه وقوع جنگ و شرکت در جبهه جهاد را مساوی با کشته شدن تلقی می کردند.

۱۷۳- پرگویی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - منافقان مدینه ، افرادی کم کار و پرگو بودند .

و لایأتون البأس إلا قلیلاً .. فإذا ذهب الخوف سلقوکم بألسنه حداد

۱۷۴- پشیمانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۹

۹ - پیامبر (ص) ، موظف به موعظه منافقانی که از مراجعه به طاغوت اظهار ندامت کردند .

یریدون ان یتحاكموا الی الطّٰغوت . . فاعرض عنهم و عظمهم

۱۷۵- پلیدی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۷

۷ - تعجب پیامبر (ص) نسبت به برخورداری منافقان از امکانات مادی

ص: ۶۷

فلا تعجبك أمولهم ولا أولدهم

ممکن است نهی در آیه متوجه شخص پیامبر(ص) باشد و یا متوجه همه کسانی که صلاحیت دارند مخاطب خداوند قرار گیرند، برداشت فوق مبتنی بر احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۵

۵ - افشای چهره منافقان صدر اسلام و ماهیت پلیدشان از سوی خداوند برای مؤمنان

و يحلفون بالله إنهم لمنكم و ما هم منكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۰، ۸

۸ - منافقان متخلف از جهاد ، مظهر آلودگی و پلیدی

إنهم رجس

تعبیر <إنهم رجس> به جای <إنهم ذو رجس> بیانگر مبالغه است.

۱۰ - پلیدی شدید منافقان جهاد گریز ، ملاک وجوب اعراض و روی گردانی از آنان

فأعرضوا عنهم إنهم رجس

<إنهم رجس> در مقام تعلیل حکم به اعراض است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۵ - ۲

۲ - منافقان ، دارای پلیدی باطن و بیماری دل

و أما الذين في قلوبهم مرض فزادتهم رجساً إلى رجسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۵

۵- نگرانی شدید منافقان از افشای ماهیت پلید و برملا شدن ناخشنودی آنان از آیات الهی، نزد دیگران

هل یریکم من أحد ثم انصرفوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۸

۸- سراسر زندگی منافقان، آکنده از زشتی و نابه کاری است.

إنهم ساء ما كانوا يعملون

۱۷۶- پناه جویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۶۸

۱ - منافقان (پس از جنگ تبوک) ، در صورت یافتن پناهگاه یا غار و یا روزنی در زمین ، حاضر به گریختن سریع از جامعه اسلامی بودند .

لو یجدون ملجئاً أو مغرتاً أو مدخلاً لولوا إلیه

<ملجأ> به معنای پناهگاه است و <مغارات> جمع <مغاره> یعنی شکافهای کوه و <مدخل> به روزنه و منفذی گفته می شود که بتوان در آن پنهان شد.

۷ - علاقه و تلاش شدید منافقان به یافتن پناهگاه و محل مناسب برای زندگی (خارج از محیط اسلامی) دلیل بی ایمانی و همگام نبودنشان با مؤمنان

و ما هم منکم .. لو یجدون ملجئاً ... لولوا إلیه و هم یجمعون

جمله <لو یجدون .. > می تواند به منزله دلیل و ارائه شاهی برای <و ما هم منکم> در آیه قبل باشد.

۱۷۷- پناه جویی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - منافقان صدر اسلام ، در صدد پناهندگی به بیگانگان ، فرار به نقاط دور افتاده و زندگی در مخفیگاه ها بودند .

لو یجدون ملجئاً أو مغرتاً أو مدخلاً لولوا إلیه

کلمات <ملجأ> ، <مغارات> و <مدخلاً> می تواند ناظر به مطلب فوق باشد.

۱۷۸- پندارهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - منافقان ، خویشان را مردمی خردمند و روشنفکر می پندارند .

أئومن کما آمن السفهاء

۱۷۹- پندارهای منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۱،۲،۳

۱ - منافقان مدینه ، می پنداشتند که احزاب متّحد ، تا مدینه را فتح نکنند ، پراکنده نخواهند شد .

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

۲ - منافقان مدینه ، حتی پس از هزیمت احزاب متّحد و عزیمت شان از اطراف مدینه ، گمان می کردند که آنان نرفته اند .

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

۳ - اذیت و آزار زبانی مسلمانان ، در غزوه احزاب ، از سوی منافقان ، ناشی از این بود که می پنداشتند احزاب متّحد ، نرفته

ص: ۶۹

اند و در اطراف مدینه خواهند ماند .

سَلِقُواكُمْ بِالْسِّنَةِ حُدَادٍ .. يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

بنابراین احتمال که <یحسبون..> حال برای ضمیر فاعلی <سلقوا> باشد، نکته یاد شده فهمیده می شود.

۱۸۰- پنهانکاری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۴

۴ - تلاش منافقان ، برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق آلود خود

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۱

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می داشتند .

اتَّخَذُوا أَيْمَانًا-نَهْمُ جُنَّةٍ

۱۸۱- پنهانکاری منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۵

۵ - شهادت صریح و اکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره

نفاق خود از آن حضرت

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ

۱۸۲- پوچی وعده های منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - هشدار الهی به کافران ، در دل نبستن به وعده منافقان

کمثل الشیطان-ن إذ قال .. إني أخاف الله ربّ الع-لمین

آیه شریفه از یک سو نویدی است به مؤمنان که منافقان به همکاری با کافران وفا نخواهند کرد. و از سوی دیگر تشبیه منافقان به شیطان در بی وفایی به تعهدات خویش، هشدار است به کافران که با ریسمان منافقان به چاه نروند.

ص: ۷۰

۱۸۳- پیروی از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۹ - ۱۰

۱۰ - واپسگرایی ، پیامد پیروی مؤمنان از منافقان دعوت کننده به ارتداد ، چون عبدالله بن ابی

یا ایها الذین امنوا ان تطيعوا الذین کفروا یردوکم علی اعقابکم

امیرالمؤمنین علی (ع) درباره آیه فوق فرمود: نزلت فی المنافقین اذ قالوا للمؤمنین یوم احد عند الهزیمه ارجعوا الی اخوانکم و ارجعوا الی دینهم.

مجمع البیان، ج ۲، ص ۸۵۶؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۴۰۲، ح ۳۹۳.

۱۸۴- پیشگویی پیدایش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - مدثر - ۷۴ - ۳۱ - ۱۲

۱۲ - هشدار خداوند ، به ظهور جمعیتی منافق در آینده نزدیک ، در میان جامعه اسلامی

و ليقول الذین فی قلوبهم مرض

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که مقصود از بیمار دلان، منافقان اند؛ چنان که در آیه ۱۰ از سوره <بقره> بدان تصریح شده است. از آن جایی که این سوره مکی است و در مکه گروه منافقان به وجود نیامده بودند، از این رو آیه شریفه هشدار به پیدایش چنین جمعیتی، در آینده ای نزدیک است.

۱۸۵- تأثیر پذیری از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۶

۶ - توصیه الهی به تحت تأثیر قرار نگرفتن مؤمنان ، از سوگند دروغین منافقان متخلف از جنگ

فأعرضوا عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۲

۲ - خداوند ، مؤمنان را از تأثیرپذیری در برابر ریاکاری و سوگند های دروغین منافقان هشدار داد .

فإن ترضوا عنهم فإن الله لا يرضى عن القوم الفسقين

۱۸۶- تأثیرپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۷۱

۶ - عدم استقلال برخی از منافقان در مشی خویش و تأثیرپذیری آنان از عناصر خط دهنده نفاق

بعضهم من بعض

برداشت فوق بر این اساس است که <من> نشویه باشد که در این صورت، آیه می رساند برخی از منافقان نفاق خویش را از برخی دیگر کسب می کردند.

۱۸۷- تأخیر عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، نازل نشدن عذاب الهی به خاطر اهانت های آنان به رسول اکرم (ص) را دلیل عدم رسالت آن حضرت می پنداشتند .

و يقولون فی أنفسهم لولا یعدبنا الله بما نقول

۱۸۸- تجارت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۳

۳ - تجارت منافقان (خرید ضلالت در قبال هدایت) ، تجارتی فاقد هرگونه سود و منفعت

فما ربحت تجارتهم

۱۸۹- تحریفگری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۵

۴۵ - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

یسرعون فی الکفر .. لهم فی الدنيا خزی

رسوایی یهودیان و منافقان، که <لهم فی الدنیا خزی> بیانگر آن است، می تواند همان ردائیلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این ردائیل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

۱۹۰- تحقیر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۱

ص: ۷۲

۱ - خداوند با خوار و حقیر ساختن منافقان ، آنان را به استهزا خواهد گرفت .

اللّٰه یستهزئ بهم

<استهزاء> به معنای تمسخر کردن، است و هدف از آن خوار ساختن و حقیر کردن کسی است که مورد استهزا قرار می گیرد.

۱۹۱- تحقیر منافقان متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۵

۱۵ - تحقیر منافقان متخلف از جنگ ، توسط خدا و پیامبر (ص)

فاعدوامع الخلفین

منظور از <خالفین> می تواند کسانی باشند که به دلیل عجز و ناتوانی قادر به شرکت در جنگ نبودند.

۱۹۲- تحلیل بینش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۱۰

۱۰ - تحلیل نظریات و سخنان منافقان ، در گرو تبیین انگیزه های درونی و گرایش های روحی آنان

و منهم من یلمزك فی الصدقت ... إذا هم یسخطون

از اینکه خداوند برای بیان نادرستی داوری منافقان به تبیین انگیزه های مادی آنان پرداخته است، برداشت فوق استفاده می شود.

۱۹۳- تحیت منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۵

۵ - منافقان ، به هنگام وارد شدن بر پیامبر اکرم (ص) ، از روی اهانت به جای تحیتی که خداوند به آن فرمان داده بود ،

تحیت دیگری به آن حضرت می گفتند .

و إذا جاءوك حيّوك بما لم يحيك به الله

۱۹۴- تحیر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۱،۷

۱ - منافقان ، متحیر و سرگردان میان کفر و ایمان

ص: ۷۳

مذبذبین بین ذلک لا إلی هؤلاء و لا إلی هؤلاء

<ذلک> اشاره به ایمان و کفر است. <مذبذب> به شیء معلق گفته می شود که دایم به این سو و آن سو حرکت می کند و استقراری ندارد.

۷ - تحیر منافقان ، کیفر شوم عملکرد (خدعه ها و ...) آنان است .

مذبذبین بین ذلک .. فلن تجد له سیلا

چون اضلال خداوند همواره جنبه کیفری دارد و کیفر نیز به اقتضای رفتار نارواست، معلوم می شود گمراهی منافقان و از آن جمله - تحیر آنان - کیفری الهی است و این کیفر برخاسته از اعمال ناروای آنان (خدعه، کسالت در نماز و ..) است.

۱۹۵- تخلف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۴

۱۴ - وقوع اولین تخلف منافقان از جهاد در جنگ تبوک *

رضیتم بالعود أول مرّه

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که تخلف منافقان در جنگ تبوک، اولین تخلف آنان بوده و <أول مرّه> ناظر به این معنا باشد.

۱۹۶- تخلف منافقان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۵ - ۱

۱ - تنها مردمان بی ایمان (منافقان) ، از پیامبر (ص) اجازه ترک جهاد می طلبیدند .

إنما یستذنبک الذین لایؤمنون باللّه و الیوم الآخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۲

۲ - عدم شرکت بی ایمان ها و سست باوران (منافقان) در جنگ تبوک ، به خیر و صلاح مؤمنان بود نه مایه ضرر آنان .

لو خرجوا فيكم ما زادوكم إلا خبالا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۴

۴ - مباحات و اظهار شادمانی منافقان به رأی صائب خویش مبنی بر ترک جهاد ، در صورت مواجه شدن مسلمانان با شکست و مشکلات جنگ

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۷۴

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۱

۱۱ - گرمی هوا، بهانه منافقان صدر اسلام برای تخلف از جنگ و دستاویزی برای تبلیغ و بازداشتن از شرکت دیگران در جهاد

و قالوا لا تنفروا فی الحر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۴

۴ - سستی و تخلف منافقان از جهاد، در روحیه محکم و مصمم پیامبر (ص) و مؤمنان راستین تأثیری نداشت.

رضوا... لکن الرسول... جهدوا

۱۹۷- تخلف منافقان از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۵

۵ - إخبار خداوند به عزم قطعی برخی افراد (منافقان) بر تخلف از جنگ تبوک (حتی در صورت عدم دریافت اذن از پیامبر (ص))

و سیحلفون بالله لو استطعنا لخرجنا... لم أذنت لهم حتی یتبین لک الذین صدقوا و ت

از اظهار ناتوانی منافقان برای جهاد و تذکر خداوند به دروغ بودن این اظهار، استفاده می شود که آنان تصمیم بر تخلف از جنگ داشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱،۲

۱ - تخلف منافقان از شرکت در جنگ تبوک

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

این بخش از آیات مربوط به جنگ تبوک و تخلف منافقان از شرکت در آن است.

۲ - خوشحالی و احساس موفقیت منافقان از شرکت نکردن در جنگ تبوک

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

۱۹۸- تداوم نفاق منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۱۳

۱۳ - از امام صادق (ع) روایت شده: المنافق اذا حدّث عن الله و عن رسوله كذب و اذا وعد الله و رسوله اخلف . . . و ذلك قول الله عزوجل < فأعقبهم نفاقاً في قلوبهم . . . بما أخلفوا الله ما وعدوه و بما كانوا يكذبون > . . . ;

منافق، هرگاه از خدا و رسولش سخن گوید، دروغ می گوید و اگر به خدا و رسول او وعده دهد، خلف وعده می کند . . . و این است سخن خداوند که می فرماید: پس خداوند، نفاق را تا روزی که او را ملاقات کنند در دلهای آنان قرار داد، بدین علت که

ص: ۷۵

با خدا خلف وعده کردند و همواره دروغ می گفتند ... <

۱۹۹- ترس منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۷۸

۷ - منافقان ، گرفتار بیم و اضطراب درونی

و لکنهم قوم یفرقون

<فَرَقَ> (مصدر یفرقون) به معنای ترس و اضطراب شدید است ؛ یعنی، منافقان در ترس و اضطراب سختی به سر می برند، گفتنی است که آیه بعد، بیان تفصیلی همین جمله است.

۸ - بیم منافقان از مؤمنان ، عامل مؤمن جلوه دادن خویش

و یحلفون بالله إنهم لمنکم .. و لکنهم قوم یفرقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۳ - ۱۰

۱۰ - برخی از مؤمنان ، بر خلاف منافقان ، از جهاد و کشته شدن ، ترسی ندارند .

و إن یأت الأحزاب یودّوا لو أنّهم بادون فی الأعراب .. من المؤمنین رجال ... قضی ن

به قرینه مقابله، احتمال دارد که آیه، در صدد بیان روحیه مؤمنان در مقابل منافقان باشد. در آیات سابق، از منافقانی یاد شده است که از جهاد فرار می کردند و یا دوست داشتند که در صحنه جهاد، حضور نداشته باشند. در این آیه، از مؤمنانی یاد می کند که به عهد خود وفادار ماندند و تا پای جان ایستادند و این نشان می دهد که آنان، ترسی ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۲

۲ - ترس منافقان از مؤمنان ، بیشتر و جدی تر از ترس آنان از خداوند

لأنتم أشدّ رهبة فی صدورهم من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۸،۹

۸ - منافقان ، همواره در وحشت و اضطراب اند .

یحسبون کلّ صیحه علیهم

۹ - منافقان ، هر فریادی را علیه خود و هر حرکتی را به ضرر خویش می پندارند .

یحسبون کلّ صیحه علیهم

۲۰۰- ترس منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۷۶

۳ - منافقان مدینه ، به هنگام خبردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به چرخش می افتاد .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خبر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

۴ - منافقان مدینه ، از شدت ترس از جنگ ، شبیه محترمی می شدند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - منافقان مدینه ، به شدت از کشته شدن و آسیب دیدن ، واهمه داشتند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب

این که می فرماید: <دوست داشتند در بیابان باشند> کنایه از این است که نمی خواستند در مدینه باشند تا از جنگ، آسیبی به آنها برسد و یا کشته شوند.

۶ - منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب يستلون عن أنبائكم

۲۰۱- ترک تکلیف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - مردان و زنان منافق ، در قبال امانت الهی ، به وظیفه خود عمل نمی کنند .

إنّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله المنفقين و المنفق-ت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۶

۶- بیماردلان و منافقان گریزان از تکالیف دینی ، دارای زمینه گرایش به دشمنان اسلام

و ذکر فیها القتال رأیت الذین فی قلوبهم مرض.. قالوا للذین کرهوا... سنطیعکم

با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیشین، می توان نتیجه گرفت که میان بیماردلی و گریز از تکالیف دشوار و تمایل به دشمنان اسلام، ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد.

۲۰۲- ترک رابطه با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۹ - ۴

ص: ۷۷

۴ - مسلمانان ، موظف به همراهی و همگامی با مؤمنان صادق و راستین و پرهیز از معاشرت با منافقان

و کونوا مع الصديقين

۲۰۳- ترور منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۱۱

۱۱ - مشروعیت ترور منافقان ، در صورت اصرار بر نفاق و سر باز زدن از هجرت *

و اقتلوهم حيث وجدتموهم

جمله <حيث وجدتموهم>، دلالت می کند که امر به کشتن، تنها در مبارزه رو در رو نیست، بلکه شامل ترور نیز می شود.

۲۰۴- تزلزل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۶،۷

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و يستئذون فریق منهم . . . يقولون إنَّ بیوتنا عوره ... إن یریدون إلاَّ فرارًا ... ثمَّ

<ثمَّ سئلوا الفتنه> دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

۷ - منافقان مدینه ، به قدری در عقیده خود متزلزل بودند که در صورت درخواست اظهار شرک ، آنان بی درنگ شرک میورزیدند .

و لو دخلت علیهم . . . ثمَّ سئلوا الفتنه لأتوها ... و ما تلَّبثوا بها إلاَّ سیرًا

استثنای در کلام، برای تقویت نفی مستثنا است. بنابراین، معنا چنین است که آنان، در پاسخ درخواست شرک، هیچ درنگ نمی کردند و اظهار شرک می کردند.

۲۰۵- تشابه به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۸

۸ - سکوت و سازشکاری مؤمن در قبال اهانت به مقدسات و آیات الهی ، موجب همانندی وی با کافران و منافقان است .

فلاتتعدوا معهم .. إنکم إذاً مثلهم إنَّ الله جامع المنفقین و الکفرین فی جهنم

ص: ۷۸

۲۰۶- تشبیه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۶

۶ - منافقان ، به رغم ظاهر فریبنده و سخنان زیبایشان ، چونان چوب های تکیه شده بر دیوار ، خشک و بی روح اند .

کأنهم خشب مسند

۲۰۷- تشبیه منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، از شدت ترس از جنگ ، شبیه محتضر می شدند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

۲۰۸- تشکل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۳

۳ - منافقان صدر اسلام ، دارای جلسات سری با رؤسای خویش برای طرح توطئه علیه اسلام و مسلمین

و إذا خلوا إلى شيطانهم

<خلأ- به و إليه> به معنای با او خلوت کرده است. برخی گفته اند: خلأ آن گاه که به <الی> متعدی شود متضمن معنای رفتن نیز می باشد. بر این مبنا <و إذا خلوا...> یعنی: <و اذا ذهبوا الى شياطينهم خالين بهم> آن گاه که به سوی رؤسای خود روند و با آنان خلوت کنند.<

۲۰۹- تشکل منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۳

۳- منافقان در عصر بعثت ، دارای جمعیتی هم دست و متشکل برای توطئه علیه پیامبر (ص) و اسلام

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ

۲۱۰- تصحیح عقیده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۷ - ۲

ص: ۷۹

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که با تبیین قلمرو نفوذ خواست خدا درباره زندگی و مرگ ، عقیده نادرست منافقان درباره مرگ را تصحیح کند .

قل من ذا الذی یعصمکم من اللّٰه إن أراد بکم سوءًا

۲۱۱- تصحیح عقیده منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که عقیده منافقان مدینه را درباره حفظ جان از خطر مرگ ، تصحیح کند .

إن یریدون إلاّ فرارًا .. قل لن ینفعکم الفرار إن فررتم ... وإذا لاتمتعون إلاّ

۲۱۲- تظاهر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۳

۳ - تمسک برخی از منافقان برای فرار از مسؤولیت های سنگین ، به حيله های فریبنده و به ظاهر شرعی

و منهم من یقول ائذن لی و لاتفتنی

با توجه به آنچه در شأن نزول نقل شده است که برخی از منافقان، مفتون شدن به زنان رومی را بهانه عدم شرکت در جنگ قرار دادند، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۲

۲ - برخی از منافقان ، آن چنان به دیانت تظاهر و نفاق خود را پنهان می کردند که حتی برای پیامبر (ص) هم ناشناخته بودند .

و ممن حولکم من الأعراب .. لا تعلمهم

۲۱۳- تظاهر منافقان به اسلام

۲ - ضربه زدن به اهل ایمان و توطئه علیه آنان ، از اهداف منافقان در اظهار ایمان

یخدعون الله و الذین ءامنوا

<خدع> به معنای پنهان کردن امری و اظهار کردن امری دیگر است به منظور ضربه زدن و ایجاد ناگواری.

۳ - منافقان با اظهار ایمان ، در پی نیرنگ زدن به خدا و فریب دادن اهل ایمان هستند .

و من الناس من یقول ءامنا .. یخدعون الله و الذین ءامنوا

جمله <و ما یخضعون إلا- أنفسهم> می رساند که: منافقان به خدا و اهل ایمان نیرنگ نزدند و نخواهند زد. بنابراین <یخضعون الله...> یعنی آنان در صدد نیرنگ زدن هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۱،۷،۸

۱ - منافقان ، به هنگام حضورشان در میان مؤمنان ، تظاهر به ایمان کرده و خود را مسلمان جلوه می دهند .

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامنا

۷ - صحنه گردانان نفاق در عصر بعثت ، نگران تمایل پیروانشان به اسلام بودند .

قالوا إنا معكم إنما نحن مستهزون

حصر در جمله <إنما...> حصر اضافی و از نوع <حصر قلب> است. کاربرد این گونه حصر در موردی است که گوینده در صدد بر طرف کردن توهمی باشد که مخاطب به آن می اندیشد. این توهم در جمله <إنما نحن...> گرایش منافقان پیرو، به اسلام است.

۸ - اعمال و رفتار اسلام گونه منافقان ، هرگز برخاسته از کمترین گرایش آنان به دین نیست .

قالوا إنا معكم إنما نحن مستهزون

حصر در جمله <إنما نحن...> گویای برداشت فوق است؛ یعنی: کارهای ما در رابطه با ایمان و مؤمنان جز استهزاء، چیزی دیگری نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۷

۷ - منافقان با تظاهر به اسلام ، در هدف های خویش (کسب منافع و ضربه زدن به اسلام) ، موفقیتی به دست نخواهند آورد .

و ما كانوا مهتدين

برداشت فوق بر این اساس است، که متعلق <مهتدين> اهداف منافقان باشد؛ یعنی: و ما كانوا مهتدين الی مقاصدهم. آیات بعدی، این معنا را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - حالت منافقان در اظهار ایمان ، به کسی می ماند که برای رهایی از ظلمت ، آتشی ناپایدار و گذرا برافروزد .

مثلهم کمثل الذی استوقد ناراً فلما أضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم

<استیقاد> (مصدر استوقد) به معنای آتش افروختن است. <لما> حرف شرط است و جواب آن محذوف می باشد و جمله <ذهب الله...> بیانگر آن جواب است؛ یعنی: آن گاه که آتش اطراف او را روشن کرد، خاموش شود و او در تاریکی بماند.

۲ - منافقان در سایه اظهار ایمان ، در تلاش برای منفعت جویی و رهایی یافتن از مشکلات اجتماعی هستند .

مثلهم کمثل الذی استوقد ناراً .. ذهب الله بنورهم

از اینکه منافقان به کسی که در تاریکی آتش ناپایداری می افروزد تشبیه شده اند این معنا به دست می آید که: کافر در جامعه ایمانی با مشکلات اجتماعی روبروست و خود را ناچار می بیند که تظاهر به ایمان کند تا از مشکلات برهد؛ ولی دیری نمی باید که خداوند او را رسوا می کند.

۳ - دستاورد منافقان با تظاهر به ایمان ، منافی گذرا ، ناپایدار و محدود است .

فلما أضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم

۴ - خداوند محدود کننده فرصت منافقان برای سوء استفاده آنان از تظاهر به ایمان

ذهب الله بنورهم

۲۱۴- تعجب از رفاه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۴

۴ - نهی خداوند ، از غبطه و اعجاب نسبت به رفاه دنیوی منافقان

فلا تعجبك أموالهم و لا أولدهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۳،۶

۳ - نهی الهی از شگفتی نسبت به رفاه دنیوی منافقان

و لا تعجبك أموالهم و أولدهم

۶ - تعجب پیامبر (ص) نسبت به برخورداری منافقان از امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

و لاتصل . . . و لاتعجبك أموالهم و أولدهم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خطاب در <لاتعجبك> به شخص پیامبر اکرم (ص) باشد.

۲۱۵- تعداد منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱۱

۱۱ - جمعیت بیشتر ، امکانات برتر و قدرت فزونتر قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین در مقایسه با منافقان عصر پیامبر (ص)

كالذین من قبلکم کانوا أشد منکم قوه ... ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ...

۲۱۶- تعدد عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - منافقان مرموز و نهانکار ، دارای عذابی در دنیا و برزخ و نیز در قیامت *

سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

به احتمال اینکه مراد از عذاب قبل از آخرت، یکی عذاب دنیوی و دیگری عذاب برزخ باشد، برداشت فوق به دست می آید.

ص: ۸۲

۲۱۷- تفضل به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۹

۹ - تویخ منافقان ، به خاطر حرکت های خیانت آمیز علیه اسلام و پیامبر (ص) با وجود برخورداری از تفضلات خدا و رسولش

و ما نقموا إلا أن أغنيهم الله و رسوله من فضله

۲۱۸- تکبر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۵

۵ - خود بزرگ بینی و تحقیر مؤمنان راستین ، از صفات اهل نفاق است .

أتؤمن كما آمن السفهاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱

۱ - سرسختی ، تکبر و غرور ریاکاران مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و من الناس من يعجبك .. و اذا قيل له اتق الله اخذته العزه بالاثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۹

۹ - منافقان ، مغرور و فریفته آمال و آرزو های باطل خویش

و غرتکم الأمانی

۲۱۹- تکذیبگری منافقان

۸ - منافقان ، منکر رسالت پیامبر اکرم (ص) بودند .

و يقولون .. لولا يعذبنا الله بما نقول

مفاد این گفته منافقان: (چرا خدا در برابر آنچه می گوییم عذابمان نمی کند)، این است که اگر حضرت محمد(ص) پیامبر بود، باید ما عذاب می شدیم. اکنون که از عذاب خبری نیست، معلوم می شود او پیامبر نیست.

ص: ۸۳

۲۲۰- تلاش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۷

۷ - علاقه و تلاش شدید منافقان به یافتن پناهگاه و محل مناسب برای زندگی (خارج از محیط اسلامی) دلیل بی ایمانی و همگام نبودنشان با مؤمنان

و ما هم منکم ... لو یجدون ملجئاً ... لو لؤا إلیه و هم یجمعون

جمله <لو یجدون ... > می تواند به منزله دلیل و ارائه شاهی برای <و ما هم منکم > در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۶

۶ - گروهی از منافقان متخلف از جنگ تبوک ، ریاکارانه در صدد جبران پیامد خسارتبار ترک جهاد و رسوایی گذشته خویش

فإن رجعت الله إلی طائفه منهم فاستذنوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۸

۸ - تلاش منافقان برای سرایت دادن روحیه منفی خویش (تأثیرناپذیری از آیات الهی قرآن) به دیگران

فمنهم من یقول أیکم زاده هده إیمناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۶

۶ - سعی منافقان در گریختن از محیط ابلاغ آیات الهی و مراکز شناخت و تبلیغ دین

و إذا ما أنزلت سوره ... ثم انصرفوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - تلاش منافقان ، برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق آلود خود

إذا جاءك المنـفقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - تلاش منافقان ، برای ممانعت و بازداشتن مردم از گرویدن به راه خدا و آیین او

فصدّوا عن سبيل الله

<صدّ> در صورتی که متعدی استعمال شود، به معنای <منع کردن> خواهد بود. برداشت یاد شده بر این احتمال استوار است.

۲۲۱- تلاش منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۵

۵ - تلاش منافقان صدر اسلام ، در مخفی نگهداشتن طرح ها و نقشه های خائنانه خویش ، علیه اسلام و مسلمانان

ألم يعلموا أن الله يعلم سرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۲

۲ - تلاش منافقان ، برای جلوگیری از انفاق مردم به اصحاب و یاران پیامبر اکرم (ص)

هم الذين يقولون لا تنفقوا على من عند رسول الله

۲۲۲- تلاش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱،۶

۱ - منافقان ، همسو با احزاب متحد ، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند .

إذ جاء تكم جنود .. و إذ يقول المنفقون ... ما وعدنا الله ... إلا غرورا

فعل مضارع <يقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

۶ - فعالیت تبلیغاتی منافقان و بیماردلان مدینه ، برای ایجاد تزلزل در روحیه مسلمانان ، شایسته یادآوری است .

و إذ يقول المنفقون و الذين في قلوبهم مرض

<و إذ> عطف به <إذ زاغت> است و <أذكر> در تقدیر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، در صدد جذب مسلمان های ضعیف الایمان ، به سوی باند خود بودند .

و القائلین لإخوانهم هلمّ إلینا

احتمال دارد مرجع ضمیر در <القائلین> منافقان، و مرجع در <إخوانهم> مسلمان هایی باشد که در آیات پیش، از آنان به <الذین فی قلوبهم مرض> تعبیر شده است و منظور، مسلمان هایی بودند که ضعف عقیده داشتند.

۲۲۳- تلاش منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۵

۵ - منافقان ، در غزوه احزاب ، برای وادار کردن مؤمنان به ترک اسلام و روی آوردن به کفر ، تلاش می کردند .

ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

برداشت بالا، بر این احتمال است که مراد از <لامقام لکم> ماندن در دین رسول الله و مراد از <فارجعوا> دعوت به رجوع به

ص: ۸۵

کفر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۲

۲ - تلاش شدید منافقان مدینه ، برای بازداشتن مسلمانان از جهاد در غزوه احزاب

و إذ قالت طائفه منهم .. لامقام لكم فارجعوا ... قد يعلم الله المعوقين منكم

تضعیف <عوق> برای بیان شدت و غلظت بازدارندگی، است.

۲۲۴- تلاش منافقان مدینه علیه مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۴

۴ - منافقان ، به نفع جبهه احزاب متحد ، برای درهم شکستن جبهه مسلمانان ، فعالیت تبلیغاتی داشتند .

و إذ قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لكم فارجعوا

۲۲۵- توبه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۴ - ۱۸، ۱۵

۱۵ - راه بازگشت و توبه برای خطاکاران و حتی منافقان ، باز و گشوده است .

و لو أنهم اذ ظلموا انفسهم جاؤك .. لوجدوا الله تواباً رحیماً

۱۸ - امید پذیرش توبه و نزول رحمت الهی برای همگان ، حتی منافقان

رایت المنافقین یصدون .. فاستغفروا الله و استغفر لهم الرسول لوجدوا الله تو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۶ - ۱۰، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ - منافقان در صورت توبه ، اصلاح گذشته ، تمسک به خدا و اطاعت خالصانه ، به آتش دوزخ گرفتار نخواهند شد .

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ .. أَلَا الَّذِينَ تَابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَ أَخْلَصُوا دِينَهُمْ

۲ - منافقان در صورت توبه ، اصلاح گذشته ، تمسک به خدا و اطاعت خالصانه از او ، در زمره مؤمنان واقعی قرار می گیرند .

أَلَا الَّذِينَ تَابُوا .. فَأُولَئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

۳ - باز بودن راه توبه و بازگشت ، حتی برای منافقان

أَلَا الَّذِينَ تَابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللَّهِ

۴ - اصلاح و جبران گذشته ، پیروی از فرامین الهی و پرهیز از ریا ، شرط پذیرش و ثمربخش بودن توبه منافقان

أَلَا الَّذِينَ تَابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَ أَخْلَصُوا دِينَهُمُ اللَّهُ

چنانچه جمله های <اصلحوا> و <اعتصموا> و <اخلصوا>، بیانگر شرایط قبولی توبه منافقان باشد، مراد از <اعتصموا> - با توجه به صفات شمرده شده برای آنان - پیروی از اوامر خداوند و مراد از <اخلصوا> پرهیز از ریا که از ویژگیهای منافقین

شمرده شده است، می باشد.

۱۰ - منافقان تائب ، بهره مند از پاداش بزرگ خدا خواهند بود .

فَأُولَئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَ سَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۸

۱۸ - باز بودن راه توبه و بازگشت حتی برای منافقان توطئه گر

فَإِنْ يَتُوبُوا يَكْ خَيْرًا لَّهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۴ - ۵،۷

۵ - برای توبه منافقان ، راه باز است .

و يَعْذِبُ الْمُنَافِقِينَ .. أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ

۷ - توبه کردن منافقان ، بستگی به اراده خداوند دارد .

أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ

احتمال دارد که مراد از <توبه خدا بر آنان>، توفیق توبه باشد و احتمال دارد که مراد پذیرش توبه باشد. برداشت بالا، بنابر احتمال نخست است.

۲۲۶- توجیه گری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۱،۲،۴

۱ - منافقان ، در صورت بازخواست از عملکرد و سخنان ناروایشان ، به دروغ آن را شوخی و سرگرمی می نمایند .

يقولون هو أذن .. و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۲- توجیه گری نسبت به مواضع و سخنان ناروای خویش ، شیوه اهل نفاق است .

ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۴- خداوند از توجیه گری های آینده منافقان نسبت به عملکرد خائنانه شان پرده برداشت .

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱۰

۱۰- اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

كمثل الشیطان- .. قال إننی بریء منك إننی أخاف الله ربّ الع-لمین

از تشبیه منافقان به شیطان - با توجه به ادعای خداترسی وی - مطلب بالا استفاده می شود.

ص: ۸۷

۲۲۷- توجیه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۳ - ۱۰، ۶

۶- دروغ، سوگند به خدا، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی، از شگرد های منافقان

يَصْدُونَ عَنكَ صِدُودًا .. ثُمَّ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ اَنْ اَرْدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا وَ تَوْفِيقًا

به دلیل <يَصْدُونَ عَنكَ> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذرتراشی برای اعمال ناروایشان بوده است؛ نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

۱۰- ادعای نیکوکاری، مدارا و صلح جویی، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُوا اِلَى الطَّاغُوتِ .. اَنْ اَرْدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا وَ تَوْفِيقًا

۱۳- احسان به پیامبر (ص)، توجیه ناروای منافقان برای عدم ارجاع داوری به وی

اَنْ اَرْدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا وَ تَوْفِيقًا

۲۲۸- توطئه رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۴

۴- سردمداران نفاق، توطئه گرانی شرور و شیطان گونه اند.

وَ اِذَا خَلَوْا اِلَى شَيْطَانِهِمْ

۲۲۹- توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۲

۲- ضربه زدن به اهل ایمان و توطئه علیه آنان، از اهداف منافقان در اظهار ایمان

<خدع> به معنای پنهان کردن امری و اظهار کردن امری دیگر است به منظور ضربه زدن و ایجاد ناگواری.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۳

۳ - منافقان صدر اسلام ، دارای جلسات سری با رؤسای خویش برای طرح توطئه علیه اسلام و مسلمین

و إذا خلوا إلى شيطانهم

<خلأ> به و إليه > به معنای با او خلوت کرده است. برخی گفته اند: خلأ آن گاه که به <الی> متعدی شود متضمن معنای رفتن نیز می باشد. بر این مبنا <و إذا خلوا...> یعنی: <و اذا ذهبوا الى شياطينهم خالين بهم> آن گاه که به سوی رؤسای خود روند و با آنان خلوت کنند.>

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۸۸

۷ - منافقان با تظاهر به اسلام، در هدف های خویش (کسب منافع و ضربه زدن به اسلام)، موفقیتی به دست نخواهند آورد.

و ما کانوا مهتدین

برداشت فوق بر این اساس است، که متعلق <مهتدین> اهداف منافقان باشد، یعنی: و ما کانوا مهتدین الی مقاصدهم. آیات بعدی، این معنا را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۲ - ۵

۵ - دسیسه منافقان (عبدالله بن ابی سلول)، برای ایجاد سستی و هراس در مسلمانان، هنگام روانه شدن آنان به سوی احد

اذ همّت طائفتان منکم ان تفتلا

در مجمع البیان آمده است که عبدالله بن ابی سلول، دو طایفه از مسلمانان (برخی از مهاجر و انصار) را از رویارویی با مشرکان بر حذر می داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱

۱ - تلاش منافقان کناره گرفته از جنگ احد، در بازداشتن دیگر مسلمانان از حضور در آن کارزار

الذین قالوا لاخوانهم وقعدوا لو اطاعونا ما قتلوا

جمله <لو اطاعونا> دلالت بر تلاش منافقان در بازداشتن مسلمانان از نبرد دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۸

۸ - تلاش پیگیر منافقان در مقابله با پیامبر (ص) و بازداشتن مردم از مراجعه به او

رایت المنافقین یصدّون عنک صدوداً

فعل مضارع <یصدّون> دلالت بر استمرار دارد. قابل ذکر است که در برداشت فوق <یصدّون> فعل متعدی و مفعول آن

<النَّاس> گرفته شده است؛ در این صورت <يَصِدُّونَ> به معنی <يَمْنَعُونَ> خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۳

۳ - جلسات سَرّی و توطئه گرانه منافقان علیه پیامبر (ص) در مدینه

و يقولون طاعه فاذا برزوا من عندك بيت طائفه منهم غير الذي تقول

برخی گفته اند که این آیه درباره منافقان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۵

۵ - لزوم هشیاری مسلمان در قبال ترفند ها و شگرد های منافقان

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من الله . . . و نمنعکم من المؤمنین

ص: ۸۹

از اهداف افشای منافقان و بر شمردن ویژگیهای آنان، آگاه کردن مؤمنان به حيله ها و مکرهای آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۹، ۱۰

۹ - نفوذ در میان رزمندگان اسلام به منظور جاسوسی و فتنه انگیزی ، از ترفند های منافقان

لو خرجوا فیکم ما زادو کم إلا خبالا . . . و فیکم سمعون لهم

۱۰ - هشدار خداوند به منافقان با بیان علم همه جانبه اش به روحيات و دسیسه های منافقانه آنان

و لأوضعوا خللكم یبغونکم الفتنه . . . و الله علیم بالظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۵، ۳، ۱

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنه من قبل

۳ - ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور و . . .)

و قلبوا لک الأمور

۵ - منافقان ، تلاش تخریب گرانه خود را تا مرحله غلبه حق و پیروزی قطعی جبهه اسلام ، ادامه می دهند .

لقد ابتغوا الفتنه . . . حتی جاء الحق و ظهر أمر الله و هم کرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۳

۳ - برملا شدن کفر منافقان صدر اسلام ، در پی توطئه آنان علیه اسلام و پیامبر (ص)

لا تعتذروا قد کفرتم بعد ایمنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - تلاش پنهانی منافقان و اهتمام آنان در توطئه علیه پیامبر (ص) و اسلام

و هموا بما لم ينالوا

۱۳ - توطئه های منافقان علیه اسلام و پیامبر (ص) ، انتقام جویی آنان از مسلمانان دست یافته به امکانات مادی ، در پرتو تفضلات خدا و رسول

و ما نقموا إلا أن أغنيهم الله و رسوله من فضله

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أغناهم> به مسلمانان برگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - تلاش منافقان صدر اسلام ، در مخفی نگهداشتن طرح ها و نقشه های خائانه خویش ، علیه اسلام و مسلمانان

ألم يعلموا أن الله يعلم سرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۲،۳

۲ - اقدام منافقان به ساختن پایگاهی تحت عنوان < مسجد > برای دشمنان دیرینه خدا و رسول خدا

و الذین اتخذوا مسجداً .. إرساداً لمن حارب الله و رسوله

۳ - به کارگیری خانه خدا علیه دین خدا ، توسط منافقان

و الذین اتخذوا مسجداً .. إرساداً لمن حارب الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۶

۶ - انکار نفوذ آموزه های قرآن در میان دل و جان مردم ، از ترفند های منافقان و دشمنان دین

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من یقول أیکم زادته هذه إیمناً

استفهام در جمله < أیکم زادته .. > استفهام انکاری و بیانگر نفی تأثیرگذاری آیات قرآن در دل و جان اهل ایمان است.

قابل ذکر است که ضمیر < منهم > به منافقان برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۹ - ۱۰

۱۰ - اشاعه فحشا در میان جامعه اسلامی و تهمت آلودگی جنسی به مؤمنان پاکدامن ، از ترفند های منافقان

إن الذین یحبون أن تشیع الف-حشه فی الذین ءامنوا لهم عذاب أليم

تعبیر < فی الذین آمنوا > (در میان صفوف مؤمنان) بیانگر این نکته است که اشاعه دهندگان فحشا، خود از مؤمنان نیستند

بلکه در میان صفوف مؤمنان رخنه کرده اند و آنان را به فساد می کشانند. گفتنی است چون آیات پیشین درباره ماجرای

< افک > بود که به دست منافقان انجام گرفت، می توان استفاده کرد که مقصود در < الذین یحبون... > همان منافقان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۶ - ۵

۵- افشای حرکت های مرموز کافران و منافقان ، از سوی خداوند برای پیامبر (ص)

و منهم من يستمع إليك حتى إذا خرجوا من عندك

خطاب آیه شریفه به پیامبر(ص) است و ضمیر <منهم> ممکن است به کافران بازگردد که در آیات پیشین یاد شده اند و نیز ممکن است با توجه به محتوای آیه - که نوعی حرکت نفاق آمیز را بیان داشته - به منافقان بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۲

۱۲- آگاهی خداوند ، از توطئه ها و کار های پنهانی عناصر سست ایمان و منافق

و الله يعلم اسرارهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱۱

۱۱- لزوم هشیاری جامعه اسلامی ، نسبت به خطر ها و توطئه های بیمار دلان و منافقان علیه دین

ص: ۹۱

و لتعرفنهم فی لحن القول

با توجه به این که خداوند، در آیات گذشته به روحیات، خصلت ها، موضع گیری ها و توطئه گری های منافقان بیمار دل پرداخته و در این آیه نیز مؤمنان را نسبت به شناخت آنان رهنمون ساخته است (و لتعرفنهم فی لحن القول)، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۳ - ۳

۳- تأکید خداوند به اطاعت مؤمنان ، از فرمان جهاد و تأثیرناپذیری از کارشکنی منافقان *

ی-أیها الذین ءامنوا أطیعوا الله و أطیعوا الرسول

با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیشین که درباره جهاد و موضع منفی منافقان بود برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۰ - ۱۰

۱۰ - خداوند ، حامی مؤمنان در برابر توطئه های شیطانی منافقان

و لیس بضارهم . . . و علی الله فلیتوکل المؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۲،۹

۲ - اتحاد و همدستی منافقان با یهودیان علیه اسلام و مسلمین

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب الله علیهم

دوستی میان منافقان و یهودیان - که مورد غضب خدا هستند - جنبه عاطفی نداشت؛ بلکه سیاسی و عقیدتی بوده است.

۹ - هشدار خداوند به پیامبر (ص) ، درباره پدیده نفاق و ترفند های منافقان علیه اسلام و مسلمانان

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب الله علیهم

استفهام در <ألم تر> تعجبی است؛ ولی چون خطاب به پیامبر(ص) است، می تواند دربردارنده هشدار و بیدار باش به آن

حضرت نیز باشد. بدین صورت که مبدا مسلمانان از ترفندهای منافقان و همدستی آنان با یهودیان، غفلت ورزند و ندانند که از کجا ضربه می خورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۸

۸ - دلداری و تقویت روحیه مؤمنان ، از سوی خداوند در قبال توطئه های منافقان

ليُخْرِجَنَّ الْأَعَزَّ... و لِلَّهِ الْعِزَّةُ و لِرَسُولِهِ و لِلْمُؤْمِنِينَ

۲۳۰- توطئه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۲

ص: ۹۲

۲ - تلاش منافقان در جهت وارونه جلوه دادن امور ، برای پیامبر (ص)

و قلبوا لك الأمور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۲،۳

۲ - هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (ص)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

۳ - منافقان در عصر بعثت ، دارای جمعیتی هم دست و متشکل برای توطئه علیه پیامبر (ص) و اسلام

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱

۱ - توطئه منافقان ، به منظور پراکندن اصحاب و یاران نزدیک پیامبر (ص) ، از اطراف آن حضرت

هم الذين يقولون لا تتفقوا على من عند رسول الله حتى ينفضوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۲

۲ - منافقان ، درصدد براندازی حکومت پیامبر (ص)

يقولون لئن رجعنا إلى المدينة ليخرجنّ الأعزّ منها الأذلّ

۲۳۱- توفیق توبه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۴ - ۱۲

۱۲ - توفیق دادن خداوند به منافقان ، برای توبه ، از آمرزگاری و رحمت او است .

المنفقین .. أو يتوب عليهم إنَّ الله كان غفورًا رحيمًا

۲۳۲- توقع منفعت از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۷

۷ - انتظار سود و فایده ، از جانب منافقان برای دین و مردم ، بی مورد است .

کأنهم خشب مسنّده

<خشب مسنّده> به چوب هایی گفته می شود که در کناری گذاشته شده و به کار صاحب آن نمی آید؛ یعنی، نه به درد سقف می خورد، نه به درد دیوار و نه. ...

ص: ۹۳

۲۳۳- تهدید منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۲۰

۲۰ - افشاگری و تهدید خداوند علیه عملکرد های کفرآمیز منافقان

يقولون بافواهمم ما ليس في قلوبهم و الله اعلم بما يكتنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۸

۸ - پیامبر (ص) ، مأمور موضع گیری در برابر منافقان و تهدید ایشان به افشای اسرارشان

يحذر المنفقون .. قل استهزءوا إن الله مخرج ما تحذرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۴

۱۴ - منافقان متخلف از جنگ ، مورد تهدید خداوند به آتش سوزان دوزخ

قل نار جهنم أشد حراً لو كانوا يفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ - تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فينبئكم بما كنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، مورد تهدید خداوند به بازگشت قهری و ابتلا به عذاب بزرگ در قیامت

ثم يردون إلى عذاب عظيم

۲۳۴- تهدید منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۳

۲۳ - تهدید اکید خداوند بر کیفر سخت دنیوی و اخروی منافقان صدر اسلام ، در صورت امتناع آنان از توبه و پافشاری بر مواضع کفرآمیز توطئه گرانه خود

فإن يتوبوا .. و إن يتولوا يعذبهم الله عذاباً أليماً في الدنيا و الآخرة

ص: ۹۴

۲۳۵- تهدید منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۷

۷ - منافقان مرموز و پنهان کار مدینه ، از سوی خداوند به دو مرتبه عذاب علاوه بر عذاب بزرگ نهایی در قیامت ، تهدید شدند .

سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۷

۷ - منافقان مدینه ، از سوی خداوند ، به خاطر شکستن عهد خود تهدید شدند .

و لقد كانوا ع-هدوا لله من قبل . . . و كان عهد الله مسئولاً

۲۳۶- تهتهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۹ - ۱۰

۱۰ - اشاعه فحشا در میان جامعه اسلامی و تهمت آلودگی جنسی به مؤمنان پاکدامن ، از طرفد های منافقان

إِنَّ الَّذِينَ يَجْبُونَ أَنْ تُشَاعَ فِيهِمْ - حَشَّةٌ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

تعبیر <فی الذین آمنوا> (در میان صفوف مؤمنان) بیانگر این نکته است که اشاعه دهندگان فحشا، خود از مؤمنان نیستند بلکه در میان صفوف مؤمنان رخنه کرده اند و آنان را به فساد می کشانند. گفتنی است چون آیات پیشین درباره ماجرای <افک> بود که به دست منافقان انجام گرفت، می توان استفاده کرد که مقصود در <الذین یجبون...> همان منافقان اند.

۲۳۷- تهتهای منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۲

۲- هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (ص)

إِنَّ الدِّينَ جَاءَ بِالْإِفْكَ عُصْبَةُ مَنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

۲۳۸- ثروت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۹۵

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۶، ۱۵

۱۵ - مال و اولاد فراوان منافقان ، زمینه گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

فلا تعجبك أمولهم .. و تزهد أنفسهم و هم كفرون

۱۶ - جان کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان ، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبك أمولهم .. یريد الله ليعذبهم بها ... و تزهد أنفسهم و هم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۲

۲ - فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين .. کالذین من قبلکم کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۸

۸ - تمکن و ثروت ، زمینه عافیت طلبی منافقان و گریز آنان از جهاد

استثذنک أولوا الطول منهم

۲۳۹- ثروت منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱

۱ - منافقان عصر پیامبر (ص) ، برخوردار از مال و اولاد فراوان و امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

ولا تعجبك أمولهم و أولدهم

۲۴۰- ثروتمندی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۷ - ۱

۱ - منافقان صدراسلام ، قشری مرفه و برخوردار از امکانات (اموال و اولاد)

لن تغنی عنهم أموالهم ولا أول-دهم من الله شیئاً

۲۴۱- جاسوسان منافقان در غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۸

ص: ۹۶

و فیکم سمعون لهم

<سماع> می تواند کنایه از جاسوس باشد؛ یعنی، در میان شما کسانی هستند که به نفع منافقان خبرچینی می کنند.

۲۴۲- جاسوسی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۵، ۳۶، ۱۷، ۱۵

۱۵ - منافقان و یهودیان شتابنده در کفر ، مردمی دروغ پرداز ، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که <للکذب> و <لقوم> مفعول له برای <سمعون> باشد. بنابراین <سمعون للکذب>، یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و <سمعون لقوم ءاخرین>، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

۱۷ - شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود ، فلسفه بازداشتن پیامبر (ص) از اندوه بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

۳۶ - خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغپرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت

أولئک الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

۴۵ - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

یسرعون فی الکفر .. لهم فی الدنیا خزی

رسوایی یهودیان و منافقان، که <لهم فی الدنیا خزی> بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - نفوذ در میان رزمندگان اسلام به منظور جاسوسی و فتنه انگیزی ، از ترند های منافقان

لو خرجوا فيكم ما زادوكم إلا خبالا... و فيكم سمعون لهم

۲۴۳- جامعه اسلامی و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - لزوم هشیاری همیشگی جوامع اسلامی ، نسبت به وجود و عملکرد منافقان مرموز

و ممن حولکم من الأعراب

ص: ۹۷

۲۴۴- جذابیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۲،۳،۴

۲ - ظاهر فریبنده منافقان ، هر بیننده ای را به خود جذب می کرد .

و إذا رأيتهم تعجبك أجسامهم

خطاب در <رأيتهم>، عام و شامل هر بیننده ای است و اختصاص به فرد خاص - مثلاً پیامبر(ص) - ندارد.

۳ - منافقان ، دارای زبانی شیوا و کلامی جذاب

و إن يقولوا تسمع لقولهم

۴ - سخنان زیبا و جذاب منافقان ، هر شنونده ای را به شنیدن آن وا می داشت .

و إن يقولوا تسمع لقولهم

خطاب در <تسمع>، عام است و اختصاص به شنونده خاصی ندارد.

۲۴۵- جرایم منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۱،۹

۱ - منافقان ، عناصری فسادگر و تباه کننده جامعه

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

کلمه <في الأرض> نشانگر این است که فسادگری منافقان محدود به خود و اطرافیانشان نبوده، بلکه فسادی است فراگیر و سرایت کننده به جامعه ای که در آن به سر می برند.

۹ - فسادگری و اصلاح ناپذیری منافقان ، موجب گرفتار آمدن آنان به عذابی دردناک خواهد شد .

و لهم عذاب الیم بما كانوا .. إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

برداشت فوق مبتنی بر این است که: <إذا قيل > عطف بر <یکذبون > در آیه قبل باشد. بر این مبنای مفاد جمله <إذا قيل... > نیز همانند <یکذبون > بیانگر سبب گرفتاری منافقان به عذاب الیم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۱،۲،۷

۱ - منافقان ، مردمی فسادپیشه و تبهکارند .

ألا إنهم هم المفسدون

۲ - منافقان ، سرچشمه و منشأ فساد ها و تبهکاری ها در جوامع دینی هستند .

ألا إنهم هم المفسدون

در آیاتی از قرآن غیر منافقان نیز فسادگر خوانده شده اند بنابراین حصر در جمله <ألا إنهم .. > (تنها منافقان فسادگرند) حصر ادعایی است و اشاره به این معنا دارد که: فسادگری غیر منافقان در قیاس با منافقان چیزی به حساب نمی آید؛ و یا اینکه فساد دیگران نیز به گونه ای به نفاق و منافقان باز می گردد.

۷ - لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إنهم هم المفسدون

ص: ۹۸

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۱،۵

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

۵ - منافقان ، تلاش تخریب گرانه خود را تا مرحله غلبه حق و پیروزی قطعی جبهه اسلام ، ادامه می دهند .

لقد ابتغوا الفتنة .. حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم كرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۲،۳،۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) ، مورد آزار و اذیت مستمر برخی از منافقان

و منهم الذين يؤذون النبي

<من> در <منهم> برای تبعیض و فعل مضارع <يؤذون> مفید استمرار است ؛ یعنی، برخی از منافقان پیوسته پیامبر اکرم (ص) را مورد اذیت قرار داده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

۲ - جوسازی و تبلیغات سوء منافقان ، علیه پیامبر (ص)

و منهم الذين يؤذون النبي و يقولون هو أذن

۳ - معرفی پیامبر (ص) ، به عنوان فردی ساده و خوش باور نمونه ای از اذیت های منافقان نسبت به آن حضرت

الذين يؤذون النبي و يقولون هو أذن

<أُذُن> به کسی گفته می شود که به هر سخنی گوش فرا دهد و زود باور کند ؛ یعنی، ساده و خوش باور باشد. گفتنی است که برداشت فوق بر این اساس است که جمله <يقولون هو أذن> برای بیان مورد و نمونه ای باشد که منافقان، پیامبر(ص) را به آن متهم کرده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۹

۹ - شیوه منافقان ، ترویج امور زشت و منکر و پیشگیری از تحقق معروف (ارزش ها و نیکی ها)

المنفقون و المنفقت . . يأمرون بالمنكر و ينهون عن المعروف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۹

۱ - تخلف منافقان از شرکت در جنگ تبوک

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

این بخش از آیات مربوط به جنگ تبوک و تخلف منافقان از شرکت در آن است.

۹ - اخلاص لگري منافقان صدر اسلام ، در بسیج برای جنگ تبوک

لا تنفروا فی الحر

ص: ۹۹

۲۴۶- جنگ با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱۳، ۱۲

۱۲ - هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان ، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است .

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

۱۳ - حرمت تعرض و نبرد با منافقان و دشمنانی که از نبرد با مسلمانان دست برداشته و خواهان صلح می باشند .

فان اعتزلوكم فلم يقتلوكم و القوا اليكم السلم فما جعل الله لكم عليهم سيلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۴

۴ - مؤمنان صدر اسلام در انتظار دستور الهی ، برای جنگ با منافقان و از میان برداشتن جریان نفاق

و نحن نترصد بكم ... بعداب من عنده أو بأيدينا

۲۴۷- جوسازی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۵۶

۳ - شکست در پیکار احد ، زمینه ساز هجوم تبلیغاتی کافران و یا منافقان ، علیه اسلام ، پیامبر (ص) و مسلمانان

يا ايها الذين امنوا لا تكونوا كالذين كفروا و قالوا لاخوانهم .. ما ماتوا و م

کشته شدن عده ای از مسلمانان در جنگ احد باعث شده بود که کافران و یا منافقان، که با حضور در صحنه احد مخالف بودند، ماجرای احد و کشته های فراوان آن را حربه تبلیغاتی علیه پیامبر (ص) قرار دهند. آنان می گفتند اگر نظر ما را می پذیرفتند و همراه پیامبر (ص) خارج نمی شدند، این حوادث ناگوار پیش نمی آمد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۲

۲ - جوسازی و تبلیغات سوء منافقان ، علیه پیامبر (ص)

و منهم الذین یؤذون النبی و یقولون هو أذن

۲۴۸- جهاد با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۱،۲،۳،۷

۱ - نبرد بی امان با کافران و منافقان ، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان ، فرمان خدا به پیامبر (ص)

یا یها النبی جهد الکفار و المنفقین و اغلظ علیهم

۲ - لزوم جهاد با کافران و منافقان و عدم مماشات با آنان

جهد الکفار .. و اغلظ علیهم

ص: ۱۰۰

۳ - تصمیم به جهاد با کافران و منافقان ، در محدوده مسئولیت های رهبر جامعه اسلامی

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَانَ

به کارگیری خطاب <یا ایها النبی> به جای <یا ایها الذین آمنوا> بیانگر این است که: تصمیم گیری درباره جنگ با کفار و منافقان، از وظایف رهبر جامعه ایمانی است.

۷ - <عن ابی جعفر (ع) قال : > جاهد الكفار والمنفقين < بالزام الفرائض ;

از امام باقر (ع) [در توضیح سخن خدا که فرمود :] <با کفار و منافقان مجاهده کن > روایت شده: مقصود الزام آنان به انجام فرایض است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۱،۳

۱ - پیامبر (ص) ، به جهاد با کافران و منافقان فرمان یافت .

ی-أَيُّهَا النَّبِيُّ ج-هد الكفار والمنفقين

۳ - جهاد با کافران و منافقان و هر گونه برخورد شدید و سختگیرانه با آنان ، باید زیر نظر رهبر جامعه اسلامی انجام گیرد .

ی-أَيُّهَا النَّبِيُّ ج-هد الكفار والمنفقين و اغلظ عليهم

مخاطب قرار گرفتن شخص پیامبر(ص)، در جهاد سختگیرانه با کافران و منافقان، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد. افراط و تفریطی که نوعاً در چنین موضوعی از سوی مردم سر می زند، تأیید کننده همین مطلب است.

۲۴۹- جهان بینی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۴

۴ - منافقان علم گسترده و همه جانبه خدا و آگاهی او را به اسرار و نهای انسان ها ، باور نداشته و بدان معتقد نیستند .

يُخَدَعُونَ اللَّهَ

از اینکه منافقان با نفاق خویش در صدد نیرنگ زدن به خدا برآمده اند، معلوم می شود که آنان می پنداشتند، اگر امری را مخفی کنند، خداوند از آن آگاه نمی شود.

۲۵۰- جهل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۶

۶ - منافقان ، به خودفریبی خویش و نیرنگبازی با خود ، ناآگاه هستند .

و ما یخدعون إلا أنفسهم و ما یشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۴

۴ - منافقان ، بی خبر از فسادپیشگی و تبهکاری خویش

ص: ۱۰۱

و لکن لایشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۹

۹ - منافقان ، بی خبر از سفاقت و بی خردی خویش

ألا إنهم هم السفهاء و لکن لایعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۴

۴ - منافقان ، به سود و زیان واقعی خویش آگاهی ندارند .

و ما کانوا مهتدین

متعلق <مهتدین> به دلیل جمله های قبل، سود و زیان واقعی است؛ یعنی: و ما کانوا مهتدین الی منافعهم و مضارهم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۵

۵ - منافقان ، سزاوار محروم شدن از توانایی شناخت معارف الهی هستند .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۹

۱۹ - منافقان ، مردمانی محروم از درک حقایق اخروی

لو کانوا یفقهون

به کارگیری کلمه <لو> - که برای تمنی است - حکایت از آن دارد که منافقان از درک حقایق اخروی ناتوانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۲، ۱۳

۱۲ - منافقان ، عناصری نادان و بی بهره از معارف بلند الهی

و لله العزّه و لرسوله و للمؤمنین و ل-کنّ المن-فقین لایعلمون

۱۳ - درک عزتمندی خدا ، پیامبر (ص) و مؤمنان ، بیرون از توان ذهنی منافقان جاهل

و لله العزّه . . . و ل-کنّ المن-فقین لایعلمون

۲۵۱- چرخش چشم منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به هنگام خبردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به

ص: ۱۰۲

چرخش می افتاد .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خبر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

۲۵۲- حالات منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۸

۸ - منافقان ، همواره در وحشت و اضطراب اند .

يحبسون كل صيحه عليهم

۲۵۳- حامیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۹

۲۹ - اتکا و دلبستگی منافقان به حامیان و هواداران خود ، در مواضع کفرآمیز و توطئه علیه اسلام و مسلمانان

و ما لهم في الأرض من ولي ولا نصير

تهدید خداوند به اینکه منافقان، هیچ یاور و حامی نخواهند داشت، نشانگر ذهنیت غلط آنان در اتکا به حامیان خویش است که خداوند این ذهنیت را مردود شمرده است.

۲۵۴- حبط عمل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۱

۱۱ - حبط و سقوط ارزش و بی ثمر بودن اعمال کافران و منافقان ، در دنیا و آخرت

وعد الله المنقين .. أولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۲۲

۲۲ - خداوند ، همه اعمال خیر منافقان را حبط می کند .

فأحبط الله أعمـلهم

ص: ۱۰۳

۲۵۵- حتمیت ذلت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۷

۷- خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (ص)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ .. أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى

۲۵۶- حتمیت شکست منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۷

۷- خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (ص)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ .. أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۰

۱۰- تضمین عزت و پیروزی پیامبر (ص) و مؤمنان ، از سوی خداوند در قبال توطئه های منافقان

لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزَّ .. وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

۲۵۷- حتمیت عذاب اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۳

۱۳- منافقان ، مورد تهدید خداوند به بازگشت قهری و ابتلا به عذاب بزرگ در قیامت

ثم يردون إلى عذاب عظيم

۲۵۸- حتمیت عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۷

۷ - اعلام امکان بخشیده شدن برخی از منافقان از سوی خداوند و وعده عذاب و کیفر حتمی برای برخی دیگر از آنان

إِن نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِبُ طَائِفَةَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۰۴

۵ - هیچ چیز ، حتی برترین قدرت های نظامی ، اقتصادی و نیروی انسانی ، مانع تحقق یافتن عذاب الهی برای کافران و منافقان نیست .

وعد الله المنفقين .. و لهم عذاب مقيم. كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوه و أك
نیروی نظامی از <قوه> ، اقتصادی از <أموالاً> و انسانی از <أولاداً> برداشت شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - اعلام قطعیت عذاب الهی برای منافقان استهزاگر و عدم تأثیر استغفار مکرر (هفتاد بار) پیامبر (ص) برای آنان

و لهم عذاب أليم. استغفر لهم أو لاتستغفر لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - کارساز نبودن اموال و اولاد منافقان برای آنان ، در قبال عذاب الهی در قیامت

لن تغني عنهم أموالهم ولا أول-دهم من الله شيئاً

۲۵۹ - حتمیت کیفر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳۲ - اراده حتمی خداوند بر مجازات یهودیان و منافقان شتابنده در کفر

قالوا ءامننا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم و من الذين هادوا .. و من یرد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - حاکمیت خداوند بر قوای هستی ، نشانگر قدرت او بر پاداش مؤمنان و کیفر منافقان و مشرکان

ليدخل المؤمنین و المؤمنات جنّات .. و يعذب المنفقين ... و المشركين ... و لله

از ارتباط این آیه با آیات پیشین - که درباره پاداش مؤمنان و کیفر منافقان و مشرکان بود - مطلب بالا استفاده می شود.

۲۶۰- حرمت تقویت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۸ - ۲

۲ - حرمت انجام هر گونه عملی که مایه تأیید کفر و نفاق و تقویت کافران و منافقان محارب و زمینه زیان و تفرقه مؤمنان باشد .

و الذين اتخذوا مسجداً .. لا تقم فيه أبداً

ص: ۱۰۵

۲۶۱- حرمت حکومت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۷

۷ - حرمت برقراری روابط دوستی با منافقان و پذیرش ولایت و حکومت آنان

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ... لا تتخذوا الكافرين أولياء

۲۶۲- حرمت دوستی با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۷

۷ - حرمت برقراری روابط دوستی با منافقان و پذیرش ولایت و حکومت آنان

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ... لا تتخذوا الكافرين أولياء

۲۶۳- حرمت ولایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۷

۷ - حرمت برقراری روابط دوستی با منافقان و پذیرش ولایت و حکومت آنان

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ... لا تتخذوا الكافرين أولياء

۲۶۴- حسابرسی از منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۳

۳ - عهد منافقان مدینه با خدا برای فرار نکردن از جهاد ، مورد حساب کشی خداوند است .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل... و كان عهد الله مسئولاً

۲۶۵- حسادت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۲۰ - ۵

ص: ۱۰۶

۵ - بدخواهی و حسادت منافقان با اهل ایمان *

إذا لقوكم قالوا آمنا .. ان تمسکم حسنه تسؤهم و ان تصبکم سیئه یفرحوا بها

برخی برآنند که جمله <و اذا لقوكم قالوا آمنا> درباره منافقان است. بنابر این ضمیر مفعولی <تسؤهم> نیز به آنان برمی گردد.

۲۶۶- حسد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۴

۱۴ - رفاه و امکانات مادی مسلمانان ، غیر قابل تحمل برای منافقان صدر اسلام و برانگیزنده آنان به ستیزه جویی و کینه‌ورزی

و ما نقموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله من فضله

۲۶۷- حسرت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۵

۵ - اظهار حسرت و اندوه منافقان بر کشته شدن بستگان خویش در پیکار احد

الذین قالوا لاخوانهم و قعدوا لو اطاعونا ما قتلوا

گفته شده مراد از <لاخوانهم>، خویشان نسبی است. و جمله <قالوا لاخوانهم> یعنی: <درباره آنها گفتند> نه <به آنها گفتند>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۳، ۱۶

۱۳ - حسرت منافقان برای از دست دادن اموال و فرزندان خویش به هنگام مرگ

فلا تعجبک أموالهم و لا أولادهم ... لیعذبهم ... و تزهق أنفسهم

<زهوق نفس> به معنای خروج جان بر اثر تأسف و حسرت است. (مفردات راغب).

۱۶ - جان کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان ، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبک أمولهم .. یزید الله لیعذبهم بها ... و تزهق أنفسهم و هم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵، ۱۲

۱۲ - حسرت منافقان برای از دست دادن اموال و فرزندانش خویش به هنگام مرگ

أن یعذبهم .. و تزهق أنفسهم

<زهوق> به معنای مفارقت جستن از امری که همراه با تأسف و حسرت است (مفردات راغب).

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن یعذبهم .. و تزهق أنفسهم و هم کفرون

ص: ۱۰۷

با توجه به اینکه <ترهق أنفسهم> می تواند عطف تفسیری برای <أن يعذبهم> باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

۲۶۸- حشر اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۳،۴

۳ - خداوند ، همه منافقان را بدون استثنا در روز رستاخیز ، برای محاکمه برخواهد انگیزت .

یوم یبعثهم الله جميعاً فيحلفون له

کلمه <جميعاً> می تواند تأکید برای ضمیر <هم> در <یبعثهم> باشد و نیز می تواند حال برای آن باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

۴ - برانگیخته شدن جمعی منافقان و احضار یک جای آنان ، برای محاکمه در قیامت

یوم یبعثهم الله جميعاً فيحلفون له

برداشت یاد شده در صورتی به دست می آید که جمله <جميعاً> حال برای ضمیر <هم> در <یبعثهم> باشد.

۲۶۹- حق ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۴

۴ - خداوند با سلب درک و فهم از برخی منافقان ، آنان را حق ناپذیر کرده و برخی دیگر را برای انتخاب هدایت ، مهلت می دهد .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۷،۱۸

۷ - بازداری منافقان و یهودیان حق ناپذیر از شتاب در کفر ، خارج از محدوده رسالت پیامبر (ص)

يأيتها الرسول لا يحزنك الذين يسرعون في الكفر

خطاب خداوند به پیامبر(ص) با عنوان رسالت (یا یها الرسول) گویای برداشت فوق است.

۱۸ - منافقان و یهودیان جاسوس ، دروغ پرداز و حق ناپذیر ، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد
و بر کفرشان غمگین بود

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۸

۸ - منافق ، دارای خصلت حق ناپذیری

و طبع علی قلوبهم فهم لایفقهون

ص: ۱۰۸

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۶،۷،۹

۶ - سعی منافقان در گریختن از محیط ابلاغ آیات الهی و مراکز شناخت و تبلیغ دین

و إذا ما أنزلت سوره . . . ثم انصرفوا

۷ - روی گردانی منافقان صدر اسلام از آیات الهی پس از شنیدن وحی

و إذا ما أنزلت سوره . . . ثم انصرفوا

۹ - حق ناپذیری قلب منافقان ، کیفر الهی برای آنان

ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم

۲۷۰- حق ناشنوایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۲،۴

۲ - منافقان ، از حق شنوی ، حق بینی و حق گویی ناتوان هستند .

صم بکم عمی

۴ - عجز و ناتوانی از شنیدن ، دیدن و گفتن حقایق ، ظلمتهایی است که منافقان در آن گرفتارند .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

آیه مورد بحث می تواند تفسیری برای کلمه <ظلمات> و جمله <لایبصرون> در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۸

۸ - منافقان در برابر آوازه قرآن و گسترش اسلام ، چاره ای جز ناشنیده انگاشتن آن ندارند .

یجعلون أصبعهم فی ءاذانهم من الصوعق حذرالموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۲۳ - ۲

۲ - حق ناشنوایی کافران و منافقان ، نشانه نبودن استعداد پذیرش معارف الهی در آنان است .

و لو علم الله فيهم خيرا لأسمعهم

مراد از خیر به قرینه آیه قبل، استعداد پذیرش معارف الهی است.

۲۷۱- حقیقت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۶

۶ - منافقان ، به رغم ظاهر فریبنده و سخنان زیبایشان ، چونان چوب های تکیه شده بر دیوار ، خشک و بی روح اند .

كأنهم خشب مسندة

ص: ۱۰۹

۲۷۲- حکومت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱،۱۳

۱ - تلاش منافقان برای فساد در زمین و نابودی حرث و نسل ، در صورت به حکومت رسیدن

و اذا تولّى سعى فى الأرض .. الحرث و النسل

بنابراینکه <تولّى>، به معنای حکومت باشد.

۱۳ - از وظایف حکومت ، حفظ کشاورزی و نیروی انسانی و اصلاح آنهاست .

و اذا تولّى سعى فى الأرض

۲۷۳- حيله های شرعی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۳

۳ - تمسک برخی از منافقان برای فرار از مسؤولیت های سنگین ، به حيله های فریبنده و به ظاهر شرعی

و منهم من يقول ائذن لى و لا تفتنى

با توجه به آنچه در شأن نزول نقل شده است که برخی از منافقان، مفتون شدن به زنان رومی را بهانه عدم شرکت در جنگ

قرار دادند، برداشت فوق استفاده می شود.

۲۷۴- خانه های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۲۰

۲۰ - < عن عبد الله الحلبى عنه (ع) : إنهم قالوا > **إِنَّ بِيوتنا عوره ...** < فأكذبهم الله قال : > **و ما هى بعوره ...** < و هى

رفيعه السمك حصينه ;

از عبدالله حلبی، از امام (ع) نقل شده که منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تکذیب کرد و فرمود:

< و ما هی بعوره... > و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

۲۷۵- ختم قلب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۴

۴ - منافقان از جهاد گریزِ ذلت پذیر ، دارای قلب های مهرشده و مسدود

ص: ۱۱۰

رضوا بأن يكونوا مع الخوالم و طبع على قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۹

۹ - حق ناپذیری قلب منافقان ، کیفر الهی برای آنان

ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۹

۹ - منافقان ، بر اثر مهر شدن دل هایشان از درک معارف دین ناتوان اند .

فطبع على قلوبهم فهم لا یفقهون

۲۷۶ - خدانشناسی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۵

۵ - منافقان ، فاقد درک نسبت به مقام خداوند

لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ذلك بأنهم قوم لا یفقهون

۲۷۷ - خشنودی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۳

۳ - مسرت و خشنودی منافقان از سلامت خویش به دلیل عدم حضورشان در پیکار احد

الذین قالوا لاخوانهم و قعدوا لو اطاعونا ما قتلوا

اظهار تأسّف منافقان برای کشته های احد، دلالت بر مسرت و خشنودی از زنده ماندن خودشان دارد.

۲۷۸- خط مشی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱،۳،۴

۱ - منافقان به هنگام پیروزی مسلمانان ، خود را یاور آنان و به گاه غلبه کافران ، خود را طرفدار و عامل پیروزی ایشان جلوه می دهند .

الذین یتربصون بکم .. قالوا ألم نستحوذ علیکم

<الذین یتربصون>، بدل برای <الذین یتخذون> است و توضیح دهنده ویژگیهای منافقان.

ص: ۱۱۱

۳- رسیدن به دنیا و تأمین منافع شخصی ، تعیین کننده خط مشی منافقان در برقراری روابط دوستی و اجتماعی است .

الذین یتربصون بکم .. ألم نستحوذ علیکم

۴- شرکت منافقان در جنگ ، تنها برای تأمین منافع شخصی و سهم شدن در غنایم جنگی است .

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من الله .. و نمنعکم من المؤمنین

ظاهراً مراد از جمله <الم نکن معکم> شرکت در جهاد و همراهی مسلمانان در جنگ است.

۲۷۹- خطر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۶

۱۶- لزوم دوری جستن از منافقین مخالفت کننده با حکم خدا و رسول (ص) ، به دلیل نگون بختی و گرفتاری ایشان به عذاب الهی

و اذا قيل لهم تعالوا الی ما انزل الله و الی الرسول .. فاعرض عنهم

امام کاظم (ع) در بیان علت لزوم اعراض از منافقان فرمود: فقد سبقت علیهم کلمه الشقاء و سبق لهم العذاب . . .

کافی، ج ۸، ص ۱۸۴، ح ۲۱۱؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۹، ح ۳۶۸؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۵، ح ۱۸۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۵

۵- خطر منافقان برای اسلام و گناه آنان نزد خداوند ، بیش از مشرکان *

و یعدّب المن-فقین و المن-فق-ت و المشرکین و المشرک-ت

تقدم <المنافقین و المنافقات> بر <المشرکین و المشرکات>، ممکن است اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، دشمنانی بس خطرناک اند .

هم العدو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۷

۷ - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

ص: ۱۱۲

۲۸۰- خنده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۱

۱ - خوشحالی و خنده منافقان متخلف از جهاد ، اندک و زودگذر در مقایسه با عذاب ها و گریه های اخروی آنان

فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <فلیضحکوا> در مورد دنیا و <و لیبکوا> در مورد آخرت باشد.

۲۸۱- خویشاوندان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۷

۷- اخبار خداوند از فسادگری و خویشاوند کشی عناصر سست ایمان منافق ، در صورت رسیدن به حکومت

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

برداشت بالا- بنابر این نکته است که <تولیتم> از ماده <ولایت> و به معنای بر عهده گرفتن حاکمیت باشد و مخاطب آن

بیماردلانی باشند که به دلیل سست ایمانی به هنگام فرمان جهاد، به وحشت افتاده و از آن طفره می روند.

۲۸۲- خیانت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۹ - ۳،۱۹

۳ - مؤمنان ، پاک هستند و غیر آنان (منافقان) ، پلید و خبیث .

ما کان الله لیذر المؤمنین علی ما انتم علیه حتی یمیز الخبیث من الطیب

۱۹ - پیامبر (ص) ، آگاه به پاکان و ناپاکان (مؤمن و منافق) امت خویش ، از طریق علم به غیب

و ما کان الله . . . و لکن الله یجتبی من رسله من یشاء

مراد از <من رسله> - چه برخی از رسولان باشند و چه تمامی آنان - قطعاً پیامبر اسلام (ص) از جمله آنان خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۸

۸ - منافقان ، خائن به جبهه اسلام و مؤمنان و خوش خدمت به کافرانند .

قالوا ألم نستحوذ عليكم و نمنعكم من المؤمنين

<استحوذ> به معنای غلبه و استیلا است و مراد از جمله <و ان كان للكافرين .. الم نستحوذ> - با توجه به سیاق آیه - این است که منافقان پس از پیروزی کافران به آنان می گویند: در هنگامه جنگ ما بر شما استیلا داشتیم ولی شما را نکشتیم، بر این اساس جمله <نمنعکم من المؤمنین> به این معنا خواهد بود که بین شما و اهل ایمان حائل شدیم و نگذاشتیم آنان نیز به شما دسترسی پیدا کنند، تا پیروزی برای شما حاصل شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۱۳

۹ - توبیخ منافقان ، به خاطر حرکت های خیانت آمیز علیه اسلام و پیامبر (ص) با وجود برخورداری از تفضلات خدا و رسولش

و ما نَقِمُوا إِلَّا أَنْ أُغْنِيَهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ

۱۲ - خیانت در برابر خدمت ، از خصلت های منافقان است .

و ما نَقِمُوا إِلَّا أَنْ أُغْنِيَهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۳،۳

۳- کیفر سخت منافقان به هنگام مرگ ، براساس علم الهی به نمان کاری های خائانه آنان

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ . فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ

از ارتباط عبارت <فکیف إذا..> - که بیانگر کیفر سخت منافقان است - با ذیل آیه قبل (وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ) استفاده می شود که علم و آگاهی خداوند، پشتوانه کیفر منافقان به هنگام مرگ شان، خواهد بود.

۳- کیفر سخت منافقان به هنگام مرگ ، براساس علم الهی به نمان کاری های خائانه آنان

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ . فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ

از ارتباط عبارت <فکیف إذا..> - که بیانگر کیفر سخت منافقان است - با ذیل آیه قبل (وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ) استفاده می شود که علم و آگاهی خداوند، پشتوانه کیفر منافقان به هنگام مرگ شان، خواهد بود.

۲۸۳- خیانت منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱،۵

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ لِأَتْوَاهَا وَ مَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۵- در صورت نفوذ دشمن به مدینه، پس از محاصره از سوی احزاب متحد، منافقان به جای دفاع، به تلاش به نفع دشمن می پرداختند.

و لو دخلت علیهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لأتوها

برداشت بالا، بنابراین است که ضمیر در <دخلت> به <یثرب> برگردد و مراد از <الفتنه>، تلاش تخریبی علیه مسلمانان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۳

ص: ۱۱۴

۳- روابط خائانه منافقان مدینه ، با کافران اهل کتاب (یهود بنی نضیر)

الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا من أهل الکتب- ب لئن أخرجتم لنخرجنّ معکم

۲۸۴- خیر خواهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۴

۴ - دروغگویی منافقان ، در ادعای خیر خواهی و صلحجویی

ان اردنا الا احساناً و توفیقاً. اولئک الذین یعلم الله ما فی قلوبهم

۲۸۵- در ظلمت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۱،۴،۵

۱ - منافق رها شده در ظلمت و گمراهی بسان شخص کر و لال و نابیناست .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

صم، بکم و عمی به ترتیب: جمع أصم (کر)، أبکم (لال) و أعمی (کور) است. کلمات یاد شده خبر برای مبتدای محذوف، یعنی ضمیر <هم> است که به توصیف شدگان در آیه قبل (منافقان رها شده در ظلمت) بر می گردد.

۴ - عجز و ناتوانی از شنیدن ، دیدن و گفتن حقایق ، ظلمتهایی است که منافقان در آن گرفتارند .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

آیه مورد بحث می تواند تفسیری برای کلمه <ظلمات> و جمله <لایبصرون> در آیه قبل باشد.

۵ - منافقان رها شده در ظلمت گمراهی ها ، راه نجاتی ندارند و به ایمان راستین باز نخواهند گشت .

صم بکم عمی فهم لایرجعون

۲۸۶- درب دیوار میان مؤمنان و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۵

۱۵ - حصار کشیده شده میان مؤمنان و منافقان ، دارای یک درب است .

فصرب بینهم بسور له باب

۲۸۷- دروغگویی اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۱۵

۵ - توسل جستن منافقان ، به سوگند دروغ در پیشگاه خداوند در قیامت

فیحلفون له

۲۸۸- دروغگویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۸ - ۲

۲ - گروهی از انسان ها (منافقان) به دروغ مدعی ایمان به خدا و روز قیامت هستند .

و من الناس من يقول ءامنا بالله و باليوم الآخر و ما هم بمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰ - ۷،۹

۷ - منافقان ، مردمی دمساز با دروغ و دروغ گویی

بما كانوا يكذبون

فعل مضارع آن گاه که پس از <كان> و مانند آن قرار گیرد، دلالت بر استمرار در زمان گذشته دارد.

۹ - دروغ گویی مداوم منافقان ، موجب افزایش بیماری در دل و جان آنان

فزادهم الله مرضاً .. بما كانوا يكذبون

برداشت فوق مبتنی بر این است که <بما كانوا ..> علاوه بر تعلقش به <لهم عذاب الیم>، متعلق به <فزادهم ...> نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۰،۹،۶

۶ - دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذر تراشی ، از شگرد های منافقان

يصدون عنك صدودا .. ثم يحلفون بالله ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

به دلیل <يصدون عنك> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذر تراشی برای اعمال ناروایشان بوده است نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

۹ - توجیه خلافکاری ها بر مبنای دروغ ، نمودی از انفاق

یریدون ان يتحاكموا .. ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

۱۰ - ادعای نیکو کاری ، مدارا و صلح جویی ، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

یریدون ان يتحاكموا الى الطاغوت .. ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۴

۴ - دروغگویی منافقان ، در ادعای خیرخواهی و صلحجویی

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

ص: ۱۱۶

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۵، ۱۸، ۳۶، ۴۵

۱۵ - منافقان و یهودیان شتابنده در کفر، مردمی دروغ پرداز، جاسوس و فرمانبردار سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که <للکذب> و <لقوم> مفعول له برای <سمعون> باشد. بنابراین <سمعون للکذب>، یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند و <سمعون لقوم ءاخرین>، یعنی آنان جاسوس دیگرانند و سخنان تو را برای دیگران می شنوند.

۱۸ - منافقان و یهودیان جاسوس، دروغ پرداز و حق ناپذیر، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

۳۶ - خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغ پرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت

أولئک الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم

۴۵ - پیشتازی در کفر، تحریفگری، دروغ پردازی و جاسوسی، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

یسرعون فی الکفر .. لهم فی الدنیا خزی

رسوایی یهودیان و منافقان، که <لهم فی الدنیا خزی> بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۱۸

۱ - منافقان، در صورت بازخواست از عملکرد و سخنان ناروایشان، به دروغ آن را شوخی و سرگرمی می نمایانند.

یقولون هو اذن .. و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۸ - بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و آيته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد ؛ یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۸، ۱۱، ۱۳

۸ - دروغ گویی ، شیوه مستمر منافقان

و بما كانوا یكذبون

۱۱ - شکستن پیمان خود با خدا و دروغ گویی مستمر ، نشانه منافقان است .

بما أخلفوا الله ما وعدوه و بما كانوا یكذبون

۱۳ - از امام صادق (ع) روایت شده : المنافق اذا حدّث عن الله و عن رسوله کذب و اذا وعد الله و رسوله اخلف ... و ذلك قول الله عزوجل < فأعقبهم نفاقاً فی قلوبهم ... بما أخلفوا الله ما وعدوه و بما كانوا یكذبون > ... ؛

منافق، هرگاه از خدا و رسولش سخن گوید، دروغ می گوید و اگر به خدا و رسول او وعده دهد، خلف وعده می کند .. و این است سخن خداوند که می فرماید: پس خداوند، نفاق را تا روزی که او را ملاقات کنند در دلهای آنان قرار داد، بدین علت که با خدا خلف وعده کردند و همواره دروغ می گفتند ... <.

ص: ۱۱۷

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۱، ۱۹

۱۱ - تمسک منافقان به سوگند دروغ برای اثبات حسن نیت خویش در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و ليحلفن إن أردنا إلا الحسنى

۱۹ - دروغ گویی ، خصلت منافقان است .

و الله يشهد إنهم لكذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۷

۷ - آن دسته از منافقانی که پس از اظهار ایمان و فرمان بری ، از خدا و رسول او ، روی برتافته و نافرمانی کردند ، ایمان نداشتند .

و يقولون ءامنّا بالله .. ثم يتولّى فريق منهم من بعد ذلك و ما أولئك بالمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۹

۹ - منافقان ، عناصری دروغگو و بیگانه با صدق و راستی

ألا إنهم هم الكذّابون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۹

۹ - دروغ گویی ، از ویژگی ها و خصلت های منافقان

و الله يشهد إنّ المنّافقين لكذّابون

تکیه بر وصف <کاذبون> نشانگر آن است که دروغ گویی، برای منافقان خصلتی ثابت و جدایی ناپذیر است.

۲۸۹- دروغگویی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۱

۱ - سوگند دروغ منافقان صدر اسلام به خداوند ، برای اثبات ایمان خویش و همراهی خود با مؤمنان

و یحلفون بالله إنهم لمنکم

۲۹۰- دشمنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۱،۱۲

ص: ۱۱۸

۱۱ - منافقان ، سرسخت ترین دشمن مسلمانان و اصلاح جامعه

و من الناس . . . و هو أَلَدُّ الْخِصَامِ

<الخصام>، جمع خَصْم، به معنای دشمن است.

۱۲ - منافقان ، سرسخت ترین انسان ها در جدال با مسلمانان

و من الناس . . . و هو أَلَدُّ الْخِصَامِ

بنابراینکه <الخصام>، مصدر باشد و به معنی خصومت و جدال.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۱۱

۱۱ - شدت و کینه خشم منافقان نسبت به مؤمنان *

و اذا لقوكم قالوا امنا و اذا خلوا عَصَبُوا عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ

تظاهر به ایمان در برخورد با مؤمنان و ابراز دشمنی در پنهان، حکایت از آن دارد که آیه احتمالا درباره منافقان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۳

۳ - دشمنی سخت منافقان با اسلام و نفرت شدید آنان از جامعه اسلامی

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأًا أَوْ مَغْرَتًا أَوْ مَدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۲،۶

۲ - هشدار شدید الهی به منافقان ، نسبت به موضع گیری های خصمانه آنان در برابر خدا و رسول (ص)

أَلَمْ يَعْلَمُوا . . . ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

۶ - موضع گیری خصمانه منافقان در برابر خدا و رسولش ، علی رغم آگاهی آنان به عاقبت دردناک عملکردشان ، شگفت

آور است .

ألم يعلموا أنه من يحادد الله ورسوله فأن له نار جهنم

با توجه به اینکه <ألم يعلموا> توبیخ است و این نوع توبیخ در مواردی به کار می رود که توبیخ شونده آگاه بوده و نمی بایست پس از آگاهی مرتکب خلاف شود، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۲،۶

۲ - اقدام منافقان به ساختن پایگاهی تحت عنوان < مسجد > برای دشمنان دیرینه خدا و رسول خدا

و الذين اتخذوا مسجداً .. إرساداً لمن حارب الله ورسوله

۶ - ترویج کفر ، تفرقه افکنی و تجمع بخشیدن به دشمنان خدا و رسول ، مهمترین اهداف زیانبار منافقان از ساختن مسجد ضرار

مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین و إرساداً

قید <ضراراً> می تواند هدف کلی و عام منافقان و <کفراً و تفریقاً .. إرساداً> بیانگر بارزترین نمودهای آن هدف کلی باشد.

ص: ۱۱۹

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۲

۲ - دشمنی منافقان و مخالفت و نافرمانی آنان با خدا و پیامبر اکرم (ص)

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

از ارتباط آیه شریفه با آیات قبل، به دست می آید که مراد از <الذین یحادون> و یا یکی از مصادیق مورد نظر آن، منافقان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۶

۶ - اطمینان بخشی منافقان به کافران، در پیروی نکردن از پیامبر و مسلمانان بر ضد آنان

الذین نافقوا یقولون .. و لانطیع فیکم أحدًا أبدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۰

۱۰ - منافقان، دشمنانی بس خطرناک اند.

هم العدو

۲۹۱- دشمنی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۴

۴ - بغض و کینه عمیق منافقان، نسبت به شخص پیامبر (ص)

لیخرجنَّ الأعزَّ منها الأذلَّ

تعبیر <أذلَّ> در مورد رسول خدا(ص)، حکایت از دشمنی شدید منافقان نسبت به آن حضرت دارد.

۲۹۲- دعوت از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۹

۹ - خداوند ، منافقان را به فرمان بری شایسته - به جای سوگند بر انجام کار خیر - فراخوانده است .

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ قل لاتقسموا

<طاعه معروفه> یا مبتدا برای خبر محذوفی همچون <خیر من قسمکم> و یا خبر برای مبتدای محذوفی مانند <أمرنا> است. در هر صورت این جمله نوعی فراخوانی از جانب پروردگار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۴ - ۱

ص: ۱۲۰

۱ - خداوند ، فراخوان منافقان به اطاعت از خدا و رسول او و پرهیز از سرپیچی فرمان های ایشان

قل أطيعوا الله و أطيعوا الرسول فإن تولّوا

۲۹۳- دعوت از منافقان به ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۱

۱ - پیامبر (ص) فراخوان منافقان به ایمانی ، همانند ایمان توده مردم

و إذا قيل لهم ءامنوا كما ءامن الناس

چون در آیه بعد، مطرح شده که منافقان در برابر مردم اظهار ایمان می کنند، این احتمال رخ می دهد که گفتگوی مطرح شده در این آیه - که در آن منافقان ابراز بی ایمانی می کنند - میان پیامبر (ص) و اهل نفاق بوده است.

۲۹۴- دعوت از منافقان توطئه گر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، فراخوان منافقان مرتد و توطئه گر ، به توبه و بازگشت به دامن اسلام

فإن يتوبوا يك خيراً لهم

۲۹۵- دعوت از منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۸ - ۱

۱ - دسته ای از منافقان صدراسلام ، هنگام فراخوانده شدن برای داوری رسول خدا (ص) میان آنان ، از پذیرش آن خودداری می کردند .

و إذا دعوا إلى الله و رسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون

۲۹۶- دعوت از منافقان مرتد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۹

۱۹ - خداوند ، فراعوان منافقان مرتد و توطئه گر ، به توبه و بازگشت به دامن اسلام

فإن يتوبوا يك خيراً لهم

ص: ۱۲۱

۲۹۷- دفع توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۶

۶- اقدام الهی برای خنثی کردن توطئه اقتصادی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اصحاب آن حضرت

هم الذين يقولون لاتتفقوا علی من عند رسول الله حتى ینفضوا

۲۹۸- دلایل بی ایمانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۷

۷- علاقه و تلاش شدید منافقان به یافتن پناهگاه و محل مناسب برای زندگی (خارج از محیط اسلامی) دلیل بی ایمانی و

همگام نبودنشان با مؤمنان

و ما هم منکم .. لو یجدون ملجئاً ... لولوا إلیه و هم یجمعون

جمله < لو یجدون .. > می تواند به منزله دلیل و ارائه شاهی برای < و ما هم منکم > در آیه قبل باشد.

۲۹۹- دنیاطلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۷

۷- شرکت برخی افراد (منافقان) در جهاد با کافران ، به منظور دستیابی به منافع مادی

لو کان عرضاً قریباً و سفراً قاصداً لاتبعوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۸

۸- غرق شدن منافقان و کافران در باتلاق بهره‌وری های مادی ، گرایش مستمر آنان در طول تاریخ

فاستمعوا بخلقهم . ... و خضتم كالذی خاضوا

برداشت فوق بدان احتمال است که <خوض> (فرو رفتن) به قرینه <استمتعوا> همان بهره وری از مادیات و فرورفتن در منجلاب آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۵

۵ - منافقان ، دارای روحیه مادی

و منهم من عهد الله لئن آتینا . ... لنكونن من الصالحین

برداشت فوق بدین جهت است که منافقان، صلاح خویش را مشروط به برخورداری از مال و ثروت کردند.

ص: ۱۲۲

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۱

۱ - بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات به هنگام برخوردار شدن از مال و فضل الهی ، علی رغم تعهدشان با خدا

و منهم من عهد الله .. فلما آتیهم من فضله بخلوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۹، ۱۴

۱۴ - منافقان ، فریفته دنیا و غافل از خداوند

و غرّکم بالله الغرور

در صورتی که مراد از <الغرور> دنیا باشد، مقصود این خواهد بود که مظاهر دنیا (مال، جاه، مقام و ..) شما را فریب داده و از خدا غافلان کرده است.

۱۹ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، تردید در باور های دینی ، فریفتگی به آرزو های باطل و مظاهر دنیا و غفلت از خداوند ، از اوصاف منافقان و از نشانه های نفاق

و غرّکم بالله الغرور

۳۰۰- دوستی با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۴۸

۴ - ممنوعیت دوستی با منافقان تلاش کننده برای گسترش کفر

وَدّٰو لُو تَكْفُرُوْنَ كَمَا كَفَرُوْا فَتَكُوْنُوْنَ سَوَآءٍ فَلَآ تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ

۸ - رفع ممنوعیت دوستی و ارتباط با منافقان در صورت دست برداشتن از نفاق ، با هجرت در راه خدا

فَمَا لَكُمْ فِی الْمُنَافِقِیْنَ .. فَلَآ تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ حَتّٰی یُهَاجِرُوْا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده ، به همپیمانان مسلمانان *

و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً. اَلَّذِينَ يَصْلُونَ اِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

در برداشت فوق احتمال داده شده که <اَلَّذِينَ يَصْلُونَ .. > استثنا از حکمی است که در جمله <و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً> بیان شده است.

۳۰۱ - دوستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۳

ص: ۱۲۳

۳- رسیدن به دنیا و تأمین منافع شخصی ، تعیین کننده خط مشی منافقان در برقراری روابط دوستی و اجتماعی است .

الذین یتربصون بکم .. ألم نستحوذ علیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۱،۳،۵،۶

۱ - منافقان ، دارای روابط دوستانه با یهودیان

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب الله علیهم

<تولّی> (مصدر <تولّوا>) به معنای دوست گرفتن است و مراد از <قومی که خدا بر آنان غضب کرده است>، قوم یهود می باشد.

۳- روابط دوستانه منافقان با یهود ، از نشانه های روشن و قابل توجه نفاق آنان

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب الله علیهم

۵- برقراری دوستی میان منافقان و یهودیان ، امری بس شگفت آور

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا غضب الله علیهم

استفهام در <ألم تر> تعجیبی است.

۶- منافقان ، عناصری بیگانه ، هم با مسلمانان - به رغم ادعای مسلمانی - و هم با یهودیان - به رغم برقرار کردن روابط دوستی با آنان-

ما هم منکم و لا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۵

۵- برقراری رابطه دوستی منافقان با یهودیان ، مصداق بارز زشت کاری آنان و سبب دچار شدنشان به عذاب سخت الهی

ألم تر إلی الذین تولّوا قومًا .. إنهم ساء ما كانوا یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۰

۱۰- بیماردلانِ منافق ، در انتظار پدید آمدن فرصت ، برای همکاری با دشمنان علیه دین

قالوا للذين كرهوا ما نزل الله سنطيعكم في بعض الأمر

سین در <سنطيعکم> اشاره به موقعیتی دارد که هنوز فرانسیده است و منافقان در انتظار فرارسیدن آن هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۳

۳- بیماردلانِ منافق ، دارای کینه های عمیق نسبت به دین و مؤمنان

أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغ-نهم

<أضغان>، (جمع <ضغن>) به معنای کینه های شدید و عمیق است.

ص: ۱۲۴

۳۰۳- دیوار میان مؤمنان و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۶، ۱۷، ۱۴

۱۴ - کشیده شدن حصار بلند و ضخیم ، میان مؤمنان و منافقان در قیامت

فصرب بینهم بسور

<سور> به دیوار شهر گفته می شود. نکره آمدن <سور> می تواند بیانگر بلندی و ضخامت آن باشد.

۱۶ - مؤمنان در قیامت ، در داخل حصار (حصار میان آنان و منافقان) قرار می گیرند و منافقان در بیرون آن .

فصرب بینهم بسور له باب

۱۷ - درون حصار کشیده شده میان مؤمنان و منافقان در قیامت ، محل رحمت خدا و خارج آن در احاطه عذاب الهی است .

باطنه فيه الرحمه و ظ-هره من قبله العذاب

۳۰۴- ذلت دنیوی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۵، ۴۲

۴۲ - خواری و رسوایی در دنیا و عذاب بزرگ آخرت ، کیفر منافقان و یهودیان شتابگر در کفر

من الذين قالوا امانا بافواههم .. لهم في الدنيا خزي و لهم في الاخره عذاب عظيم

۴۵ - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

يسرعون في الكفر .. لهم في الدنيا خزي

رسوایی یهودیان و منافقان، که <لهم في الدنيا خزي> بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده

است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

۳۰۵- ذلت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۳

۳ - خداوند ، خواهان رسوایی و خواری منافقان در جامعه اسلامی ، حتی پس از مرگشان

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۱۲

۱۲ - تن دادن توانگران منافق به ذلت و خواری ، برای شرکت نکردن در جهاد

و قالوا ذرنا نكن مع القعدين

ص: ۱۲۵

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۴

۴ - منافقان از جهاد گریزِ ذلت پذیر ، دارای قلب های مهرشده و مسدود

رضوا بأن یكونوا مع الخوالف و طبع علی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱

۱ - پیامبر (ص) و مؤمنان راستین ، جهاد گران با مال و جان خویش (علی رغم ذلت پذیری و جهاد گریزی منافقان)

لكن الرسول و الذين ءامنوا معه جهدوا بأموالهم و أنفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۳

۱۳- ناتوانی منافقان و افراد سست ایمان ، از توجیه آیات جهاد ، تنگ کننده عرصه حیات بر آنان *

فإذا أنزلت سوره محكمه و .. ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت

از ارتباط <سوره محكمه> با <ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت>، می توان استفاده کرد که انسان های سست ایمان یا منافق، در سایر تکالیف - که به گونه ای قابل توجیه است - با ترفندی، خویش را آسوده می کنند؛ اما در مورد جهاد چون آیاتش محکم، قاطع و توجیه ناپذیر است، خود را در بن بست دیده و شدیداً نگران می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۵

۵ - منافقان ، جزء پست ترین و ذلیل ترین مخلوقات اند .

إنّ الذين یحادّون .. أولئك فی الأذّین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۷

۷- تهدید منافقان به شکست ذلت بار از سوی خداوند

ليُخْرِجَنَّ الْأَعَزَّ... وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ

۳۰۶- رابطه با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۸

۸- طرد و اضلال منافقان از سوی خدا، دلیل لزوم طرد آنان از سوی تمامی مؤمنان است.

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةً وَ اللَّهُ أَرَكْسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا

جمله <وَ اللَّهُ أَرَكْسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا>، حالیه است؛ یعنی در حالی که خداوند آنها را وارونه و طرد کرده، چرا از آنان طرفداری

ص: ۱۲۶

می کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۸

۸ - رفع ممنوعیت دوستی و ارتباط با منافقان در صورت دست برداشتن از نفاق ، با هجرت در راه خدا

فما لكم في المنافقين... فلا تتخذوا منهم اولياء حتى يهاجروا في سبيل الله

۳۰۷- رازداری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۶

۶ - تلاش منافقان در مخفی نگاه داشتن باور ها و سخنانشان از مردم

يحذر المنافقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

۳۰۸- رازهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۲

۲ - منافقان ، برادر کافران و دارای رمز و راز با ایشان

الذين نافقوا يقولون لإخوانهم الذين كفروا

۳۰۹- رد عذر منافقان استهزاگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۲

۲ - پذیرفته نشدن عذر منافقان استهزاکننده به اسلام و پیامبر (ص)

كتمت تستهزون. لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

۳۱۰- رد فدیة منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۵ - ۲

۲- در قیامت ، از منافقان و کافران فدیة پذیرفته نمی شود .

فالیوم لایؤخذ منکم فدیة و لا من الذین کفروا

ص: ۱۲۷

۳۱۱- ذایل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۹

۹ - منافقان ، انسانهایی سودجو ، خودبین و بی انصاف

و منهم من يلزمك في الصدقت .. و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، مردمی دارای خصلت بخل و امتناع از انفاق در راه خدا

المنفقون و المنفقت .. و يقبضون أيديهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۱

۱ - بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات به هنگام برخوردار شدن از مال و فضل الهی ، علی رغم تعهدشان با خدا

و منهم من عهد الله .. فلما آتاهم من فضله بخلوا به

۳۱۲- رسوایی اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۱۸

۱۸ - تهدید متخلفان از جنگ و منافقان ، به رسوایی و افشای اسرارشان در آخرت از سوی خداوند

فینثکم بما کتتم تعملون

۳۱۳- رسوایی دنیوی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- منحصر نبودن کیفر بیمار دلان منافق ، به لحظه مرگ و امکان رسوایی آنان در دنیا *

فکیف إذا توفّتهم .. أم حسب الذين فی قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغ-نهم

در صورتی که تهدید به افشای کینه ها، مربوط به دنیا باشد و این رسوایی نوعی کیفر به شمار آید از ارتباط این آیه با <فکیف إذا توفّتهم الملائکه .. > می توان به مطلب بالا دست یافت.

ص: ۱۲۸

۳۱۴- رسوایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۵

۵ - منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فکیف .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ؛ به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۳

۳ - خداوند ، خواهان رسوایی و خواری منافقان در جامعه اسلامی ، حتی پس از مرگشان

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱،۲،۳

۱- خداوند ، قادر به معرفی دقیق منافقان به پیامبر (ص)

و لو نشاء لأرین - کهم فلعرفتهم بسیم - هم

۲- خداوند ، قادر به ظاهر ساختن علایمی در وجود منافقان ، برای رسوا کردن آنان

و لو نشاء لأرین - کهم فلعرفتهم بسیم - هم

<سیما> به معنای علامت و نشانه است.

۳- تعلق مشیت الهی بر ستّاریت و رسوا ساختن خلق ، حتّی منافقان

و لو نشاء لأرین - کهم

<لو> برای امتناع است و می رساند گرچه خداوند، قادر بر افشای چهره منافقان است، اما مشیتش به آن تعلق نگرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۶

۶ - افشای توطئه براندازی منافقان ، از سوی خداوند و رسواساختن آنان

يقولون لئن رجعنا إلى المدينة

۳۱۵- رسوایی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۳۰

۳۰ - إخبار خداوند ، از رسوایی و فضاحت نهایی منافقان صدر اسلام در جامعه و منزوی شدن آنان

و ما لهم في الأرض من وليّ ولا نصير

با توجه به اینکه آیه، إخبار از آینده است و نیز واژه <في الأرض> می تواند به همین زندگی دنیوی اشاره داشته باشد، این

ص: ۱۲۹

برداشت به دست می آید.

۳۱۶- رضایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۷

۷ - منافقان ، تنها در صورت برخورداری از صدقات (دارایی بیت المال) - هر چند به ناحق باشد - خشنود و در غیر آن صورت ، ناخرسند بودند .

فإن أعطوا منها رضوا و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۱

۱ - رضا و شادمانی منافقان از نرفتن به جهاد و ماندن در کنار ناتوانان و خانه نشینان

رضوا بأن يكونوا مع الخوالف

۳۱۷- رفاه طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، دارای روحیه رفاه طلبی

و قالوا لا تنفروا في الحر

۳۱۸- رفاه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۰

۱۰ - برخورداری منافقان صدر اسلام از امکانات و رفاه مادی

و ما نقموا إلا أن أغنيهم الله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۷

۷ - ضعف مالی و امکانات اجتماعی مؤمنان عصر پیامبر (ص) در مقایسه با منافقان

و لاتعجبك أموالهم و أولدهم

تعجب از امکانات رفاهی و مفاخر اجتماعی منافقان، نشان از ضعف مالی و امکانات مؤمنان در مقایسه با آنان دارد.

ص: ۱۳۰

۳۱۹- رنجهای طولانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۲

۲ - شادی اندک و رنج طولانی منافقان در دنیا ، بازتاب عملکرد آنان و کیفر الهی برای ایشان

فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً جزاء بما کانوا یکسبون

برداشت فوق بدین احتمال است که خنده و گریه در <فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً> هر دو مربوط به دنیا باشد.

۳۲۰- روابط منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۵

۵ - وجود رابطه و پیوند قوی ، میان منافقان

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

۳۲۱- روابط منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۵

۵- برخی از عناصر سست ایمان صدر اسلام ، دارای روابط پنهانی با کافران

قالوا للذین کرهوا ما نزل الله سنطیعکم فی بعض الأمر

۳۲۲- روحیه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۵

۵ - منافقان ، دارای روحیه مادی

و منهم من عهد الله لئن آتينا... لنكوننّ من الصالحين

برداشت فوق بدین جهت است که منافقان، صلاح خویش را مشروط به برخورداری از مال و ثروت کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۸

۸ - منافقان ، دارای روحیه اعراض از صلاح و انجام وظیفه

لنكوننّ من الصالحين... و تولوا و هم معرضون

ص: ۱۳۱

۳۲۳- روحیه منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيرًا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۳۲۴- روش اثبات حُسن نیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۵

۵ - منافقان ، همواره در صدد نشان دادن حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان مؤمنان به خویش اند .

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

۳۲۵- روش اثبات حُسن نیت منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۴

۴ - تلاش گسترده منافقان صدراسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

سوگند مؤکد، دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

۳۲۶- روش برخورد با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۳

۱۳ - موضعی سازی سازنده ، همراه با پند و اندرز پنهانی ، روش برخورد با منافقان

فاعرض عنهم و عظمهم و قل لهم فی انفسهم قولاً بلیغاً

ص: ۱۳۲

چنانچه <فی انفسهم> متعلق به <قل> باشد، به این معناست که این گفتار پندآموز تو باید در بین خود آنان و به دور از چشم دیگران باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۴

۴ - لزوم جدا شمردن منافقان از امت اسلامی

و ما هم منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۴

۴ - لزوم برخورد شدید و بدون ترحم ، با کافران و منافقان حق ستیز

و اغلظ علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۰، ۸

۸ - پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

۱۰ - افشای کامل چهره منافقان و اتخاذ مواضع شدید علیه آنان ، از تبعات تخلف آنان از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۴

۴ - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۳۲۷- روش برخورد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۰، ۹، ۵، ۴

۴ - منافقان برای فریب مردم ، هم سخن خوب می گویند و هم خوب سخن می گویند .

و من الناس من يعجبك قوله في الحيوه الدنيا

خوب سخن گفتن از جمله <يعجبك قوله> ، و سخن خوب از <في الحيوه الدنيا> برداشت شده است. البتّه اگر <في الحيوه الدنيا>، متعلّق به <قوله> باشد ؛ یعنی آنان درباره دنیا، طرحهای زیبا و شگفت آوری داشتند.

۵ - منافقان ریاکار و متظاهرنند .

و من الناس من يعجبك قوله في الحيوه الدنيا .. و هو الدّ الخصام

۹ - قَسَم و شاهد گرفتن خداوند ، دستاویز منافقان برای اثبات اظهاراتِ خود

ص: ۱۳۳

و يُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ

۱۰ - بهره گیری منافقان از باور ها و مقدّسات مؤمنان ، برای رسیدن به اغراض خویش

و يُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ

قسم به خداوند که از مقدّسات مسلمین است، دستاویز برخی از مردم برای قبولاندن عقاید بی پایه خویش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۲، ۷، ۳، ۲، ۱

۱ - تلاش منافقان برای فساد در زمین و نابودی حرث و نسل ، در صورت به حکومت رسیدن

و اذا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ .. الْحَرْثُ وَالنَّسْلُ

بنابراینکه <تولی>، به معنای حکومت باشد.

۲ - داعیه اصلاح طلبی منافقان پیش از حاکمیت ، و فساد آنان پس از رسیدن به حکومت

و من الناس من يعجبك .. و اذا تولى سعى فى الارض ليفسد فيها

۳ - داعیه اصلاح طلبی منافقان هنگام برخورد با پیامبر (ص) ، و تلاش آنان در جهت فساد پس از بازگشت از محضر او *

و من الناس من يعجبك .. و اذا تولى سعى فى الأرض

بنابراینکه <اذا تولی>، به معنای بازگشت باشد.

۷ - نفاق ، پُل به قدرت رسیدن سیاست بازانِ ناصالح

و اذا تولى سعى فى الأرض

در برداشت فوق ، <تولی>، رسیدن به حکومت معنا شده است.

۱۲ - فساد در زمین ، پیامد حکومت منافقان

و اذا تولى سعى فى الارض ليفسد فيها

بنابراینکه <تولی>، به معنی رسیدن به حکومت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱

۱ - سرسختی ، تکبر و غرور ریاکارانِ مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و من الناس من يعجبك . . و اذا قيل له اتق الله اخذته العزه بالاثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۵۸

۵ - تفکیک میان قرآن و پیامبر (کتاب و سنت) ، از شیوه های منافقان

و اذا قيل لهم تعالوا الى ما انزل الله و الى الرسول رایت المنافقين يصدون عنك ص

منافقان در برابر دعوت به قرآن و پیامبر (ص)، تنها اعراض از پیامبر (ص) را عنوان کردند (یصدون عنک)، نه اعراض از قرآن را. زیرا در آیه نیامده است: یصدون عما انزل الیک.

۸ - تلاش پیگیر منافقان در مقابله با پیامبر (ص) و بازداشتن مردم از مراجعه به او

رایت المنافقين يصدون عنك صدوداً

فعل مضارع < یصدون > دلالت بر استمرار دارد. قابل ذکر است که در برداشت فوق < یصدون > فعل متعدی و مفعول آن < الناس > گرفته شده است ؛ در این صورت < یصدون > به معنی < یمنعون > خواهد بود.

ص: ۱۳۴

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۳، ۱۰، ۸، ۶، ۵

۵ - منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فکیف .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ؛ به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

۶ - دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی ، از شگرد های منافقان

یصدون عنک صدوداً .. ثم یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً و توفیقاً

به دلیل <یصدون عنک> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذرتراشی برای اعمال ناروایشان بوده است ؛ نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

۸ - سوء استفاده منافقان از مقدّسات

یحلفون بالله

۱۰ - ادعای نیکوکاری ، مُدارا و صلح جویی ، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

یریدون ان یتحاكموا الی الطّاغوت .. ان اردنا الا احساناً و توفیقاً

۱۳ - احسان به پیامبر (ص) ، توجیه ناروای منافقان برای عدم ارجاع داوری به وی

ان اردنا الا احساناً و توفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۴

۴ - دروغگویی منافقان ، در ادعای خیرخواهی و صلحجویی

ان اردنا الا احساناً و توفیقاً. اولئک الذین یعلم الله ما فی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - معرفی پیامبر (ص) به عنوان عامل شرور، از روش های ایدایی و تبلیغی منافقان و یهود علیه آن حضرت

ان تصبههم سیئه یقولوا هذه من عندك

برخی از مفسران با توجه به شأن نزول آیه گفته اند که مقصود از ضمیر <تصبههم>، منافقین و یهودیان هستند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (ص) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - خدعه و نیرنگ با خداوند، برنامه همیشگی منافقان است.

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهُ

فعل مضارع <یخدعون>، استمرار و اصرار منافقان بر حيله گری را می فهماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۵

۵ - سوء استفاده از کمبود ها ، کاستی ها و ناهماهنگی های جنگ ، شیوه منافقان بی ایمان سست باور

و لأوضعوا خللكم يبغونكم الفتنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۲

۲ - بی ادبی و بی پروایی منافقان ، در سخن گفتن با پیامبر (ص)

و منهم من يقول ائذن لی و لاتفتنی

اینکه منافقان پیامبر (ص) را عامل فتنه و گناه خود معرفی کردند (و لاتفتنی)، نشانگر نهایت بی ادبی آنان نسبت به ساحت مقدس پیامبر اسلام (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۳،۴

۳ - برخورد گستاخانه و بی ادبانه برخی از منافقان با پیامبر (ص)

و منهم من یلمزک فی الصدقت

۴ - رهبران جامعه اسلامی - هر چند عادل باشد - در معرض عیب جویی منافقان هستند .

و منهم من یلمزک فی الصدقت

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۳

۳ - معرفی پیامبر (ص) ، به عنوان فردی ساده و خوش باور نمونه ای از اذیت های منافقان نسبت به آن حضرت

الذین یؤذون النبی و یقولون هو أذن

<أُذُن> به کسی گفته می شود که به هر سخنی گوش فرا دهد و زود باور کند ، یعنی، ساده و خوش باور باشد. گفتنی است که برداشت فوق بر این اساس است که جمله <يقولون هو أذن> برای بیان مورد و نمونه ای باشد که منافقان، پیامبر(ص) را به آن متهم کرده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۲،۷

۲ - توجیه گری نسبت به مواضع و سخنان ناروای خویش ، شیوه اهل نفاق است .

ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۷ - به بازی گرفتن ارزش های دینی ، نشانه نفاق و از شیوه منافقان است .

يحذر المنفقون .. ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب ... كنتم تستهزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۹

ص: ۱۳۶

۹ - شیوه منافقان ، ترویج امور زشت و منکر و پیشگیری از تحقق معروف (ارزش ها و نیکی ها)

المنفقون و المنفقت . . . يأمرون بالمنكر و ينهون عن المعروف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۰

۱۰ - شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذین یلمزون المطّوعین . . . فیسخرن منهم

برداشت فوق بر این اساس است که < یلمز > درباره توانمندان و < یسخرن > درباره تهیدستان باشد و ضمیر < منهم > به < الذین یجدون . . . > برگردد یعنی، منافقان، مؤمنان توانمند و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۵

۵ - روی آوری به سوگند های دروغ ، از روش های منافقان برای دستیابی به هدف های خویش

سیحلفون بالله . . . یحلفون لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۲

۲ - برخی از منافقان ، آن چنان به دیانت تظاهر و نفاق خود را پنهان می کردند که حتی برای پیامبر (ص) هم ناشناخته بودند .

و ممن حولکم من الأعراب . . . لا تعلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱،۳

۱ - اقدام منافقان به ساختن مسجدی برای هدف های زیانبار و کفرآمیز و تفرقه افکن میان مؤمنان

اتخذوا مسجداً ضراراً و كفراً و تفریقاً بین المؤمنین

۳- به کارگیری خانه خدا علیه دین خدا ، توسط منافقان

و الذین اتخذوا مسجداً .. إرصاداً لمن حارب الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۱،۳

۱ - نگاه مرموز منافقان به یکدیگر پس از نزول هر سوره ای از قرآن

و إذا ما أنزلت سوره نظر بعضهم إلى بعض

۳ - اشاره مرموزانه منافقان به یکدیگر ، برای خروج مخفیانه از جمع شنوندگان آیات الهی

و إذا ما أنزلت سوره نظر بعضهم إلى بعض هل یریکم من أحد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۳۷

۱۰ - نسبت دادن جرم و گناه خویش به دیگران و چهره مظلومانه به خود گرفتن ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

منافقان خدا و رسول او را به ستم و اجحاف کردن در داوری هایشان متهم می کردند. در مقابل خداوند نیز با تأکید فراوان، آنان را ظالم معرفی کرده است این مطلب می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - منافقان ، همواره در صدد نشان دادن حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان مؤمنان به خویش اند .

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَمَّا نُهُوا لِيُخْرِجَنَّهُمْ لِيُخْرِجَنَّهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - پیامبر اکرم (ص) در انجام دادن رسالت خویش ، با رو در رویی کافران و منافقان مواجه بود .

يٰۤ-أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ... وَدَعَا أَذِيهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ترفند منافقان ، در حفظ چهره ایمانی خویش ، به رغم همدلی با کافران در برخی زمینه ها

قَالُوا... سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ

تعبیر <فِي بَعْضِ الْأَمْرِ> می تواند اشاره به این داشته باشد که منافقان، در عین تمایل درونی به کفر و کافران، نمی خواستند که در همه زمینه ها با کافران هماهنگ شده و کاملاً چهره کفر به خود بگیرند و از جرگه مؤمنان خارج شوند زیرا مصالح آنان در حفظ چهره دینی خود بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - استفاده ابزاری از دین علیه دیانت حق ، از ترفند های منافقان است .

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

برقراری روابط دوستانه با پیروان دین یهود از سوی منافقان، بی تردید برای ضربه زدن به دین اسلام و پیروان آن بوده است. بنابراین منافقان با اظهار علاقه به دین یهود، درصدد نفی دین حق و اصل دینداری بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - استفاده ابزاری از ارزش های دینی علیه دین ، از شیوه های منافقان

اتّخذوا أيم-نهم جنّه

برداشت یاد شده به این خاطر است که منافقان از سوگند - که در میان همه پیروان ادیان از ارزش ها به شمار می رود - در جهت سد کردن پیشرفت اسلام، بهره می گرفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۷

۷ - منافقان ، چهره نفاقشان را در میان مسلمانان با سوگند های دروغشان پنهان می کردند .

کما یحلفون لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۹

۹ - چهره جدی و مصمم منافقان ، در مقام سخن و فاقد واقعیت در مرحله عمل

الذین نافقوا یقولون .. لنخرجنّ ... و الله یشهد إنهم لکذّابون

تأکیدهای مکرر در < لنخرجنّ > و < لنصرنکم > ، چهره قاطع منافقان را در مرحله سخن می نمایاند و گواهی خداوند به سخن کذب آنان، عمل نکردن آنان را بیان می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کمثل الشیطان .. قال إننی بریء منک إننی أخاف الله ربّ العالَمین

از تشبیه منافقان به شیطان - با توجه به ادعای خداترسی وی - مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۷، ۶، ۵، ۲، ۱

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می داشتند .

اتّخذوا أیم-نهم جنّه

۲ - استفاده ابزاری از ارزش ها و مقدسات ، شیوه منافقان است .

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةً

۵ - تلاش منافقان ، برای ممانعت و بازداشتن مردم از گرویدن به راه خدا و آیین او

فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

<صدّ> در صورتی که متعدی استعمال شود، به معنای <منع کردن> خواهد بود. برداشت یاد شده بر این احتمال استوار است.

۶ - کارآمد بودن استفاده ابزاری از دین علیه خود دین ، برای منافقان

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةً فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

۷ - هدف منافقان از تمسک به سوگند های دروغ ، اغفال کردن مردم و بازداشتن آنان از راه خداوند

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةً فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

ص: ۱۳۹

۳۲۸- روش برخورد منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۹ - ۱،۶

۱ - منافقان صدراسلام ، تنها در صورتی که داوری پیامبر (ص) به نفع آنان بود ، به آن تن می دادند .

و إن یکن لهم الحقّ یأتوا إلیه مذعنین

<اذعان> به معنای <انقیاد> و <مذعنین> به معنای <منقادین> (فرمان برداران و اطاعت کنندگان) است.

۶ - منافقان ، تنها در چارچوب منافع خویش به دین روی می آورند و در برابر فرمان های خدا و رسول او ، مطیع و منقاد می شوند .

و إذا دعوا إلی الله و رسوله لیحکم بینهم إذا فریق منهم معرضون ۰ و إن یکن لهم الح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۱،۲،۴

۱ - منافقان صدراسلام ، برای اثبات آمادگیشان جهت جهاد کردن ، با سخت ترین سوگند ها ، به خدا سوگند یاد می کردند .

و أقسموا بالله جهداً ایم-نهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

مقصود از خروج در جمله <لیخرجنّ> طبق نظر مفسران و شأن نزول آن، خروج از شهر و دیار خویش و حرکت برای جهاد است.

۲ - منافقان صدراسلام ، برای پوشش چهره کریه و مزورانه خود و فرار از فریضه جهاد ، از سوگند به خدا استفاده می کردند .

و أقسموا بالله جهداً ایم-نهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

۴ - تلاش گسترده منافقان صدراسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا بالله جهداً ایم-نهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

سوگند مؤکد، دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۶

۶ - برخی از منافقان صدراسلام ، برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی ، در پناه دیگران و مخفیانه از محضر پیامبر (ص) می گریختند .

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لوأذاً

<تسلل> به معنای خروج پنهانی است و <لوأذا> به معنای پنهان شدن در پشت سر کسی و در پناه او فرار کردن است .
<لوأذاً> نیز حال برای فاعل <یتسللون> می باشد . گفتنی است که آیه شریفه با توجه به مضمون آن - به ویژه جمله <فليحذر الذين يخالفون عن أمره> - و نیز مطابق بعضی از شأن نزول ها ، درباره منافقان است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۹

۹ - منافقان ، اعتقاد نداشتن به رسالت پیامبر اکرم (ص) را در بین خودشان ، علنی اعلام می کردند .

و يقولون في أنفسهم لولا يعذبنا الله بما نقول

مفسران عبارت <يقولون في أنفسهم> را دو صورت معنا کرده اند: الف) در دل خودشان می گویند (ب) در میان خودشان
(با)

ص: ۱۴۰

خودشان) می گویند. برداشت یاد شده برپایه احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۵

۵ - شهادت صریح و آکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق خود از آن حضرت

إذا جاءك المنـفقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۳

۳ - به کارگیری تعبیرات جسارت آمیز علیه پیامبر (ص) در محاورات منافقان

ليخرجنّ الأعزّ منها الأذلّ

مقصود رئیس منافقان از <أعزّ> خودش و از <أذلّ> رسول خدا(ص) است. این تعبیر حکایت از آن دارد که منافقان، در جمع خود و در محاورات میان خویش، نسبت به پیامبر اکرم(ص) تعبیرهای گستاخانه و جسارت آمیزی داشتند.

۳۲۹- روش برخورد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان مدینه ، فاقد ثبات روانی بودند و موضع گیری شان ، تابع مساعد بودن فضا و جو بود .

و إذ قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا .. فإذا جاء الخوف ... تدور

۳۳۰- روش تشخیص منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۱ - ۳

۳ - آزمون های الهی ، زمینه تحقق عینی علم خداوند به مؤمنان و منافقان است .

و من الناس من يقول ءامنا بالله فإذا أؤذى في الله جعل فتنه الناس كعذاب الله .

تعبیر <و ليعلمنَّ الله..> نشانه این حقیقت است که علم خداوند، در مرحله آزمودن مدعیان ایمان، به عیبت و فعلیت می رسد.

۳۳۱- روش دینداری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۹ - ۶

ص: ۱۴۱

۶ - منافقان ، تنها در چارچوب منافع خویش به دین روی می آورند و در برابر فرمان های خدا و رسول او ، مطیع و منقاد می شوند .

و إذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون ۰ و إن يكن لهم الح

۳۳۲- رهبران دینی و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ - نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعت .. نعت

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸

۸ - پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً و لاتقم علی قبره

۳۳۳- رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۷

۷ - منافقان ، گروهی متشکل از دو دسته : خط دهنده و جریان ساز ؛ خط گیرنده و تأثیرپذیر

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

برداشت فوق با توجه به کلمه <من> که برای ابتدائیت (نشویه) است، استفاده می شود.

۳۳۴- رباکاری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۳،۵

۳ - امکان تأثیر پذیری پیامبر (ص) از ریاکاری و فریبکاری منافقان

و من الناس من يعجبك

۵ - منافقان ریاکار و متظاهرنند .

و من الناس من يعجبك قوله في الحيوه الدنيا .. و هو اللد الخصام

ص: ۱۴۲

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱

۱ - سرسختی ، تکبر و غرور ریاکاران مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و من الناس من يعجبك . . . و اذا قيل له اتق الله اخذته العزه بالاثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۲

۲ - خداوند ، مؤمنان را از تأثیرپذیری در برابر ریاکاری و سوگند های دروغین منافقان هشدار داد .

فإن ترضوا عنهم فإن الله لا يرضى عن القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۹

۹- ترفند منافقان ، در حفظ چهره ایمانی خویش ، به رغم همدلی با کافران در برخی زمینه ها

قالوا . . . سنطيعكم فى بعض الأمر

تعبیر <فى بعض الأمر>، می تواند اشاره به این داشته باشد که منافقان، در عین تمایل درونی به کفر و کافران، نمی خواستند که در همه زمینه ها با کافران هماهنگ شده و کاملاً چهره کفر به خود بگیرند و از جرگه مؤمنان خارج شوند؛ زیرا مصالح آنان در حفظ چهره دینی خود بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۴

۴ - تلاش منافقان ، برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق آلود خود

إذا جاءك المن-فقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۱

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می داشتند .

اتّخذوا أيم-نهم جنّه

۳۳۵- ریاکاری منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۶

۶ - گروهی از منافقان متخلف از جنگ تبوک ، ریاکارانه در صدد جبران پیامد خسارتبار ترک جهاد و رسوایی گذشته خویش

فإن رجعت الله إلى طائفه منهم فاستذنوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۴۳

۵ - شهادت صریح و اُکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق خود از آن حضرت

إذا جاءك المنفقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

۳۳۶- زمینه استماع سخن منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - سخنان زیبا و جذاب منافقان ، هر شنونده ای را به شنیدن آن وامی داشت .

و إن يقولوا تسمع لقولهم

خطاب در <تسمع>، عام است و اختصاص به شنونده خاصی ندارد.

۳۳۷- زمینه افشای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - عذر منافقان ، عذر بدتر از گناه و مایه برملا شدن کفر باطنی آنان بود .

إنما كنا نخوض و نلعب .. لا تعذبوا قد كفرتم بعد إيمانكم

۳۳۸- زمینه تشخیص منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰- آیات جهاد و تکالیف دشوار دین ، زمینه ساز شناسایی منافقان و سست ایمان ها

فإذا أنزلت سوره محكمه و ذكر فيها القتال رأيت الذين في قلوبهم مرض ينظرون إليك نظر

۳۳۹- زمینه تشخیص منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۶

۶ - جنگ تبوک ، از عوامل متمایز شدن صف مجاهدان و مؤمنان راستین از صف منافقان

رضوا بأن یكونوا مع الخوالمف .. لکن الرسول ... جهدوا

<جاهدوا> (به صورت فعل ماضی) به عنوان گزارش از جنگی است که مسلمانان پشت سر گذاشته اند که مفسران آن را

ص: ۱۴۴

جنگ تبوک دانسته اند و خداوند، پس از این جنگ است که چهره منافقان را افشا می کند.

۳۴۰- زمینه ختم قلب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۶

۶ - دل های منافقان ، بر اثر کفر و ارتداد مَهر شد .

ذلک بأنهم ءامنوا ثم کفروا فطبع علی قلوبهم

۳۴۱- زمینه دفع توطئه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱۰ - ۳

۳ - توصیه خداوند به مؤمنان ، برای جبران کمبود ها و نیاز های اقتصادی اصحاب نیازمند پیامبر (ص) ، جهت خنثی کردن

توطئه منافقان در انفاق به آنان

لاتنفقوا علی من عند رسول الله .. و أنفقوا من ما رزقنکم

۳۴۲- زمینه رنج منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۲،۶

۲ - عنایت و حمایت الهی از مؤمنان ، مایه درد و رنج منافقان و مشرکان *

أنزل السکینه .. و یعدّب المنفقین و المنفق-ت و المشرکین و المشرک-ت

بنابراین که <یعدّب> - همچون <لیدخل..> - تعلیلی برای انزال سکینه و ازدیاد ایمان باشد، برداشت بالا استفاده می

شود.

۶ - صلح حدیبیه ، زمینه قرار گرفتن منافقان و مشرکان ، در تنگنا و رنج *

إنّا فتحنا لک فتحًا مبینًا . لیغفر ... لیدخل المؤمنین و ... و یعدّب المنفقین و ا

در صورتی که <یَعْدِبُ..> با صدر سوره (إِنَّا فَتَحْنَا...) در ارتباط باشد، احتمال می رود که مراد از عذاب، صرفاً عذاب اخروی نباشد، بلکه بیانگر تنگناهای خط نفاق و شرک، پس از رخداد صلح حدیبیه باشد.

۳۴۳- زمینه سوءاستفاده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۲

۲- دروغ گویی ، استفاده ابزاری از سوگند ها ، انحراف و بازداشتن مردم از راه خدا ، زاییده کفر و بی ایمانی منافقان

ص: ۱۴۵

ذلك بأنهم ءامنوا ثم كفروا

<ذلك> می تواند به تمامی آنچه در دو آیه پیش در رابطه با منافقان، مطرح شده اشاره داشته باشد.

۳۴۴- زمینه سوگند دروغ منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۲

۲ - دروغ گویی، استفاده ابزاری از سوگند ها، انحراف و بازداشتن مردم از راه خدا، زاییده کفر و بی ایمانی منافقان

ذلك بأنهم ءامنوا ثم كفروا

<ذلك> می تواند به تمامی آنچه در دو آیه پیش در رابطه با منافقان، مطرح شده اشاره داشته باشد.

۳۴۵- زمینه عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۵

۵ - نیرو و قدرت مؤمنان، وسیله تحقق اراده الهی در نابودی و عذاب منافقان

أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدينا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۲

۲ - غرض از عرضه امانت الهی به انسان ها، عذاب منافقان و مشرکان و اعطای توفیق به مؤمنان است.

إنّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله المنفقين و المنفق-ت و المشركين و المشرك-ت

لام در <ليعذب> برای تعلیل است و درصدد بیان این نکته است که این امانت، عرضه شده تا صفوف از هم تفکیک شود و کسانی که پابند به آن خواهند ماند و کسانی که پابند نخواهند بود، روشن شوند و در نتیجه، اهل عذاب از غیر آنها روشن گردد.

۳۴۶- زمینه موفقیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۶

۶ - کارآمد بودن استفاده ابزاری از دین علیه خود دین ، برای منافقان

اتخذوا أيم-نهم جنه فصدوا عن سبيل الله

ص: ۱۴۶

۳۴۷- زمینه هلاکت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۵

۵ - نیرو و قدرت مؤمنان ، وسیله تحقق اراده الهی در نابودی و عذاب منافقان

أن یصیبکم الله بعذاب من عنده أو بأیدینا

۳۴۸- زیارت قبور منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۲،۴،۹

۲ - ممنوع نبودن پیامبر (ص) از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و حضور یافتن بر قبر آنها ، تا قبل از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم مات

با توجه به سیاق آیات، که پس از جنگ تبوک نازل شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۴ - ممنوع شدن پیامبر (ص) از حضور یافتن بر سر قبر منافقان و دعا و استغفار برای آنان

و لاتقم علی قبره

۹ - نماز گزاردن بر جنازه منافقان و حضور یافتن بر قبر آنان ، حرام است .

و لاتصل علی أحد منهم

۳۴۹- زیان به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۹

۹ - منافقان ، هر فریادی را علیه خود و هر حرکتی را به ضرر خویش می پندارند .

یحسبون کلّ صیحه علیهم

۳۵۰- زیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۴

۴ - منافقان ، به سود و زیان واقعی خویش آگاهی ندارند .

و ما کانوا مهتدین

متعلق <مهتدین> به دلیل جمله های قبل، سود و زیان واقعی است؛ یعنی: و ما کانوا مهتدین الی منافعهم و مضارهم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۷

ص: ۱۴۷

۷- خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۳۵۱- زیانکاری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۴

۱۴ - منافقان و کافران ، زیانکاران واقعی تاریخند .

وعد الله المنافقین . . أولئک هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۷

۷ - منافقان ، محکوم به فرجامی شوم و عاقبتی خسارت بار

أولئک حزب الشیطان إلا إن حزب الشیطان هم الخسرون

۳۵۲- زیبایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱،۶

۱ - منافقان ، دارای ظاهری فریبنده و قیافه ای زیبا

و إذا رأیتهم تعجبک أجسامهم

۶ - منافقان ، به رغم ظاهر فریبنده و سخنان زیبایشان ، چونان چوب های تکیه شده بر دیوار ، خشک و بی روح اند .

کأنهم خشب مسند

۳۵۳- سازش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- همدلی و سازش نهانی با کافران ، دلیل ارتداد بیمار دلان منافق

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدَوْا .. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ ... سنطيعكم فى بعض الأمر

برداشت بالا بنابراین نکته است که <ذَلِكَ> اشاره به ارتداد باشد - که از آیه قبل (إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدَوْا) استفاده می شود - و با توجه به این که مراد از <الَّذِينَ كَرِهُوا..> کافران معانداند.

ص: ۱۴۸

۳۵۴- سختگیری بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۱،۲،۴

۱ - نبرد بی امان با کافران و منافقان ، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان ، فرمان خدا به پیامبر (ص)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ

۲ - لزوم جهاد با کافران و منافقان و عدم مماشات با آنان

جهد الكفار... و اغلظ عليهم

۴ - لزوم برخورد شدید و بدون ترحم ، با کافران و منافقان حق ستیز

و اغلظ عليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، در نیمه دوم بعثت و به هنگام استقرار نظام اسلامی در مدینه ، مأمور سختگیری و برخورد بدون مسامحه و

گذشت با کافران و منافقان

ج-هد الكفار و المن-فقين و اغلظ عليهم

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که نزول این دسته از آیات، در دورانی بوده است که نیمی از بعثت رسول

خدا(ص) سپری شده و نظام اجتماعی اسلام در مدینه تشکیل یافته بود.

۳۵۵- سختی احتضار منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۲،۱۶

۱۲ - جان کندن سخت منافقان ، به هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم

<زهوق> (مصدر تزهق) به معنای خارج شدن همراه با دشواری است. (مجمع البیان، ذیل آیه)

۱۶ - جان‌کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبک أمولهم .. یزید الله لیعذبهم بها ... و تزهق أنفسهم و هم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵، ۱۱

۱۱ - جان‌کندن سخت منافقان به هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم

<زهوق> به معنای خارج شدن همراه با دشواری است.

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان‌کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن یعذبهم .. و تزهق أنفسهم و هم کفرون

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم> می‌تواند عطف تفسیری برای <أن یعذبهم> باشد، برداشت فوق استفاده می‌شود.

ص: ۱۴۹

۳۵۶- سخنی مرگ منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱

۱- سست ایمان های همدل با کافران ، دارای وضعیتی بس دشوار به هنگام جان کندن

فکیف إذا توفتهم المل-نکه

۳۵۷- سخن زیبای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۶

۶- منافقان ، به رغم ظاهر فریبنده و سخنان زیبایشان ، چونان چوب های تکیه شده بر دیوار ، خشک و بی روح اند .

کأنهم خشب مسنده

۳۵۸- سخن منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۹

۹- چهره جدی و مصمم منافقان ، در مقام سخن و فاقد واقعیت در مرحله عمل

الذین نافقوا يقولون .. لنخرجنّ ... و الله یشهد إنهم لكذبون

تأکیدهای مکرر در <لنخرجنّ> و <لنصرنکم> ، چهره قاطع منافقان را در مرحله سخن می نمایاند و گواهی خداوند به سخن کذب آنان، عمل نکردن آنان را بیان می کند.

۳۵۹- سخنان ناپسند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۵ - ۲، ۱

۱- منافقان ، در صورت بازخواست از عملکرد و سخنان ناروایشان ، به دروغ آن را شوخی و سرگرمی می نمایاند .

يقولون هو أذن .. و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۲- توجه گری نسبت به مواضع و سخنان ناروای خویش ، شیوه اهل نفاق است .

يقولن إنما كنا نخوض و نلعب

ص: ۱۵۰

۳۶۰- سرزنش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۶

۶ - سرزنش شدن منافقان به خاطر ترک حمایت از پیکارگران احد ، علی رغم ادعای برادری با آنان

الَّذِينَ قَالُوا لَأُخَوِّنَهُمْ وَقَعَدُوا

جمله <وقعدوا> حالیه است و اشاره دارد به اینکه منافقان با وجود ادعای برادری با مسلمانان از شرکت در جنگ و حمایت آنان سر باز زدند. گفتنی است که <لاخوانهم> در برداشت فوق به معنای برادران دینی گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۶

۶ - توبیخ منافقان به جهت رویگردانی آنان از حاکمیت قضایی پیامبر (ص)

رایت المنافقین یصدّون عنک صدوداً

در برداشت فوق <یصدّون> فعل لازم گرفته شده است ؛ بر این مبنا <صدّ> به معنی اعراض خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۶

۶ - توبیخ منافقان از سوی خداوند ، به خاطر ترجیح دادن رضایت مردم بر رضای خدا و رسول (ص)

یحلفون بالله لكم ليرضوكم و الله ورسوله أحق أن يرضوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۵

۵ - پیامبر (ص) مأمور توبیخ منافقان ، به خاطر بازیچه شمردن دین و استهزای ارزش های الهی

قل أبالله وءایته ورسوله کنتم تستهزءون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۱

۱ - نکوهش خداوند از منافقان ، به جهت عبرت نگرفتن از سرنوشت شوم کافران گذشته تاریخ

وعدالله المنفقين .. ألم يأتهم نبأ الذين من قبلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۵

۵ - سرزنش خداوند نسبت به منافقان و آنان که به جای ندامت از تخلفات و گناهان خویش ، خشنود بودند .

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۲

۲ - توبیخ و تحقیر منافقان گریزان از جهاد ، از سوی خداوند

ص: ۱۵۱

رضوا بأن يكونوا مع الخوالم

۳۶۱- سرزنش منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۹

۹- توبیخ منافقان ، به خاطر حرکت های خیانت آمیز علیه اسلام و پیامبر (ص) با وجود برخورداری از تفضلات خدا و رسولش

و ما نقموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله من فضله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۱

۱ - ملامت خداوند نسبت به منافقان صدر اسلام ، به خاطر به خود نیامدن و متنبه نشدن از آزمون ها و ابتلائات الهی

أولا یرون أنهم یفتنون فی کل عام

۳۶۲- سرزنش منافقان عهدشکن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۱

۱ - توبیخ منافقان پیمان شکن از سوی خداوند ، به خاطر بینش غلطشان درباره علم و آگاهی کامل خدا به نیات و عملکرد آدمیان

ألم یعلموا أن الله یعلم

۳۶۳- سرگردانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۳۸

۳ - منافقان ، مردمانی متحیر و سرگردان در وادی گمراهی و طغیانگری

<عَمَهُ> (مصدر <يعمهُون>) به معنای تحیر و سرگردانی است. <يعمهُون> حال برای <هم> در <یَمْدَهُمْ> می باشد. <فی طغیانهم> علاوه بر تعلقش به <یَمْدَهُمْ> متعلق به <يعمهُون> نیز می تواند باشد. بنابراین جمله چنین معنا می شود: خداوند بر طغیانگری منافقان، در حالی که در گمراهی و طغیان سرگردانند می افزاید.

۸ - مهلت دادن به منافقان در طغیانگری و سرگردانی ، استهزای خداوند نسبت به ایشان است .

اللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْدَهُمْ فِي طَغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که: جمله <یَمْدَهُمْ...> تفسیر و بیان جمله <اللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۵ - ۳

۳ - متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، گروهی بی ایمان ، سرگردان و گرفتار تردید و اضطراب بودند .

و ارتابت قلوبهم فهم فی ریبهم یترددون

۳۶۴ - سرنوشت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۵

۵ - منافقان و مشرکان ، دارای موضع واحد در قبال امانت الهی بودند و در نتیجه ، دارای سرنوشت یگانه اند .

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ لِلَّهِ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ

۳۶۵ - سرور منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۴

۴ - مباحات و اظهار شادمانی منافقان به رأی صائب خویش مبنی بر ترک جهاد ، در صورت مواجه شدن مسلمانان با شکست و مشکلات جنگ

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۱

۱ - رضا و شادمانی منافقان از نرفتن به جهاد و ماندن در کنار ناتوانان و خانه نشینان

رضوا بأن یكونوا مع الخوالف

۳۶۶ - سرور منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۲

۲ - خوشحالی و احساس موفقیت منافقان از شرکت نکردن در جنگ تبوک

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

ص: ۱۵۳

۳۶۷- سستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۴

۴ - سستی و تخلف منافقان از جهاد، در روحیه محکم و مصمم پیامبر (ص) و مؤمنان راستین تأثیری نداشت.

رضوا... لکن الرسول... جهدوا

۳۶۸- سطحی نگری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۶

۱۶ - نگرش ظاهری و مادی منافقان در تحلیل مسائل

هم الذين يقولون... و لکن المنفقین لا یفقهون

۳۶۹- سفاهت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۸،۹

۸ - منافقان، خود مردمی سفیه و بی خردند.

ألا إنهم هم السفهاء

مقرون بودن خبر به <ال> و نیز وجود ضمیر فصل در جمله <ألا إنهم...> از حصر حکایت دارد و این حصر به اصطلاح

<حصر> اضافی است. بنابراین معنای جمله چنین است: منافقان بی خردند، نه مؤمنان راستین.

۹ - منافقان، بی خبر از سفاهت و بی خردی خویش

ألا إنهم هم السفهاء و لکن لا یعلمون

۳۷۰- سلب ادراک منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - خداوند با سلب درک و فهم از برخی منافقان ، آنان را حق ناپذیر کرده و برخی دیگر را برای انتخاب هدایت ، مهلت می دهد .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

۵ - منافقان ، سزاوار محروم شدن از توانایی شناخت معارف الهی هستند .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

ص: ۱۵۴

۳۷۱- سلطه بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۳

۳- تسلط شیطان بر روح منافقان ، معلول گرایش آنان به کافران و اظهار همدلی با ایشان

الشیطن-ن سؤل لهم .. ذلک بأنهم قالوا... سنطیعکم

<ذلک> می تواند اشاره به تسلط شیطان باشد که از آیه قبل (الشیطان سؤل لهم) استفاده می شود و تعبیر <بأنهم..> در مقام تعلیل است.

۳۷۲- سوء ادراک منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۳،۴

۳ - منافقان ، از درک و تشخیص معارف الهی و حقایق دینی ناتوانند .

صم بکم عمی

۴ - عجز و ناتوانی از شنیدن ، دیدن و گفتن حقایق ، ظلمتهایی است که منافقان در آن گرفتارند .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

آیه مورد بحث می تواند تفسیری برای کلمه <ظلمات> و جمله <لایبصرون> در آیه قبل باشد.

۳۷۳- سوء استفاده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۵

۵ - سوء استفاده از کمبود ها ، کاستی ها و ناهماهنگی های جنگ ، شیوه منافقان بی ایمان سست باور

و لأوضعوا خللكم ییغونکم الفتنة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۴

۴ - سوء استفاده منافقان از عطوفت و سعه صدر پیامبر (ص) (گوش فرادادن آن حضرت به سخنان مردم)

الذین يؤذون النبی و یقولون هو اذن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۳

۳ - سوء استفاده منافقان از باور ها و اعتقادات مؤمنان و ارزش های مکتب اسلام

یحلفون بالله لکم لیرضوکم

سوگند منافقان به خدا (یحلفون بالله) - که در نزد مؤمنان دارای ارزش ویژه ای است - مفید برداشت فوق است.

ص: ۱۵۵

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲

۲ - سوء استفاده منافقان از ارزش های مکتبی و باور های جامعه اسلامی

يُحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۳

۳ - سوء استفاده منافقان از ارزش های معنوی ، به منظور پنهان کردن کردار زشت خویش

سِيحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۲

۱۲ - سوء استفاده منافقان از ارزش ها و مقدسات مؤمنان در جهت اهداف خائنانه خویش

اتخذوا مسجداً .. و ليحلفن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۷

۷ - استفاده ابزاری از دین علیه دیانت حق ، از طرفند های منافقان است .

ألم تر إلى الذين تولّوا قوماً غضب الله عليهم

برقراری روابط دوستانه با پیروان دین یهود از سوی منافقان، بی تردید برای ضربه زدن به دین اسلام و پیروان آن بوده است.

بنابراین منافقان با اظهار علاقه به دین یهود، درصدد نفی دین حق و اصل دینداری بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۲

۲ - استفاده ابزاری از ارزش های دینی علیه دین ، از شیوه های منافقان

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةٌ

برداشت یاد شده به این خاطر است که منافقان از سوگند - که در میان همه پیروان ادیان از ارزش ها به شمار می رود - در جهت سد کردن پیشرفت اسلام، بهره می گرفتند.

۳۷۴ - سوء ظن منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۹

۹ - رخداد صلح حدیبیه ، پاسخی قاطع به بدگمانی منافقان و مشرکان درباره موفقیت های اسلام *

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا . لِيُغْفِرَ لَكَ ... وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ و ... الظَّالِمِينَ بِاللَّ

چنانچه <و يعذب...> عطف بر <ليغفر لك...> باشد؛ آیه شریفه می تواند بیانگر این مطلب باشد که منافقان و مشرکان، به

ص: ۱۵۶

سرنوشت اسلام بدگمان بودند و می پنداشتند که خداوند از مؤمنان حمایت نخواهد کرد؛ ولی صلح پیروزمند حدیبیه، نادرستی پندار آنان را اثبات کرد.

۳۷۵- سوء نیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۶

۱۶ - گواهی خداوند بر دروغ گویی منافقان در داشتن حسن نیت در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و الله يشهد انهم لکذبون

۳۷۶- سودجویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۹

۹ - منافقان ، انسانهایی سودجو ، خودبین و بی انصاف

و منهم من يلمزك في الصدقت . . . و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

۳۷۷- سوگند دروغ منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۱۱

۱۱ - متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، به تخلف خویش و سوگند های دروغینشان ، در جهت هلاکت خود گام برداشتند

سيحلفون بالله . . . يهلكون أنفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۲

۲ - عدم امکان گریز از جامعه اسلامی برای منافقان صدر اسلام ، عامل رو آوردن آنان به سوگند دروغ برای مؤمن جلوه

دادن خود

و يحلفون بالله إنهم لمنكم .. لو يجدون ملجئاً ... لو لؤوا إليه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱،۴

۱ - سوگند های دروغ منافقان به خداوند نزد مؤمنان ، برای جلب رضایت آنان

يحلفون بالله لكم ليرضوكم

ص: ۱۵۷

۴ - هشدار خداوند به مؤمنان در مورد سوگند های دروغ منافقان

يُحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱

۱ - روی آوردن منافقان به سوگند دروغ ، برای انکار سخنان کفرآمیزی که در نهنان گفته بودند .

يُحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - منافقان ، آگاهانه متوسل به سوگند های دروغ می شدند .

و يُحْلِفُونَ عَلَى الْكُذْبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

۱۱ - توسل به سوگند دروغ ، از نشانه های نفاق و از ترفند های منافقان برای پوشش دادن نفاق و دورویی خویش .

و يُحْلِفُونَ عَلَى الْكُذْبِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۵۸

۵ - توسل جستن منافقان ، به سوگند دروغ در پیشگاه خداوند در قیامت

فِيحْلِفُونَ لَهُ

۸ - منافقان می پندارند ، در قیامت نیز می توان از سوگند دروغ بهره جست و خود را از مهلکه نجات داد .

فِيحْلِفُونَ لَهُ .. وَ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ

کلمه <شیء> در <أنهم على شيء> موصوف صفت محذوف است و تقدیر آن <على شيء نافع> می باشد، یعنی، منافقان می پندارند که چیز مفیدی در اختیار دارند (مقصود سوگند دروغ است).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۴،۷

۴ - انحرافات منافقان ، نتیجه سوگند های دروغ آنان

اتَّخَذُوا أَيْمَانَ - نَهْمَ جَنَّةٍ فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

مطلب یاد شده از تفریع <فَصَدَّوْا..> بر <اتَّخَذُوا...> به دست می آید.

۷ - هدف منافقان از تمسک به سوگند های دروغ ، اغفال کردن مردم و بازداشتن آنان از راه خداوند

اتَّخَذُوا أَيْمَانَ - نَهْمَ جَنَّةٍ فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

۳۷۸ - سوگند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۶

ص: ۱۵۸

۶- دروغ، سوگند به خدا، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی، از شگرد های منافقان

يَصْدُونَ عَنكَ صِدْوًا... ثُمَّ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ اَنْ اَرْدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا وَ تَوْفِيقًا

به دلیل <یصدون عنک> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذرتراشی برای اعمال ناروایشان بوده است نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۹۶ - ۵، ۲

۲- خداوند، مؤمنان را از تأثیرپذیری در برابر ریاکاری و سوگند های دروغین منافقان هشدار داد.

فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَرْضٰى عَنِ الْقَوْمِ الْفٰسِقِیْنَ

۵- روی آوری به سوگند های دروغ، از روش های منافقان برای دستیابی به هدف های خویش

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ... يَحْلِفُونَ لَكُمْ

۳۷۹- سوگند منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۶ - ۱

۱- سوگند دروغ منافقان صدر اسلام به خداوند، برای اثبات ایمان خویش و همراهی خود با مؤمنان

وَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ اِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۹۵ - ۱

۱- سوگند دروغ منافقان متخلف از جنگ تبوک، به منظور گذشت کردن مؤمنان از تخلف آنان و متعرض نشدن به آنها

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ اِذَا اِنْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱- تمسک منافقان به سوگند دروغ برای اثبات حسن نیت خویش در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و ليحلفن إن أردنا إلا الحسنى

۳۸۰- سوگندهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۳

۳- استفاده از سوگند به خدا و مقدسات دینی ، برای پوشش چهره کریه و مزورانه خویش و فرار از فریضه جهاد ، از اوصاف منافقان است .

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

ص: ۱۵۹

۳۸۱- سوگندهای منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۱،۲

۱ - منافقان صدراسلام ، برای اثبات آمادگیشان جهت جهاد کردن ، با سخت ترین سوگند ها ، به خدا سوگند یاد می کردند

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

مقصود از خروج در جمله <ليخرجنّ> طبق نظر مفسران و شأن نزول آن، خروج از شهر و دیار خویش و حرکت برای جهاد است.

۲ - منافقان صدراسلام ، برای پوشش چهره کریه و مزورانه خود و فرار از فریضه جهاد ، از سوگند به خدا استفاده می کردند .

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱

۱ - منافقان ، در جنگ < بنی المصطلق > سوگند یاد کردند پس از بازگشت به مدینه ، پیامبر (ص) را از آن شهر اخراج کنند .

يقولون لئن رجعنا إلى المدينة ليخرجنّ الأعرّ منها الأذلّ

<لام> در <لئن رجعنا> توطئه برای قسم و <ليخرجنّ الأعرّ..> جواب قسم است. طبق نظر مفسران، سخن یاد شده را رئیس منافقان (عبدالله بن أُبَيّ) در غزوه بنی المصطلق گفته بود.

۳۸۲- سیره منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۰

۱۰ - بذله گویی منافقان و کافران و استهزای آنان به ارزش های الهی ، کار مستمرشان در طول تاریخ

كالذین من قبلکم .. و خضتم كالذی خاضوا

در <آیه ۵۶> از قول منافقان نقل شده است: <إنما كنا نخوض و نلعب>؛ خداوند در این آیه می فرماید <خضتم کالذی خاضوا>؛ یعنی، روش شما در پیشینان شما نیز وجود داشته است.

۳۸۳- شایعه سازی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۷

۱۷ - شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود ، فلسفه بازداشتن پیامبر (ص) از اندوه بر کفرورزی آنان

ص: ۱۶۰

لايُحزنك الذين يسرعون .. سمعون للكذب سمعون لقوم آخرين

۳۸۴- شایعه سازی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۲

۲- هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (ص)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

۳۸۵- شایعه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- آل عمران - ۳ - ۱۷۵ - ۱۱، ۱۰

۱۰- تأثیر شایعات مشرکان و منافقان بر برخی مسلمانان ، به هنگام دعوت رسول خدا (ص) برای شرکت در غزوه

حمراء الاسد یا بدر صغرا

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ... ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يَخُوفُ أَوْلِيَاءَهُ

چون شیطان و مشرکان و منافقان در صدد ترسانیدن و بازداشتن همه مؤمنان بوده اند (إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ)،

ولی از <يَخُوفُ أَوْلِيَاءَهُ> استفاده می شود که تنها دوستانش را می ترساند. بنابراین <يَخُوفُ أَوْلِيَاءَهُ>، حاکی از فعلیت و

تحقق این ترس در عده ای از مؤمنان است.

۱۱- هشدار خداوند به مؤمنان در برابر خطر شایعات دشمنان دین ، جاسوسان آنان و منافقان

إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ... أَلَمْ تَرَ أَنَّ الشَّيْطَانَ يَلْهِيكُمْ فِي آيَاتِهِ

۳۸۶- شخصیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۱

۱۱ - منافق ، بناکنده شخصیت خویش بر اساسی سست و ناپایدار

أَم مِّنْ أَسْسٍ بَنِيهِ عَلِيٌّ شَفَا جِرْفٍ هَارٍ فَا نَهَارٍ بِهِ

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <بنیانه> هویت و شخصیت خود فرد باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۲

۲ - شک و تردید ، پرتگاهی که منافقان بنای شخصیت خویش را بر آن پی افکنده و از آن جا به دوزخ سقوط می کنند .

أَسْسٍ بَنِيهِ عَلِيٌّ شَفَا جِرْفٍ هَارٍ .. لَا يَزَالُ بَنِيهِمُ الَّذِي بَنُوا رِيْبَهُ فِي قُلُوبِهِمْ

ص: ۱۶۱

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۴

۴ - منافقان ، بدون هیچ گونه فشار و تهدید و سختی ، تنها با پیش آمدن اندک موقعیتی ، درون خود را رو می کنند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها

تعبیر <سئلوا الفتنة> برای بیان وضعیت منافقان در اظهار عقیده شان، بدون بیان هیچ تهدید و فشاری، آن هم با وجود موقعیت جنگی، حکایت از نکته یاد شده می کند.

۳۸۷ - شدت نفاق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۴

۴ - حرکت های نفاق آمیز منافقان مدینه ، پیچیده تر و شدیدتر از منافقان بادیه نشین بود .

و ممن حولکم . . . و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۳۸۸ - شرک منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۹

۹ - منافقان ، دارای روحیه ای شرک آلود

يحلِفون بالله لكم ليرضوكم والله ورسوله أحق أن يرضوه

کوشش منافقان در جلب رضایت مردم (لیرضوکم) و غفلت از رضایت خدا (و الله و رسوله أحق أن یرضوه)، نشانگر روحیه شرک آلود آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۸

۸ - منافقان ، به رغم ظاهرشان بر آیین شرک باقی بودند .

ما هم منکم و لا منهم

۳۸۹- شرک منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱،۲،۷

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

ص: ۱۶۲

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيرًا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۲ - منافقان مدینه ، دل در گرو شرک داشتند و ایمان شان ظاهری بود .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنة لآتوها

۷ - منافقان مدینه ، به قدری در عقیده خود متزلزل بودند که در صورت درخواست اظهار شرک ، آنان بی درنگ شرک میورزیدند .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنة لآتوها ... و ما تلبثوا بها إلا يسيرًا

استثنای در کلام، برای تقویت نفی مستثنا است. بنابراین، معنا چنین است که آنان، در پاسخ درخواست شرک، هیچ درنگ نمی کردند و اظهار شرک می کردند.

۳۹۰ - شفاعت از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۴،۵

۴ - شفاعت و طرفداری برخی از مسلمانان عصر بعثت از منافقان

و من يشفع شفاعه سيئه .. فما لكم في المنافقين فئتین

<فاء> در <فما لكم> تفریع بر آیه ۸۵ و بیانگر مصداقی از <شفاعه سيئه> است.

۵ - طرفداری و شفاعت از منافقان ، مورد نکوهش الهی و مصداق شفاعت سيئه

و من يشفع شفاعه سيئه .. فما لكم في المنافقين فئتین

۳۹۱ - شك منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۱،۳

۱ - شك و تردید ، بیماری مزمن قلب منافقان

لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم

۳ - مرگ ، تنها درمان قلب آکنده از شك و تردید منافقان

لا يزال .. إلا أن تقطع قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۹، ۷

۷ - منافقان ، گرفتار شك و تردید نسبت به مبانی اسلام (توحید ، نبوت ، معاد ، قرآن و ...)

قالوا بلى و ل-كنكم .. ارتبتم

۱۹ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، تردید در باور های دینی ، فریفتگی به آرزو های باطل و مظاهر دنیا و غفلت از

ص: ۱۶۳

خداوند ، از اوصاف منافقان و از نشانه های نفاق

و غَزَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورِ

۳۹۲- شک منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۳،۵

۳ - منافقان صدر اسلام ، نسبت به حقانیت پیامبر (ص) و درستی اسلام ، در شک و تردید به سر می بردند .

أم ارتابوا

<أم> در <أم ارتابوا> منقطه و به معنای <بل> (اضراب) است.

۵ - منافقان صدر اسلام ، نسبت به عادلانه بودن احکام الهی و داوری پیامبر (ص) ، در شک و تردید به سر می بردند .

أم يخافون أن يحيف الله عليهم ورسوله

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که <بل> در <بل أولئك..> برای اضراب انتقالی باشد نه ابطالی.

۳۹۳- شکست توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۸

۸ - شکست منافقان در توطئه علیه اسلام و پیامبر (ص) و عدم دستیابی آنان به هدف های شومشان

و هموا بما لم ينالوا

۳۹۴- شکست منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۷

۷ - منافقان با تظاهر به اسلام ، در هدف های خویش (کسب منافع و ضربه زدن به اسلام) ، موفقیتی به دست نخواهند آورد .

و ما کانوا مهتدین

برداشت فوق بر این اساس است، که متعلق <مهتدین> اهداف منافقان باشد، یعنی: و ما کانوا مهتدین الی مقاصدهم. آیات بعدی، این معنا را تأیید می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۷

۷ - شکست ، ناکامی و زوال ، فرجام منافقان

والله محیط بالکفرین

ص: ۱۶۴

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۱

۱ - منافقان در برابر درخشش اسلام و پیشرفت آن ، خود را درمانده و در بن بست می بینند .

یکاد البرق یخطف أبصرهم

در این آیات وضعیت منافقان در برابر اسلام در قالب چند تشبیه، بیان شده است؛ چنان که مفسران گفته اند: در جمله <یکاد البرق .. > اسلام و امکانات فراهم شده در پرتو آن، به <برق> تشبیه شده و به دنبال آن فرصت طلبی منافقان در بهره گیری از مواهب آن، در قالب تشبیه دیگری بیان گردیده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۰

۱۰ - منافقان و مشرکان ، گرفتاران واقعی در گرداب بدی ها و شکست ها

علیهم دائرة السوء

بنا بر این که جمله <علیهم .. > در مقام اخبار باشد - ونه انشاء - برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۷

۷ - تهدید منافقان به شکست ذلت بار از سوی خداوند

لیخرجنّ الأعزّ .. و لله العزّه و لرسوله و للمؤمنین

۳۹۵ - شکنجه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱۲، ۱۳

۱۲ - ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان ، به هنگام مرگ ، نتیجه دورویی آنان با دین و مؤمنان *

إذا توفّتهم الملل - نکه یضربون وجوههم و أدب-رهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تصریح به <جوههم> و <أدبارهم>، اشاره به این باشد که، چون منافق دو چهره دارد و در هر دو چهره نیز خائن است؛ لذا از دو سو عذاب می شود.

۱۳- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان *

قالوا .. سنطیعکم ... یضربون وجوههم و أدب-رهم

ضمیر <هم> احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً- رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

ص: ۱۶۵

۳۹۶- شگفتی انحراف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۵

۱۵ - کجروی های منافقان و مواضع آنان در برابر اسلام و مسلمانان ، بس شگفت آور و تأمل برانگیز است .

أَنتِ يٰؤفكُون

استفهام در <أَنتِ>، برای بیان تعجب است.

۳۹۷- شگفتی گمراهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۵

۱۵ - کجروی های منافقان و مواضع آنان در برابر اسلام و مسلمانان ، بس شگفت آور و تأمل برانگیز است .

أَنتِ يٰؤفكُون

استفهام در <أَنتِ>، برای بیان تعجب است.

۳۹۸- شناسایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۴،۵ - ۱

۱- خداوند ، قادر به معرفی دقیق منافقان به پیامبر (ص)

و لو نشاء لأرین- کهم فلعرفنهم بسیم-هم

۴- تأکید خداوند ، بر توانایی پیامبر (ص) به شناخت منافقان از آهنگ سخنان

و لتعرفنهم فی لحن القول

از جمله معانی <لحن القول>، آهنگ سخن است.

۵- امکان شناسایی منافقان و بیماردلان از لحن گفتار آنان

و لتعرفنهم فی لحن القول

۳۹۹- شیاطین منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۹

۹ - > روی عن ابی جعفر (ع) (فی قوله < شیاطینهم >) انهم کهانهم ;

از امام باقر (ع) روایت شده که: مراد از < شیاطینهم > در آیه شریفه، کاهنان یهود است <.

ص: ۱۶۶

۴۰۰- شیطنت رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۴

۴ - سردمداران نفاق ، توطئه گرانی شرور و شیطان گونه اند .

و إذا خلوا إلى شیطینهم

۴۰۱- شیوه برخورد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۴۹ - ۹

۹ - شکست مسلمانان در پیکار احد ، زمینه ساز رواج تبلیغات گمراه کننده کافران و منافقان

یا ایها الذین امنوا ان تطیعوا الذین کفروا یردکم

در شأن نزول آیه آمده است که منافقان پس از شکست نبرد احد، مسلمانان را به بازگشت و پذیرش آیین مشرکان ترغیب می کردند. (مجمع البیان، ذیل آیه).

۴۰۲- صفات اخرویمنافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۶

۶ - ثابت ماندن روحیه نفاق برای منافقان در قیامت

یوم یبعثهم الله جمیعاً فیحلفون له کما یحلفون لکم

۴۰۳- صفات منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۱

۱ - منافقان مردمی نیرنگباز و فریبکارند .

يخدعون الله و الذين ءامنوا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

١ - بقره - ٢ - ١٢ - ١،٦

١ - منافقان ، مردمی فسادپیشه و تبهکارند .

ألا إنهم هم المفسدون

٦ - اهل ایمان ، باید منافقان را همواره مفسده گر و تبهکار بدانند .

ألا إنهم هم المفسدون

ص: ١٦٧

بیان فسادگری منافقان با جمله اسمیه مقرون به حرف تنبیه (ألا = آگاه باشید) و نیز حرف تأکید (إنّ)، گویای این است که منافقان با دروغ پردازیهها مسلمانهایی را به این پندار رسانده بودند که ایشان مردمی اصلاح طلب هستند. بنابراین می توان گفت از اهداف جمله <ألا> این است که: مسلمانان هرگز در مفسده گر بودن منافقان، تردید نکنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۵،۸،۱۰

۵ - خود بزرگ بینی و تحقیر مؤمنان راستین ، از صفات اهل نفاق است .

أَنْتُمْ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ

۸ - منافقان ، خود مردمی سفیه و بی خردند .

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ

مقرون بودن خبر به <ال> و نیز وجود ضمیر فصل در جمله <ألا إنهم ..> از حصر حکایت دارد و این حصر به اصطلاح <حصر> اضافی است. بنابراین معنای جمله چنین است: منافقان بی خردند، نه مؤمنان راستین.

۱۰ - منکر شمردن معروف ها و معروف دانستن منکرات ، از ویژگی های منافقان

إِذَا قِيلَ .. و إِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا ... قَالُوا أَنْتُمْ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ

از اینکه فساد را اصلاح گری می شمردند و ایمان را سفاهت می پندارند، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۶ - ۱

۱ - سرسختی ، تکبر و غرور ریاکاران مدعی اصلاح (منافقان) ، در مقابل دعوت به تقوا

و مِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْجَبُكَ .. و إِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۴،۶

۴ - دوگانگی برخورد منافقان با پیامبر (ص) و رهبران الهی ، به هنگام سختی ها و آسایشها

فکیف اذا .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

منافقان تا قبل از گرفتاری، از پیامبر (ص) اعراض کرده و به طاغوتها می گرایند، و آنگاه که به مشکلات برخوردند، از پیامبر (ص) عذرخواهی می کنند.

۶ - دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی ، از شگرد های منافقان

یصدون عنک صدودا .. ثم یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً و توفیقاً

به دلیل <یصدون عنک> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذر تراشی برای اعمال ناروایشان بوده است نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۲

۲ - فرصت طلبی ، طمعکاری و برخورد های طلبکارانه ، از ویژگی های اهل نفاق است .

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من الله ... و نمنعکم من المؤمنین

ص: ۱۶۸

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱۴، ۱۱، ۹

۹ - سستی و نشاط نداشتن در نماز و مقدمات آن ، از صفات منافقان

و إذا قاموا إلى الصلوة قاموا كسالى

<کسالی> جمع <کسلان> است؛ و کسلان به کسی گفته می شود که با کندی و اکراه و بدون نشاط و میل، کاری را انجام دهد. قیام به سوی نماز که مفاد جمله <قاموا إلى الصلوة> است، شامل مقدمات نماز نیز می شود.

۱۱ - ریاکاری در نماز و عبادت ، از صفات منافقان و نشانه نفاق

و إذا قاموا إلى الصلوة قاموا كسالى يراءون الناس

۱۴ - غفلت از خداوند و کم به یاد او بودن ، از صفات منافقان

و لا يذكرون الله إلا قليلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۱، ۱۳

۱ - منافقان ، متحیر و سرگردان میان کفر و ایمان

مذبذبین بین ذلك لا إلى هؤلاء ولا إلى هؤلاء

<ذلك> اشاره به ایمان و کفر است. <مذبذب> به شیء معلق گفته می شود که دایم به این سو و آن سو حرکت می کند و استقراری ندارد.

۱۳ - تظاهر به دینداری (ایمان) و پنهان کردن کفر و تکذیب دین ، از اوصاف منافقان

مذبذبین بین ذلك

امام رضا(ع) در توضیح آیه فوق فرمود: ... یظهرون الایمان و یسرون الکفر و التکذیب لعنهم الله.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۵

۵ - منافقان ، گروهی فرصت طلبند .

إِن تَصْبِكُ حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِن تَصْبِكُ مَصِيئَةً يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِن قَبْلٍ وَتَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۹

۹ - منافقان ، دارای روحیه ای شرک آلود

يُحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَن يُرْضَوْهُ

کوشش منافقان در جلب رضایت مردم (لیرضوکم) و غفلت از رضایت خدا (و الله و رسوله أحق أن يرضوه)، نشانگر روحیه شرک آلود آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۸

ص: ۱۶۹

۸ - بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر ، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و آياته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد ؛ یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۷، ۱۰

۱۰ - منافقان ، مردمی دارای خصلت بخل و امتناع از انفاق در راه خدا

المنفقون و المنفقت . . . و يقبضون أيديهم

۱۷ - ترویج زشتی ها و فساد (منکر) و پیشگیری از تحقق نیکی ها و ارزش ها و فراموشی خدا و فرمان های او ، از عملکرد ها و اوصاف منافقان

المنفقون . . . يأمرن بالمنكر و ينهون عن المعروف و يقبضون أيديهم نسوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۴

۴ - اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت ، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوه و أكثر أمولا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۱۵

۱۵ - عملکرد ، مواضع اجتماعی و خصلت های مؤمنان و منافقان ، کاملاً متفاوت و متضاد است .

المنفقون و المنفقت . . . يأمرن بالمنكر ... و المؤمنون و المؤمنت ... يأمرن بالمع

با توجه به تقابل این آیه با آیه ۶۷ - که در مورد خصلتهای منافقان بود - برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - خیانت در برابر خدمت ، از خصلت های منافقان است .

و ما نقموا إلا أن أغنيهم الله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مشروط نمودن انجام فرایض و صالح شدن ، به برخورداری از مال و ثروت ، خصلتی است منافقانه .

و منهم من عهد الله .. لنكونن من الصالحين

۶ - اقرار منافقان صدر اسلام به ناخالصی و صالح نبودن خویش

و منهم من عهد الله .. لنكونن من الصالحين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۸

۸ - دروغ گویی ، شیوه مستمر منافقان

و بما كانوا يكذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۷

۷ - طعنه زدن به مؤمنان انفاقگر و استهزای آنان ، از خصلت منافقان است .

الذين يلمزون المطّوعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۲ ، ۳

۳ - خوشحال بودن از مخالفت با رسول خدا (ص) و دستورات دین ، خصلت منافقان و برخاسته از نفاق

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

۱۲ - منافقان ، دارای روحیه رفاه طلبی

وقالوا لاتنفروا في الحر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۳

۳ - تظاهر به آمادگی برای جهاد و فداکاری ، پس از پایان یافتن دشواری های نبرد ، خصلتی است منافقانه .

فإن رجعتك الله إلى طائفه منهم فاستذنوك للخروج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۸

۸ - منافق ، دارای خصلت حق ناپذیری

و طبع علی قلوبهم فهم لا یفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۹

۱۹ - دروغ گویی ، خصلت منافقان است .

و الله یشهد انهم لکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۸

۸ - درس نگرفتن از آزمون ها و ابتلائات الهی ، از ویژگی های منافقان و کافران

ماتوا و هم کفرون. أو لا یرون أنهم یفتنون فی کل عام ... ثم لا یتوبون و لا هم یدک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۷۱

۶ - نافرمانی و روی گردانی از خدا و رسول او و برخلاف قول و قرار خود عمل کردن ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان است .

و يقولون ءامنّا بالله .. ثم يتولّٰی فریق منهم من بعد ذلك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - پذیرفتن داوری پیامبر (ص) ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان است .

و إذا دعوا إلى الله و رسوله لیحکم بینهم إذا فریق منهم معرضون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - اندیشه سودجویانه ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

و إذا دعوا إلى الله و رسوله لیحکم بینهم إذا فریق منهم معرضون . و إن یکن لهم الح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - منافقان صدراسلام ، به بیمار دلی مبتلا بودند .

أفی قلوبهم مرض

همزه در <أفی> برای استفهام است ، ولی متضمن معنای تقریر می باشد که برای سرزنش بیشتر منافقان آمده است .

۲ - بیمار دلی ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أفی قلوبهم مرض

۴ - شك و تردید نسبت به حقانیت اسلام و پیامبر (ص) در عین آگاهی از آن ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

۷ - گمان ناعادلانه بودن حکم خدا و رسول او ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أم يخافون أن يحيف الله عليهم ورسوله

۱۰ - نسبت دادن جرم و گناه خویش به دیگران و چهره مظلومانه به خود گرفتن ، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أم يخافون أن يحيف الله عليهم ورسوله بل أولئك هم الظالمون

منافقان خدا و رسول او را به ستم و اجحاف کردن در داوری هایشان متهم می کردند. در مقابل خداوند نیز با تأکید فراوان، آنان را ظالم معرفی کرده است این مطلب می تواند بیانگر برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۳

۳ - استفاده از سوگند به خدا و مقدسات دینی ، برای پوشش چهره کریه و مزورانه خویش و فرار از فریضه جهاد ، از اوصاف منافقان است .

و أقسموا بالله جهد أيمهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

ص: ۱۷۲

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۶

۶- بیماردلان و منافقان گریزان از تکالیف دینی ، دارای زمینه گرایش به دشمنان اسلام

و ذکر فیها القتال رأیت الذین فی قلوبهم مرض.. قالوا للذین کرهوا... سنطیعکم

با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیشین، می توان نتیجه گرفت که میان بیماردلی و گریز از تکالیف دشوار و تمایل به دشمنان اسلام، ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۹

۱۹ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، تردید در باور های دینی ، فریفتگی به آرزو های باطل و مظاهر دنیا و غفلت از خداوند ، از اوصاف منافقان و از نشانه های نفاق

و غرّکم باللّه الغرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۹

۹ - منافقان ، عناصری دروغگو و بیگانه با صدق و راستی

ألا إنّهم هم الک-ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۴،۵،۹

۴ - تلاش منافقان ، برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق آلود خود

إذا جاءك المن-فقون قالوا نشهد إنّك لرسول الله

۵ - شهادت صریح و اکید به رسالت پیامبر (ص) در حضور آن حضرت ، از شگرد های منافقان برای پنهان نگه داشتن چهره نفاق خود از آن حضرت

إذا جاءك المنفقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

۹- دروغ گویی، از ویژگی ها و خصلت های منافقان

و الله يشهد إن المنفقين لكذبون

تکیه بر وصف <کاذبون> نشانگر آن است که دروغ گویی، برای منافقان خصلتی ثابت و جدایی ناپذیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱،۳

۱ - منافقان، دارای ظاهری فریبنده و قیافه ای زیبا

و إذا رأيتهم تعجبك أجسامهم

۳ - منافقان، دارای زبانی شیوا و کلامی جذاب

و إن يقولوا تسمع لقولهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۷۳

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۱،۷،۹

۱ - منافقان ، عناصری نصیحت ناپذیر

و إذا قيل لهم تعالوا .. لئوا رءوسهم

۷ - منافقان ، عناصری منحرف و باطل گرا

و رأيتهم يصدون

<صدّ> (مصدر <يصدون>) بر دو معنا اطلاق می شود: الف) میل و انحراف، ب) منع و بازداشتن. در آیه شریفه، ظاهراً معنای اول اراده شده است.

۹ - استکبار و خودبرتربینی ، از خصلت های عناصر نفاق پیشه

و هم مستکبرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، عناصری نادان و بی بهره از معارف بلند الهی

و لله العزّه و لرسوله و للمؤمنين و ل-كنّ المن-فقين لا يعلمون

۴۰۴ - صلح طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - ادعای نیکوکاری ، مدارا و صلح جویی ، توجیه ناروای منافقان در مورد مراجعه به حکم طاغوتی

یریدون ان يتحاكموا الى الطّاغوت .. ان اردنا الّا احساناً و توفيقاً

۱۱ - ادعای نیکوکاری و صلح جویی از شگرد های منافقان

ان اردنا الّا احساناً و توفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۴

۴ - دروغگویی منافقان ، در ادعای خیرخواهی و صلحجویی

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

۴۰۵- ضربه بر پشت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱۰، ۱۲، ۱۳

۱۰- صورت و پشت منافقان همدل با کافران ، آماج ضربات ملائکه به هنگام مرگ

فكيف إذا توفتهم الملئكة يضربون وجوههم و أدب-رهم

۱۲- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان ، به هنگام مرگ ، نتیجه دورویی آنان با دین و مؤمنان *

ص: ۱۷۴

إذا توفّتهم المل-ئکه یضربون وجوههم و أدب-رهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تصریح به <جوههم> و <أدبارهم>، اشاره به این باشد که، چون منافق دو چهره دارد و در هر دو چهره نیز خائن است؛ لذا از دو سو عذاب می شود.

۱۳- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان *

قالوا... سنطیعکم... یضربون وجوههم و أدب-رهم

ضمیر <هم> احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً-رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

۴۰۶- ضربه بر صورت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱۰، ۱۲، ۱۳

۱۰- صورت و پشت منافقان همدل با کافران، آماج ضربات ملائکه به هنگام مرگ

فکیف إذا توفّتهم المل-ئکه یضربون وجوههم و أدب-رهم

۱۲- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان، به هنگام مرگ، نتیجه دورویی آنان با دین و مؤمنان *

إذا توفّتهم المل-ئکه یضربون وجوههم و أدب-رهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تصریح به <جوههم> و <أدبارهم>، اشاره به این باشد که، چون منافق دو چهره دارد و در هر دو چهره نیز خائن است؛ لذا از دو سو عذاب می شود.

۱۳- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان *

قالوا... سنطیعکم... یضربون وجوههم و أدب-رهم

ضمیر <هم> احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً-رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

۴۰۷- ضعف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۸

۱۸ - ناتوانی منافقان از جلوگیری مرگ مقدر نشانگر باطل بودن پندار آنان در تحلیل عوامل به شهادت رسیدن پیکارگران احد

لو اطاعونا ما قتلوا قل فادرؤا عن انفسكم الموت ان كنتم صادقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۸،۹

۸ - بازماندن منافقان و کافران از رویارویی و نبرد با مسلمانان ، برخاسته از مشیت خداوند

ص: ۱۷۵

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

۹- توجه به نقش اساسی مشیت الهی در تضعیف روحیه دشمنان (منافقان و کافران) ، زمینه پرهیز از غرور و خودبینی

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

۴۰۸- ضعف منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۵ - ۳

۳- موقعیت ضعیف منافقان توطئه گر صدر اسلام ، در مقایسه با قدرت مسلمانان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

توجیه گری منافقان - که نوعی عقب نشینی است - بیانگر ضعف توان آنان در مقایسه با قدرت مسلمانان است.

۴۰۹- طرد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۸۳ - ۵

۵- طرد همیشگی منافقان متخلف از جنگ ، از سوی خدا و پیامبر (ص)

فقل لن تخرجوا معي أبداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۷

۱۷- حکم خداوند به طرد کامل منافقان ، نتیجه مواضع عقیدتی و نیز عملکرد خود آنان بود .

لاتصل . . . إنهم كفروا ... و ماتوا و هم فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۹۵ - ۵،۷

۵- انزوا و طرد اجتماعی منافقان و جهادگريزان صدر اسلام ، از سوی مؤمنان مجاهد کيفري غير قابل تحمل برای آنان بود .

سيحلفون بالله .. لتعرضوا عنهم

اقدام منافقان متخلف در سوگند خوردن، برای چشم پوشی مؤمنان از تخلف آنها، نشانگر تنگ شدن عرصه بر آنان است.

۷- لزوم اعراض و روی گردانی از منافقان و جهادگريزان ، و طرد و منزوی کردن آنان در جامعه

فأعرضوا عنهم

۴۱۰- طعن منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۷۶

۸ - استهزای الهی نسبت به منافقانی که مؤمنان انفاقگر و ایثار کننده را طعن زده و استهزا می کردند .

سخر الله منهم

۴۱۱ - طعن منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۲

۱۲ - منافقان مدینه ، با برطرف شدن ترس از جنگ ، با زبانی تند و گزنده ، به مسلمانان طعنه می زدند .

فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد

<سلق> (مصدر <سلقوا>) به معنای <مغلوب کردن و به زمین زدن چیزی با قهر و غلبه> است (مفردات راغب).
<حداد> (جمع <حدید>) به معنای <تیز> است.

۴۱۲ - طغیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۳۸

۳ - منافقان ، مردمانی متحیر و سرگردان در وادی گمراهی و طغیانگری

یمدّم فی طغینهم یعمهون

<عَمَهُ> (مصدر <یعمهون>) به معنای تحیر و سرگردانی است. <یعمهون> حال برای <هم> در <یمدّم> می باشد.
<فی طغیانهم> علاوه بر تعلقش به <یمدّم> متعلق به <یعمهون> نیز می تواند باشد. بنابراین جمله چنین معنا می شود:
خداوند بر طغیانگری منافقان، در حالی که در گمراهی و طغیان سرگردانند می افزاید.

۸ - مهلت دادن به منافقان در طغیانگری و سرگردانی ، استهزای خداوند نسبت به ایشان است .

الله یستهزئ بهم و یمدّم فی طغینهم یعمهون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که: جمله <یمدّم ..> تفسیر و بیان جمله <الله یستهزئ بهم> باشد.

۴۱۳- طمع منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۲

۲- فرصت طلبی ، طمعکاری و برخورد های طلبکارانه ، از ویژگی های اهل نفاق است .

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من الله . . . و نمنعکم من المؤمنین

ص: ۱۷۷

۴۱۴- طمع منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۰ - ۵

۵ - چشمداشت منافقان صدر اسلام به دریافت صدقات ، با وجود عدم استحقاق آنان و منهم من یلمزک فی الصدقت فإن أعطوا منها رضوا .. إنما الصدقت للفقراء ... و ابن

۴۱۵- ظلم منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۸

۸ - بی گمان منافقان ، ظالم و ستمگراند .

بل أول-ئک هم الظ-لمون

معرفه آمدن مبتدا و خبر، همراه با ضمیر فصل (هم) و آمدن مبتدا در قالب اسم اشاره (أول-ئک)، همگی بر تأکیدی بر این مطلب است.

۴۱۶- ظن منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۹

۹ - ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلاّ

<و إذ يقول> می تواند تفسیر <الظنونا> باشد.

۴۱۷- عافیت طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۸

۸- تمکن و ثروت ، زمینه عافیت طلبی منافقان و گریز آنان از جهاد

استذنبک أولوا الطول منهم

۴۱۸- عبرت از فرجام منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۲

ص: ۱۷۸

۲- فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين .. کالدین من قبلکم کانوا أشد منکم قوه و أكثر أمولا

۴۱۹- عبرت ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۵۸

۵- منافقان صدر اسلام ، علی رغم امتحانات مکرر الهی ، متنبه نگشته و توبه نمی کردند .

أولا یرون أنهم یفتنون .. ثم لا یتوبون و لا هم یدکرون

۸- درس نگرفتن از آزمون ها و ابتلائات الهی ، از ویژگی های منافقان و کافران

ماتوا و هم کفرون. أولا یرون أنهم یفتنون فی کل عام ... ثم لا یتوبون و لا هم یدک

۴۲۰- عجب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳- آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۲

۱۲- خودمحموری و خودپسندی ، از ویژگی های منافقان

لو اطاعونا ما قتلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۸ - ۹

۹- منافقان ، انسانهایی سودجو ، خودبین و بی انصاف

و منهم من یلمزک فی الصدقت .. و إن لم یعطوا منها إذا هم یسخطون

۴۲۱- عجز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۳،۴

۳ - منافقان ، از درک و تشخیص معارف الهی و حقایق دینی ناتوانند .

صم بکم عمی

۴ - عجز و ناتوانی از شنیدن ، دیدن و گفتن حقایق ، ظلمتهایی است که منافقان در آن گرفتارند .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

آیه مورد بحث می تواند تفسیری برای کلمه <ظلمات> و جمله <لایبصرون> در آیه قبل باشد.

ص: ۱۷۹

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۲،۵

۲ - منافقان درعین درمانده شدن در برابر اسلام ، با فرصت طلبی در پی بهره برداری از مواهب آن هستند .

کَلَّمَا أَضَاءَ لَهُم مَّشْوَاهِ

۵ - منافقان ، سزاوار محروم شدن از توانایی شناخت معارف الهی هستند .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۴

۴ - ناتوانی متخلفان جنگ تبوک (منافقان) در به شکست کشانیدن جبهه اسلام

لقد ابتغوا الفتنة من قبل .. حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم كرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۷

۷ - ناتوانی منافقان از درک عمیق زشتی مواضع و عملکرد خویش و نیز ارزش جهاد در راه خدا

و طبع .. فهم لايفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۵

۵ - منافقان ، با همه تردستی و پنهان کاری ، از حیطة علم الهی بیرون نخواهند بود .

و ممن حولکم ... لاتعلمهم نحن نعلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۱

۱۱- انسانِ منافق و سست ایمان ، ناتوان از پنهان داشتن همیشگی تزلزل درونی خویش

ينظرون إليك نظر المغشّي عليه من الموت

از این که انسانِ بیمار دل سست ایمان، از آیات جهاد به وحشت می افتد و این نگرانی در سیمایش ظاهر می شود، مطلب بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۳ - ۸

۸- بیمار دلانِ منافق ، ناتوان از درک خیر واقعی خویش و پیمودن راه صدق و جهاد

فلو صدقوا الله لكان خيراً لهم .. أول-ثك ... فأصمهم و أعمى أبص-رهم

با توجه به ارتباط آیات، ممکن است به میان آوردن <أصم> و <أعمى> - در پی <فلو صدقوا الله لكان خيراً لهم> - بیانگر این معنا باشد که صداقت با خدا و دستورات او، تضمین گر منافع آدمی است؛ اما افسوس که بیمار دلان در نتیجه کوری باطنی عاجز از درک مصالح آن اند.

ص: ۱۸۰

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۲

۲- ناتوانی بیمار دلان منافق از غلبه بر اراده خداوند و پنهان داشتن چهره واقعی خود برای همیشه

يُخْرِجُ اللَّهُ الضَّعِيفِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱

۱ - اطمینان بخشی خدا به مؤمنان درباره ناتوانی منافقان و کافران از رویارویی مستقیم با آنان

لَا يِقِينُكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قَرْيٍ مَحْصَنَةٍ

ضمایر فاعل <يقاتلون> به منافقان و کافران (یهود) - که در آیات قبل مورد اشاره قرار گرفته اند - باز می گردد و <جمیعاً> نظر به اجتماع این دو گروه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۹

۹ - منافقان ، بر اثر مُهر شدن دل هایشان از درک معارف دین ناتوان اند .

فَطَبَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهَمَّ لَا يَفْقَهُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، ناتوان از درک حکمت تنگدستی یاران پیامبر (ص)

وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَ... وَ لِكِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۳

۱۳ - درک عزتمندی خدا ، پیامبر (ص) و مؤمنان ، بیرون از توان ذهنی منافقان جاهل

و لله العزّه . . . و ل-كّن المن-فقین لایعلمون

۴۲۲- عذاب اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۵ - ۴

۴ - منافقان ، برای رهایی از عذاب اخروی ، هیچ یاور و شفیع نمیخواهند داشت .

إنّ المنفقین فی الدرک الاسفل من النار و لن تجد لهم نصيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۸

ص: ۱۸۱

۲۸ - هیچ کس توانایی ندارد که به منافقان، هنگام گرفتار آمدنشان به عذاب دنیوی و اخروی، یاری رساند.

يعذبهم الله .. و ما لهم في الأرض من ولي و لانصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - منافقان مرموز و نهانکار، دارای عذابی در دنیا و برزخ و نیز در قیامت *

سنعذبهم مرتين ثم يردون إلى عذاب عظيم

به احتمال اینکه مراد از عذاب قبل از آخرت، یکی عذاب دنیوی و دیگری عذاب برزخ باشد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۲

۱۲ - منافقان و مشرکان، گرفتار عذاب دنیوی و اخروی

عليهم دائرة السوء .. و أعدّ لهم جهنم

تعبیر <دائرة السوء> - با توجه به ذیل آیه (اخبار به عذاب جهنم) - می تواند ناظر به عذاب و سختی های دنیا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۷، ۱۸

۱۷ - درون حصار کشیده شده میان مؤمنان و منافقان در قیامت، محل رحمت خدا و خارج آن در احاطه عذاب الهی است.

باطنه فيه الرحمه و ظ-هره من قبله العذاب

۱۸ - مؤمنان در قیامت، مشمول رحمت خداوند و منافقان محکوم به عذاب الهی اند.

يوم يقول المن-فقون .. باطنه فيه الرحمه و ظ-هره من قبله العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۴

۴ - جدا شدن منافقان از جمع مؤمنان ، در قیامت و محکوم شدن آنان به عذاب الهی ، نتیجه و محصول انگیزه های منافقانه آنان است .

ینادونهم ألم نكن معكم قالوا بلی و ل-كنكم فتنتم أنفسكم

مؤمنان در پاسخ منافقان می گویند: درست است که شما با ما در اعمال و تکالیف دینی شرکت می کردید؛ لکن انگیزه های شما با ما یکی نبود. انگیزه های شما همواره خدعه و فریب، ریشخند و استهزا و ... بوده است و اینها شما را به این روز هوناک انداخته است. گفتنی است که معنای <فتون> (مصدر <فتنتم>)، در بلا و عذاب انداختن است. <فتنتم أنفسكم>؛ یعنی، خود را در گرفتاری عذاب انداختید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱۲، ۱۱

۱۱ - خداوند ، به علت در پیش بودن عذاب اخروی ، منافقان را به خاطر اهانت هایشان به پیامبر اکرم (ص) عذاب نمی کرد .

و يقولون فی أنفسهم لولا یعدبنا .. حسبهم جهنم

ص: ۱۸۲

۱۲ - خداوند ، چشیدن عذاب جهنم را برای منافقان کافی قرار داده است و با وجود آن ، عذاب های دیگر در دنیا ضرورت ندارد .

حسبهم جهنم یصلونها

<صلی> (مصدر <یصلونها>) به معنای چشیدن است.

۴۲۳- عذاب برزخی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - منافقان مرموز و نهانکار ، دارای عذابی در دنیا و برزخ و نیز در قیامت *

سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

به احتمال اینکه مراد از عذاب قبل از آخرت، یکی عذاب دنیوی و دیگری عذاب برزخ باشد، برداشت فوق به دست می آید.

۴۲۴- عذاب دنیوی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۹

۹ - اعطای امکانات دنیوی فراوان به منافقان از جانب خداوند ، تنها به منظور عذاب و گرفتاری آنان در این دنیاست .

إنما یرید الله لیعذبهم بها فی الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۶

۶ - رنج و اضطراب منافقان در جامعه اسلامی ، با وجود داشتن مال و فرزند بسیار ، نمودی از عذاب دنیوی آنان *

فلا تعجبک أموالهم ولا أولدهم إنما یرید الله لیعذبهم بها فی الحیوه الدنیا .. ل

برداشت فوق بدین احتمال است که بیان زندگی دشوار منافقان، نمودی از عذاب دنیوی آنان باشد که در آیات قبل ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۲۸

۲۸ - هیچ کس توانایی ندارد که به منافقان ، هنگام گرفتار آمدنشان به عذاب دنیوی و اخروی ، یاری رساند .

يعذبهم الله . . . و ما لهم فى الأرض من وليّ و لانصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۸،۹

۸ - اعطای امکانات دنیوی فراوان به منافقان از جانب خدا ، تنها مایه عذاب و گرفتاری آنان در دنیا است .

إنما يريد الله أن يعذبهم بها فى الدنيا

ص: ۱۸۳

۹ - تحقق اراده الهی به عذاب دنیوی منافقان ، از طریق اعطای مال و فرزند فراوان و نعمت های ظاهری به آنان

إنما يريد الله أن يعذبهم بها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۲

۱۲ - منافقان مرموز و نهانکار ، دارای عذابی در دنیا و برزخ و نیز در قیامت *

سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

به احتمال اینکه مراد از عذاب قبل از آخرت، یکی عذاب دنیوی و دیگری عذاب برزخ باشد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۲

۱۲ - منافقان و مشرکان ، گرفتار عذاب دنیوی و اخروی

علیهم دائره السوء .. و أعدّ لهم جهنم

تعبیر <دائرة السوء> - با توجه به ذیل آیه (اخبار به عذاب جهنم) - می تواند ناظر به عذاب و سختی های دنیا باشد.

۴۲۵ - عذاب مضاعف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۷

۷ - منافقان مرموز و پنهان کار مدینه ، از سوی خداوند به دو مرتبه عذاب علاوه بر عذاب بزرگ نهایی در قیامت ، تهدید شدند .

سنعذبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

۴۲۶ - عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰ - ۶

۶ - منافقان ، به عذابی دردناک گرفتار خواهند شد .

و لهم عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۶

۱۶ - لزوم دوری جستن از منافقین مخالفت کننده با حکم خدا و رسول (ص) ، به دلیل نگون بختی و گرفتاری ایشان به عذاب الهی

و اذا قيل لهم تعالوا الى ما انزل الله و الى الرسول .. فاعرض عنهم

امام کاظم (ع) در بیان علت لزوم اعراض از منافقان فرمود: فقد سبقت عليهم كلمه الشقاء و سبق لهم العذاب . . .

ص: ۱۸۴

کافی، ج ۸، ص ۱۸۴، ح ۲۱۱؛ تفسیر برهان، ج ۱، ص ۳۸۷، ح ۳؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۰۹، ح ۳۶۸؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۵۵، ح ۱۸۳.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۸ - ۱

۱ - عذاب دردناک الهی در انتظار منافقان

بشر المنفقین بان لهم عذاباً أليماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۶

۶ - منافقان، در معرض گرفتار شدن به عذاب الهی

و نحن نتربص بكم أن يصيبكم الله بعذاب من عنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۶

۱۶ - جان کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبك أموالهم... يريد الله ليعذبهم بها... و تزهق أنفسهم و هم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۶

۶ - منافقان، در معرض نزول عذاب الهی و مبتلا شدن به سرنوشت قوم نوح، عاد، ثمود، قوم ابراهیم و اصحاب مدین

وعد الله المنفقين... ألم يأتيهم نبأ الذين من قبلهم قوم نوح... و أصحاب مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۰- منافقان ، در زمره کافران و گرفتار عذابی همانند آنان

و منهم من یستمع إلیک حتی إذا خرجوا من عندک قالوا .. ماذا قال

چنانچه ضمیر <منهم> به <من هو خالد ..> بازگردد و مراد از آن در <من یستمع ...> - به قرینه محتوای آیه - منافقان باشد، می توان گفت: منافقان فرجامی همانند کافران خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱- لحظه مرگ ، لحظه آغاز عذاب منافقان و خیانتکاران به اسلام

فکیف إذا توفّتهم المل - نکه یضربون و جوههم و أدب-رهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱- عذاب منافقان به هنگام مرگ ، معلول پیروی آنان از آنچه مورد خشم الهی است .

يَضْرِبُونَ وِجْوَهَهُمْ وَاَدْب-رَهُمْ . ذَلِكُمْ بِاَنْهُمْ اتَّبَعُوا مَا اَسْخَطَ اللّٰهَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۲

۲ - عذابی سخت و جانکاه ، در انتظار منافقان است .

اَعَدَّ اللّٰهَ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۶

۶ - عذاب خوار کننده الهی ، در انتظار منافقان است .

فَلَهُمْ عَذَابٌ مَّهِينٌ

۴۲۷- عذرخواهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۵،۶

۵ - منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فَكَيْفَ .. تَمَّ جَاؤُكَ يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا

مراد از <مصیبه> ، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ؛ به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

۶ - دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذرتراشی ، از شگرد های منافقان

يَصِدُّونَ عَنكَ صِدُودًا .. تَمَّ يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا اِحْسَانًا و تَوْفِيقًا

به دلیل <یصدون عنك> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذرتراشی برای اعمال ناروایشان بوده است؛ نه بی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۳

۳ - عذرتراشی های بی پایه منافقان ، در مورد عملکرد ناروای خود در برابر پیامبر (ص)

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۶

۶ - عذر منافقان ، عذر بدتر از گناه و مایه بر ملا شدن کفر باطنی آنان بود .

إنما كنا نخوض و نلعب .. لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

ص: ۱۸۶

۴۲۸- عذرخواهی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱

۱ - عذرخواهی منافقان صدر اسلام از عملکرد ناشایست خود ، پس از افشای اسرار خائنه شان

لا تعذروا قد کفرتم بعد ایمنکم

۴۲۹- عصیان از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱ - ۴،۵،۱۱

۴ - پیامبر (ص) به تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، موظف بود .

ی-أَيُّهَا النَّبِيُّ . . . وَ لَا تَطْعُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ

۵ - تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، نمودی از تقوای الهی است .

أَتَى اللَّهَ وَ لَا تَطْعُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ

بنابراین احتمال که عبارت <وَ لَا تَطْعُ..> ذکر خاص بعد از عام (أَتَى اللَّهَ) باشد. نکته یاد شده به دست می آید.

۱۱ - فرمان به تبعیت نکردن از کافران و منافقان ، برخاسته از علم گسترده و حکمت خداوندی است .

ی-أَيُّهَا النَّبِيُّ . . . وَ لَا تَطْعُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳ - ۲

۲ - تبعیت نکردن پیامبر (ص) از خواسته کافران و منافقان ، در پی دارنده مشکلاتی برای آن حضرت بود .

وَ لَا تَطْعُ الْكُفْرِينَ وَ الْمُنْفِقِينَ . . . وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

فرمان به توکل، پس از فرمان به تبعیت نکردن از خواسته کافران و منافقان، احتمال دارد به خاطر پیامدها و مشکلاتی باشد که

در پی آن فرمان، به وجود می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷ - ۱۰

۱۰ - رعایت تقوای الهی و اطاعت نکردن از کافران و منافقان ، از جمله پیمان هایی است که خداوند از انبیای خویش گرفته است .

ی-أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَطْعُ . . . وَإِذَا أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ

احتمال دارد که <و إِذْ أَخَذْنَا..> عطف جمله به جمله باشد. در این صورت، معنای آیه چنین است: <آنچه به تو - ای پیامبر اسلام! - فرمان داده شده، پیمانی است که از سَلَف تو نیز گرفته شده است و آن، همانا تقوا و اطاعت نکردن از کافران و منافقان است.>

ص: ۱۸۷

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۱

۱ - پیامبر (ص)، موظف به خودداری از اطاعت از کافران و منافقان بود.

و لاتطع الک-فرین و المن-فقین

۴۳۰- عصیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۴

۴ - بی‌اعتنایی منافقان به دعوت پیامبر (ص) و یا برخی مسلمانان، برای حضور در پیکار علیه کافران

و قيل لهم تعالوا قاتلوا فی سبیل اللّٰه او اذفعا

مراد از منافقان در برداشت فوق، کسانی هستند که نفاق آنان پس از دعوت برای نبرد و نپذیرفتن آن مشخص شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۶،۷

۶ - نافرمانی و روی گردانی از خدا و رسول او و برخلاف قول و قرار خود عمل کردن، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان است.

و يقولون ءامنّا باللّٰه .. ثمّ يتولّٰی فریق منهم من بعد ذلك

۷ - آن دسته از منافقانی که پس از اظهار ایمان و فرمان بری، از خدا و رسول او، روی برتافته و نافرمانی کردند، ایمان نداشتند.

و يقولون ءامنّا باللّٰه .. ثمّ يتولّٰی فریق منهم من بعد ذلك و ما أول-تک بالمؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۲

۲ - دشمنی منافقان و مخالفت و نافرمانی آنان با خدا و پیامبر اکرم (ص)

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

از ارتباط آیه شریفه با آیات قبل، به دست می آید که مراد از <الذین یحادون> و یا یکی از مصادیق مورد نظر آن، منافقان می باشد.

۴۳۱- عصیان منافقان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۵

۵ - دسته ای از منافقان صدراسلام، علی رغم اظهارات اُکیدشان مبنی بر فرمان بری ایمان داشتن به خدا و رسول او، از ایشان روی برتافته و نافرمانی کردند.

و يقولون ءامنّا بالله .. ثمّ يتولّی فریق منهم من بعد ذلك

ص: ۱۸۸

۴۳۲- عفو منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷ - نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نَعَفَ .. نَعَذِبُ

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

۴۳۳- عقیده منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۹ - ۴

۴ - دین اسلام در بینش منافقان و بیماردلان، دینی فریبنده و به دور از واقعنگری

يقول المنافقون .. غر هؤلاء دينهم

۴۳۴- علائق منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۱

۱ - علاقه منافقان به کفرپیشگی مسلمانان و همگون شدن با آنان

فما لكم في المنافقين .. وادوا لو تكفرون كما كفروا فتكونون سواء

مراد از منافقان در این بخش از آیات، کسانی هستند که اظهار اسلام می کردند، ولی حاضر به هجرت نمی شدند، و یا دارالهجرت (مدینه) را رها کرده و در جایی دیگر سکنی گزیدند. و کفر و نفاق آنان همان سر باز زدن از هجرت است، نه انکار خدا و رسالت پیامبر، و گر نه در حرمت رابطه دوستی با آنان می فرمود <حتی یؤمنوا ... >.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - اعتنا و رغبت فراوان منافقان و يهود به شنیدن گفته ها و شایعه های دروغین ، علی رغم آگاهی به دروغ بودن آن

سمعون للكذب

چون شنیدن سخنانی که دروغ بودن آن برای شنونده معلوم نباشد، صفت مذمومی نیست، لذا مراد این است که آنان با توجه و آگاهی به دروغ بودن سخنان به شنیدن آنها رغبت داشتند.

۱۳ - رغبت منافقان و يهودیان به شنیدن شایعات و دروغ های بافته شده علیه رسول خدا (ص)

سمعون للكذب

ص: ۱۸۹

مخاطب قرار دادن پیامبر (لایحزنک) و توصیف شتابگران در کفر به گوش سپاران دروغ، می رساند که مراد از <کذب> دروغها و شایعاتی بوده است که علیه پیامبر(ص) ساخته شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۹

۹ - جبهه حق ، علی رغم میل منافقان ، دارای روندی رو به پیروزی و موفقیت

حتی جاء الحق و ظهر أمر الله و هم کرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۷

۷ - منافقان ، تنها در صورت برخورداری از صدقات (دارایی بیت المال) - هر چند به ناحق باشد - خشنود و در غیر آن صورت ، ناخرسند بودند .

فإن أعطوا منها رضوا و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

۴۳۵ - علایق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۶،۷

۴ - منافقان مدینه ، دوست داشتند که در صورت تکرار هجوم احزاب متحد به مدینه ، در بیابان و در میان بادیه نشینان باشند .

و إن یأت الأحزاب یودّوا لو أنّهم بادون فی الأعراب

۶ - منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن یأت الأحزاب یودّوا لو أنّهم بادون فی الأعراب یستلون عن أنبائکم

۷ - منافقان مدینه ، به پی گیری تحولات و رخداد های مدینه ، علاقه مند بودند .

یستلون عن أنبائکم

۴۳۶- علم منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، آگاهانه متوسل به سوگند های دروغ می شدند .

و يحلفون على الكذب و هم يعلمون

ص: ۱۹۰

۴۳۷- عمل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۲۰

۲۰ - افشاگری و تهدید خداوند علیه عملکرد های کفرآمیز منافقان

يقولون بافواهمم ما ليس في قلوبهم و الله اعلم بما يكتمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۳

۳ - عذرتراشی های بی پایه منافقان ، در مورد عملکرد ناروای خود در برابر پیامبر (ص)

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۶،۷

۶ - اعمال ناروای منافقان ، عامل واژگونه شدن فهم و درک آنان

و الله اركسهم بما كسبوا

<ارکاس> به معنای برگرداندن و وارونه کردن است که به قرینه <اتریدون .. >، مراد از آن وارونه شدن درک آنان برای هدایت یافتن است.

۷ - اعمال ناروای منافقان ، عامل برگشت آنان به کفر و ضلالت

و الله اركسهم بما كسبوا

با توجه به جمله <بما كفروا> در آیه بعد، از مصادیق <ارکاس> (وارونه شدن)، گرایش آنان به کفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۱۵

۱۵ - عملکرد ، مواضع اجتماعی و خصلت های مؤمنان و منافقان ، کاملاً متفاوت و متضاد است .

المنفقون و المنفقت . . . یأمرون بالمنکر ... و المؤمنون و المؤمنت ... یأمرون بالمع

با توجه به تقابل این آیه با آیه ۶۷ - که در مورد خصلتهای منافقان بود - برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۹

۹ - چهره جدی و مصمم منافقان ، در مقام سخن و فاقد واقعیت در مرحله عمل

الذین نافقوا یقولون .. لنخرجنّ ... و الله یشهد إنهم لکذبون

تأکیدهای مکرر در <لنخرجنّ> و <لننصرنکم> ، چهره قاطع منافقان را در مرحله سخن می نمایانند و گواهی خداوند به سخن کذب آنان، عمل نکردن آنان را بیان می کند.

ص: ۱۹۱

۴۳۸- عمل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۲۴، ۲۶

۲۴ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

أشّحّه علیکم فإذا جاء الخوف ... تدور أعینهم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنه حدا

۲۶ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، امری پیش پا افتاده بود و نمی توانست مشکلی ایجاد کند .

أشّحّه علیکم ... سلقوكم ... و كان ذلك علی الله یسیراً

احتمال دارد مشارالیه <ذلك> حال و وضع منافقان مدینه، یعنی تلاش آنان برای بازداشتن مسلمانان از شرکت در جهاد و آزار زبانی شان باشد در این صورت، سهل بودن آن کارها برای خدا، به معنای این خواهد بود که آن تلاش ها، مشکلی ایجاد نمی کند و اموری سهل و پیش پا افتاده است.

۴۳۹- عمل ناپسند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۲

۲ - اعمال ناپسند و مفسدانه منافقان عصرِ بعثت ، مورد اعتراض مسلمانان آن عصر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۱

۱ - منافقان ، در صورت بازخواست از عملکرد و سخنان ناروایشان ، به دروغ آن را شوخی و سرگرمی می نمایانند .

یقولون هو اذن ... و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱

۱ - عذرخواهی منافقان صدر اسلام از عملکرد ناشایست خود ، پس از افشای اسرار خائنانه شان

لا تعذروا قد كفرتم بعد ایمنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۷

۷ - ناتوانی منافقان از درک عمیق زشتی مواضع و عملکرد خویش و نیز ارزش جهاد در راه خدا

و طبع . . . فهم لایفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۲

۲ - منافقان ، از نجوای آزاردهنده شان نهی و از آنان خواسته شده بود تا از آن کار زشت دست بکشید .

ص: ۱۹۲

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۴،۵،۶

۴ - منافقان ، عناصری زشت کردار

ألم تر إلى الذين تولّوا قومًا .. إنهم ساء ما كانوا يعملون

۵ - برقراری رابطه دوستی منافقان با یهودیان ، مصداق بارز زشت کاری آنان و سبب دچار شدنشان به عذاب سخت الهی

ألم تر إلى الذين تولّوا قومًا .. إنهم ساء ما كانوا يعملون

۶ - تداوم و استمرار بخشی منافقان ، بر اعمال رشت و کردار ناپسند خویش

إنهم ساء ما كانوا يعملون

<كانوا يعملون> ماضی استمراری و بیانگر پافشاری و تداوم بخشیدن منافقان به اعمال ناپسند خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۸

۸ - سراسر زندگی منافقان ، آکنده از زشتی و نابه کاری است .

إنهم ساء ما كانوا يعملون

۴۴۰- عوامل ارتداد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱

۱- همدلی و سازش نهانی با کافران ، دلیل ارتداد بیمار دلان منافق

إنّ الذين ارتدّوا .. ذلك بأنهم قالوا للذين ... سنطيعكم في بعض الأمر

برداشت بالا بنابراین نکته است که <ذلك> اشاره به ارتداد باشد - که از آیه قبل (إنّ الذين ارتدّوا) استفاده می شود - و با

توجه به این که مراد از <الذین کرهوا..> کافران معانداند.

۴۴۱- عوامل افشای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۴

۴ - منافقان ، بدون هیچ گونه فشار و تهدید و سختی ، تنها با پیش آمدن اندک موقعیتی ، درون خود را رو می کنند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها

تعبیر <سئلوا الفتنة> برای بیان وضعیت منافقان در اظهار عقیده شان، بدون بیان هیچ تهدید و فشاری، آن هم با وجود موقعیت جنگی، حکایت از نکته یاد شده می کند.

ص: ۱۹۳

۴۴۲- عوامل انحطاط منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۸

۸ - منافقان و کافران ، بناکننده اعمال خویش بر لب پرتگاهی سست و بی بنیاد

و الذین اتخذوا مسجداً ضراراً .. أم من أسس بنینه علی شفا جرف هار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۲

۲ - شک و تردید ، پرتگاهی که منافقان بنای شخصیت خویش را بر آن پی افکنده و از آن جا به دوزخ سقوط می کنند .

أسس بنینه علی شفا جرف هار .. لا یزال بنینهم الذی بنوا ریه فی قلوبهم

۴۴۳- عوامل اندوه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۱

۱ - پیروزی و موفقیت های پیامبر (ص) و اسلام ، برای متخلفان از جنگ (منافقان) اندوه بار بود .

إن تصبک حسنه تسؤهم

۴۴۴- عوامل بی اعتمادی به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۴ - ۵

۵ - توجه به گوشه ای از خیانت ها و تزویر های منافقان ، مستلزم عدم اعتماد به آنان برای همیشه

لن تؤمن لکم قد نبأنا الله من أخبارکم

برداشت فوق مبتنی بر این است که <من> در <اخبارکم> برای تبعیض و <لن> در <لن تؤمن> برای نفی ابدی باشد.

۴۴۵- عوامل پلیدی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۳

۱۳ - پلیدی منافقان و دوزخی بودن آنان ، نتیجه اعمال ناشایست و مستمر خود آنان است .

إنهم رجس و مأویهم جهنم جزاء بما كانوا یکسبون

ص: ۱۹۴

۴۴۶- عوامل ترس منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۶

۶- هراس از مردم و خدا ترسی منافقان ، معلول سطحی نگری و سبک مغزی آنان است .

لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ذلك بأنهم قوم لا يفقهون

۴۴۷- عوامل حبط عمل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۴ - ۱

۱- کفر منافقان به خدا و انکار رسالت پیامبر (ص) ، عامل بی ارزش گشتن انفاق های آنان و پذیرفته نشدن آن در پیشگاه خداوند

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

۴۴۸- عوامل دروغگویی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۷ - ۲

۲- عدم امکان گریز از جامعه اسلامی برای منافقان صدر اسلام ، عامل رو آوردن آنان به سوگند دروغ برای مؤمن جلوه دادن خود

و يحلفون بالله إنهم لمنكم .. لو يجدون ملجئاً ... لو لؤا إليه

۴۴۹- عوامل رسوایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۸

۸- علم نامحدود خداوند ، پشتوانه رسوایی و کیفر به حق منافقان

نحن نعلمهم سنعذبهم مرتين ثم يردون إلى عذاب عظيم

۴۵۰- عوامل رنج منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۱۲

۱۲ - محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

ص: ۱۹۵

و لعنهم الله و لهم عذاب مقيم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقيم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

۴۵۱- عوامل شقاوت اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۲۰، ۱۵، ۱۱، ۱۰، ۶

۶- آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، عامل بدبختی اخروی منافقان

و تربصتم

۱۰- مغرور و فریفته شدن منافقان ، در برابر آمال و آرزوهای پوچ ، عامل بدبختی و شقاوت اخروی آنان

قالوا بلی و ل-کنکم . . . و غرّکم الأمانی

۱۱- باقی ماندن منافقان ، بر مواضع منافقانه خود تا لحظه مرگ ، مایه بدبختی و شقاوت آنان در آخرت

بلی و ل-کنکم ففتنتم أنفسکم . . . حتی جاء أمر الله

مقصود از <أمرالله> مرگ است.

۱۵- غفلت از خداوند و فریفته شدن به مظاهر دنیا ، عامل بدبختی اخروی منافقان

قالوا بلی و ل-کنکم . . . و غرّکم بالله الغرور

۲۰- افتادن در دام فریب شیطان ، عامل بدبختی منافقان در آخرت

قالوا بلی و ل-کنکم . . . و غرّکم بالله الغرور

۴۵۲- عوامل شقاوت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۸

۸- تردید و ناپاوری نسبت به مبانی اسلام (توحید ، معاد ، نبوت ، قرآن و . . .) ، عامل شقاوت و بدبختی اهل نفاق

قالوا بلى و ل-كنكم .. ارتبتم

۴۵۳- عوامل شك منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۴

۴ - مسجد ضرار ، مایه شك و ناباوری منافقان بود .

و الذين اتخذوا مسجداً ضراراً .. لا يزال بنينهم الذي بنوا ريبه في قلوبهم

ص: ۱۹۶

۴۵۴- عوامل طرد منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۰

۱۰- احساس رضایت و خوشحالی منافقان از شرکت نکردن در جنگ برای بار نخست ، مایه طرد همیشگی آنان از سوی خدا و پیامبر (ص) و محروم شدن دایمی از شرکت در جهاد

لن تخرجوا .. و لن تقتلوا معی عدواً إنکم رضیتم بالقعود أول مرّه

برداشت فوق بر این اساس است که <لن تخرجوا> و <لن تقتلوا> در مقام انشا و برای طرد منافقان باشد و جمله <إنکم رضیتم ..> نیز برای تعلیل آن باشد.

۴۵۵- عوامل عصیان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۳

۳- غفلت و بی توجهی منافقان به علم غیب و آگاهی گسترده خدا نسبت به اسرار و سخنان پنهانی ، عامل گرایش آنان به تخلف از وظایف خود در برابر خدا

بما أخلفوا الله ما وعده .. ألم يعلموا أن الله يعلم ... و أن الله علم الغی

۴۵۶- عوامل عیب جویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۸

۸- منافع شخصی منافقان ، ملاک داوری آنان درباره پیامبر (ص) و عامل طعن و خرده گیری از آن حضرت

و منهم من یلمزک فی الصدقت فإن أعطوا منها رضوا

۴۵۷- عوامل غفلت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - فراموش شدن خدا در زندگی منافقان ، نتیجه استیلاى شیطان بر آنان

استحوذ عليهم الشیطان - فأنس - هم ذکر الله

۴۵۸ - عوامل فریب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۱۹۷

۹ - منافقان ، مغرور و فریفته آمال و آرزو های باطل خویش

و غرّتکم الأمانی

۴۵۹ - عوامل گمراهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۵

۵ - آگاه نبودن اهل نفاق به سود و زیان واقعی خویش ، عامل اختیار کردن ضلالت و از دست دادن هدایت

أولئك الذين اشتروا الضلله . . . و ما كانوا مهتدين

جمله < ما كانوا مهتدين > عطف بر جمله < اشتروا الضلاله بالهدی > است و به منزله علت برای آن می باشد، یعنی: چون به سود و زیان واقعی خویش راه نیافتند، به چنین تجارتي دست زدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۴

۴ - انحرافات منافقان ، نتیجه سوگند های دروغ آنان

اتخذوا أيم-نهم جئه فصّدوا عن سبيل الله

مطلب یاد شده از تفریع < فصّدوا .. > بر < اتخذوا... > به دست می آید.

۴۶۰ - عوامل محرومیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱۰

۱۰ - احساس رضایت و خوشحالی منافقان از شرکت نکردن در جنگ برای بار نخست ، مایه طرد همیشگی آنان از سوی خدا و پیامبر (ص) و محروم شدن دایمی از شرکت در جهاد

لن تخرجوا . . . و لن تقتلوا معی عدواً إنکم رضیتم بالقعود أول مرّه

برداشت فوق بر این اساس است که <لن تخرجوا> و <لن تقاتلوا> در مقام انشا و برای طرد منافقان باشد و جمله <إنکم رضیتم ..> نیز برای تعلیل آن باشد.

۴۶۱- عوامل ناخشنودی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۶

۶- نگرانی و ناخشنودی منافقان ، از نزول آیات جهاد

و ذکر فیها القتال رأیت الذین فی قلوبهم مرض

ص: ۱۹۸

۴۶۲- عوامل نگرانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۶

۶- نگرانی و ناخشنودی منافقان ، از نزول آیات جهاد

و ذکر فیها القتال رأیت الذین فی قلوبهم مرض

۴۶۳- عهد منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۱

۱ - پیمان بستن برخی از منافقان صدر اسلام با خدا مبنی بر پرداخت زکات و صدقه و قرار گرفتن در صف صالحان ، در

صورت برخورداری از مال و فضل الهی

و منهم من عهد الله .. و لنكوننّ من الصالحين

۴۶۴- عهد منافقان مدینه برای جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱،۳

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه احد تعهد کرده بودند که از جهاد با

دشمن نگریزند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل لا يولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه احد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که

دیگر بار چنین نکنند.

۳ - عهد منافقان مدینه با خدا برای فرار نکردن از جهاد ، مورد حساب کشی خداوند است .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل .. و كان عهد الله مسئولاً

۴۶۵- عهدشکنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۱،۴

۱ - بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات به هنگام برخوردار شدن از مال و فضل الهی ، علی رغم تعهدشان با خدا

و منهم من عهد الله .. فلما آتیهم من فضله بخلوا به

ص: ۱۹۹

۴ - پیمان شکنی منافقان ، علی رغم تعهد های مؤکدشان با خداوند

و منهم من عهد الله ... فلما آتیهم من فضله بخلوا به

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۱۳، ۱۱

۱۱ - شکستن پیمان خود با خدا و دروغ گویی مستمر ، نشانه منافقان است .

بما أخلفوا الله ما وعده و بما كانوا یكذبون

۱۳ - از امام صادق (ع) روایت شده : المنافق اذا حدّث عن الله و عن رسوله کذب و اذا وعد الله و رسوله اخلف ... و ذلك قول الله عزوجل < فأعقبهم نفاقاً فی قلوبهم ... بما أخلفوا الله ما وعده و بما كانوا یكذبون > ;

منافق، هرگاه از خدا و رسولش سخن گوید، دروغ می گوید و اگر به خدا و رسول او وعده دهد، خلف وعده می کند .. و این است سخن خداوند که می فرماید: پس خداوند، نفاق را تا روزی که او را ملاقات کنند در دلهای آنان قرار داد، بدین علت که با خدا خلف وعده کردند و همواره دروغ می گفتند ... < .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کمثل الشیطن... قال إني برىء منك إني أخاف الله ربّ الع-لمین

از تشبیه منافقان به شیطان - با توجه به ادعای خداترسی وی - مطلب بالا استفاده می شود.

۴۶۶ - عهدشکنی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۷

۷ - بخل ورزی منافقان صدر اسلام از پرداخت صدقات ، روی گردانی از تعهد و اعراض از قرار گرفتن در صف صالحان بود

و منهم من عهد الله ... و تولوا و هم معرضون

۴۶۷- عهدشکنی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۷،۲

۷- منافقان مدینه ، از سوی خداوند ، به خاطر شکستن عهد خود تهدید شدند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل . . . و كان عهد الله مسئولاً

۲- منافقان مدینه ، پیمان خود را برای فرار نکردن از جهاد ، شکستند .

إن يريدون إلا فرارًا . . . و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۰۰

۱۱ - صاحبان عهد با خداوند ، از مسلمانان مدینه ، بر خلاف منافقان آن دیار ، هیچ گاه از زیر بار عهد خود شانه خالی نکردند .

من المؤمنین رجال صدقوا ما ع-هدوا الله .. و ما بدّلوا تبديلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۱۰

۱۰ - اطمینان بخشی خداوند به مؤمنان ، در وفا نکردن منافقان به پیمان خویش با کافران (یهود بنی نضیر)

و الله يشهد إنهم لك-ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۱،۲

۱ - خبر دادن خداوند ، به همگام نشدن منافقان با یهود بنی نضیر در مسیر تبعید آنان

لئن أخرجوا لا يخرجون معهم

۲ - خبر دادن خداوند ، از پایبند نبودن منافقان به تعهد خویش ، در یاری بنی نضیر به هنگام جنگ

و لئن قوتلوا لا ينصرونهم

۴۶۸- عیب جویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۱،۴

۱ - طعن و خرده گیری برخی از منافقان نسبت به پیامبر (ص) در نحوه تقسیم صدقات

و منهم من يلزمك في الصدقات

<لَمَزَ> (مصدر يلمز) به معنای غر زدن و خرده گرفتن است.

۴ - رهبران جامعه اسلامی - هر چند عادل باشد - در معرض عیب جویی منافقان هستند .

و منهم من يلمزك في الصدقت

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۰

۱۰ - شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذین يلمزون المطّوعين .. فيسخرن منهم

برداشت فوق بر این اساس است که <یلمز> درباره توانمندان و <یسخرن> درباره تهیدستان باشد و ضمیر <منهم> به <الذین یجدون ..> برگردد؛ یعنی، منافقان، مؤمنان توانمند و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

ص: ۲۰۱

۴۶۹- عیب جویی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱

۱ - طعن و خرده گیری منافقان صدر اسلام ، از مؤمنانی که از سر میل و رغبت و بیش از مقدار واجب ، انفاق می کردند .

الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین .. فیسخرون منهم

<لمز> (مصدر یلمزون) به معنای عیب جویی، خرده گیری و طعن است و <سخره> و <سخریه> (مصدر یسخرون) به معنای استهزا و ریشخند می باشد.

۴۷۰- غفلت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۴

۴- منافق ، گرفتار خوش خیالی و غافل از کمین خداوند

أم حسب الذین فی قلوبهم مرض أن لن یخرج الله أضغ-نهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۹، ۱۴

۱۴ - منافقان ، فریفته دنیا و غافل از خداوند

و غرّکم بالله الغرور

در صورتی که مراد از <الغرور> دنیا باشد، مقصود این خواهد بود که مظاهر دنیا (مال، جاه، مقام و ..) شما را فریب داده و از خدا غافلان کرده است.

۱۹ - آرزوی ناکامی برای جامعه ایمانی ، تردید در باور های دینی ، فریفتگی به آرزو های باطل و مظاهر دنیا و غفلت از خداوند ، از اوصاف منافقان و از نشانه های نفاق

و غرّکم بالله الغرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۳

۳ - منافقان ، غافل از یاد خدا و بیگانه با آن

فأنس-هم ذکر الله

۴۷۱- فرار منافقان از جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۰۲

۷ - علاقه و تلاش شدید منافقان به یافتن پناهگاه و محل مناسب برای زندگی (خارج از محیط اسلامی) دلیل بی ایمانی و همگام نبودنشان با مؤمنان

و ما هم منکم .. لو یجدون ملجئاً ... لو لّوا إلیه و هم یجمعون

جمله < لو یجدون .. > می تواند به منزله دلیل و ارائه شاهی برای < و ما هم منکم > در آیه قبل باشد.

۴۷۲ - فرار منافقان از مشکلات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۳

۳ - بهره بردن از مزایای جامعه اسلامی و به کنار نشستن به هنگام دشواری ها و سختی ها ، از ویژگی های منافقان است .

و إذا أظلم علیهم قاموا

۴۷۳ - فرار منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۲

۲ - منافقان مدینه ، پیمان خود را برای فرار نکردن از جهاد ، شکستند .

إن یریدون إلا فراراً .. و لقد كانوا - هدوا الله من قبل

۴۷۴ - فرار منافقان مدینه از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۳،۶

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

قل لن ینفعکم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن يريدون إلا فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۴۷۵- فرار منافقان مدینه از مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۳،۶

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

ص: ۲۰۳

قل لن ينفعكم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن يريدون إلاّ فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۴۷۶ - فرار منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه اُحد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد كانوا ع-هدوا لله من قبل لا يولون الأدب-

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه اُحد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

۴۷۷ - فرجام اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۵ - ۱،۷

۱ - منافقان و کافران ، دارای فرجامی یکسان در قیامت

فاليوم لا يؤخذ منكم .. و لا من الذين كفروا

۷ - دوزخ ، جایگاه نهایی کافران و منافقان

فاليوم لا يؤخذ منكم فديه و لا من الذين كفروا.. و بس المصير

<مصير> (معادل <مرجع>) و به جایگاهی گفته می شود که حرکت به آن جا منتهی می شود.

۴۷۸ - فرجام توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲- مرگ ، خط پایانی بر توطئه ها و هواپرستی عناصر سست ایمان منافق

قالوا للذین کرهوا .. فکیف إذا توفّتهم الممل-ئکه

از ارتباط دو آیه، مطلب بالا قابل برداشت است / یعنی، سست ایمان های منافق، گرچه در دنیا به هر کاری دست می زنند / اما با مرگ - که به تمامی توطئه هاشان پایان خواهد داد - چه خواهند کرد.

ص: ۲۰۴

۴۷۹- فرجام شوم منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۵

۱۵ - انحراف از مسیر حق و مردن در حال فسق ، فرجام شوم منافقان

و ماتوا و هم فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۵

۵ - منافقان ، دارای فرجامی بس شوم و ناگوار

فلهم عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۹ - ۷

۷ - منافقان ، محکوم به فرجامی شوم و عاقبتی خسارت بار

أولئك حزب الشيطان-ن ألا إنّ حزب الشيطان-ن هم الخ-سرون

۴۸۰- فرجام منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۷

۷ - شکست ، ناکامی و زوال ، فرجام منافقان

والله محيط بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۶

۱۶ - یکسانی سرنوشت شوم کافران و منافقان و شرکت کنندگان در مجالس کفر و گناه و استهزا به آیات الهی

انکم اذا مثلهم إنّ الله جامع المنافقين .. جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۹

۹ - اطمینان مؤمنان صدر اسلام به سرنوشت نیک خویش و هلاکت و نابودی منافقان

نحن نتربص بکم .. بعذاب من عنده أو بأیدینا فتربصوا إنا معکم متربصون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۲

۲ - توجه به ماهیت پست منافقان و عاقبت شوم آنان ، موجب مهم جلوه نکردن مال و اولاد فراوان آنان در نظر اهل ایمان

ص: ۲۰۵

فلا تعجبك أمولهم ولا أولدهم

<فاکى تفریع در <فلا- تعجبك>، نهی از اعجاب را متفرع بر مطالبی کرده که در آیات گذشته در زمینه ماهیت منفی منافقان و فرجام شومشان، بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۶

۶ - موضع گیری خصمانه منافقان در برابر خدا و رسولش ، علی رغم آگاهی آنان به عاقبت دردناک عملکردشان ، شگفت آور است .

ألم يعلموا أنه من يحادد الله ورسوله فأن له نار جهنم

با توجه به اینکه <ألم يعلموا> توبیخ است و این نوع توبیخ در مواردی به کار می رود که توبیخ شوندگان آگاه بوده و نمی بایست پس از آگاهی مرتکب خلاف شود، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۱۲

۱۲ - منافقان و کافران پیشین با همه اتکایی که بر دستاورد های مادی خویش داشتند ، سرانجام همه آنها را فرو نهاده و بی توشه در گذشتند .

كالذین من قبلکم كانوا أشد منكم .. أولئك حبطت أعمالهم فی الدنيا و الآخره

آیه در مقام تحذیر منافقان، سرنوشت پیشینیان را بر آنان می نمایاند که چگونه با همه قدرت در گذشتند و تلاشهای دنیویشان بی نتیجه ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۶

۶ - منافقان ، در معرض نزول عذاب الهی و مبتلا شدن به سرنوشت قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین

وعد الله المنافقین .. ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ... و أصحاب مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۵

۵ - جهنم ، جایگاه کافران و منافقان و فرجامی سخت و دردناک برای آنان

و مأویهم جهنم و بئس المصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن يعذبهم ... و تزهق أنفسهم و هم كفرون

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم> می تواند عطف تفسیری برای <أن يعذبهم> باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۰۶

۷- توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۲

۱۲- دوزخ ، جایگاه و فرجام نهایی منافقان متخلف از جهاد

مأویهم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۰

۱۰- سقوط در آتش دوزخ ، فرجام منافقان کفرپیشه

و الذین اتخذوا مسجداً ضراراً .. فانهار به فی نار جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۲۵ - ۶

۶- مردن بر حال کفر ، فرجام شوم منافقان استهزاکننده آیات قرآن

و أما الذین فی قلوبهم مرض .. و ماتوا و هم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸- حشر - ۵۹ - ۱۷ - ۳

۳- کافران و منافقان همراز ایشان ، دارای فرجامی همگون در آتش دوزخ

فکان عقبتهما أنّهما فی النار-لذین فیها

از تشبیه کافران و منافقان به شیطان و پیراوان او در آیه قبل، برداشت یاد شده از این آیه استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹- تحریم - ۶۶ - ۹ - ۹

۹- جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران ، در قیامت یکسان است .

و مأویهم جهنم

۴۸۱- فرجام منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۳۰

۳۰- إخبار خداوند، از رسوایی و فضاحت نهایی منافقان صدر اسلام در جامعه و منزوی شدن آنان

و ما لهم فی الأرض من ولیّ و لانسیر

با توجه به اینکه آیه، إخبار از آینده است و نیز واژه <فی الأرض> می تواند به همین زندگی دنیوی اشاره داشته باشد، این برداشت به دست می آید.

ص: ۲۰۷

۴۸۲- فرجام هواپرستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۲

۲- مرگ ، خط پایانی بر توطئه ها و هواپرستی عناصر سست ایمان منافق

قالوا للذین کرهوا .. فکیف إذا توفّتهم الملئکه

از ارتباط دو آیه، مطلب بالا قابل برداشت است؛ یعنی، سست ایمان های منافق، گرچه در دنیا به هر کاری دست می زنند؛ اما با مرگ - که به تمامی توطئه هاشان پایان خواهد داد - چه خواهند کرد.

۴۸۳- فرزندان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۵

۱۵ - مال و اولاد فراوان منافقان ، زمینه گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

فلا تعجبک أمولهم .. و ترهق أنفسهم و هم کفرون

۴۸۴- فرزندان منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱

۱ - منافقان عصر پیامبر (ص) ، برخوردار از مال و اولاد فراوان و امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

۴۸۵- فرصت طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۲،۳

۲ - منافقان درعین درمانده شدن در برابر اسلام ، با فرصت طلبی در پی بهره برداری از مواهب آن هستند .

كَلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَاهِ فِيهِ

۳- بهره بردن از مزایای جامعه اسلامی و به کنار نشستن به هنگام دشواری ها و سختی ها ، از ویژگی های منافقان است .

وَ إِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۲

۲- فرصت طلبی ، طمعکاری و برخورد های طلبکارانه ، از ویژگی های اهل نفاق است .

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِنَ اللَّهِ... وَ نَمْنَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ص: ۲۰۸

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۵

۵ - منافقان ، گروهی فرصت طلبند .

إِنْ تَصْبِكُ حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ تَصْبِكُ مُصِيبَةً يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلِ وَتَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۰

۱۰- بیمار دلانِ منافق ، در انتظار پدید آمدن فرصت ، برای همکاری با دشمنان علیه دین

قالوا للذين كرهوا ما نزل الله سنطيعكم في بعض الأمر

سین در <سنطيعکم> اشاره به موقعیتی دارد که هنوز فرانسیده است و منافقان در انتظار فرارسیدن آن هستند.

۴۸۶- فریبندگی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۲،۶،۱

۱ - منافقان ، دارای ظاهری فریبنده و قیافه ای زیبا

و إذا رأيتهم تعجبك أجسامهم

۲ - ظاهر فریبنده منافقان ، هر بیننده ای را به خود جذب می کرد .

و إذا رأيتهم تعجبك أجسامهم

خطاب در <رأيتهم>، عام و شامل هر بیننده ای است و اختصاص به فرد خاص - مثلاً پیامبر(ص) - ندارد.

۶ - منافقان ، به رغم ظاهر فریبنده و سخنان زیبایشان ، چونان چوب های تکیه شده بر دیوار ، خشک و بی روح اند .

كأنهم خشب مسندة

۴۸۷- فسق منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۳ - ۵

۵ - منافقان ، گروهی فاسق و تجاوزپیشه

إنکم کتتم قوماً فسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۲۰

۲۰ - منافقان ، مشخص ترین نمونه فاسقان

إن المنفقین هم الفسقون

ص: ۲۰۹

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۹

۹ - منافقان ، مردمانی فاسقند .

ذلك بأنهم كفروا .. و الله لا يهدى القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، مردمی فاسق و منحرف از مسیر حق

إنهم كفروا .. فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۹

۹ - منافقان و توانمندان متخلف از جهاد ، فاسق و محروم از رضایت خدایند .

يحلِفون .. لا يرضى عن القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۹

۹ - منافقان ، عناصری فاسق و منحرف

إن الله لا يهدى القوم الفسقين

۴۸۸ - فصاحت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۳،۴

۳ - منافقان ، دارای زبانی شیوا و کلامی جذاب

و إن يقولوا تسمع لقولهم

۴- سخنان زیبا و جذاب منافقان ، هر شنونده ای را به شنیدن آن وامی داشت .

و إن يقولوا تسمع لقولهم

خطاب در <تسمع>، عام است و اختصاص به شنونده خاصی ندارد.

۴۸۹- فلسفه اعراض از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۰

۱۰- پلیدی شدید منافقان جهاد گریز ، ملاک وجوب اعراض و روی گردانی از آنان

فأعرضوا عنهم إنهم رجس

ص: ۲۱۰

>إنهم رجس< در مقام تعلیل حکم به اعراض است.

۴۹۰- فلسفه امکانات مادی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۹

۹ - اعطای امکانات دنیوی فراوان به منافقان از جانب خداوند ، تنها به منظور عذاب و گرفتاری آنان در این دنیاست .

إنما يريد الله ليعذبهم بها في الحياه الدنيا

۴۹۱- فلسفه تأخیر عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱۱

۱۱ - خداوند ، به علت در پیش بودن عذاب اخروی ، منافقان را به خاطر اهانت هایشان به پیامبر اکرم (ص) عذاب نمی کرد .

و يقولون في أنفسهم لولا يعذبنا .. حسبهم جهنم

۴۹۲- فلسفه دروغگویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱

۱ - روی آوردن منافقان به سوگند دروغ ، برای انکار سخنان کفرآمیزی که در نهان گفته بودند .

يحلِفون بالله ما قالوا ولقد قالوا كلمه الكفر

۴۹۳- فلسفه سوگند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۱

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می کردند .

اتخذوا أيم-نهم جنّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۱،۷

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می داشتند .

ص: ۲۱۱

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةً

۷ - هدف منافقان از تمسک به سوگند های دروغ ، اغفال کردن مردم و بازداشتن آنان از راه خداوند

اتَّخَذُوا أَيْمًا - نَهْمٌ جَنَّةً فَصَدَّوْا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ

۴۹۴ - قانونمندی کیفر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۳

۳ - کیفر سخت منافقان به هنگام مرگ ، براساس علم الهی به نهران کاری های خائنانه آنان

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ . فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ

از ارتباط عبارت <فکیف إذا..> - که بیانگر کیفر سخت منافقان است - با ذیل آیه قبل (وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ) استفاده می شود که علم و آگاهی خداوند، پشتوانه کیفر منافقان به هنگام مرگ شان، خواهد بود.

۴۹۵ - قبض روح منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۲

۱۲ - جان کندن سخت منافقان ، به هنگام مرگ

و تَزْهَقُ أَنْفُسَهُمْ

<زهوق> (مصدر تزهق) به معنای خارج شدن همراه با دشواری است. (مجمع البیان، ذیل آیه)

۴۹۶ - قبول توبه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۴ - ۸

۸ - خداوند ، توبه منافقان را ، در صورت اقدام به توبه ، می پذیرد .

أُو يَتُوبُ عَلَيْهِم

احتمال دارد که مراد از <توبه خدا بر منافقان>، توفیق توبه باشد و احتمال دارد که پذیرش توبه باشد. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۴ - ۱۲

۱۲ - بازگشت از مواضع منافقانه به ایمان و عمل خالصانه ، پیش از فرا رسیدن مرگ ، مورد قبول خداوند و جبران کننده گناه دورویی و نفاق

و ل- كُنْكُمْ فَتَتَّمْ أَنْفُسَكُمْ .. حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرَ اللَّهِ

ص: ۲۱۲

۴۹۷- قتل جایز منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۱ - ۴

۴ - منافقان آزاردهنده زنان مسلمان ، در صورت تداوم کردار زشت خود ، مهدورالدم بوده و در هر کجا که یافته شوند ، باید به قتل برسند .

لئن لم ینته المن-فقون .. لغریئک بهم .. اینما ثقفوا أخذوا و قتلوا تقتیلاً

<ثقف> (مصدر <ثقفوا>) به معنای <مهارت در درک و انجام دادن کار> است (مفردات راغب). در آیه، این واژه به معنای <به دست آوردن و دستیازی> استعمال شده است.

۴۹۸- قتل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۱۰

۱۰ - لزوم تعقیب و کشتن منافقان ، در صورت سر باز زدن آنان از هجرت در راه خدا و پیوستن به جامعه ایمانی

فان تولوا فخذوهم و اقتلوهم حیث وجدتموهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۱،۶

۱ - ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که با همپیمانان مسلمین رابطه ای ویژه (همانند پیمان نظامی) دارند .

فان تولوا فخذوهم و اقتلوهم .. الا الذین یصلون الی قوم بینکم و بینهم میثاق

مراد از رابطه ویژه ای که از <یصلون الی ..> استفاده می شود، رابطه ای است که اگر هر یک از آن دو طایفه مورد تعرض قرار گیرند، طایفه دیگر موظف به حمایت از آنان شوند / همانند پیمان نظامی.

۶ - ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که از نبرد با مسلمانان و اقوام کافر خویش بیزارند و بیطرفی خویش را ابراز می دارند .

الا الذین .. او جاءوكم حصرت صدورهم ان یقتلواکم او یقاتلوا قومهم

<حصر صدور>، به معنای دلتنگی است که از آن به بیزاری تعبیر شده است.

۴۹۹- قتل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۲ - ۴

۴- فرمان مهدورالدم بودن منافقان و بیماردلان و شایعه پراکنان در مدینه ، ادامه اجرای سنت تغییر ناپذیر الهی بوده است .

أینما تقفوا أخذوا و قتلوا . .. سنّه الله ... ولن تجد لسنة الله تبديلاً

ص: ۲۱۳

۵۰۰- قدرت طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۷

۷ - نفاق، پُل به قدرت رسیدن سیاست بازانِ ناصالح

و اذا تولى سعى فى الأرض

در برداشت فوق، <تولی>، رسیدن به حکومت معنا شده است.

۵۰۱- قدرت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۴

۴ - اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوة و أكثر أموالا و أولداً

۵۰۲- قرآن و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۲،۳

۲ - قرآن برای منافقان بسان بارانی است همراه با رعد و برق در شبی تاریک و مخوف

أو كصيب من السماء فيه ظلمت و رعد و برق

۳ - قرآن، برای اهل نفاق ظلمت زا، وحشت آفرین و احیاناً روشنی بخش (در بردارنده منافی گذرا) است.

فیه ظلمت و رعد و برق

۵۰۳- قضاوت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - داوری غلط منافقان در مورد شکست و پیروزی مسلمانان

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

ص: ۲۱۴

۵۰۴- کارشکنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۱

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

۵۰۵- کاهنان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۹

۹ - > روی عن ابی جعفر (ع) (فی قوله < شیاطینهم >) انهم کهانهم ;

از امام باقر (ع) روایت شده که: مراد از <شیاطینهم> در آیه شریفه، کاهنان یهود است.<

۵۰۶- کثرت فرزندان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۶، ۱۵

۱۵ - مال و اولاد فراوان منافقان ، زمینه گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

فلا تعجبک أمولهم ... و ترهق أنفسهم و هم کفرون

۱۶ - جان کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان ، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبک أمولهم ... یرید الله لیعذبهم بها ... و ترهق أنفسهم و هم کفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۴، ۲

۲ - فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار

است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين .. كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوة و أكثر أمولا

۴ - اعتماد و اتکای منافقان و کافران به قدرت ، ثروت و فرزندان بسیار خویش

كانوا أشد منكم قوة و أكثر أمولا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۴، ۱۵، ۱۰

۱۰ - کثرت مال و اولاد ، مایه رنج و گرفتاری برای بی ایمانان

أن يعذبهم بها

۱۴ - مال و اولاد فراوان منافقان ، موجب گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

و تزهق أنفسهم و هم كفرون

ص: ۲۱۵

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أَن يَعَذِّبَهُمْ... و تَزْهَقُ أَنفُسَهُمْ و هُمْ كَفْرُونَ

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم> می تواند عطف تفسیری برای <أَن يَعَذِّبَهُمْ> باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

۵۰۷- کری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۱

۱ - منافق رها شده در ظلمت و گمراهی بسان شخص کر و لال و نابیناست .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

صم، بکم و عمی به ترتیب: جمع أصم (کر)، أبکم (لال) و أعمی (کور) است. کلمات یاد شده خبر برای مبتدای محذوف، یعنی ضمیر <هم> است که به توصیف شدگان در آیه قبل (منافقان رها شده در ظلمت) بر می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۶

۱۶ - < عن أبي جعفر (ع) فی قوله : < کأَنَّهُمْ خَشْبُ مُسْنَدٍ > یقول : لایسمعون و لایعقلون ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند: <کأَنَّهُمْ خَشْبُ مُسْنَدٍ> روایت شده مقصود خداوند [از این تشبیه] این است که آنان نه گوش شنوا دارند و نه تعقل می کنند.

۵۰۸- کفر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۴

۴ - منافقان علم گسترده و همه جانبه خدا و آگاهی او را به اسرار و نهایانسان ها ، باور نداشته و بدان معتقد نیستند .

یخدعون الله

از اینکه منافقان با نفاق خویش در صدد نیرنگ زدن به خدا برآمده اند، معلوم می شود که آنان می پنداشتند، اگر امری را

مخفی کنند، خداوند از آن آگاه نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۵

۵ - منافقان صدر اسلام ، به هنگام حضور در محفل سردمدارانشان ، بر همگامی و هم مسلکی خویش با آنان (کفر به اسلام) تأکید می کردند .

و إذا خلوا إلى شيطانهم قالوا إنا معكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۶

ص: ۲۱۶

۶ - منافقان در زمره کفرپیشگانند .

والله محيط بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۴

۱۴ - منافقان به دلیل شرکت نکردن در پیکار احد ، دور از مرز ایمان و در آستانه کفر بودند .

هم للكفر يومئذ اقرب منهم للإيمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۴ - ۶

۶ - منافقان در زمره کافراند *

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ ... يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكٰفِرِينَ

با توجه به آیات قبل و بعد که درباره منافقان است، می توان گفت مراد از <الكافرين> همان منافقان هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۷ - ۳

۳ - منافقان به خاطر ناسپاسی و کفرشان به خدا ، مستحق عذاب دوزخند .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْاَسْفَلِ .. مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعٰذٰبِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ و ءَامَنْتُمْ

بنابر اینکه خطاب، متوجه منافقان باشد، آیه شریفه اشاره به ناسپاسی و بی ایمانی آنان دارد و آن را از موجبات گرفتاری دوزخ می شمرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳۵، ۴۵، ۱۸، ۱۷، ۱۴، ۱۱

۱۱ - یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمانِ سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که <سمعون ..>، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و <للکذب> و <لقوم> مفعول به برای <سمعون> باشد. بنابراین معنای <سمعون للکذب> که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و <سمعون لقوم ءاخیرین>، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

۱۴ - دروغ پذیری برخی منافقان و یهودیان و پیروی آنان از عالمان تحریفگر، فلسفه نهی خداوند از تأسف پیامبر (ص) بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

<سمعون> خبر برای ضمیر محذوفی است که به <الذین قالوا> و <الذین هادوا> بر می گردد (هم سماعون) و این جمله، بیانگر علت نهی خداوند از تأسف بر کفر منافقان و یهودیان است.

۱۷ - شایعه سازی برخی از منافقان و یهودیان و جاسوسی آنان برای تحریفگران یهود، فلسفه بازداشتن پیامبر (ص) از اندوه بر کفرورزی آنان

لا یحزنک الذین یسرعون .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

۱۸ - منافقان و یهودیان جاسوس، دروغ پرداز و حق ناپذیر، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد
و

بر کفرشان غمگین بود

لا يحزنك الذين يسرعون في الكفر .. سمعون للكذب سمعون لقوم آخرين

۳۵ - یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، دارای جان و دلی آلوده و ناپاک

قالوا ءامنا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم و من الذين هادوا .. أولئك الذين

۴۵ - پیشتازی در کفر ، تحریفگری ، دروغپردازی و جاسوسی ، نمودی از خواری و رسوایی منافقان و یهودیان در دنیا

يسرعون في الكفر .. لهم في الدنيا خزي

رسوایی یهودیان و منافقان، که <لهم في الدنيا خزي> بیانگر آن است، می تواند همان رذایلی باشد که در آیه مطرح شده است. زیرا این رذایل یا خود رسوایی است و یا موجب رسوایی انسان در جامعه خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، گروهی کفرپیشه اند .

و منهم من يقول ائذن لي .. ألا في الفتنة سقطوا وإن جهنم لمحيطة بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۴ - ۲

۲ - منافقان ، گروهی کفرپیشه و منکر رسالت پیامبر (ص)

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۴، ۱۵، ۱۶

۱۴ - منافقان ، علی رغم ادعای ایمان ، در حال کفر می میرند .

و تزهق أنفسهم و هم كفرون

۱۵ - مال و اولاد فراوان منافقان ، زمینه گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

فلا تعجبك أمولهم ... و ترهق أنفسهم و هم كفرون

۱۶ - جان کندن دشوار و حسرت بار منافقان و کفر نهایی آنان ، پیامد کثرت مال و اولاد و نمودی از عذاب الهی

فلا تعجبك أمولهم ... یريد الله ليعذبهم بها ... و ترهق أنفسهم و هم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۳

۳ - نفی صریح ایمان منافقان ، از سوی خداوند

و ما هم منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۳،۴،۵،۶

۳ - برملا شدن کفر منافقان صدر اسلام ، در پی توطئه آنان علیه اسلام و پیامبر (ص)

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

ص: ۲۱۸

۴ - منافقان صدر اسلام ، گروهی بودند که در آغاز به اسلام ایمان آوردند ولی بعداً به کفر گرویده و مرتد شدند .

لا تعذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

۵ - کفر منافقان ، پس از ایمان ظاهریشان ، مانع پذیرفته شدن عذر آنان است .

لا تعذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

۶ - عذر منافقان ، عذر بدتر از گناه و مایه برملا شدن کفر باطنی آنان بود .

إنما كنا نخوض و نلعب .. لا تعذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱

۱ - روی آوردن منافقان به سوگند دروغ ، برای انکار سخنان کفرآمیزی که در نهان گفته بودند .

يحلِفون بالله ما قالوا و لقد قالوا كلمة الكفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۶

۱۶ - بی اعتقادی منافقان به قیامت و عدم درک آن نسبت به حوادث و حقایق آن ، مایه تخلف آنان از جهاد

لو كانوا يفتقرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۵، ۱۳

۱۳ - منافقان ، علی رغم اظهار ایمان ، در حال کفر می میرند .

و تزهق أنفسهم و هم كفرون

۱۵ - کثرت مال و اولاد منافقان نمودی از عذاب الهی و زمینه ساز جان کندن دشوار و حسرت بار آنان

أن يعذبهم .. و تزهق أنفسهم و هم كفرون

با توجه به اینکه <تزهق أنفسهم> می تواند عطف تفسیری برای <أن يعذبهم> باشد، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، در خدمت کفر و دشمنان خدا و رسول و هموارکننده راه آنان هستند .

اتخذوا مسجداً .. كفرةً ... و إرساداً لمن حارب الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۱۶ - ۱۰

۱۰- منافقان ، در زمره کافران و گرفتار عذابی همانند آنان

و منهم من يستمع إليك حتى إذا خرجوا من عندك قالوا .. ماذا قال

چنانچه ضمیمه <منهم> به <من هو خالد ..> باز گردد و مراد از آن در <من يستمع ...> - به قرینه محتوای آیه - منافقان باشد، می توان گفت: منافقان فرجامی همانند کافران خواهند داشت.

ص: ۲۱۹

۵۰۹- کفر منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۶

۶ - گروهی از منافقان و یهودیان عصر پیامبر (ص) ، کافرانی شتابگر در جهت کفر

لايحنزنك الذين يسرعون في الكفر من الذين .. و من الذين هادوا

<من الذين هادوا> عطف بر <من الذين قالوا> گرفته شده است و <من> در هر دو مورد برای تبعیض می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۲

۲ - مؤمنان ، شاهد برخی نشانه های کفر و نفاق در زندگی منافقان صدر اسلام

و يحلفون بالله إنهم لمنكم

بدیهی است که مؤمنان راستین چون در مظان اتهام نیستند، نیازمند سوگند نمی باشند و آنچه منافقان را به سوگند واداشته، نشانه هایی است که سبب متهم شدن آنان می شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۴

۴ - ثبوت کفر منافقان صدر اسلام ، با اظهار کردن کلمات کفرآمیز

و لقد قالوا كلمة الكفر و كفروا بعد إسلامهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۱

۱۱ - حکم صریح خداوند به کفر منافقان متخلف از جنگ تبوک

إنهم كفروا بالله و رسوله

۵۱۰- کفر منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۶

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و يستثذون فريق منهم .. يقولون إن بيوتنا عوره ... إن يريدون إلا فرارًا ... ثم

>ثم سئلوا الفتنه < دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۲۱،۲۴

ص: ۲۲۰

۲۱ - منافقان مدینه ، به اسلام ، ایمان نیاوردند .

أول-ئك لم يؤمنوا

۲۴ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

أشحه عليكم فإذا جاء الخوف .. تدور أعينهم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حدا

۵۱۱- کفران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۷ - ۳

۳ - منافقان به خاطر ناسپاسی و کفرشان به خدا ، مستحق عذاب دوزخند .

إنّ المنافقين في الدرك الأسفل .. ما يفعل الله بعذابكم إن شكرتم وءامنتم

بنابر اینکه خطاب، متوجه منافقان باشد، آیه شریفه اشاره به ناسپاسی و بی ایمانی آنان دارد و آن را از موجبات گرفتاری دوزخ می شمرد.

۵۱۲- کم کاری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - منافقان مدینه ، افرادی کم کار و پرگو بودند .

ولا يأتون البأس إلا قليلاً .. فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد

۵۱۳- کمی سرور منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۱،۲

۱ - خوشحالی و خنده منافقان متخلف از جهاد ، اندک و زودگذر در مقایسه با عذاب ها و گریه های اخروی آنان

فلیضحکوا قليلا و لییکوا کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <فلیضحکوا> در مورد دنیا و <و لییکوا> در مورد آخرت باشد.

۲ - شادی اندک و رنج طولانی منافقان در دنیا، بازتاب عملکرد آنان و کیفر الهی برای ایشان

فلیضحکوا قليلا و لییکوا کثیراً جزاء بما کانوا یکسبون

برداشت فوق بدین احتمال است که خنده و گریه در <فلیضحکوا قليلا و لییکوا کثیراً> هر دو مربوط به دنیا باشد.

ص: ۲۲۱

۵۱۴- کیفر اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۲

۴۲ - خواری و رسوایی در دنیا و عذاب بزرگ آخرت ، کیفر منافقان و یهودیان شتابگر در کفر

من الذين قالوا امانا بافواههم .. لهم فى الدنيا خزي و لهم فى الاخره عذاب عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۴

۴ - همسانی منافقان و کافران ، در استحقاق کیفر شدید و مستمر خداوند در قیامت

وعد الله المنافقين و المنفقت و الکفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۹

۹ - کیفر دنیوی و اخروی کافران و منافقان ، از سنت های ثابت الهی

اولئك حبطت أعمالهم فى الدنيا و الاخره .. ألم یأتهم نبأ الذين من قبلهم قوم نوح .

۵۱۵- کیفر استهزای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۱۱، ۲

۲ - استهزای منافقان از سوی خدا ، کیفر تمسخر آنان نسبت به اسلام و جامعه ایمانی است .

إنما نحن مستهزءون. الله يستهزئ

آیه مورد بحث، بیانگر سزا و کیفر منافقان استهزا کننده است.

۱۱ - از امام رضا (ع) روایت شده که : ... > إن الله تبارک و تعالی ... لایسخر و لایستهزئ ... و لکنه عز و جل یجازیهم

.. خدای تبارک و تعالی کسی را مسخره و استهزا نمی کند ... بلکه او سزای مسخره و استهزای منافقان را می دهد ... <.

۵۱۶- کیفر توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۳

۳- کیفر سخت منافقان به هنگام مرگ ، براساس علم الهی به نهان کاری های خائنه آنان

والله يعلم إسرارهم . فكيف إذا توفّتهم الممل-ئكة

از ارتباط عبارت <فكيف إذا..> - که بیانگر کیفر سخت منافقان است - با ذیل آیه قبل (والله يعلم إسرارهم) استفاده می شود که علم و آگاهی خداوند، پشتوانه کیفر منافقان به هنگام مرگ شان، خواهد بود.

ص: ۲۲۲

۵۱۷- کیفر دنیوی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۴

۱۴ - منافقان توطئه گر ، مستحق کیفر و مجازات دنیوی اند و عدم اعمال آن نسبت به برخی از آنان از جانب خداوند ، به اقتضای مصلحت است . *

إن نفع عن طائفه منكم نعذب طائفه بأنهم كانوا مجرمين

مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد نه اخروی ؛ در این صورت به حکم عقل، عفو از یک گروه به خاطر مصلحتی صورت گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۷،۹

۷ - هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

ألم يأتيهم نبال الذين من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنتفكت

۹ - کیفر دنیوی و اخروی کافران و منافقان ، از سنت های ثابت الهی

أولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة . . . ألم يأتيهم نبال الذين من قبلهم قوم نوح .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۲

۲ - شادی اندک و رنج طولانی منافقان در دنیا ، بازتاب عملکرد آنان و کیفر الهی برای ایشان

فليضحكوا قليلا و ليبكوا كثيراً جزاء بما كانوا يكسبون

برداشت فوق بدین احتمال است که خنده و گریه در <فليضحكوا قليلا و ليبكوا كثيراً> هر دو مربوط به دنیا باشد.

۵۱۸- کیفر رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - امکان عفو عناصر غیر اصلی و خط گیرنده نفاق و غیر قابل بخشش بودن جرم عناصر اصلی و خط دهنده *

إن نَعَفَ عن طائفة . . . نَعَذِبُ طائفة ... بعضهم من بعض

<بعضهم من بعض> تحت تأثیر بودن برخی از منافقان از برخی دیگر را افاده می کند و نیز این آیه تفسیر آیه قبل می باشد و علت عفو گروهی و کیفر گروهی دیگر را بیان می نماید.

۵۱۹ - کیفر عمل منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۲۳

۷ - تحیر منافقان ، کیفر شوم عملکرد (خدعه ها و ...) آنان است .

مذبدیین بین ذلک .. فلن تجد له سییلا

چون اضلال خداوند همواره جنبه کیفری دارد و کیفر نیز به اقتضای رفتار نارواست، معلوم می شود گمراهی منافقان و از آن جمله - تحیر آنان - کیفری الهی است و این کیفر برخاسته از اعمال ناروای آنان (خدعه، کسالت در نماز و ..) است.

۵۲۰- کیفر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۵

۵ - افزایش تحیر و طغیان اهل نفاق ، کیفری است از جانب خدا برای آنان

یمدّم فی طغیانهم یعمهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۲۳

۲۳ - کافران کینه توز و منافقان حيله گر شایسته نابودی

قل موتوا بغيظکم انّ الله علیم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۴

۱۴ - خداوند ، گردآورنده همه منافقان و کافران ، در جهنم

انّ الله جامع المنفقين و الکفرین فی جهنم جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۷،۱۷

۷- خداوند ، خود کیفر دهنده خدعه و نیرنگ منافقان خیانت پیشه است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

بدان احتمال که خدعه خداوند، همان کیفر و مجازاتهای وی باشد.

۱۷- خدعه خداوند با منافقان نیرنگ باز ، به مجازات کردن آنان است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

امام رضا(ع) در پاسخ سؤال از معنای خدعه خداوند در آیه فوق فرمود: ان الله تعالى .. لا يخادع و لكنه تعالى يجازيهم ...
جزاء ... الخديعه ....

توحيد صدوق، ص ۱۶۳، ح ۱، ب ۲۱ نورالثقلین، ج ۱، ص ۵۶۵، ح ۶۳۲.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷، ۹

ص: ۲۲۴

۹ - غیر قابل بخشش بودن کیفر برخی از منافقان ، به دلیل مداومت و استمرار آنان بر انجام جرم و خطا

إن نَعَفَ عَن طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِبُ طَائِفَةً بَأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

برداشت فوق با توجه به این است که <بأنهم .. > تعلیل <نَعَذِبُ > می باشد و <هم كانوا مجرمین > افاده استمرار می کند.

۱۷ - نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نَعَفَ .. نَعَذِبُ

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۳

۳ - همگونی زنان و مردان منافق ، در مجازات و کیفر جرم نفاق

نَعَذِبُ طَائِفَةً بَأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ. الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۲،۷،۸،۱۲

۲ - زنان و مردان منافق در استحقاق کیفر های الهی ، مساویند .

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنْفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتُ .. نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

۷ - عذاب جاودان جهنم ، مجازاتی بس سنگین و کافی برای منافقان و کافران

نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ

۸ - عذاب جاودان جهنم تنها مجازات کافی برای منافقان و کافران و برابر با گناه کفر و نفاق آنان

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنْفِقِينَ .. وَالْكَافِرَاتُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ

۱۲ - محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم الله و لهم عذاب مقیم

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۸

۸ - علم نامحدود خداوند ، پشتوانه رسوایی و کیفر به حق منافقان

نحن نعلمهم سنعدبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۹

۹ - حق ناپذیری قلب منافقان ، کیفر الهی برای آنان

ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - عنکبوت - ۲۹ - ۱۱ - ۶

ص: ۲۲۵

۶- وعده خداوند، به برخورداری مؤمنان از پاداش و کیفر شدن منافقان

و ليعلمنَّ الله الذين ءامنوا و ليعلمنَّ المن-فقين

مراد از علم خداوند به مؤمنان و منافقان، پاداش و کیفر دادن به آنها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۴ - ۶،۹

۶- در صورت تعلق مشیت الهی، منافقان، عذاب خواهند شد.

و يعذب المن-فقين إن شاء

۹- در صورت اقدام نکردن منافقان به توبه، خداوند آنان را کیفر خواهد داد.

و يعذب المن-فقين إن شاء أو يتوب عليهم

آوردن عبارت <إن شاء> به خاطر قطعی نبودن عذاب آنان به احتمال توبه شان است، اما در صورتی که آنان توبه نکنند، عذاب شان قطعی خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۷

۷- منحصر نبودن کیفر بیماردلان منافق، به لحظه مرگ و امکان رسوایی آنان در دنیا *

فكيف إذا توفّتهم .. أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغ-نهم

در صورتی که تهدید به افشای کینه ها، مربوط به دنیا باشد و این رسوایی نوعی کیفر به شمار آید از ارتباط این آیه با <فكيف إذا توفّتهم الملائكة ..> می توان به مطلب بالا دست یافت.

۵۲۱- کیفر منافقان استهزاگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۹

۹- عذاب دردناک الهی، کیفر منافقان استهزاگر

۵۲۲- کيفر منافقان بخیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۲

۲ - ابتلاي قلب منافقان عهدشکن و بخیل به نفاقي مزمن ، کيفر خداوند برای آنان

فأعقبهم نفاقاً فی قلوبهم

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أعقب> به <الله> در فراز پیشین بازگردد؛ یعنی، خداوند منافقان را در پی شکستن عهدشان با او و امتناع ورزیدن از پرداخت زکات، به نفاق مزمنی گرفتار کرد که تا روز قیامت از آن رهایی نخواهند یافت.

ص: ۲۲۶

۵۲۳- کیفر منافقان توطئه گر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۴

۱۴ - منافقان توطئه گر ، مستحق کیفر و مجازات دنیوی اند و عدم اعمال آن نسبت به برخی از آنان از جانب خداوند ، به اقتضای مصلحت است . *

إِنْ نَعَفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِبُ طَائِفَةَ الْآخَرِينَ كَانُوا مُجْرِمِينَ

مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد نه اخروی ؛ در این صورت به حکم عقل، عفو از یک گروه به خاطر مصلحتی صورت گرفته است.

۵۲۴- کیفر منافقان عهد شکن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۲

۲ - ابتلای قلب منافقان عهدشکن و بخیل به نفاقی مزمن ، کیفر خداوند برای آنان

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أعقب> به <الله> در فراز پیشین باز گردد؛ یعنی، خداوند منافقان را در پی شکستن عهدشان با او و امتناع ورزیدن از پرداخت زکات، به نفاق مزمنی گرفتار کرد که تا روز قیامت از آن رهایی نخواهند یافت.

۵۲۵- کیفر منافقان متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۸

۸ - منافقان متخلف از جنگ ، مستحق و سزاوار مرگ

نَحْنُ نَتَرَبَّصُّ بِكُمْ .. بَعَذَابٍ مِنْ عِنْدِ أَوْ بَأْيَدِنَا

۵۲۶- کینه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۳

۳- بیمار دلان منافق ، دارای کینه های عمیق نسبت به دین و مؤمنان

أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغ-نهم

ص: ۲۲۷

<أضغان>، (جمع <ضغن>) به معنای کینه های شدید و عمیق است.

۵۲۷- کینه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۴

۴ - بغض و کینه عمیق منافقان ، نسبت به شخص پیامبر (ص)

ليخرجنّ الأعزّ منها الأذلّ

تعبیر <أذلّ> در مورد رسول خدا(ص)، حکایت از دشمنی شدید منافقان نسبت به آن حضرت دارد.

۵۲۸- گروههای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، دارای گروه های متفاوت و مراتب مختلف ، در خباثت و ارتکاب جرایم

إن نفع عن طائفة منكم نعتب طائفة بأنهم كانوا مجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۷

۷ - منافقان ، گروهی متشکل از دو دسته : خط دهنده و جریان ساز ؛ خط گیرنده و تأثیرپذیر

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

برداشت فوق با توجه به کلمه <من> که برای ابتدائیت (نشویه) است، استفاده می شود.

۵۲۹- گریه اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۱،۳

۱ - خوشحالی و خنده منافقان متخلف از جهاد ، اندک و زودگذر در مقایسه با عذاب ها و گریه های اخروی آنان

فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <فلیضحکوا> در مورد دنیا و <و لیبکوا> در مورد آخرت باشد.

۳ - گریه های طولانی منافقان در آتش سوزان دوزخ

قل نار جهنم أشد .. و لیبکوا کثیراً

برداشت فوق با توجه به این است که <فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً> متفرع بر <قل نار جهنم أشد حراً> در آیه قبل باشد.

ص: ۲۲۸

۵۳۰- گریه طولانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۳

۳ - گریه های طولانی منافقان در آتش سوزان دوزخ

قل نار جهنم أشد .. و لیبکوا کثیراً

برداشت فوق با توجه به این است که <فلیضحکوا قليلا و لیبکوا کثیراً> متفرع بر <قل نار جهنم أشد حراً> در آیه قبل باشد.

۵۳۱- گفتگوی منافقان با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۲

۲ - آزادی منافقان ، برای ملاقات با رسول خدا (ص) و گفتوگوی مستقیم با آن حضرت

إذا جاءك المن-فقون قالوا

۵۳۲- گمراهگری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۷

۷ - هدف منافقان از تمسک به سوگند های دروغ ، اغفال کردن مردم و بازداشتن آنان از راه خداوند

اتخذوا أيم-نهم جئه فصدوا عن سبيل الله

۵۳۳- گمراهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۳

۳ - منافقان ، مردمانی متحیر و سرگردان در وادی گمراهی و طغیانگری

<عَمَهُ> (مصدر <يعمهُون>) به معنای تحیر و سرگردانی است. <يعمهُون> حال برای <هم> در <یَمْدَهُمْ> می باشد. <فی طغیانهم> علاوه بر تعلقش به <یَمْدَهُمْ> متعلق به <يعمهُون> نیز می تواند باشد. بنابراین جمله چنین معنا می شود: خداوند بر طغیانگری منافقان، در حالی که در گمراهی و طغیان سرگردانند می افزاید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۱،۳

۱ - منافقان ، خریداران گمراهی در برابر از دست دادن هدایت هستند .

أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى

ص: ۲۲۹

۳ - تجارت منافقان (خرید ضلالت در قبال هدایت) ، تجارتی فاقد هرگونه سود و منفعت

فما ربحت تجارتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۹،۱۰

۹ - هیچ امیدی به راهیابی و هدایت منافقان پس از سلب شدن نور ایمان از آنان ، وجود ندارد .

و ترکهم فی ظلمت لایبصرون

جمله < ترکهم فی ظلمات > بیان می کند که: ظلمتها منافقان را احاطه کرده و در نتیجه راه به جایی نمی برند و جمله < لایبصرون > (آنها نمی بینند) ، حاکی از آن است که ابزار دیدن و هدایت شدن در آنان نابود شده است؛ یعنی علاوه بر اینکه موانع هدایت برای آنان ایجاد شده مقتضی هدایت نیز از آنان سلب گشته است.

۱۰ - رها کردن منافقان در ظلمت و گمراهی پس از روشنایی گذرا ، استهزای خداوند نسبت به آنهاست .

اللّه یستهزئ بهم .. فلما أضاءت ما حوله ذهب اللّه بنورهم

جمله < فلما أضاءت ما حوله .. > می تواند توضیحی در قالب مثل برای < اللّه یستهزئ بهم و یمدهم ... > باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۱،۵

۱ - منافق رها شده در ظلمت و گمراهی بسان شخص کر و لال و نابیناست .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

صم، بکم و عمی به ترتیب: جمع أصم (کر)، أبکم (لال) و أعمی (کور) است. کلمات یاد شده خبر برای مبتدای محذوف، یعنی ضمیر < هم > است که به توصیف شدگان در آیه قبل (منافقان رها شده در ظلمت) بر می گردد.

۵ - منافقان رها شده در ظلمت گمراهی ها ، راه نجاتی ندارند و به ایمان راستین باز نخواهند گشت .

صم بکم عمی فهم لایرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - طرد و اضلال منافقان از سوی خدا، دلیل لزوم طرد آنان از سوی تمامی مؤمنان است .

فما لكم في المنافقين فئتين و الله اركسهم بما كسبوا

جمله <و الله اركسهم بما كسبوا>، حالیه است یعنی در حالی که خداوند آنها را وارونه و طرد کرده، چرا از آنان طرفداری می کنید.

۱۲ - خداوند، گمراه کننده منافقان

فما لكم في المنافقين .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۸ - گمراهی منافقان و محرومیتشان از هدایت و ایمان واقعی، قانون و برنامه خداوند است .

مذبذبين بين ذلك .. و من يضلل الله فلن تجد له سيلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۳

۳ - منافقان ، عناصری منحرف از راه خدا و آیین او

فصدّوا عن سبیل الله

<صدّ> (مصدر <صدّوا>) دو گونه استعمال می شود: لازم و متعدی. <صدّ> در صورت اول به معنای اعراض کردن و میل و انحراف است. برداشت یاد شده بر پایه این معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۲ - ۳

۳ - منافقان ، عناصری منحرف از راه خدا و آیین او

فصدّوا عن سبیل الله

<صدّ> (مصدر <صدّوا>) دو گونه استعمال می شود: لازم و متعدی. <صدّ> در صورت اول به معنای اعراض کردن و منحرف شدن است. برداشت یاد شده بر پایه همین استعمال است: بنابراین <فصدّوا...> یعنی، <فمالوا عن سبیل الله>.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، سخت در انحراف و کج روی

أَنّی یؤفکون

<أَنّی یؤفکون> یعنی، چگونه از حق، این چنین بازگردانده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۷

۷ - منافقان ، عناصری منحرف و باطل گرا

و رأیتهم یصدّون

<صدّ> (مصدر <یصدّون>) بر دو معنا اطلاق می شود: الف) میل و انحراف، ب) منع و بازداشتن. در آیه شریفه، ظاهراً معنای اول اراده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۹

۹ - منافقان ، عناصری فاسق و منحرف

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

۵۳۴- گناه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۵

ص: ۲۳۱

۵ - خطر منافقان برای اسلام و گناه آنان نزد خداوند ، بیش از مشرکان *

و يعذب المن-فقين و المن-فق-ت و المشركين و المشرك-ت

تقدم <المنافقين و المنافقات> بر <المشركين و المشركات>، ممکن است اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

۵۳۵- گواهان دروغگویی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۶

۱۶ - گواهی خداوند بر دروغ گویی منافقان در داشتن حسن نیت در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و الله يشهد انهم لکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۸

۸ - گواهی خداوند بر ماهیت دروغ پرداز منافقان و بی تعهدی آنان در قبال هر پیمان

و الله يشهد انهم لك-ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۸

۸ - شهادت اکید خداوند ، بر دروغ گویی منافقان

و الله يشهد ان المن-فقين لك-ذبون

۵۳۶- گواهان عهدشکنی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۸

۸ - گواهی خداوند بر ماهیت دروغ پرداز منافقان و بی تعهدی آنان در قبال هر پیمان

و الله يشهد إنهم لك ذبون

۵۳۷- لالی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۱

۱ - منافق رها شده در ظلمت و گمراهی بسان شخص کر و لال و نابیناست .

ترکهم فی ظلمت لایبصرون. صم بکم عمی

صم، بکم و عمی به ترتیب: جمع أصم (کر)، أبکم (لال) و أعمی (کور) است. کلمات یاد شده خبر برای مبتدای محذوف، یعنی

ص: ۲۳۲

ضمیر <هم> است که به توصیف شدگان در آیه قبل (منافقان رها شده در ظلمت) بر می گردد.

۵۳۸- لجاجت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۳

۳ - منافقان - با وجود این که از نجوا کردن نهی شده بودند - بر آن اصرار میورزیدند .

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى ثم يعودون لما نهوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۶

۶ - تداوم و استمرار بخشی منافقان ، بر اعمال رشت و کردار ناپسند خویش

أنهم ساء ما كانوا يعملون

<كانوا يعملون> ماضی استمراری و بیانگر پافشاری و تداوم بخشیدن منافقان به اعمال ناپسند خویش است.

۵۳۹- لجاجت منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۶ - ۵

۵ - منافقان صدر اسلام ، علی رغم امتحانات مکرر الهی ، متنبه نگشته و توبه نمی کردند .

أولا يرون أنهم يفتنون . .. ثم لا يتوبون ولا هم يذكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۰ - ۶

۶ - منافقان صدراسلام ، با علم به این که احکام و فرمان های خدا و رسول او ، به دور از ظلم و احجاف بود ، به آنها تن در نمی دادند .

أم يخافون أن يحيف الله عليهم ورسوله

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که <بل> در <بل أول-ئک..> برای اضرار ابطالی باشد؛ یعنی، منافقان این گونه نبودند که گمان کنند که خدا و رسول او، به آنان ظلم می کنند؛ بلکه می دانستند که خدا و رسولش، عادلانه حکم می کنند.

۵۴۰- لحن سخن منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۴،۵

۴- تأکید خداوند، بر توانایی پیامبر (ص) به شناخت منافقان از آهنگ سخنشان

ص: ۲۳۳

و لتعرفنهم في لحن القول

از جمله معانی <لحن القول>، آهنگ سخن است.

۵- امکان شناسایی منافقان و بیماردلان از لحن گفتار آنان

و لتعرفنهم في لحن القول

۵۴۱- لعن بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۱۱، ۱۰

۱۰ - منافقان و کافران ، مورد لعن و نفرین خداوند و محروم ابدی از رحمت او

المنفقين . . . و الكفار ... لعنهم الله

۱۱ - جواز لعن و نفرین بر منافقان و کافران

المنفقين . . . و الكفار ... لعنهم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۵۷ - ۵

۵ - منافقان و کافران آزاردهنده رسول خدا (ص) ، مورد لعن خداوند .

و لاتطع الكفرين و المنفقين و دَع أذیهم . . . إِنَّ الذین یؤذون ... و رسوله لعنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۱

۱۱ - منافقان و مشرکان ، مورد خشم و نفرین الهی و به دور از رحمت او

و غضب الله عليهم و لعنهم

۵۴۲- مادیگرایی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۵

۵ - منافقان ، دارای روحیه مادی

و منهم من عهد الله لئن آتينا . . . لنكوننّ من الصالحين

برداشت فوق بدین جهت است که منافقان، صلاح خویش را مشروط به برخورداری از مال و ثروت کردند.

۵۴۳- مال دوستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۳۴

۷ - منافقان ، تنها در صورت برخورداری از صدقات (دارایی بیت المال) - هر چند به ناحق باشد - خشنود و در غیر آن صورت ، ناخرسند بودند .

فإن أعطوا منها رضوا و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

۵۴۴ - مبارزه محمد(ص) با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۱ - ۱

۱ - تداوم تعرض به زنان مسلمان ، از سوی منافقان ، باعث اجرای حکمی سخت درباره آنان و آواره شدن شان همراه با لعن خدا می شد .

لئن لم ينته المنافقون... لنگرینک بهم ثم لایجاورونک فیها الا قلیلاً. ملعونین

<ملعونین> حال برای ضمیر فاعلی <لایجاورون> است.

۵۴۵ - مجادله منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، سرسخت ترین انسان ها در جدال با مسلمانان

و من الناس... و هو اللد الخصام

بنابراینکه <الخصام>، مصدر باشد و به معنی خصومت و جدال.

۵۴۶ - محاکمه اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۳،۴

۳ - خداوند ، همه منافقان را بدون استثنا در روز رستاخیز ، برای محاکمه برخواهد انگیخت .

یوم یبعثهم الله جميعاً فيحلفون له

کلمه <جميعاً> می تواند تأکید برای ضمیر <هم> در <یبعثهم> باشد و نیز می تواند حال برای آن باشد. برداشت یاد شده بر پایه احتمال اول است.

۴- برانگیخته شدن جمعی منافقان و احضار یک جای آنان ، برای محاکمه در قیامت

یوم یبعثهم الله جميعاً فيحلفون له

برداشت یاد شده در صورتی به دست می آید که جمله <جميعاً> حال برای ضمیر <هم> در <یبعثهم> باشد.

ص: ۲۳۵

۵۴۷- محرومیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۷

۷ - خداوند ، با محروم ساختن منافقان از نور ایمان ، آنان را به ظلمتهایی شدید گرفتار می سازد .

ذهب الله بنورهم و تركهم في ظلمت لا يبصرون

نکره بودن <ظلمات> حاکی از شدت ظلمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۵

۵ - منافقان ، سزاوار محروم شدن از توانایی شناخت معارف الهی هستند .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۸،۱۱

۸ - گمراهی منافقان و محرومیتشان از هدایت و ایمان واقعی ، قانون و برنامه خداوند است .

مذبذبین بین ذلك .. و من يضل الله فلن تجد له سيلا

۱۱ - محروم ساختن منافقان از پیمودن راه هدایت ، خدعه و کیفر خداوند نسبت به آنان *

و من يضل الله فلن تجد له سيلا

جمله <و من يضل الله>، می تواند بیان خدعه الهی نسبت به منافقان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۴۱

۴۱ - ناپاکی جان و دل منافقان و یهودیان ، موجب محرومیت آنان از شفاعت رسول خدا (ص) برای هدایت و نجاتشان از

عذاب *

و من یرد اللہ فتنته فلن تملک له .. أولئک الذین لم یرد اللہ ان یطهر قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، محروم از عنایت و توجه خدا به خاطر نسیان و غفلت آنان از او

المنفقون و المنفقت .. نسوا اللہ فنیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۱۲، ۱۰

۱۰ - منافقان و کافران ، مورد لعن و نفرین خداوند و محروم ابدی از رحمت او

المنفقین .. و الکفار ... لعنهم اللہ

۱۲ - محرومیت منافقان و کافران از رحمت الهی ، مایه رنج و عذاب همیشگی آنان

و لعنهم اللہ و لهم عذاب مقیم

ص: ۲۳۶

برداشت فوق بر این اساس است که <عذاب مقیم> در نتیجه نفرین الهی به دوری آنان از رحمت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۹

۱۹ - منافقان ، مردمانی محروم از درک حقایق اخروی

لو کانوا یفقهون

به کارگیری کلمه <لو> - که برای تمنی است - حکایت از آن دارد که منافقان از درک حقایق اخروی ناتوانند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۶

۶ - منافقان ، محروم از درک عمیق معارف الهی

و طبع علی قلوبهم فهم لایفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۸ - ۱۳

۱۳ - محرومیت منافقان ، از خیر و فلاح واقعی

رضوا بأن یکونوا .. لکن الرسول ... جهدوا ... و أولئک لهم الخیرت و أولئک هم المف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۶ - ۹

۹ - منافقان و توانمندان متخلف از جهاد ، فاسق و محروم از رضایت خدایند .

یحلفون .. لا یرضی عن القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۱۰

۱۰ - محرومیت منافقان از درک و فهم صحیح ، عامل اعراض آنان از قرآن

و إذا ما أنزلت سورة . . . ثم انصرفوا ... بأنهم قوم لا يفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۶ - ۳،۵

۳ - منافقان ، محروم از غفران و آمرزش الهی

لن يغفر الله لهم

۵ - منافقان ، محروم از هدایت الهی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۷ - ۱۵

ص: ۲۳۷

۱۵ - محرومیت منافقان ، از درک روابط و مناسبات جهان آفرینش و قدرت خداوند

و ل- کَنّْ المن-فقین لایفقهون

۵۴۸- محرومیت منافقان استهزاگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۳

۳ - منافقان استهزاگر و عهدشکن ، محروم از غفران الهی

إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

۵۴۹- محرومیت منافقان عهد شکن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۳

۳ - منافقان استهزاگر و عهدشکن ، محروم از غفران الهی

إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

۵۵۰- محمد(ص) و اذیت‌های منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۲۸

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که به آزار و اذیت های کافران و منافقان ، اعتنایی نکند .

و دَعَّ أذِيهِمْ

۸ - پیامبر (ص) در برابر آزار و اذیت منافقان و کافران ، باید به خدا توکل کند .

و دَعَّ أذِيهِمْ وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

۵۵۱- محمد(ص) و استغفار بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۴

۴ - ممنوع شدن پیامبر (ص) از حضور یافتن بر سر قبر منافقان و دعا و استغفار برای آنان

و لاتقم علی قبره

ص: ۲۳۸

۵۵۲- محمد(ص) و افشای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۴

۴ - پیامبر (ص) مأمور افشای چهره منافقان و اعلام عدم حضور قطعی آنان با او در هیچ جنگی پس از جنگ تبوک

فقل لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی

۵۵۳- محمد(ص) و حق ستیزی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۹ - ۲

۲ - دلجویی خداوند از پیامبر (ص) ، در قبال حق ستیزی و روی گردانی منافقان

فإن تولوا فقل حسبی الله

۵۵۴- محمد(ص) و حق ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۹ - ۱

۱ - رهنمود الهی به پیامبر (ص) ، در اتکای آن حضرت بر خداوند یکتا و اندوهگین نبودن بر حق ناپذیری و روی گردانی منافقان

فإن تولوا فقل حسبی الله . . . علیه توکلت

۵۵۵- محمد(ص) و دعا بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۴

۴ - ممنوع شدن پیامبر (ص) از حضور یافتن بر سر قبر منافقان و دعا و استغفار برای آنان

و لا تقم علی قبره

۵۵۶- محمد(ص) و مقابله با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۳

۳- پیامبر (ص)، وظیفه داشت که از مقابله به مثل و درگیری با منافقان و کافران پرهیزد.

و دَعُ أذِيهِمْ

ص: ۲۳۹

احتمال دارد که <دَعَّ> به معنای <بی‌اعتنایی> باشد و احتمال دارد که به معنای <درگیر نشدن و مقابله نکردن> باشد. برداشت بالا، بنابر احتمال دوم است.

۵۵۷- محمد(ص) و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۳

۳ - داعیه اصلاح طلبی منافقان هنگام برخورد با پیامبر (ص)، و تلاش آنان در جهت فساد پس از بازگشت از محضر او *

و من الناس من يعجبك .. و اذا تولی سعی فی الأرض

بنابراینکه <اذا تولی>، به معنای بازگشت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۱، ۱۲

۱۱ - روش برخورد پیامبر (ص) با منافقان، برخاسته از تعلیم خداست .

اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم فاعرض عنهم و عظمهم و قل لهم فی انفسهم قولاً ب

۱۲ - لزوم هشیاری پیامبر و رهبران الهی، در برخورد با شگرد های منافقان

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم فاعرض عنهم

خداوند قبل از دستور به گذشت و موعظه، به پیامبر (ص) می آموزد که عذر منافقان دروغ و بی پایه است تا به این وسیله وی را متوجه شگردهای آنان سازد و موعظه را بر این اساس، پایه ریزی نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۴

۴ - گذشت و عفو خداوند از پیامبر (ص) نسبت به اذن دادن به بهانه جویان (منافقان) برای نرفتن به جنگ تبوک

عفا الله عنك لم أذنت لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۴ - ۸

۸- پیامبر (ص)، مأمور موضع گیری در برابر منافقان و تهدید ایشان به افشای اسرارشان

يحذر المنافقون .. قل استهزءوا إن الله مخرج ما تحذرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۷

۱۷- نقش پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی در عفو گروهی از منافقان بر اساس مصالح و کیفر گروهی دیگر

إن نعب .. نعب

با توجه به اینکه مراد از عفو و عذاب، می تواند بخشش و کیفر دنیوی باشد، و نیز با الغای خصوصیت و تعمیم دادن صدور حکم عفو و مجازات به رهبر جامعه اسلامی مطلب فوق را می توان استفاده کرد.

ص: ۲۴۰

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۱

۱ - نبرد بی امان با کافران و منافقان ، و سخت گیری و عدم ترحم به آنان ، فرمان خدا به پیامبر (ص)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَانَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاعْلِظْ عَلَيْهِمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۱

۱ - اعلام قطعیت عذاب الهی برای منافقان استهزاگر و عدم تأثیر استغفار مکرر (هفتاد بار) پیامبر (ص) برای آنان

و لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ. اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۵

۵ - طرد همیشگی منافقان متخلف از جنگ ، از سوی خدا و پیامبر (ص)

فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۸

۸ - پیامبر (ص) و رهبر جامعه اسلامی ، مأمور به اتخاذ مواضع صریح و قاطع در برابر عناصر نفاق و منافق و ناسالم جامعه

و لَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَ لَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۶

۶ - تعجب پیامبر (ص) نسبت به برخورداری منافقان از امکانات مادی و مفاخر اجتماعی

و لَا تَصِلْ ... وَ لَا تَعْجَبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَ أَوْلَادُهُمْ

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خطاب در <لاتعجبك> به شخص پیامبر اکرم (ص) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۳ - ۲

۲ - تبعیت نکردن پیامبر (ص) از خواسته کافران و منافقان، در پی دارنده مشکلاتی برای آن حضرت بود.

و لاتطع الك-فرین و المن-فقین .. و توکل علی الله و کفی بالله و کیلاً

فرمان به توکل، پس از فرمان به تبعیت نکردن از خواسته کافران و منافقان، احتمال دارد به خاطر پیامدها و مشکلاتی باشد که در پی آن فرمان، به وجود می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۴

۴- تأکید خداوند، بر توانایی پیامبر (ص) به شناخت منافقان از آهنگ سخنان

ص: ۲۴۱

و لتعرفنهم في لحن القول

از جمله معانی <لحن القول>، آهنگ سخن است.

۵۵۸- محمد(ص) و منافقان بادیه نشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۱

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب .. لاتعلمهم

۵۵۹- محمد(ص) و منافقان غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۱

۱ - عتاب محبت آمیز خدا به پیامبر (ص) در پی اجازه دادن آن حضرت به برخی از مسلمانان (منافقان) برای شرکت نکردن در جنگ تبوک ، به مجرد اظهار ناتوانی آنان

عفا الله عنک لم أذنت لهم

۵۶۰- محمد(ص) و منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۱

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب .. لاتعلمهم

۵۶۱- محمد(ص) و منافقان ناشناخته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۲،۶

۲ - برخی از منافقان ، آن چنان به دیانت تظاهر و نفاق خود را پنهان می کردند که حتی برای پیامبر (ص) هم ناشناخته بودند .

و ممن حولکم من الأعراب .. لا تعلمهم

ص: ۲۴۲

۶ - اطلاع یافتن پیامبر (ص) و مؤمنان از وجود منافقان، در پرتو وحی

و ممن حولکم ... نحن نعلمهم

۵۶۲ - محمد(ص) و نماز بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۸، ۲، ۱

۱ - نهی شدن پیامبر (ص) برای همیشه، از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و دعا کردن برای آنها بعد از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً

۲ - ممنوع نبودن پیامبر (ص) از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و حضور یافتن بر قبر آنها، تا قبل از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم مات

با توجه به سیاق آیات، که پس از جنگ تبوک نازل شده است، برداشت فوق به دست می آید.

۱۸ - از امام صادق (ع) روایت شده: > کان رسول الله (ص) اذا صلی علی میت ... کبر الزباعه و دعا للمیت ... فلما نهاه الله عزوجل عن الصلاه علی المنافقین ... کبر الزباعه و انصرف و لم یدع للمیت ;

رسول خدا هرگاه بر مرده ای نماز می خواند ... تکبیر چهارم را می گفت و برای میت دعا می کرد ... پس از اینکه خدای عزوجل او را از نماز بر منافقین نهی فرمود ... تکبیر چهارم را گفت و نماز را تمام کرد و بر میت دعا نکرد.

۵۶۳ - مخالفان منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۵

۵ - منافقان، از نظر رفتار و مواضع سیاسی و اجتماعی در قطب مخالف مؤمنان قرار دارند.

و یقولون ءامنّا .. و اطعنا ثم یتولّی ... فریق منهم معرضون ... إنّما کان قول الم

> داوری از مهم ترین مسائل اجتماعی است و در آیات پیشین، منافقان به عنوان مخالفان داوری پیامبر(ص) و متمردان از حکم آن حضرت معرفی شده اند؛ ولی در آیه یاد شده، مؤمنان به عنوان انسان های مطیع و تن دهنده به حکم و داوری پیامبر(ص) شناسانده شدند اند. بنابراین می توان استفاده کرد که مؤمنان و منافقان، در مواضع اجتماعی در جهت مخالف هم

قرار دارند.

۵۶۴- مرگ منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۵ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، علی رغم ادعای ایمان ، در حال کفر می میرند .

و ترهق أنفسمهم و هم كفرون

ص: ۲۴۳

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱۵

۱۵ - انحراف از مسیر حق و مردن در حال فسق ، فرجام شوم منافقان

و ماتوا و هم فسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، علی رغم اظهار ایمان ، در حال کفر می میرند .

و ترهق أنفُسهم و هم كفرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۷ - ۱۱، ۱۲، ۱۰، ۳، ۲

۲- مرگ ، خط پایانی بر توطئه ها و هواپرستی عناصر سست ایمان منافق

قالوا للذین کرهوا .. فکیف إذا توفّتهم الممل-ئکه

از ارتباط دو آیه، مطلب بالا قابل برداشت است؛ یعنی، سست ایمان های منافق، گرچه در دنیا به هر کاری دست می زنند؛ اما با مرگ - که به تمامی توطئه هاشان پایان خواهد داد - چه خواهند کرد.

۳- کیفر سخت منافقان به هنگام مرگ ، براساس علم الهی به نمان کاری های خائانه آنان

و الله يعلم إسرارهم . فکیف إذا توفّتهم الممل-ئکه

از ارتباط عبارت <فکیف إذا..> - که بیانگر کیفر سخت منافقان است - با ذیل آیه قبل (والله يعلم إسرارهم) استفاده می شود که علم و آگاهی خداوند، پشتوانه کیفر منافقان به هنگام مرگ شان، خواهد بود.

۱۰- صورت و پشت منافقان همدل با کافران ، آماج ضربات ملائکه به هنگام مرگ

فکیف إذا توفّتهم الممل-ئکه یضربون وجوههم و أدب-رهم

۱۱- لحظه مرگ ، لحظه آغاز عذاب منافقان و خیانتکاران به اسلام

فكيف إذا توفتهم المل -ئكه يضربون وجوههم و أدب-رهم

۱۲- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان ، به هنگام مرگ ، نتیجه دورویی آنان با دین و مؤمنان *

إذا توفتهم المل -ئكه يضربون وجوههم و أدب-رهم

برداشت بالا بدان احتمال است که تصریح به <وجوههم> و <أدبارهم>، اشاره به این باشد که، چون منافق دو چهره دارد و در هر دو چهره نیز خائن است؛ لذا از دو سو عذاب می شود.

۵۶۵- مسلمانان و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، سرسخت ترین انسان ها در جدال با مسلمانان

و من الناس . . و هو اللدُّ الخصام

بنابراینکه <الخصام>، مصدر باشد و به معنی خصومت و جدال.

ص: ۲۴۴

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۷، ۱۱، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ - اختلاف مسلمانان صدر اسلام ، در شیوه برخورد با منافقان

فما لكم فی المنافقین فئتین

۲ - نكوهش مسلمانان صدر اسلام از سوی خداوند ، به جهت اختلافشان در روش برخورد با منافقان

فما لكم فی المنافقین فئتین

۳ - لزوم وحدت نظر مسلمانان بر محور فرمان های الهی در برابر منافقان

فما لكم فی المنافقین فئتین

۴ - شفاعت و طرفداری برخی از مسلمانان عصر بعثت از منافقان

و من یشفع شفاعه سیئه .. فما لكم فی المنافقین فئتین

<فاء> در <فما لكم> تفریع بر آیه ۸۵ و بیانگر مصداقی از <شفاعه سیئه> است.

۱۱ - امید به هدایت منافقان ، از موجبات طرفداری برخی مؤمنان صدر اسلام از آنان

اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله

۱۷ - امید برخی از مؤمنان صدر اسلام به هدایت منافقان ، برخاسته از عدم شناخت سنن الهی در هدایت و گمراهی

فما لكم فی المنافقین .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من یضلّ الله فلن تجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۸

۸ - بازماندن منافقان و کافران از رویارویی و نبرد با مسلمانان ، برخاسته از مشیت خداوند

و لو شاء الله لسلطهم علیکم فلقاتلوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۵ - لزوم هشیاری مسلمان در قبال ترفند ها و شگرد های منافقان

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من اللّٰه . . و نمنعکم من المؤمنین

از اهداف افشای منافقان و بر شمردن ویژگیهای آنان، آگاه کردن مؤمنان به حيله ها و مکرهای آنان است.

۵۶۶- مسلمانان و منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۲

۲ - اعمال ناپسند و مفسدانه منافقان عصر بعثت ، مورد اعتراض مسلمانان آن عصر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض

ص: ۲۴۵

۵۶۷- مسؤولیت گریزی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۶۳ - ۶

۶- برخی از منافقان صدراسلام، برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی، در پناه دیگران و مخفیانه از محضر پیامبر (ص) می گریختند.

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لوأذاً

<تسلل> به معنای خروج پنهانی است و <لوأذا> به معنای پنهان شدن در پشت سر کسی و در پناه او فرار کردن است. <لوأذاً> نیز حال برای فاعل <یتسللون> می باشد. گفتنی است که آیه شریفه با توجه به مضمون آن - به ویژه جمله <فليحذر الذين يخالفون عن أمره> - و نیز مطابق بعضی از شأن نزول ها، درباره منافقان است.

۵۶۸- مشکلات زندگی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۳

۱۳- ناتوانی منافقان و افراد سست ایمان، از توجیه آیات جهاد، تنگ کننده عرصه حیات بر آنان *

فإذا أنزلت سوره محكمه و... ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت

از ارتباط <سوره محكمه> با <ينظرون إليك نظر المغشى عليه من الموت>، می توان استفاده کرد که انسان های سست ایمان یا منافق، در سایر تکالیف - که به گونه ای قابل توجیه است - با ترفندی، خویش را آسوده می کنند؛ اما در مورد جهاد چون آیاتش محکم، قاطع و توجیه ناپذیر است، خود را در بن بست دیده و شدیداً نگران می شوند.

۵۶۹- مغضوبیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۱

۱۱ - منافقان و مشرکان، مورد خشم و نفرین الهی و به دور از رحمت او

و غضب الله عليهم و لعنهم

۵۷۰- مکر با منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۳،۷

۳ - منافقان حيله گر، خود گرفتار كمند نيرنگ هاى خدايند .

و هو خدعهم

۷ - خداوند، خود كيفر دهنده خدعه و نيرنگ منافقان خيانت پيشه است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

ص: ۲۴۶

بدان احتمال که خدعه خداوند، همان کیفر و مجازاتهای وی باشد.

۵۷۱- مکر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۱،۳،۶

۱ - منافقان مردمی نیرنگباز و فریبکارند .

يخدعون الله و الذين ءامنوا

۳ - منافقان با اظهار ایمان ، در پی نیرنگ زدن به خدا و فریب دادن اهل ایمان هستند .

و من الناس من يقول ءامنا .. يخدعون الله و الذين ءامنوا

جمله <و ما يخدعون إلا أنفسهم> می رساند که: منافقان به خدا و اهل ایمان نیرنگ نزدند و نخواهند زد. بنابراین <يخدعون الله...>؛ یعنی آنان در صدد نیرنگ زدن هستند.

۶ - منافقان ، به خود فریبی خویش و نیرنگبازی با خود ، ناآگاه هستند .

و ما يخدعون إلا أنفسهم و ما يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۴ - ۳،۴،۹،۱۰

۳ - امکان تأثیرپذیری پیامبر (ص) از ریاکاری و فریبکاری منافقان

و من الناس من يعجبك

۴ - منافقان برای فریب مردم ، هم سخن خوب می گویند و هم خوب سخن می گویند .

و من الناس من يعجبك قوله في الحيوة الدنيا

خوب سخن گفتن از جمله <يعجبك قوله>، و سخن خوب از <في الحيوة الدنيا> برداشت شده است. البته اگر <في الحيوة الدنيا>، متعلق به <قوله> باشد ؛ یعنی آنان درباره دنیا، طرحهای زیبا و شگفت آوری داشتند.

۹ - قَسَم و شاهد گرفتن خداوند ، دستاویز منافقان برای اثبات اظهاراتِ خود

و يُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ

۱۰ - بهره گیری منافقان از باور ها و مقدّسات مؤمنان ، برای رسیدن به اغراض خویش

و يُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ

قسم به خداوند که از مقدّسات مسلمین است، دستاویز برخی از مردم برای قبولاندن عقاید بی پایه خویش.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۱، ۶

۶ - دروغ ، سوگند به خدا ، توجیه اعمال ناروا و عذر تراشی ، از شگرد های منافقان

يَصْدُونَ عَنْكَ صِدُودًا .. ثُمَّ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

به دلیل <يَصْدُونَ عَنْكَ> معلوم می شود که ادعای اراده احسان دروغ بوده است. بنابراین ادعای آنان تنها توجیه و عذر تراشی برای اعمال ناروایشان بوده است نه پی بردن به اشتباه و عذرخواهی واقعی.

۱۱ - ادعای نیکوکاری و صلح جویی از شگرد های منافقان

ص: ۲۴۷

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۱۲

۱۲ - لزوم هشیاری پیامبر و رهبران الهی ، در برخورد با شگرد های منافقان

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم فاعرض عنهم

خداوند قبل از دستور به گذشت و موعظه، به پیامبر (ص) می آموزد که عذر منافقان دروغ و بی پایه است تا به این وسیله وی را متوجه شگردهای آنان سازد و موعظه را بر این اساس، پایه ریزی نماید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۵

۵ - لزوم هشیاری مسلمان در قبال ترغیب ها و شگرد های منافقان

الذين يترتبون بكم فإن كان لكم فتح من الله... و نمنعكم من المؤمنين

از اهداف افشای منافقان و بر شمردن ویژگیهای آنان، آگاه کردن مؤمنان به حيله ها و مکرهای آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۱۷، ۷، ۶، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ - خدعه و نیرنگ با خداوند ، برنامه همیشگی منافقان است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهُ

فعل مضارع <يخدعون>، استمرار و اصرار منافقان بر حيله گری را می فهماند.

۲ - منافقان ، گروهی حيله گر و نیرنگ باز هستند .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهُ

۳ - منافقان حيله گر ، خود گرفتار کمند نیرنگ های خداوند .

و هو خدعهم

۴- امهال و واگذاری منافقان برای خدعه و نیرنگ ، مکر و نیرنگ خدا با آنهاست .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

جمله <و هو خدعهم> حالیه است، یعنی همان خدعه و نیرنگ آنان، خدعه خداوند علیه ایشان است. به این معنا که خداوند آنان را مهلت داده و به خود وا گذاشته تا در گناهان بسیار، غرق شوند.

۶- خداوند ، پشتیبان و حامی مؤمنان ، در برابر مکر و نیرنگ منافقان

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

بنابر اینکه مراد از مکر با خداوند، مکر با مؤمنان باشد.

۷- خداوند ، خود کیفر دهنده خدعه و نیرنگ منافقان خیانت پیشه است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

بدان احتمال که خدعه خداوند، همان کیفر و مجازاتهای وی باشد.

۱۷- خدعه خداوند با منافقان نیرنگ باز ، به مجازات کردن آنان است .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَدَعَهُمْ

امام رضا(ع) در پاسخ سؤال از معنای خدعه خداوند در آیه فوق فرمود: ان الله تعالى . . لا يخادع و لكنه تعالى يجازيهم ...
جزاء

ص: ۲۴۸

توحيد صدوق، ص ۱۶۳، ح ۱، ب ۲۱؛ نورالثقلين، ج ۱، ص ۵۶۵، ح ۶۳۲.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۷

۷ - تحير منافقان، كيفر شوم عملکرد (خدعه ها و ...) آنان است.

مذبذبين بين ذلك .. فلن تجد له سيلا

چون اضلال خداوند همواره جنبه كيفرى دارد و كيفر نيز به اقتضای رفتار نارواست، معلوم می شود گمراهی منافقان و از آن جمله - تحير آنان - كيفرى الهی است و اين كيفر برخاسته از اعمال ناروای آنان (خدعه، كسالت در نماز و ..) است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۶

۶ - لزوم توجه به ماهيت منافقان و شناخت ترفند ها و شگرد های آنان

و يحلفون بالله إنهم لمنكم و ما هم منكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۸

۸ - بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزوير، حتى پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و آياته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله ..> می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد، یعنی، آنان هنوز هم با اين سخنان در مقام تزويرند.

۵۷۲ - ملاقات منافقان با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۲ - آزادی منافقان ، برای ملاقات با رسول خدا (ص) و گفتوگوی مستقیم با آن حضرت

إذا جاءك المنـفقون قالوا

۳ - منافقان در هر بار ملاقات با رسول اکرم (ص) ، اظهار ایمان کرده و به رسالت الهی آن حضرت شهادت اُکید می دادند

إذا جاءك المنـفقون قالوا نشهد إنك لرسول الله

۵۷۳- ملاک تشخیص منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱،۲

ص: ۲۴۹

۱ - مشخص شدن منافقان ، از اهداف رخصت خداوند در شکست نبرد احد و مصیبت های وارده در آن

و ما اصابکم ... و لیعلم الذین نافقوا

۲ - هنگامه های دشوار (شکست ها ، رنج ها و مصیبت ها) ، ابزاری برای شناسایی جناح منافقان و سست ایمانان ، از مؤمنان واقعی و استوار

و ما اصابکم ... و لیعلم الذین نافقوا

۵۷۴- ملاکهای ارزشگذاری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۲

۲ - ارزش ها و ملاک های ارزش گذاری در بینش مؤمنان و منافقان ، متفاوت است .

إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل . . . قل لن یصینا إلا ما کتب الله لن

۵۷۵- ملاکهای قضاوت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۸

۸ - منافع شخصی منافقان ، ملاک داوری آنان درباره پیامبر (ص) و عامل طعن و خرده گیری از آن حضرت

و منهم من یلمزک فی الصدقت فإن أعطوا منها رضوا

۵۷۶- ممانعت از ادبتهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۴۸ - ۱۵

۱۵ - وعده خداوند ، به پیامبر (ص) برای جلوگیری از آزار و اذیت کافران و منافقان به آن حضرت

و دَعُّ اذیهم و توکل علی الله و کفی بالله وکیلاً

۵۷۷- منافع شخصی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۸

۸ - منافع شخصی منافقان ، ملاک داوری آنان درباره پیامبر (ص) و عامل طعن و خرده گیری از آن حضرت

و منهم من يلمزك في الصدقات فإن أعطوا منها رضوا

ص: ۲۵۰

۵۷۸- منافقان امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۳

۳ - وجود منافقان و کافرانی نیرومندتر از منافقان و کافران عصر پیامبر (ص) در میان امت های پیشین

کانوا اشد منکم قوه و أكثر أمولا و اولداً

۵۷۹- منافقان بی طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۹۰ - ۶

۶ - ممنوعیت تعقیب و کشتن منافقان و کافرانی که از نبرد با مسلمانان و اقوام کافر خویش بیزارند و بیطرفی خویش را ابراز می دارند .

إلّا الذّین .. او جاءوكم حصرت صدورهم ان یقتلوکم او یقاتلوا قومهم

<حصرت صدور>، به معنای دلتنگی است که از آن به بیزاری تعبیر شده است.

۵۸۰- منافقان پس از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۱

۱ - منافقان (پس از جنگ تبوک) ، در صورت یافتن پناهگاه یا غار و یا روزنی در زمین ، حاضر به گریختن سریع از جامعه اسلامی بودند .

لو یجدون ملجئاً أو مغرتاً أو مدخلاً لولوا إلیه

<ملجأ> به معنای پناهگاه است و <مغارات> جمع <مغاره> یعنی شکافهای کوه و <مدخل> به روزنه و منفذی گفته می شود که بتوان در آن پنهان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - پیامبر (ص) مأمور افشای چهره منافقان و اعلام عدم حضور قطعی آنان با او در هیچ جنگی پس از جنگ تبوک

فقل لن تخرجوا معی أبداً و لن تقتلوا معی

۵۸۱ - منافقان پناهنده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۵۱

۴ - جواز دوستی و یاری خواستن از منافقان و کافران پناهنده ، به همپیمانان مسلمانان *

و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً. اَلَّذِينَ يَصْلُونَ اِلَى قَوْمِ بَيْنِكُمْ و بَيْنِهِمْ مِثًا

در برداشت فوق احتمال داده شده که <اَلَّذِينَ يَصْلُونَ .. > استثنا از حکمی است که در جمله <و لا تتخذوا منهم ولياً و لا نصيراً> بیان شده است.

۵۸۲- منافقان پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۲

۲ - منافقان عصر بعثت ، متشکل از دو گروه : سردمداران نفاق و پیروان آنان

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامنا و إذا خلوا إلى شيطانهم

مراد از <شیاطینهم> رؤسا و سردمداران اهل نفاق است، و یاد کردن از آنان به عنوان شیطان، بیانگر این است که آنان صحنه گردان و خط دهنده می باشند. قابل ذکر است که منافق بودن رؤسای نفاق، به صورت احتمال مطرح است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۷

۷ - منافقان ، گروهی متشکل از دو دسته : خط دهنده و جریان ساز ؛ خط گیرنده و تأثیرپذیر

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض

برداشت فوق با توجه به کلمه <من> که برای ابتدائیت (نشویه) است، استفاده می شود.

۵۸۳- منافقان ثروتمند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۵،۷،۱۱

۵ - رخصت خواستن منافقان توانگر از پیامبر (ص) برای شرکت نکردن در جنگ ، به مجرد فرمان الهی به جهاد

أَنْ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ

۷- وجود افراد ثروتمند و متمکن در میان منافقان عصر پیامبر (ص)

استأذَنَكَ أَوْلَا الطَّوْلِ مِنْهُمْ

۱۱- ترجیح داشتن ترک پیکار (همنشینی با افراد عاجز و ناتوان) بر عزت جهاد و همراهی با پیامبر (ص) در نظر منافقان

توانگر و ثروتمند

و قَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَعْدِیْنَ

ص: ۲۵۲

۵۸۴- منافقان جاسوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۸

۱۸ - منافقان و یهودیان جاسوس ، دروغ پرداز و حق ناپذیر ، آن قدر بی ارزشند که حتی نباید بر گمراهی آنان تأسف خورد و بر کفرشان غمگین بود

لا یحزنک الذین یسرعون فی الکفر .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین

۵۸۵- منافقان در جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۷

۷ - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج-هد الکفار و المنفقین و اغلظ علیهم

۵۸۶- منافقان در جامعه دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۴

۴ - منافقان ، در جامعه قرآنی و در برابر اسلام ، خود را در معرض زوال و نابودی می بینند .

یجعلون أصبعهم فی ءاذانهم من الصوعق حذر الموت

۵۸۷- منافقان در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۱۴،۱۵

۱۴ - خداوند ، گرد آورنده همه منافقان و کافران ، در جهنم

إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنْفِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

۱۵ - جهنم ، جایگاه و مجمع تمامی منافقان و کافران

إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۵ - ۱

۱ - جایگاه منافقان ، در پایین ترین و پست ترین طبقات آتش جهنم است .

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ

ص: ۲۵۳

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، اهل دوزخند .

ألا في الفتنه سقطوا و إن جهنم لمحيطه بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۵

۵ - منافقان ، مخلد در آتش دوزخند .

من يحادد الله و رسوله فان له نار جهنم خلداً فيها

با توجه به اینکه آیات قبل و آیه بعد بیانگر خصلتهای منافقان است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۸ - ۱

۱ - خلود در آتش دوزخ ، وعده خداوند به زنان و مردان منافق و عموم کفرپیشگان

وعد الله المنفقين و المنفقت و الكفار نار جهنم خلدين فيها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۳ - ۵

۵ - جهنم ، جایگاه کافران و منافقان و فرجامی سخت و دردناک برای آنان

و مأویهم جهنم و بئس المصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۳

۳ - گریه های طولانی منافقان در آتش سوزان دوزخ

قل نار جهنم أشد .. و ليكوا كثيراً

برداشت فوق با توجه به این است که <فليضحكوا قليلا و ليكوا كثيراً> متفرع بر <قل نار جهنم أشد حراً> در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۳، ۱۲

۱۲ - دوزخ، جایگاه و فرجام نهایی منافقان متخلف از جهاد

مأویهم جهنم

۱۳ - پلیدی منافقان و دوزخی بودن آنان، نتیجه اعمال ناشایست و مستمر خود آنان است.

إنهم رجس و مأویهم جهنم جزاء بما كانوا یکسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۳، ۱۰

۱۰ - سقوط در آتش دوزخ، فرجام منافقان کفرپیشه

ص: ۲۵۴

و الذين اتخذوا مسجداً ضراراً .. فانهار به في نار جهنم

۱۳ - منافقان ، زیان زننده به جامعه اسلامی ، مروج کفر ، تفرقه افکن میان مؤمنان ، ظالم و دوزخی اند .

اتخذوا مسجداً ضراراً و كفراً و تفریقاً .. و إرصاداً ... فانهار به في نار جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۶ - ۱۳

۱۳ - جهنم ، مهیا شده از سوی خداوند برای منافقان و مشرکان

و أعدّ لهم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۵ - ۳،۶،۷

۳ - آتش دوزخ ، اقامتگاه دائمی کافران و منافقان

مأویکم النار

<مأوی> به معنای مسکن می باشد. جمله اسمیه بیانگر دوام و ثبات است.

۶ - آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

۷ - دوزخ ، جایگاه نهایی کافران و منافقان

فالیوم لایؤخذ منکم فدیة و لا من الذین کفروا.. و بس المصیر

<مصیر> (معادل <مرجع>) و به جایگاهی گفته می شود که حرکت به آن جا منتهی می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۷ - ۵،۶

۵ - منافقان ، اهل آتش دوزخ اند .

أول-نك أصح-ب النار

۶- منافقان ، در آتش دوزخ جاودان خواهند ماند .

هم فیها خ-لدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۷ - ۳

۳- کافران و منافقان همراز ایشان ، دارای فرجامی همگون در آتش دوزخ

فكان عقبتهما أنّهما فی النار خ-لدین فیها

از تشبیه کافران و منافقان به شیطان و پیراون او در آیه قبل، برداشت یاد شده از این آیه استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۸،۹

۸- دوزخ ، جایگاه و مأوای کافران و منافقان است .

و مأویهم جهنم

ص: ۲۵۵

۹ - جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران ، در قیامت یکسان است .

و مأویهم جهنم

۵۸۸- منافقان در حکومت اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۴

۴ - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۵۸۹- منافقان در سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۴،۵

۴ - دوگانگی برخورد منافقان با پیامبر (ص) و رهبران الهی ، به هنگام سختی ها و آسایشها

فکیف اذا .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

منافقان تا قبل از گرفتاری، از پیامبر (ص) اعراض کرده و به طاغوتها می گرایند، و آنگاه که به مشکلات برخوردند، از پیامبر (ص) عذرخواهی می کنند.

۵ - منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان ، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند .

فکیف .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود ، به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را اظهار می داشتند.

۵۹۰- منافقان در ظلمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۷،۱۰

۷- خداوند، با محروم ساختن منافقان از نور ایمان، آنان را به ظلمتهایی شدید گرفتار می سازد.

ذهب الله بنورهم و تركهم في ظلمت لا يبصرون

نکره بودن <ظلمات> حاکی از شدت ظلمت است.

۱۰- رها کردن منافقان در ظلمت و گمراهی پس از روشنایی گذرا، استهزای خداوند نسبت به آنهاست.

الله يستهزئ بهم .. فلما أضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم

جمله <فلما أضاءت ما حوله ..> می تواند توضیحی در قالب مثل برای <الله يستهزئ بهم و یمدهم ...> باشد.

ص: ۲۵۶

۵۹۱- منافقان در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۳

۳- اذیت و آزار زبانی مسلمانان، در غزوه احزاب، از سوی منافقان، ناشی از این بود که می پنداشتند احزاب متحد، نرفته اند و در اطراف مدینه خواهند ماند.

سَلِقُواكُمْ بِالْسِّنَةِ حُدَادٍ .. یَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

بنابراین احتمال که <یحسبون..> حال برای ضمیر فاعلی <سلقوا> باشد، نکته یاد شده فهمیده می شود.

۵۹۲- منافقان در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۹ - ۱

۱- جبهه ایمان در کارزار بدر، متشکل از مؤمنان متکی بر خدا، عناصری منافق و گروهی سست ایمان

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ .. وَ مِنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

<مرض> به معنای بیماری است و مقصود از آن در اینجا به این دلیل که در مقابل نفاق قرار گرفته، تردید در حقانیت دین است که از آن می توان به ضعف ایمان تعبیر کرد. جمله <و من يتوكل على الله> اشاره به گروه سوم، یعنی مؤمنان حقیقی و راستین، دارد.

۵۹۳- منافقان در غزوه بنی مصطلق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱

۱- منافقان، در جنگ <بنی المصطلق> سوگند یاد کردند پس از بازگشت به مدینه، پیامبر (ص) را از آن شهر اخراج کنند.

يَقُولُونَ لَنْ نَرْجِعَ إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزَّ مِنْهَا الْأَذَلَّ

<لايم> در <لنن رجعنا> توطئه برای قسم و <ليخرجن الأعز..> جواب قسم است. طبق نظر مفسران، سخن یاد شده را

رئیس منافقان (عبداللہ بن اَبی) در غزوه بنی المصطلق گفته بود.

۵۹۴- منافقان در غزوه حنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۲۶ - ۴

۴ - نزول آرامش روحی از سوی خداوند بر مؤمنان در جنگ حنین و محرومیت منافقان از آن

ثم أنزل الله سكينته على رسوله و على المؤمنين

با توجه به اینکه در فراز قبل، مؤمنان به وسیله ضمیر < کم > مخاطب قرار گرفتند و در این آیه به جای آن ضمیر، کلمه

ص: ۲۵۷

<مؤمنین > آمده، می توان به برداشت فوق دست یافت.

۵۹۵- منافقان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱۱

۱۱ - داوری خداوند در روز قیامت ، میان مؤمنان و منافقان

الذین یتربصون بکم . . . فالله یحکم بینکم یوم القیمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۱۸، ۱۶، ۱۴، ۵، ۷

۵ - منافقان ، فاقد نور و روشنایی در ظلمت قیامت

یوم یقول المن-فقون . . . انظرونا نقتبس من نورکم

۷ - زنان منافق چونان مردان نفاق پیشه ، فاقد نور و روشنایی در ظلمت قیامت

یوم . . . و المن-فق-ت ... انظرونا نقتبس من نورکم

۱۴ - کشیده شدن حصار بلند و ضخیم ، میان مؤمنان و منافقان در قیامت

فضرِبَ بینهم بسور

<سور> به دیوار شهر گفته می شود. نکره آمدن <سور> می تواند بیانگر بلندی و ضخامت آن باشد.

۱۶ - مؤمنان در قیامت ، در داخل حصار (حصار میان آنان و منافقان) قرار می گیرند و منافقان در بیرون آن .

فضرِبَ بینهم بسور له باب

۱۸ - مؤمنان در قیامت ، مشمول رحمت خداوند و منافقان محکوم به عذاب الهی اند .

یوم یقول المن-فقون . . . باطنه فیہ الرحمه و ظ-هره من قبله العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - جدا شدن منافقان از جمع مؤمنان ، در قیامت و محکوم شدن آنان به عذاب الهی ، نتیجه و محصول انگیزه های منافقانه آنان است .

ینادونهم ألم نکن معکم قالوا بلی و لکنکم فتنتم أنفسکم

مؤمنان در پاسخ منافقان می گویند: درست است که شما با ما در اعمال و تکالیف دینی شرکت می کردید؛ لکن انگیزه های شما با ما یکی نبود. انگیزه های شما همواره خدعه و فریب، ریشخند و استهزا و ... بوده است و اینها شما را به این روز هوناك انداخته است. گفتنی است که معنای <فتون> (مصدر <فتنتم>)، در بلا و عذاب انداختن است. <فتنتم أنفسکم>؛ یعنی، خود را در گرفتاری عذاب انداختید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۸ - ۵۸

۵ - توسل جستن منافقان ، به سوگند دروغ در پیشگاه خداوند در قیامت

ص: ۲۵۸

۸ - منافقان می پندارند ، در قیامت نیز می توان از سوگند دروغ بهره جست و خود را از مهلکه نجات داد .

فیحلفون له .. و یحسبون أنهم علی شیء

کلمه <شیء> در <أنهم علی شیء> موصوف صفت محذوف است و تقدیر آن <علی شیء نافع> می باشد؛ یعنی، منافقان می پندارند که چیز مفیدی در اختیار دارند (مقصود سوگند دروغ است).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - قلم - ۶۸ - ۴۲ - ۵

۵ - > عن أبي الحسن (ع) فی قوله عزوجل: > یوم یکشف عن ساق > قال : حجاب من نور یُکشف ، فیقع المؤمنون سجداً و تدمج أصلاب المنافقین فلا یستطیعون السجود ؛

از امام رضا(ع) درباره سخن خدای عزوجل: <یوم یکشف عن ساق> روایت شده که فرمود: [در آن روز] پرده ای از نور برداشته می شود و مؤمنان به حالت سجده می افتند و استخوان های پشت منافقان سخت و بی انعطاف می گردد و قدرت سجده ندارند.

۵۹۶- منافقان در مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۹

۹ - مؤمنان در مدینه ، برخوردار از قدرت و شوکت بسیار در مقایسه با منافقان

و یحلفون بالله إنهم لمنکم .. و لکنهم قوم یفرقون

بیم منافقان و تلاش آنان برای مؤمن جلوه دادن خود، نشانه ای از قدرت و شوکت مؤمنان است.

۵۹۷- منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۲

۲ - اعمال ناپسند و مفسدانه منافقان عصر بعثت ، مورد اعتراض مسلمانان آن عصر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۵، ۷، ۳، ۲

۲ - منافقان عصر بعثت ، متشکل از دو گروه : سردمداران نفاق و پیروان آنان

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامنوا و إذا خلوا إلى شيطانهم

مراد از <شیاطینهم> رؤسا و سردمداران اهل نفاق است، و یاد کردن از آنان به عنوان شیطان، بیانگر این است که آنان صحنه گردان و خط دهنده می باشند. قابل ذکر است که منافق بودن رؤسای نفاق، به صورت احتمال مطرح است.

۳ - منافقان صدر اسلام ، دارای جلسات سری با رؤسای خویش برای طرح توطئه علیه اسلام و مسلمین

ص: ۲۵۹

و إذا خلوا إلى شيطانهم

<خلأ- به و إليه> به معنای با او خلوت کرده است. برخی گفته اند: خلأ آن گاه که به <الی> متعدی شود متضمن معنای رفتن نیز می باشد. بر این مبنا <و إذا خلوا...> یعنی: <و اذا ذهبوا الى شياطينهم خالين بهم> آن گاه که به سوی رؤسای خود روند و با آنان خلوت کنند.<

۵- منافقان صدر اسلام، به هنگام حضور در محفل سردمدارانشان، بر همگامی و هم مسلکی خویش با آنان (کفر به اسلام) تأکید می کردند .

و إذا خلوا إلى شيطانهم قالوا إنا معكم

۷- صحنه گردانان نفاق در عصر بعثت، نگران تمایل پیروانشان به اسلام بودند .

قالوا إنا معكم إنما نحن مستهزءون

حصر در جمله <إنما...> حصر اضافی و از نوع <حصر قلب> است. کاربرد این گونه حصر در موردی است که گوینده در صدد بر طرف کردن توهمی باشد که مخاطب به آن می اندیشد. این توهم در جمله <إنما نحن...> گرایش منافقان پیرو، به اسلام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۲

۲ - تمامی زمینه های نیل به هدایت برای منافقان عصر بعثت، مهیا بود .

اشتروا الضلله بالهدی

در حالی که منافقان هدایت نیافته بودند، آیه مورد بحث، هدایت را سرمایه آنان شمرده است؛ تا به این حقیقت اشاره کند که: تمامی زمینه های هدایت و اسباب خارجی - به گونه ای که گویا آن را در اختیار داشتند - برای ایشان فراهم بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۲۴، ۲۳، ۳

۳ - حضور منافقانی ناشناخته در میان مسلمانان عصر پیامبر (ص) تا شکست احد

و ما اصابکم يوم التقى الجمعان . . . و ليعلم الذين نافقوا

۲۳ - منافقان احد دارای جنبه های گوناگون نفاق ، و آگاهی مسلمانان تنها به بخشی از آنها

و الله اعلم بما یکتُمون

عالمتر بودن خدا به راز دل منافقان (و الله اعلم . ..)، دلالت بر این معنا دارد که آنچه از نفاق منافقان برای مسلمانان بیان شد، تنها بخشی از نفاق آنان است.

۲۴ - برخورد نفاق آلود عبدالله بن ابی و یاران او و سرباز زدن آنان از حضور در پیکار احد

و لیعلم الذین نافقوا و قیل لهم تعالوا قاتلوا . . . لو نعلم قتلاً

در شأن نزول آیه آمده که عبدالله بن ابی و یاران او، که حدود سیصد نفر بودند، از حضور در پیکار احد سرباز زد. (مجمع البیان، ذیل آیه.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۷۹ - ۸

۸ - حضور افراد ناپاک و منافق در میان مسلمانان ، در جریان جنگ احد

ما كان الله ليجزر المؤمنین علی ما انتم علیه حتّی یمیز الخبیث من الطّیب

ص: ۲۶۰

برداشت فوق بر اساس ارتباط این آیه با آیات پیشین که درباره نبرد احد بود، استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۳

۳ - جلسات سَری و توطئه گرانه منافقان علیه پیامبر (ص) در مدینه

و يقولون طاعه فاذا برزوا من عندك بیت طائفه منهم غیر الذی تقول

برخی گفته اند که این آیه درباره منافقان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (ص) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱

۱ - وجود زنان منافق ، در میان منافقان عصر پیامبر (ص)

المنفقون و المنفقت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۳

۳ - وجود منافقان و کافرانی نیرومندتر از منافقان و کافران عصر پیامبر (ص) در میان امت های پیشین

کانوا أشد منکم قوه و أكثر أموالا و أولداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۷،۸

۷- تلاش پنهانی منافقان و اهتمام آنان در توطئه علیه پیامبر (ص) و اسلام

و هموا بما لم ينالوا

۸- شکست منافقان در توطئه علیه اسلام و پیامبر (ص) و عدم دستیابی آنان به هدف های شومشان

و هموا بما لم ينالوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۷

۷- وجود افراد ثروتمند و متمکن در میان منافقان عصر پیامبر (ص)

استثذنک أولوا الطول منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۸ - ۲

ص: ۲۶۱

۲ - منافقان صدراسلام ، دو دسته بودند : گروهی به صراحت از فرمان های خدا و رسول او سرپیچی می کردند و دسته ای چنین نبودند .

و يقولون .. و أطلعنا ثم يتولّى فريق منهم ... و إذا دعوا إلى الله و رسوله ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۶

۶ - منافقان صدراسلام ، از هر گونه سوگند خوردن برای حسن نیت خود و آمادگی برای جهاد ، بر حذر شدند .

و أقسموا بالله .. لئن أمرتهم ليخرجنّ قل لا تقسموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۲۹ - ۴۶

۴۶- وجود برخی از افراد ناخالص ، در میان همراهان پیامبر (ص) *

الذين ءامنوا و عملوا الصـلحـت منهم

در صورتی که <من> در <منهم> برای تبعیض باشد؛ احتمال می رود که قید <منهم> تعریض به کسانی باشد که منافقانه، همراه پیامبر(ص) بودند و یا در آینده منحرف خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۳ - ۴

۴ - وجود نیرومند جریان نفاق ، در میان زنان و مردان مسلمان ، در عصر نزول قرآن و بعثت پیامبراکرم (ص)

يوم يقول المنـفقون و المنـفقـت .. انظرونا نقتبس من نوركم

تصریح قرآن به نام مردان و زنان منافق، نشان دهنده وجود آنان در میان مسلمانان صدراسلام است. تعبیر <ألم نكن معكم> در آیه بعد، بیانگر نفوذ آنان در میان صفوف مسلمین به صورت یک جریان گسترده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۱

۱- وجود گروهی منافق ، در میان مسلمانان صدراسلام

ألم تر إلى الذين نافقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۱ - ۱

۱- وجود عناصر منافق ، در میان مسلمانان صدراسلام

إذا جاءك المن-فقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۶

۶- پدید آمدن جریان نفاق و گروه منافقان در میان مسلمانان ، هنگام تشکیل نظام اسلامی در مدینه الرسول

ج-هد الكفار و المن-فقين و اغلظ عليهم

ص: ۲۶۲

۵۹۸- منافقان صدر اسلام و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۵

۵ - تلاش منافقان صدر اسلام ، در مخفی نگهداشتن طرح ها و نقشه های خائنانه خویش ، علیه اسلام و مسلمانان

ألم يعلموا أن الله يعلم سرهم

۵۹۹- منافقان صدر اسلام و جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۴

۴ - پیامبر (ص) مأمور افشای چهره منافقان و اعلام عدم حضور قطعی آنان با او در هیچ جنگی پس از جنگ تبوک

فقل لن تخرجوا معي أبداً و لن تقتلوا معي

۶۰۰- منافقان صدر اسلام و صدقات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۰ - ۵

۵ - چشمداشت منافقان صدر اسلام به دریافت صدقات ، با وجود عدم استحقاق آنان

و منهم من يلمزك في الصدقات فإن أعطوا منها رضوا... إنما الصدقات للفقراء... و ابن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۷

۷ - بخل ورزی منافقان صدر اسلام از پرداخت صدقات ، روی گردانی از تعهد و اعراض از قرار گرفتن در صف صالحان بود

و منهم من عهد الله... و تولوا و هم معرضون

۶۰۱- منافقان صدر اسلام و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۵

۵ - منافقان صدر اسلام ، مردمانی تأثیرناپذیر در برابر آیات الهی قرآن

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من يقول أیکم زادته هذه إیمناً

ص: ۲۶۳

۶۰۲- منافقان صدر اسلام و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۷ - ۱،۲

۱ - منافقان صدر اسلام ، مدعی ایمان به خدا و رسول بودند .

و يقولون ءامنّا بالله و بالرسول

به گفته مفسران، آیه شریفه و چند آیه بعد، درباره منافقان است و این را موضوعات طرح شده در این آیات و آهنگ و شأن نزول آنها، تأیید می کند.

۲ - منافقان صدر اسلام ، مدعی اطاعت و فرمان بری از خدا و رسول بودند .

و يقولون ءامنّا بالله و بالرسول و اطعنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۴

۴ - تلاش گسترده منافقان صدر اسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا بالله جهد أيم-نهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

سوگند مؤکد، دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

۶۰۳- منافقان صدر اسلام و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۸ - ۵

۵ - تلاش منافقان صدر اسلام ، در مخفی نگهداشتن طرح ها و نقشه های خائانه خویش ، علیه اسلام و مسلمانان

ألم يعلموا أن الله يعلم سرهم

۶۰۴- منافقان صدر اسلام و مؤمنان

۷ - تأثیر پذیری برخی از مؤمنان صدر اسلام از منافقان فتنه انگیز

یبغونکم الفتنه و فیکم سمعون لهم

<سَمَاع> به کسی گفته می شود که تحت تأثیر دیگری بوده از او بشدت حرف شنوی داشته باشد. قابل ذکر است که برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از <سَمَاعُونَ> کسانی باشند که خود منافق نبودند؛ ولی تحت تأثیر آنان بوده و از آنان حرف شنوی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱،۵

۱ - طعن و خرده گیری منافقان صدر اسلام ، از مؤمنانی که از سر میل و رغبت و بیش از مقدار واجب ، انفاق می کردند .

الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین . . . فیسخرن منهم

<لمز> (مصدر یلمزون) به معنای عیب جویی، خرده گیری و طعن است و <سخره> و <سخریه> (مصدر یسخرن) به معنای استهزا و ریشخند می باشد.

۵ - تمسخر و ریشخند منافقان صدر اسلام نسبت به مؤمنان ایثارگر تهیدست

و الذین لایجدون إلا جهدهم فیسخرن منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۴

۴ - تلاش گسترده منافقان صدر اسلام برای اثبات حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان پیامبر (ص) و مؤمنان به سوی خویش

و أقسموا بالله جهد أیم-نهم لئن أمرتهم لیخرجنّ

سوگند مؤکد، دلیل بر وجود چنین تلاشی است.

۶۰۵- منافقان متخلف از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۲ - ۱

۱ - خوشحالی و خنده منافقان متخلف از جهاد ، اندک و زودگذر در مقایسه با عذاب ها و گریه های اخروی آنان

فلیضحکوا قلیلاً و لیبکوا کثیراً

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <فلیضحکوا> در مورد دنیا و <و لیبکوا> در مورد آخرت باشد.

۶۰۶- منافقان متخلف و جنگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۱

۱ - خبر دادن خداوند از امکان اجازه خواستن منافقان متخلف از جنگ ، برای شرکت جستن در جنگ های آینده

فإن رجعت الله إلى طائفه منهم فاستذنوك للخروج

۶۰۷- منافقان مجرم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۲

ص: ۲۶۵

۱۲ - منافقان ، دارای گروه های متفاوت و مراتب مختلف ، در خیانت و ارتکاب جرایم

إن نَعَفَ عَن طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نَعَذِبُ طَائِفَةٌ بَأْثَمَ كَانُوا مُجْرِمِينَ

۶۰۸- منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۳

۳ - جلسات سَری و توطئه گرانه منافقان علیه پیامبر (ص) در مدینه

و يقولون طاعه فاذا برزوا من عندك بيّت طائفه منهم غير الذي تقول

برخی گفته اند که این آیه درباره منافقان است.

۶۰۹- منافقان مدینه در سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۴، ۱۱

۱۱ - توجه زیاد منافقان مدینه ، به پیامبر (ص) هنگام سختی و جنگ ، به منظور دریافت نظر نهایی آن حضرت

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك

فعل مضارع <ينظرون> حکایت از تکرار نگاه می کند. اصل نگاه به آن حضرت هم، به قرینه مقام - که وضعیت دشواری و

سختی است - برای جلب نظر آن حضرت برای اعلام آتش بس و یا آزاد کردن آنان از جنگ است.

۱۴ - منافقان مدینه ، در سختی و آسایش ، به مسلمانان ، بخل میورزیدند .

ولا يأتون البأس إلا قليلاً . أشحّه عليكم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد

۶۱۰- منافقان مدینه در غزوات محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، به همراه مسلمانان ، در غزوه های پیامبر (ص) شرکت می کردند .

و اذ يقول المن-فقون . . . ما وعدنا الله ورسوله إلا غرورا... ولقد كانوا عاهدوا

۶۱۱- منافقان مدینه در غزوه احد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه احد تعهد کرده بودند که از جهاد با

ص: ۲۶۶

دشمن نگریند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل لا يولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه اُحد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

۶۱۲- منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱

۱ - منافقان ، همسو با احزاب متّحد ، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند .

إذ جاءكم جنود .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله ... إلا غرورًا

فعل مضارع <يقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۱، ۲۰، ۸، ۴، ۱

۱ - عده ای از منافقان ، مسلمانان شرکت کننده در غزوه احزاب را ، به ترک جهاد وسوسه می کردند .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

۴ - منافقان ، به نفع جبهه احزاب متّحد ، برای درهم شکستن جبهه مسلمانان ، فعالیت تبلیغاتی داشتند .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

۸ - برخی از منافقان و بیمار دلان مدینه ، از پیامبر (ص) برای ترک جهاد در غزوه احزاب ، به بهانه ناامن بودن خانه و کاشانه شان ، مصرّانه اجازه می خواستند .

و یستئذن فریق منهم النبیّ یقولون إنّ بیوتنا عوره

مراد از <عوره> در آیه، مستحکم نبودن خانه و قابل ورود بودن آن برای هر کس است که بخواهد وارد شود(مفردات راغب).

۱۱ - مستحکم نبودن خانه و کاشانه ، بهانه منافقان و افراد بیماردل برای گریز از جهاد در غزوه احزاب بود .

و يستئذون فریق منهم النبى يقولون إنّ بیوتنا عوره و ما هی بعوره إن یریدون إلاّ فر

۲۰ - > عن عبد الله الحلبي عنه (ع) : إنّهم قالوا > إنّ بیوتنا عوره ... < فأكذبهم الله قال : > و ما هی بعوره ... < و هی رفيعه السمك حصينه ;

از عبدالله حلبی، از امام(ع) نقل شده که منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تکذیب کرد و فرمود: < و ما هی بعوره... > و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۳،۶

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، در صورت حضور در داخل خانه هایشان و هجوم دشمن ، از آن دفاع نمی کردند .

يقولون إنّ بیوتنا عوره ... و لو دخلت علیهم من أقطارها ثمّ سئلوا الفتنه لأتوها

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و يستئذون فریق منهم ... يقولون إنّ بیوتنا عوره ... إن یریدون إلاّ فرارًا ... ثمّ

ص: ۲۶۷

>ثمَّ سئلوا الفتنة < دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه اُحد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل لا يولون الأذب-ر

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه اُحد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۳،۶،۷

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

قل لن ينفعكم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن يريدون إلا فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۷ - خداوند ، به منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، با بیان این که حتی در صورت فرار از جبهه جهاد ، گرفتار مرگ یا قتل ، در جای دیگر یا زمان دیگر می شوند ، هشدار داده است .

إن فررتم من الموت أو القتل و إذا لامتمعون إلا قليلاً

۶۱۳- منافقان مدینه و بنی نضیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۳،۴

۳ - روابط خائنه منافقان مدینه ، با کافران اهل کتاب (یهود بنی نضیر)

الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا من أهل الکت-ب لئن أخرجتم لنخرجنَّ معکم

۴- افشاگری خداوند ، درباره عناصر نفاق پیشه و مرتبط با دشمن (یهود بنی نضیر)

ألم تر إلی الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۱،۲

۱ - خبر دادن خداوند ، به همگام نشدن منافقان با یهود بنی نضیر در مسیر تبعید آنان

لئن أُخرجوا لایخرجون معهم

۲ - خبر دادن خداوند ، از پایبند نبودن منافقان به تعهد خویش ، در یاری بنی نضیر به هنگام جنگ

و لئن قوتلوا لاینصرونهم

ص: ۲۶۸

۶۱۴- منافقان مدینه و جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۲۸

۲ - تلاش شدید منافقان مدینه ، برای بازداشتن مسلمانان از جهاد در غزوه احزاب

و إذ قالت طائفه منهم .. لا مقام لكم فارجعوا ... قد يعلم الله المعوقين منكم

تضعیف <عَوَّقَ> برای بیان شدت و غلظت بازدارندگی، است.

۸ - منافقان مدینه ، علاوه بر بازداشتن دیگران از حضور در جبهه جهاد ، خود نیز در آن ، حضوری کم رنگ داشتند .

قد يعلم الله المعوقين ... و القائلين لإخونهم ... و لا يأتون البأس إلا قليلاً

بنابراین احتمال که جمله <و لا يأتون البأس..> حال برای <المعوقين> و <القائلين> باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، حضور در جبهه جهاد را ، مساوی با کشته شدن و از بین رفتن تلقی می کردند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

این که آیه بیان می کند که آنان، با شنیدن خبر جنگ، به حال احتضار درمی آمدند، حکایت از این نکته می کند که منافقان مدینه وقوع جنگ و شرکت در جبهه جهاد را مساوی با کشته شدن تلقی می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۸

۸ - در صورت حضور منافقان مدینه ، در جبهه مسلمانان ، جز اندکی در جنگ و جهاد ، شرکت نمی کردند .

و لو كانوا فيكم ما ق-تلوا إلا قليلاً

۶۱۵- منافقان مدینه و حوادث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۶،۷

۶ - منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن یأت الأحزاب یودوا لو أنهم بادون فی الأعراب یسئلون عن أنباءکم

۷ - منافقان مدینه ، به پی گیری تحولات و رخداد های مدینه ، علاقه مند بودند .

یسئلون عن أنباءکم

ص: ۲۶۹

۶۱۶- منافقان مدینه و خطر مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که عقیده منافقان مدینه را درباره حفظ جان از خطر مرگ ، تصحیح کند .

إِن يَرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا .. قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِن فَرَرْتُمْ ... وَإِذَا لَا تَمْتَعُونَ إِلَّا

۶۱۷- منافقان مدینه و غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۲،۳

۲ - منافقان برای ماندن مسلمانان به همراه پیامبر (ص) در غزوه احزاب - باتوجه به هجوم دشمن - وجهی منطقی قائل نبودند و آنان را به ترک غزوه ، دعوت می کردند .

قالت طائفة منهم ي-أهل يثرب لا مقام لكم فارجعوا

۳ - منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفة منهم ي-أهل يثرب لا مقام لكم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به هنگام خبردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به چرخش می افتاد .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خبر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۱،۴

۱ - منافقان مدینه ، می پنداشتند که احزاب متّحد ، تا مدینه را فتح نکنند ، پراکنده نخواهند شد .

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

۴ - منافقان مدینه ، دوست داشتند که در صورت تکرار هجوم احزاب متّحد به مدینه ، در بیابان و در میان بادیه نشینان باشند .

وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابَ يُوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ

۶۱۸- منافقان مدینه و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ - توجه زیاد منافقان مدینه ، به پیامبر (ص) هنگام سختی و جنگ ، به منظور دریافت نظر نهایی آن حضرت

ص: ۲۷۰

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك

فعل مضارع <ينظرون> حکایت از تکرار نگاه می کند. اصل نگاه به آن حضرت هم، به قرینه مقام - که وضعیت دشواری و سختی است - برای جلب نظر آن حضرت برای اعلام آتش بس و یا آزاد کردن آنان از جنگ است.

۶۱۹- منافقان مدینه و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، در صف های مسلمانان تنها حضور ظاهری داشتند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل

۶۲۰- منافقان مدینه و مکر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۵،۹

۵ - منافقان و بیماردلان مدینه ، وعده خدا و پیامبر را بر پیروزی ، فریب و خدعه ای بیش نمی دانستند .

و إذ يقول المن-فقون و الذين في قلوبهم مرض ما وعدنا الله و رسوله إلا غرورًا

۹ - ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا . .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلا

<و إذ يقول> می تواند تفسیر <الظنونا> باشد.

۶۲۱- منافقان مدینه و نامگذاری مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۷

۷ - منافقان ، به نام سابق مدینه ، علاقه مند بودند و از نامگذاری آن شهر به < مدینه النبی > ناخرسند بودند .

ی-أهل یثرب

با توجه به این که نام مدینه، در آیه صدو بیست از سوره توبه و آیه شصت از سوره احزاب آمده و در این جا، از قول منافقان، آن شهر به نام سابق اش خوانده شده، نکته بالا به دست می آید.

۶۲۲- منافقان مدینه و وعده پیروزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۵

ص: ۲۷۱

۵- منافقان و بیماردلان مدینه ، وعده خدا و پیامبر را بر پیروزی ، فریب و خدعه ای بیش نمی دانستند .

و إذ يقول المن-فقون و الذين في قلوبهم مرض ما وعدنا الله و رسوله إلا غرورًا

۶۲۳- منافقان مدینه و وعده خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۹

۹- ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلا

<و إذ يقول> می تواند تفسیر <الظنونا> باشد.

۶۲۴- منافقان مدینه و وعده محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۹

۹- ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلا

<و إذ يقول> می تواند تفسیر <الظنونا> باشد.

۶۲۵- منافقان نزول قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۵ - ۱

۱ - افزایش پلیدی منافقان بیماردل ، پس از نزول آیه های قرآن و شنیدن آن

و إذا ما أنزلت سوره .. و أما الذين في قلوبهم مرض فزادتهم رجساً إلى رجسهم

۶۲۶- منافقان و اخلاص

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۶

۶ - اقرار منافقان صدر اسلام به ناخالصی و صالح نبودن خویش

و منهم من عهد الله .. لنكونن من الصالحين

ص: ۲۷۲

۶۲۷- منافقان و ارزشهای معنوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۳

۳ - سوء استفاده منافقان از ارزش های معنوی ، به منظور پنهان کردن کردار زشت خویش

سیحلفون بالله لکم إذا انقلبتم

۶۲۸- منافقان و استهزای ارزشها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۵

۵ - پیامبر (ص) مأمور توبیخ منافقان ، به خاطر بازیچه شمردن دین و استهزای ارزش های الهی

قل أبالله وءایته ورسوله کنتم تستهزءون

۶۲۹- منافقان و اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۸

۸ - منافقان در برابر آوازه قرآن و گسترش اسلام ، چاره ای جز ناشنیده انگاشتن آن ندارند .

یجعلون أصبعهم فی ءاذانهم من الصوعق حذرالموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۱،۲

۱ - منافقان در برابر درخشش اسلام و پیشرفت آن ، خود را درمانده و در بن بست می بینند .

یکاد البرق یخطف أبصرهم

در این آیات وضعیت منافقان در برابر اسلام در قالب چند تشبیه، بیان شده است؛ چنان که مفسران گفته اند: در جمله >یکاد

البرق . . . < اسلام و امکانات فراهم شده در پرتو آن، به < برق > تشبیه شده و به دنبال آن فرصت طلبی منافقان در بهره گیری از مواهب آن، در قالب تشبیه دیگری بیان گردیده است.

۲ - منافقان در عین درمانده شدن در برابر اسلام، با فرصت طلبی در پی بهره برداری از مواهب آن هستند .

كَلِّمُوا أَضْيَاءَ لَهُمْ مَشْوَاهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۹

۱۹ - همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (ص) و اسلام

الذین يسرعون في الكفر . . . سمعون للكذب سمعون لقوم ءاخرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۷۳

۴ - دین اسلام در بینش منافقان و بیماردلان ، دینی فریبنده و به دور از واقعنگری

يقول المنافقون .. غر هؤلاء دينهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۵،۱

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

۵ - منافقان ، تلاش تخریب گرانه خود را تا مرحله غلبه حق و پیروزی قطعی جبهه اسلام ، ادامه می دهند .

لقد ابتغوا الفتنة .. حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم كرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۹

۹ - استهزای منافقان نسبت به اسلام و پیامبر (ص)

يحذر المنافقون .. قل استهزوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۳

۳ - برملا شدن کفر منافقان صدر اسلام ، در پی توطئه آنان علیه اسلام و پیامبر (ص)

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

۶۳۰ - منافقان و اصلاح طلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۵،۴

۴ - منافقان ، خویشان را مردمی اصلاح طلب می شمردند .

قالوا إنما نحن مصلحون

۵ - منافقان بر اثر بیماریِ دل و اندیشه ، فسادگری های خویش را اصلاح طلبی قلمداد می کنند .

فی قلوبهم مرض .. قالوا إنما نحن مصلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۳

۳ - منافقان ، مفسدانی مدعی اصلاح گری

إنما نحن مصلحون. ألا إنهم هم المفسدون

ص: ۲۷۴

۶۳۱- منافقان و امانت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۴، ۵، ۳، ۱

۱ - مردم ، در برابر امانت الهی ، به سه گروه منافق و مشرک و مؤمن صف بندی شدند .

إِنَّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله المنفقين و المنفق-ت و المشركين و المشرك-ت

۳ - مردان و زنان منافق ، در قبال امانت الهی ، به وظیفه خود عمل نمی کنند .

إِنَّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله المنفقين و المنفق-ت

۴ - مردان و زنان مشرک ، در قبال امانت الهی ، به وظیفه خود عمل نمی کنند .

إِنَّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله ... و المشركين و المشرك-ت

۵ - منافقان و مشرکان ، دارای موضع واحد در قبال امانت الهی بودند و در نتیجه ، دارای سرنوشت یگانه اند .

إِنَّا عرضنا الأمانة .. ليعذب الله المنفقين و المنفق-ت و المشركين و المشرك-ت

۶۳۲- منافقان و امر به منکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۹، ۱۷

۹ - شیوه منافقان ، ترویج امور زشت و منکر و پیشگیری از تحقق معروف (ارزش ها و نیکی ها)

المنفقون و المنفقت .. يأمرن بالمنكر و ينهون عن المعروف

۱۷ - ترویج زشتی ها و فساد (منکر) و پیشگیری از تحقق نیکی ها و ارزش ها و فراموشی خدا و فرمان های او ، از عملکرد ها و اوصاف منافقان

المنفقون .. يأمرن بالمنكر و ينهون عن المعروف و يقبضون أيديهم نسوا الله

۶۳۳- منافقان و انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، مردمی دارای خصلت بخل و امتناع از انفاق در راه خدا

المنفقون و المنفقت . . . و یقبضون أیدیهم

۶۳۴- منافقان و اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۶۱ - ۵

۵ - افشای اسرار پلید منافقان اهل کتاب از سوی خداوند

و قد دخلوا بالكفر و هم قد خرجوا به

ص: ۲۷۵

۶۳۵- منافقان و ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، علی رغم اظهار ایمان ، در حال کفر می میرند .

و تزهب أنفسم و هم کفرون

۶۳۶- منافقان و بیت المال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۹ - ۲

۲ - نارضایتی برخی از مسلمانان (منافقان) نسبت به سهم خود از بیت المال

و لو أنهم رضوا ما آتاهم الله و رسوله

۶۳۷- منافقان و پیروزی مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۸

۸ - پیروزی و موفقیت اسلام و مسلمانان ، ناخوشایند و غیر قابل تحمل برای منافقان

حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم کرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۷

۷ - داوری غلط منافقان در مورد شکست و پیروزی مسلمانان

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

۶۳۸- منافقان و ترس از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۶

۶ - هراس از مردم و خدا نترسی منافقان ، معلول سطحی نگری و سبک مغزی آنان است .

لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ذلك بأنهم قوم لا يفقهون

ص: ۲۷۶

۶۳۹- منافقان و تعالیم دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۵

۵ - منافقان ، سزاوار محروم شدن از توانایی شناخت معارف الهی هستند .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

۶۴۰- منافقان و تقسیم صدقات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۰ - ۶

۶ - تصور غلط منافقان ، در مورد نبودن ملاک و معیار در تقسیم صدقات و انجام آن به دلخواه پیامبر (ص)

و منهم من يلمزك في الصدقة ... إنما الصدقة للفقراء ... و ابن السبيل

تعیین موارد مصرف زکات از سوی خدا، به عنوان رد منافقان عیبجو، اشعار به این دارد که: آنان گمان می کردند پیامبر(ص) در کار خویش به دلخواه و بی ملاک و معیار عمل می کند.

۶۴۱- منافقان و توبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۱۶

۱۶ - مسدود نبودن راه بازگشت به خداوند ، برای منافقان

إن نفع عن طائفه

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از <عفو> بخشش گناهان منافقان باشد - اعم از بخشش دنیوی و اخروی - که در این صورت، آیه با بیان امکان <عفو>، راه را برای بازگشت آنان باز گذارده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۲

۲ - امتناع منافقان ، از قبول پیشنهاد توبه از خطاهای گذشته خویش و بازگشت خالصانه به دامن اسلام

و إذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله لوّوا رءوسهم

۶۴۲- منافقان و توکل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۹ - ۹

ص: ۲۷۷

۹ - منافقان و سست ایمان ها ، بی بهره از توکل و اتکا بر خداوند

يقول المنافقون . . . و من يتوكل

۶۴۳- منافقان و جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۵،۶

۵ - محیط جامعه اسلامی ، محیطی بسیار سخت و غیر قابل تحمل و دشوار برای منافقان

لو يجدون ملجئاً .. لولوا إليه و هم يجمعون

<جُمُوح> (مصدر يجمعون) به معنای به سرعت دویدن و به پشت سر نگاه نکردن است. اینکه اگر منافقان پناهگاهی می یافتند بی درنگ و بدون اینکه پشت سرشان را بنگرند به آن پناه می بردند، نشان می دهد که زندگی برای آنان در جامعه اسلامی بسیار نگران کننده و دشوار بوده است.

۶ - رنج و اضطراب منافقان در جامعه اسلامی ، با وجود داشتن مال و فرزند بسیار ، نمودی از عذاب دنیوی آنان *

فلا تعجبك أموالهم و لا أولادهم إنما يريد الله ليعذبهم بها في الحياه الدنيا .. ل

برداشت فوق بدین احتمال است که بیان زندگی دشوار منافقان، نمودی از عذاب دنیوی آنان باشد که در آیات قبل ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان ، زیان زننده به جامعه اسلامی ، مروج کفر ، تفرقه افکن میان مؤمنان ، ظالم و دوزخی اند .

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً .. و إرصاداً ... فانهار به فی نار جهنم

۶۴۴- منافقان و جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۵

۵- در بینش منافقان جهاد در راه خدا، بلا و گرفتاری است.

اذن لی و لاتفتنی

یکی از معانی <فتنه> در لغت بلا و گرفتاری است؛ یعنی، مرا در ماندن اذن بده و گرفتار بلا و مصیبت جنگ نساز.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۶

۶- کراهت و ناخرسندی منافقان از جهاد با مال و جان، در راه خدا

و کرهوا أن یجهدوا بأموالهم و أنفسهم فی سبیل اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۷۸

۷- توبه - ۹ - ۸۶ - ۸،۱۱،۱۲

۸- تمکن و ثروت ، زمینه عافیت طلبی منافقان و گریز آنان از جهاد

استثذنک أولوا الطول منهم

۱۱- ترجیح داشتن ترک پیکار (همنشینی با افراد عاجز و ناتوان) بر عزت جهاد و همراهی با پیامبر (ص) در نظر منافقان توانگر و ثروتمند

و قالوا ذرنا نكن مع القعدين

۱۲- تن دادن توانگران منافق به ذلت و خواری ، برای شرکت نکردن در جهاد

و قالوا ذرنا نكن مع القعدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۸۷ - ۱،۷

۱- رضا و شادمانی منافقان از نرفتن به جهاد و ماندن در کنار ناتوانان و خانه نشینان

رضوا بأن یكونوا مع الخوالف

۷- ناتوانی منافقان از درک عمیق زشتی مواضع و عملکرد خویش و نیز ارزش جهاد در راه خدا

و طبع .. فهم لایفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴- احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱،۲

۱- منافقان ، از هر نوع کمکی به جهاد مسلمانان ، خودداری می کردند .

و لایأتون .. أشحه علیکم

<أشحه> اگر چه در لغت، به معنای بخل آمده است، اما استعمال مجازی آن در منع از کمک و یاری و اعانت نیز آمده است. برداشت بالا، با عنایت به استعمال مجازی آن است.

۲- کم شرکت کردن منافقان در جبهه جهاد مسلمانان ، به خاطر بخل آنان به مسلمانان بود .

لا يأتون البأس .. أشحه عليكم

<أشحه> جمع <شحيح> است. <شح> - ریشه أشحه - در لغت، به معنای <بخل حریصانه> است (مفردات راغب). لازم به ذکر است که <أشحه> حال برای ضمیر فاعلی فعل <يأتون> در آیه پیشین است.

۶۴۵- منافقان و جهاد مالی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۶

۶ - کراهت و ناخرسندی منافقان از جهاد با مال و جان ، در راه خدا

و كرهوا أن يجهدوا بأموالهم و أنفسهم في سبيل الله

ص: ۲۷۹

۶۴۶- منافقان و حق بینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۲

۲ - منافقان ، از حق شنوی ، حق بینی و حق گویی ناتوان هستند .

صم بکم عمی

۶۴۷- منافقان و حقانیت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۳

۳ - حقانیت پیامبر (ص) و ارتباط او با وحی ، امری ثابت شده برای منافقان

یحذر المنفقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما فی قلوبهم

بیم منافقان از افشای اسرارشان به وسیله قرآن، تلویحاً می رساند که آنان ارتباط پیامبر(ص) با وحی را امری مسلم می شمردند.

۶۴۸- منافقان و حقگویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۲

۲ - منافقان ، از حق شنوی ، حق بینی و حق گویی ناتوان هستند .

صم بکم عمی

۶۴۹- منافقان و درک حقایق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۷

۷ - ناتوانی منافقان از درک عمیق زشتی مواضع و عملکرد خویش و نیز ارزش جهاد در راه خدا

و طبع... فهم لایفقهون

۶۵۰- منافقان و دشمنان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، در خدمت کفر و دشمنان خدا و رسول و هموارکننده راه آنان هستند .

ص: ۲۸۰

اتخذوا مسجداً .. كفرةً ... و إرساداً لمن حارب الله و رسوله

۶۵۱- منافقان و دشمنان محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۴

۱۴ - منافقان ، در خدمت کفر و دشمنان خدا و رسول و هموارکننده راه آنان هستند .

اتخذوا مسجداً .. كفرةً ... و إرساداً لمن حارب الله و رسوله

۶۵۲- منافقان و دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۱۸

۱۸ - نابودی دین و مردم ، روش منافقان

و اذا تولى .. و يهلك الحرث و النسل

امام صادق (ع): ان <الحرث> فى هذا الموضع، الدين و <النسل> الناس.

مجمع البيان، ج ۲، ص ۵۳۴؛ نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۰۴، ح ۷۵۴ و ۷۵۵.

۶۵۳- منافقان و رضایت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۱

۱ - سوگند های دروغ منافقان به خداوند نزد مؤمنان ، برای جلب رضایت آنان

يحلِفون بالله لكم ليرضوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - اهمیت جلب رضایت مؤمنان ، برای منافقان متخلف صدر اسلام

يحلِفون لكم لترضوا عنهم

۶ - جلب رضایت مؤمنان از سوی منافقان ، مستلزم رضایت الهی از آنان نیست .

فإن رضوا عنهم فإن الله لا يرضى عن القوم الفسقين

ص: ۲۸۱

۶۵۴- منافقان و روشنفکری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۷

۷- منافقان ، خویشان را مردمی خردمند و روشنفکر می پندارند .

أَنْتُمْ مِّنْ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ

۶۵۵- منافقان و رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۸ - ۴

۴- رهبران جامعه اسلامی - هر چند عادل باشد - در معرض عیب جویی منافقان هستند .

و منهم من يلمزك في الصدقات

وقتی که پیامبر اسلام (ص)، با همه عدالت و پاکی اش، مورد طعن و ایراد منافقان قرار گیرد، دیگران نیز بی تردید از عیب جویی آنان در امان نخواهند بود.

۶۵۶- منافقان و زکات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۷۵ - ۱

۱- پیمان بستن برخی از منافقان صدر اسلام با خدا مبنی بر پرداخت زکات و صدقه و قرار گرفتن در صف صالحان ، در صورت برخورداری از مال و فضل الهی

و منهم من عهد الله .. و لنكوننّ من الصالحين

۶۵۷- منافقان و زیرکی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۰ - ۶

۶- کنار کشیدن از مسؤولیت و مشکلات جامعه در بینش منافقان ، تیزهوشی و کیاست است .

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

۶۵۸- منافقان و شکست مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۴،۷

ص: ۲۸۲

۴ - مباحات و اظهار شادمانی منافقان به رأی صائب خویش مبنی بر ترک جهاد ، در صورت مواجه شدن مسلمانان با شکست و مشکلات جنگ

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

۷ - داوری غلط منافقان در مورد شکست و پیروزی مسلمانان

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و یتولوا و هم فرحون

۶۵۹- منافقان و صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۱

۱ - پیمان بستن برخی از منافقان صدر اسلام با خدا مبنی بر پرداخت زکات و صدقه و قرار گرفتن در صف صالحان ، در صورت برخورداری از مال و فضل الهی

و منهم من عهد الله .. و لنکوننّ من الصالحین

۶۶۰- منافقان و صدقات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۵ - ۱

۱ - پیمان بستن برخی از منافقان صدر اسلام با خدا مبنی بر پرداخت زکات و صدقه و قرار گرفتن در صف صالحان ، در صورت برخورداری از مال و فضل الهی

و منهم من عهد الله .. و لنکوننّ من الصالحین

۶۶۱- منافقان و صلاح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۸

۸ - منافقان ، دارای روحیه اعراض از صلاح و انجام وظیفه

لنكوننّ من الصّٰلِحين . . . و تولوا و هم معرضون

۶۶۲- منافقان و طاغوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۱۲

۱۲ - تظاهر منافقان به اینکه مراجعه آنان به طاغوت برای قضاوت ، از سر بی ایمانی به پیامبر (ص) نبوده است .

ص: ۲۸۳

یریدون ان يتحاكموا الى الطّاغوت . .. ان اردنا الّا احساناً و توفيقاً

مفهوم جمله <ان اردنا> این است که قصد ما اعراض از حکم پیامبر (ص) نبوده است، بلکه می خواستیم بین طرفین دعوا صلح دهیم و به آنان نیکی کرده باشیم.

۶۶۳- منافقان و عدالت محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۲

۲ - تشکیک منافقان در عدالت پیامبر (ص)

و منهم من يلمزك في الصدقت

عیب جوئی و انتقاد منافقان از پیامبر (ص) در مورد صدقات، به معنای زیر سؤال بردن عدالت پیامبر اکرم (ص) است.

۶۶۴- منافقان و عزّت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۹ - ۷

۷ - دستیابی به عزت و شکوه ، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذين يتخذون الكافرين أولياء .. أيتغون عندهم العزّه

۶۶۵- منافقان و علم خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۴

۴ - منافقان علم گسترده و همه جانبه خدا و آگاهی او را به اسرار و نهای انسان ها ، باور نداشته و بدان معتقد نیستند .

يخدعون الله

از اینکه منافقان با نفاق خویش در صدد نیرنگ زدن به خدا برآمده اند، معلوم می شود که آنان می پنداشتند، اگر امری را مخفی کنند، خداوند از آن آگاه نمی شود.

۶۶۶- منافقان و علم غیب خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۲

۲ - آگاهی منافقان به اطلاع خداوند بر اسرار قلبشان

يحذر المنفقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

ص: ۲۸۴

شک نیست که ترس منافقان مبتنی بر مقدماتی است که از جمله آن مقدمات، آگاهی آنان است به اینکه خداوند بر اسرار آدمی آگاه و عالم است.

۶۶۷- منافقان و علمای یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۱

۱۱ - یهودیان و منافقان شتابنده در کفر، پذیرای سخنان نادرست و سر به فرمانِ سران و عالمان تحریفگر یهود

سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخیرین لم یأتوک یحرفون الکلم

برداشت فوق بر این مبناست که <سمعون ..>، علاوه بر توصیف یهودیان، وصف منافقان نیز باشد، و <للکذب> و <لقوم> مفعول به برای <سمعون> باشد. بنابراین معنای <سمعون للکذب> که دارای لحنی مذمت آمیز است، چنین می شود: آنان پذیرای سخنان دروغ هستند، و <سمعون لقوم ءاخیرین>، یعنی شنوای دستورات دیگران و مطیع آنانند.

۶۶۸- منافقان و غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۹ - ۳

۳ - منافقان و سست ایمان ها، حضور مؤمنان را در جنگ بدر ناشی از فریب خوردگی آنان می پنداشتند.

غر هؤلاء دینهم

<غرور> (مصدر غرّ) به معنای فریب دادن است.

۶۶۹- منافقان و غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۲ - ۳

۳ - پیمودن مسافت مدینه تا تبوک به دلیل دوری راه، برای برخی افراد (منافقان) دشوار می نمود.

و لکن بعدت علیهم الشقه

<شقه> به معنای سختی و مشقت و کنایه از مسافت است؛ یعنی، به نظر آنان (منافقان) راه میان مدینه و تبوک راهی طولانی و پیمودن آن طاقت فرساست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۲

۲ - اجازه گرفتن بهانه جویان (منافقان) از پیامبر (ص) ، برای شرکت نکردن در جنگ تبوک با اظهار دروغین عجز و ناتوانی خود

لم أذنت لهم حتى يتبين لك

ص: ۲۸۵

مقصود از <اذن> در آیه فوق - به قرینه آیه قبل (لو استطعنا ..) و شأن نزولها - اذن دادن به کسانی است که از شرکت در جهاد، خود را معذور می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۶ - ۴

۴ - کراهت و ناخوشایندی خداوند ، از برانگیختن و موفق ساختن متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) برای شرکت در آن

و لكن کره الله انبعاثهم فبطهم و قيل اعدوا مع القعدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۱،۲

۱ - متخلفان جنگ تبوک (منافقان) ، در صورت شرکت در آن ، جز فساد و تباهی به بار نمی آوردند .

لو خرجوا فيكم ما زادوكم إلا خبالا

<خبال> به معنای فساد و تباهی است ؛ یعنی، اگر منافقان برای جنگ بیرون می آمدند برای شما چیزی جز فساد و تباهی نمی افزودند.

۲ - عدم شرکت بی ایمان ها و سست باوران (منافقان) در جنگ تبوک ، به خیر و صلاح مؤمنان بود نه مایه ضرر آنان .

لو خرجوا فيكم ما زادوكم إلا خبالا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۴

۴ - ناتوانی متخلفان جنگ تبوک (منافقان) در به شکست کشانیدن جبهه اسلام

لقد ابتغوا الفتنة من قبل .. حتى جاء الحق و ظهر أمر الله و هم كرهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۱

۱ - اذن طلبی برخی منافقان برای نرفتن به جنگ تبوک ، به بهانه گرفتار شدن به فتنه و گناه

و منهم من يقول ائذن لي و لا تفتني

در شأن نزول آیه آورده اند که: یکی از منافقان به پیامبر اکرم (ص) گفت: >يا رسول الله ائذن لي و لا تفتني بينات الأصغر
فإني أخاف أن أفتتن بهن< یعنی، ای رسول خدا! به من اذن بده تا در جنگ شرکت نکنم .. چون، می ترسم مفتون
دخترکان رومی گردم و به گناه بیفتم. (مجمع البيان، ذیل آیه)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۹

۹ - اخلا لگری منافقان صدر اسلام ، در بسیج برای جنگ تبوك

لا تنفروا في الحر

ص: ۲۸۶

۶۷۰- منافقان و فراموشی خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۷

۱۷ - ترویج زشتی ها و فساد (منکر) و پیشگیری از تحقق نیکی ها و ارزش ها و فراموشی خدا و فرمان های او ، از عملکرد ها و اوصاف منافقان

المنفقون ... يأمرون بالمنكر وينهون عن المعروف ويقبضون أيديهم نسوا الله

۶۷۱- منافقان و قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۸

۸ - منافقان در برابر آوازه قرآن و گسترش اسلام ، چاره ای جز ناشنیده انگاشتن آن ندارند .

يجعلون أصعبهم فيء اذانهم من الصوعق حذرالموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۶۸

۶ - انکار نفوذ آموزه های قرآن در میان دل و جان مردم ، از ترفند های منافقان و دشمنان دین

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من يقول أئیکم زاده هذه إيمناً

استفهام در جمله <أئیکم زاده .. > استفهام انکاری و بیانگر نفی تأثیرگذاری آیات قرآن در دل و جان اهل ایمان است. قابل ذکر است که ضمیر <منهم> به منافقان برمی گردد.

۸ - تلاش منافقان برای سرایت دادن روحیه منفی خویش (تأثیرناپذیری از آیات الهی قرآن) به دیگران

فمنهم من يقول أئیکم زاده هذه إيمناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۳،۶،۷،۸

۳- اشاره مرموزانه منافقان به یکدیگر ، برای خروج مخفیانه از جمع شنوندگان آیات الهی

و إذا ما أنزلت سورة نظر بعضهم إلى بعض هل يريكم من أحد

۶- سعی منافقان در گریختن از محیط ابلاغ آیات الهی و مراکز شناخت و تبلیغ دین

و إذا ما أنزلت سورة . . . ثم انصرفوا

۷- روی گردانی منافقان صدر اسلام از آیات الهی پس از شنیدن وحی

و إذا ما أنزلت سورة . . . ثم انصرفوا

۸- منافقان روی گردان از آیات الهی قرآن ، مورد نفرین خداوند

ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <صرف الله قلوبهم> خبر در مقام انشا بوده و برای نفرین باشد.

۶۷۲- منافقان و کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۳۹ - ۷

۷- دستیابی به عزت و شکوه ، هدف منافقان در پذیرش ولایت کافران و طرح دوستی با آنان

الذین یتّخذون الکفرین أولیاء .. أیتغون عندهم العزّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱۸

۱ - منافقان به هنگام پیروزی مسلمانان ، خود را یاور آنان و به گاه غلبه کافران ، خود را طرفدار و عامل پیروزی ایشان جلوه می دهند .

الذین یتربصون بکم .. قالوا ألم نستحوذ علیکم

<الذین یتربصون> ، بدل برای <الذین یتخذون> است و توضیح دهنده ویژگیهای منافقان.

۸ - منافقان ، خائن به جبهه اسلام و مؤمنان و خوش خدمت به کافرانند .

قالوا ألم نستحوذ علیکم و نمنعکم من المؤمنین

<استحوذ> به معنای غلبه و استیلا است و مراد از جمله <و ان کان للکافرین .. الم نستحوذ> - با توجه به سیاق آیه - این است که منافقان پس از پیروزی کافران به آنان می گویند: در هنگامه جنگ ما بر شما استیلا داشتیم ولی شما را نکشتیم، بر این اساس جمله <نمنعکم من المؤمنین> به این معنا خواهد بود که بین شما و اهل ایمان حائل شدیم و نگذاشتیم آنان نیز به شما دسترسی پیدا کنند، تا پیروزی برای شما حاصل شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱۰

۱۰ - اظهار ایمان و خداترسی منافقان ، ابزاری در دست آنان برای توجیه پیمان شکنی خود با کافران

کمثل الشیطان .. قال إننی بریء منک إننی أخاف الله ربّ الع-لمین

از تشبیه منافقان به شیطان - با توجه به ادعای خداترسی وی - مطلب بالا استفاده می شود.

۶۷۳- منافقان و کتمان عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۶

۶ - تلاش منافقان در مخفی نگاه داشتن باور ها و سخنانشان از مردم

يحذر المنافقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

۶۷۴- منافقان و کتمان عمل ناپسند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۳

ص: ۲۸۸

۳ - سوء استفاده منافقان از ارزش های معنوی ، به منظور پنهان کردن کردار زشت خویش

سِيحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ

۶۷۵- منافقان و گرمای هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۱ - ۱۱

۱۱ - گرمی هوا ، بهانه منافقان صدر اسلام برای تخلف از جنگ و دستاویزی برای تبلیغ و بازداشتن از شرکت دیگران در جهاد

و قالوا لا تنفروا في الحر

۶۷۶- منافقان و مبارزه با دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۷

۷ - اعلان عدم صلاحیت منافقان برای همراه شدن با پیامبر (ص) جهت مقابله با دشمنان دین

فقل لن تخرجوا معي أبداً و لن تقتلوا معي عدواً

۶۷۷- منافقان و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۱ - ۶

۶ - توییح منافقان به جهت رویگردانی آنان از حاکمیت قضایی پیامبر (ص)

رایت المنافقین یصدّون عنک صدوداً

در برداشت فوق <یصدّون> فعل لازم گرفته شده است ؛ بر این مبنا <صدّ> به معنی اعراض خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - دوگانگی برخورد منافقان با پیامبر (ص) و رهبران الهی، به هنگام سختی ها و آسایشها

فکیف اذا .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

منافقان تا قبل از گرفتاری، از پیامبر (ص) اعراض کرده و به طاغوتها می گرایند، و آنگاه که به مشکلات برخوردند، از پیامبر (ص) عذرخواهی می کنند.

۵ - منافقان به هنگام رسوایی و یا رنج های ناشی از عملکردشان، به پیامبر (ص) روی می آوردند و عذرخواهی می کنند.

فکیف .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

مراد از <مصیبه>، معنایی است که شامل رسوایی نیز می شود، به دلیل عذرخواهی منافقان که با جمله <ان اردنا> آن را

اظهار می داشتند.

۱۳ - احسان به پیامبر (ص)، توجیه ناروای منافقان برای عدم ارجاع داوری به وی

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۳،۶

۳ - عذرتراشی های بی پایه منافقان، در مورد عملکرد ناروای خود در برابر پیامبر (ص)

ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

۶ - نیات پلید و پنهان منافقان، در مراجعه به طاغوت و اعراض از پیامبر (سنت)

ان يتحاكموا الى الطاغوت. .. ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۷۸ - ۷

۷ - معرفی پیامبر (ص) به عنوان عامل شرور، از روش های ایدایی و تبلیغی منافقان و یهود علیه آن حضرت

ان تصبهم سيئه يقولوا هذمه من عندك

برخی از مفسران با توجه به شأن نزول آیه گفته اند که مقصود از ضمیر <تصبهم>، منافقین و یهودیان هستند که حوادثی چون قحطی و خشکسالی را به پیامبر (ص) منتسب می کردند و از این راه علیه او تبلیغ می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۳

۳ - جلسات سری و توطئه گرانه منافقان علیه پیامبر (ص) در مدینه

و يقولون طاعه فاذا برزوا من عندك بيت طائفه منهم غير الذي تقول

برخی گفته اند که این آیه درباره منافقان است.

۱۳ - رغبت منافقان و یهودیان به شنیدن شایعات و دروغ های بافته شده علیه رسول خدا (ص)

سمعون للکذب

مخاطب قرار دادن پیامبر (لایحزنک) و توصیف شتابگران در کفر به گوش سپاران دروغ، می رساند که مراد از <کذب> دروغها و شایعاتی بوده است که علیه پیامبر(ص) ساخته شده بود.

۱۶ - یهودیان و منافقان ، تنها به انگیزه دروغ بستن بر پیامبر (ص) ، رغبت به شنیدن سخنان او داشتند .

سمعون للکذب

برداشت فوق بر این مبناست که <للکذب> مفعول له برای <سمعون> باشد و به قرینه <لم یأتوک>، منظور شنیدن سخنان پیامبر(ص) است. یعنی سخنان تو را می شنوند تا بر تو دروغ ببندند و شایعه سازی کنند.

۱۹ - همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (ص) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

۲۱ - عالمان یهود با اعزام گروهی از منافقان و یهودیان به حضور پیامبر (ص) ، جویای حکم وی درباره قضیه مورد اختلاف

در بین یهودیان شدند .

سمعون لقوم ءاخريں لم يأتوك

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۴۳ - ۲

۲ - اجازه گرفتن بهانه جویان (منافقان) از پیامبر (ص) ، برای شرکت نکردن در جنگ تبوک با اظهار دروغین عجز و ناتوانی خود

لم أذنت لهم حتى يتبين لك

مقصود از <اذن> در آیه فوق - به قرینه آیه قبل (لو استطعنا ..) و شأن نزولها - اذن دادن به کسانی است که از شرکت در جهاد، خود را معذور می دانستند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۱،۲

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

۲ - تلاش منافقان در جهت وارونه جلوه دادن امور ، برای پیامبر (ص)

و قلبوا لك الأمور

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۴۹ - ۲

۲ - بی ادبی و بی پروایی منافقان ، در سخن گفتن با پیامبر (ص)

و منهم من يقول ائذن لي و لاتفتني

اینکه منافقان پیامبر (ص) را عامل فتنه و گناه خود معرفی کردند (و لاتفتنی)، نشانگر نهایت بی ادبی آنان نسبت به ساحت مقدس پیامبر اسلام (ص) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۱،۳۸

۱ - طعن و خرده گیری برخی از منافقان نسبت به پیامبر (ص) در نحوه تقسیم صدقات

و منهم من یلمزک فی الصدقت

<لَمَزَ> (مصدر یلمز) به معنای غر زدن و خرده گرفتن است.

۳ - برخورد گستاخانه و بی ادبانه برخی از منافقان با پیامبر (ص)

و منهم من یلمزک فی الصدقت

۸ - منافع شخصی منافقان ، ملاک داوری آنان درباره پیامبر (ص) و عامل طعن و خرده گیری از آن حضرت

و منهم من یلمزک فی الصدقت فإن أعطوا منها رضوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۰ - ۶

ص: ۲۹۱

۶ - تصور غلط منافقان ، در مورد نبودن ملاک و معیار در تقسیم صدقات و انجام آن به دلخواه پیامبر (ص)

و منهم من يلزمك في الصدقة .. إنما الصدقة للفقراء ... و ابن السبيل

تعیین موارد مصرف زکات از سوی خدا، به عنوان رد منافقان عیبجو، اشعار به این دارد که: آنان گمان می کردند پیامبر(ص) در کار خویش به دلخواه و بی ملاک و معیار عمل می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۱ - ۱۷، ۴، ۳، ۲، ۱

۱ - پیامبر اکرم (ص) ، مورد آزار و اذیت مستمر برخی از منافقان

و منهم الذین يؤذون النبی

<من> در <منهم> برای تبعیض و فعل مضارع <یؤذون> مفید استمرار است ؛ یعنی، برخی از منافقان پیوسته پیامبر اکرم (ص) را مورد اذیت قرار داده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

۲ - جوسازی و تبلیغات سوء منافقان ، علیه پیامبر (ص)

و منهم الذین يؤذون النبی و یقولون هو أذن

۳ - معرفی پیامبر (ص) ، به عنوان فردی ساده و خوش باور نمونه ای از اذیت های منافقان نسبت به آن حضرت

الذین يؤذون النبی و یقولون هو أذن

<أذن> به کسی گفته می شود که به هر سخنی گوش فرا دهد و زود باور کند ؛ یعنی، ساده و خوش باور باشد. گفتنی است که برداشت فوق بر این اساس است که جمله <یقولون هو أذن> برای بیان مورد و نمونه ای باشد که منافقان، پیامبر(ص) را به آن متهم کرده و باعث رنجش خاطر آن حضرت می شدند.

۴ - سوء استفاده منافقان از عطوفت و سعه صدر پیامبر (ص) (گوش فرادادن آن حضرت به سخنان مردم)

الذین يؤذون النبی و یقولون هو أذن

۱۷ - از رسول خدا (ص) روایت شده که ضمن یک خطبه طولانی فرمود : < سمونی اذناً و زعموا انی كذلك لكثره ملازمته [علی (ع)] ایای و اقبالی علیه حتی انزل الله عز و جل فی ذلك قرآناً > و مهم الذین يؤذون النبی و یقولون هو اذن ... < ؛

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۸،۹

۸ - پیامبر (ص)، مأمور موضع گیری در برابر منافقان و تهدید ایشان به افشای اسرارشان

يحذر المنفقون .. قل استهزءوا إن الله مخرج ما تحذرون

۹ - استهزای منافقان نسبت به اسلام و پیامبر (ص)

يحذر المنفقون .. قل استهزءوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۳

۳ - برملا شدن کفر منافقان صدر اسلام، در پی توطئه آنان علیه اسلام و پیامبر (ص)

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۶ - ۵،۱۱

ص: ۲۹۲

۵- رخصت خواستن منافقان توانگر از پیامبر (ص) برای شرکت نکردن در جنگ، به مجرد فرمان الهی به جهاد

أنا آمنوا بالله و جهدوا مع رسوله استئذنك

۱۱- ترجیح داشتن ترک پیکار (همنشینی با افراد عاجز و ناتوان) بر عزت جهاد و همراهی با پیامبر (ص) در نظر منافقان توانگر و ثروتمند

و قالوا ذرنا نكن مع القعدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۹

۹- روی گردانی منافقان از پیامبر خیرخواه، دلسوز و مهربان، نشانه پلیدی و بیمار دلی آنان

الذين في قلوبهم مرض .. . صرف الله قلوبهم ... لقد جاءكم رسول من أنفسكم ... بالمؤ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱ - ۶

۶- کافران و منافقان، در صدد بودند تا پیامبر (ص) را از اهداف خود باز دارند و کاری کنند تا آن حضرت، خواسته هایشان را قبول کند.

و لا تطع الكفرين و المنفقين

دستور صریح به پیامبر (ص) مبنی بر اطاعت نکردن از کافران و منافقان و تأکید بر آن در آیه بعد، این نکته را می رساند که گروه های یاد شده، در صدد بودند تا نظر آن حضرت را به سوی خود جلب کنند. لازم به ذکر است که قضیه ای که درباره سبب نزول آیه وارد شده، برداشت بالا را تقویت می کند. سبب نزول آیه، این است که سران مشرکان از پیامبر (ص) خواستند تا او شفیع بودن بت ها را بپذیرد و اعلام کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۵

۵- منافقان، به هنگام وارد شدن بر پیامبر اکرم (ص)، از روی اهانت به جای تحیتی که خداوند به آن فرمان داده بود، تحیت دیگری به آن حضرت می گفتند.

و إذا جاءوك حيوك بما لم يحيك به الله

۶۷۸- منافقان و مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۷ - ۲

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که با تبیین قلمرو نفوذ خواست خدا درباره زندگی و مرگ ، عقیده نادرست منافقان درباره مرگ را تصحیح کند .

قل من ذا الذى يعصمكم من الله إن أراد بكم سوءاً

ص: ۲۹۳

۶۷۹- منافقان و مسجد ضرار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۶، ۱۱، ۵، ۳، ۲، ۱

۱ - اقدام منافقان به ساختن مسجدی برای هدف های زیانبار و کفرآمیز و تفرقه افکن میان مؤمنان

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً بین المؤمنین

۲ - اقدام منافقان به ساختن پایگاهی تحت عنوان < مسجد > برای دشمنان دیرینه خدا و رسول خدا

و الذین اتخذوا مسجداً .. إرساداً لمن حارب الله و رسوله

۳ - به کارگیری خانه خدا علیه دین خدا ، توسط منافقان

و الذین اتخذوا مسجداً .. إرساداً لمن حارب الله و رسوله

۵ - کفر درونی منافقان انگیزه ساختن مسجد ضرار

مسجداً ضراراً و کفراً

< کفراً > می تواند به معنای ترویج کفر نباشد ، بلکه به این معنا باشد که عمل منافقان و سازندگان مسجد ضرار، نشأت یافته از کفرشان بوده است.

۱۱ - تمسک منافقان به سوگند دروغ برای اثبات حسن نیت خویش در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و لیحلفن إن أردنا إلا الحسنى

۱۶ - گواهی خداوند بر دروغ گویی منافقان در داشتن حسن نیت در ساختن مسجد (مسجد ضرار)

و الله یشهد إنهم لکذبون

۶۸۰- منافقان و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۳، ۱

۱ - علاقه منافقان به کفرپیشگی مسلمانان و همگون شدن با آنان

فما لکم فی المنافقین .. و دّوا لو تکفرون کما کفروا فتکونون سواء

مراد از منافقان در این بخش از آیات، کسانی هستند که اظهار اسلام می کردند، ولی حاضر به هجرت نمی شدند، و یا دارالهجره (مدینه) را رها کرده و در جایی دیگر سکنی گزیدند. و کفر و نفاق آنان همان سر باز زدن از هجرت است، نه انکار خدا و رسالت پیامبر، و گر نه در حرمت رابطه دوستی با آنان می فرمود <حتی یؤمنوا ... >.

۳ - هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تلاش منافقان برای گسترش کفر

و دّوا لو تکفرون کما کفروا فتکونون سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱

۱ - منافقان به هنگام پیروزی مسلمانان، خود را یاور آنان و به گاه غلبه کافران، خود را طرفدار و عامل پیروزی ایشان جلوه می دهند.

الذین یتربّصون بکم .. قالوا ألم نستحوذ علیکم

<الذین یتربّصون>، بدل برای <الذین یتخذون> است و توضیح دهنده ویژگیهای منافقان.

ص: ۲۹۴

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۴

۴ - لزوم جدا شمردن منافقان از امت اسلامی

و ما هم منکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۳

۳ - دشمنی سخت منافقان با اسلام و نفرت شدید آنان از جامعه اسلامی

لو یجدون ملجئاً أو مغرتاً أو مدخلاً لولوا إلیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۴، ۱۳

۱۳ - توطئه های منافقان علیه اسلام و پیامبر (ص)، انتقام جویی آنان از مسلمانان دست یافته به امکانات مادی، در پرتو تفضلات خدا و رسول

و ما نقموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله من فضله

برداشت فوق بر این اساس است که ضمیر در <أغناهم> به مسلمانان برگردد.

۱۴ - رفاه و امکانات مادی مسلمانان، غیر قابل تحمل برای منافقان صدر اسلام و برانگیزنده آنان به ستیزه جویی و کینه‌ورزی

و ما نقموا إلا أن أغنیهم الله و رسوله من فضله

۶۸۱- منافقان و مسؤولیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۸

۸ - منافقان، دارای روحیه اعراض از صلاح و انجام وظیفه

لنكونن من الصالحين ... و تولوا و هم معرضون

۶۸۲- منافقان و مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۹

۹ - استهزای یهود و مشرکان به آیات الهی و شرکت منافقان در جمع آنان

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و يستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

ابن عباس در شأن نزول آیه گفته است: منافقان، در مجالسی که از سوی یهود ترتیب می یافت و قرآن مورد تمسخر قرار می گرفت، شرکت می کردند و سدی گفته است: مشرکان آنگاه که با مسلمانان در یک مجلس می نشستند، قرآن را استهزا می کردند و به رسول خدا(ص) دشنام می دادند.

ص: ۲۹۵

مجمع البيان، ذیل آیه: الدر المنثور، ج ۲، ص ۲۳۵.

۶۸۳- منافقان و مشکلات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۰ - ۶

۶ - کنار کشیدن از مسؤولیت و مشکلات جامعه در بینش منافقان ، تیزهوشی و کیاست است .

و إن تصبک مصیبه یقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل و يتولوا و هم فرحون

۶۸۴- منافقان و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۹ - ۲

۲ - ضربه زدن به اهل ایمان و توطئه علیه آنان ، از اهداف منافقان در اظهار ایمان

یخدعون الله و الذین ءامنوا

<خدع> به معنای پنهان کردن امری و اظهار کردن امری دیگر است به منظور ضربه زدن و ایجاد ناگواری.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۳ - ۴،۵،۶،۳

۳ - مؤمنان راستین در دیدگاه منافقان ، مردمی سفیه و بی خردند .

قالوا أنؤمن کما ءامن السفهاء

۴ - بیمار دلی اهل نفاق ، منشأ متهم ساختن اهل ایمان به بی خردی است .

فی قلوبهم مرض .. قالوا أنؤمن کما ءامن السفهاء

۵ - خود بزرگ بینی و تحقیر مؤمنان راستین ، از صفات اهل نفاق است .

أنؤمن كما آمن السفهاء

۶- منافقان ، با متهم ساختن اهل ایمان به بی خردی ، دعوت به ایمان را پذیرا نبودند .

قالوا أنؤمن كما آمن السفهاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۱

۱- منافقان ، به هنگام حضورشان در میان مؤمنان ، تظاهر به ایمان کرده و خود را مسلمان جلوه می دهند .

و إذا لقوا الذين آمنوا قالوا آمنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۱۹ - ۱۱

ص: ۲۹۶

۱۱ - شدت و کینه خشم منافقان نسبت به مؤمنان *

و اذا لقوكم قالوا امنا و اذا خلوا عَضُوا عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغِيظِ

تظاهر به ایمان در برخورد با مؤمنان و ابراز دشمنی در پنهان، حکایت از آن دارد که آیه احتمالا درباره منافقان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - انفال - ۸ - ۴۹ - ۲،۳

۲ - حضور مؤمنان واقعی در کارزار بدر ، در مقابل دشمنی به مراتب قویتر ، برخاسته از پابندی آنان به اسلام ، حتی در دیدگاه منافقان و سست ایمانها

إِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ . . . غر هؤلاء دينهم

<غر هؤلاء دينهم> که سخن منافقان و سست ایمانهاست، بیانگر این است که آنان نیز حضور مؤمنان در کارزار بدر برخاسته از اندیشه دینی ایشان می دانستند.

۳ - منافقان و سست ایمان ها ، حضور مؤمنان را در جنگ بدر ناشی از فریب خوردگی آنان می پنداشتند .

غر هؤلاء دينهم

<غرور> (مصدر غرّ) به معنای فریب دادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۱

۱ - سوگند دروغ منافقان صدر اسلام به خداوند ، برای اثبات ایمان خویش و همراهی خود با مؤمنان

و يحلفون بالله إنهم لمنكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۷

۷ - علاقه و تلاش شدید منافقان به یافتن پناهگاه و محل مناسب برای زندگی (خارج از محیط اسلامی) دلیل بی ایمانی و همگام نبودنشان با مؤمنان

و ما هم منکم .. لو یجدون ملجئاً ... لو لّوا إلیه و هم یجمعون

جمله <لو یجدون .. > می تواند به منزله دلیل و ارائه شاهی برای <و ما هم منکم > در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۳،۵

۳ - سوء استفاده منافقان از باور ها و اعتقادات مؤمنان و ارزش های مکتب اسلام

یحلفون بالله لکم لیرضوکم

سوگند منافقان به خدا (یحلفون بالله) - که در نزد مؤمنان دارای ارزش ویژه ای است - مفید برداشت فوق است.

۵ - منافقان از برملا شدن افکار و اهدافشان برای مؤمنان ، نگران بودند . *

یحلفون بالله لکم لیرضوکم

از قسم خوردن منافقان، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۲۹۷

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۱

۱۱ - حمایت و دلجویی خداوند از مؤمنان انفاق کننده و ایثارگر، در برابر تمسخر منافقان

سخر الله منهم و لهم عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۸ - ۹

۹ - منافقان بادیه نشین و از انفاق گریز، دارای موضع ضعیف در قبال مؤمنان صدر اسلام

و من الأعراب .. و یتربص بکم الدوائر

آرزوی بلا و بدبختی کردن برای مؤمنان (یتربص بکم الدوائر) بیانگر ضعف آنان است زیرا اگر دارای قدرت بودند با شمشیر و زور، علیه قوانین اسلامی می شوریدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۱۲

۱۲ - سوء استفاده منافقان از ارزش ها و مقدسات مؤمنان در جهت اهداف خائنانه خویش

اتخذوا مسجداً .. و لیحلفن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان، زیان زننده به جامعه اسلامی، مروج کفر، تفرقه افکن میان مؤمنان، ظالم و دوزخی اند.

اتخذوا مسجداً ضراراً و کفراً و تفریقاً .. و إرساداً... فانهار به فی نار جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۵

۵ - منافقان، همواره در صدد نشان دادن حسن نیت خود و جلب نظر و اطمینان مؤمنان به خویش اند.

و أقسموا بالله جهد أيمانهم لئن أمرتهم ليخرجنّ

۶۸۵- منافقان و مؤمنان ثروتمند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۰

۱۰ - شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذین یلمزون المطّوعین .. فیسخرون منهم

برداشت فوق بر این اساس است که <یلمز> درباره توانمندان و <یسخرون> درباره تهیدستان باشد و ضمیر <منهم> به <الذین یجدون ..> برگردد، یعنی، منافقان، مؤمنان توانمند و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

ص: ۲۹۸

۶۸۶- منافقان و مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۰

۱۰ - شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذین یلمزون المطوعین .. فیسخرن منهم

برداشت فوق بر این اساس است که <یلمز> درباره توانمندان و <یسخرن> درباره تهیدستان باشد و ضمیر <منهم> به <الذین یجدون ..> برگردد؛ یعنی، منافقان، مؤمنان توانمند و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

۶۸۷- منافقان و نزول قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۱

۱ - نگاه مرموز منافقان به یکدیگر پس از نزول هر سوره ای از قرآن

و إذا ما أنزلت سوره نظر بعضهم إلى بعض

۶۸۸- منافقان و نهی از معروف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۱، ۱۷، ۹

۹ - شیوه منافقان، ترویج امور زشت و منکر و پیشگیری از تحقق معروف (ارزش ها و نیکی ها)

المنفقون و المنفقت .. یأمرون بالمنکر و ینهون عن المعروف

۱۱ - منافقان، هم خود خیری به جامعه نمی رسانند و هم دیگران را از کار نیک بازمی دارند.

و ینهون عن المعروف و یقبضون أیدیهم

۱۷ - ترویج زشتی ها و فساد (منکر) و پیشگیری از تحقق نیکی ها و ارزش ها و فراموشی خدا و فرمان های او، از عملکرد

ها و اوصاف منافقان

المنفقون . . . يأمرون بالمنكر و ينهون عن المعروف و يقبضون أيديهم نسوا الله

۶۸۹- منافقان و وحی به محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۳

۳ - حقانیت پیامبر (ص) و ارتباط او با وحی ، امری ثابت شده برای منافقان

ص: ۲۹۹

يُحذِرُ الْمُنَافِقِينَ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ

بیم منافقان از افشای اسرارشان به وسیله قرآن، تلویحاً می رساند که آنان ارتباط پیامبر(ص) با وحی را امری مسلم می شمردند.

۶۹۰- منافقان و همزمی با محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۳ - ۷

۷- اعلان عدم صلاحیت منافقان برای همراه شدن با پیامبر (ص) جهت مقابله با دشمنان دین

فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا

۶۹۱- منافقان و یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۰ - ۹

۹- استهزای یهود و مشرکان به آیات الهی و شرکت منافقان در جمع آنان

إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يَكْفِرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَاتَقْعُدُوا مَعَهُمْ

ابن عباس در شأن نزول آیه گفته است: منافقان، در مجالسی که از سوی یهود ترتیب می یافت و قرآن مورد تمسخر قرار می گرفت، شرکت می کردند و سدی گفته است: مشرکان آنگاه که با مسلمانان در یک مجلس می نشستند، قرآن را استهزا می کردند و به رسول خدا(ص) دشنام می دادند.

مجمع البيان، ذیل آیه؛ الدر المنثور، ج ۲، ص ۲۳۵.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۴ - ۲

۲- اتحاد و همدستی منافقان با یهودیان علیه اسلام و مسلمین

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

دوستی میان منافقان و یهودیان - که مورد غضب خدا هستند - جنبه عاطفی نداشته بلکه سیاسی و عقیدتی بوده است.

۶۹۲- منافقان و صدقات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۶ - ۱

۱ - بخل ورزی منافقان از پرداخت صدقات به هنگام برخوردار شدن از مال و فضل الهی ، علی رغم تعهدشان با خدا

و منهم من عهد الله .. فلما آتیهم من فضله بخلوا به

ص: ۳۰۰

۶۹۳- منافقان هنگام مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱۴، ۱۲، ۱۱

۱۱ - جان‌کندن سخت منافقان به هنگام مرگ

و تزهق أنفسم

<زهوق> به معنای خارج شدن همراه با دشواری است.

۱۲ - حسرت منافقان برای از دست دادن اموال و فرزندان خویش به هنگام مرگ

أن يعذبهم ... و تزهق أنفسم

<زهوق> به معنای مفارقت جستن از امری که همراه با تأسف و حسرت است (مفردات راغب).

۱۴ - مال و اولاد فراوان منافقان، موجب گرایش آنان به کفر در هنگام مرگ

و تزهق أنفسم و هم كفرون

۶۹۴- منشأ توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۸ - ۱۴

۱۴ - توطئه منافقان علیه پیامبر (ص)، برخاسته از جهل و نادانی آنان بود.

ليخرجن الأعزّ منها الأذلّ .. و ل-كنّ المن-فقين لا يعلمون

۶۹۵- منشأ عقب نشینی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۳ - ۴

۴ - عقب نشینی منافقان از همگامی با کافران، معلول ترس عمیق آنان از مؤمنان

لئن أخرجوا لا يخرجون معهم .. لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل و این که <لأنتم أشد رهبة> در مقام بیان علت عقب نشینی منافقان از یاری کافران باشد، مطلب بالا قابل برداشت است.

۶۹۶- منشأ عمل ناپسند منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۳ - ۱

ص: ۳۰۱

۱ - عملکرد بد منافقان ، ناشی از کفر و بی ایمانی آنان است .

ذَلِكْ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

<ذالِكْ> به جمله <إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ> در آیه قبل اشاره دارد.

۶۹۷- منشأ کینه منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۴ - ۱۴

۱۴ - رفاه و امکانات مادی مسلمانان ، غیر قابل تحمل برای منافقان صدر اسلام و برانگیزنده آنان به ستیزه جویی و کینه‌ورزی

و ما نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَيْهِمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ

۶۹۸- منشأ نجوای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۰ - ۳

۳ - نجوای های منافقان ، از القائات شیطان به آنان

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَهَوُا عَنِ النَّجْوَى .. . إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ

۶۹۹- منفعت طلبی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۲

۲ - منافقان در سایه اظهار ایمان ، در تلاش برای منفعت جویی و رهایی یافتن از مشکلات اجتماعی هستند .

مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا .. . ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ

از اینکه منافقان به کسی که در تاریکی آتش ناپایداری می افروزد تشبیه شده اند این معنا به دست می آید که: کافر در جامعه ایمانی با مشکلات اجتماعی روبروست و خود را ناچار می بیند که تظاهر به ایمان کند تا از مشکلات برهد. ولی دیری نمی باید که خداوند او را رسوا می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۳،۴

۳ - رسیدن به دنیا و تأمین منافع شخصی ، تعیین کننده خط مشی منافقان در برقراری روابط دوستی و اجتماعی است .

الذین یتربصون بکم .. ألم نستحوذ علیکم

۴ - شرکت منافقان در جنگ ، تنها برای تأمین منافع شخصی و سهمی شدن در غنایم جنگی است .

الذین یتربصون بکم فإن کان لکم فتح من الله .. و نمنعکم من المؤمنین

ظاهراً مراد از جمله <الم نکن معکم> شرکت در جهاد و همراهی مسلمانان در جنگ است.

ص: ۳۰۲

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۹ - ۶

۶ - منافقان ، تنها در چارچوب منافع خویش به دین روی می آورند و در برابر فرمان های خدا و رسول او ، مطیع و منقاد می شوند .

و إذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون ۰ و إن يكن لهم الح

۷۰۰ - منفعت طلبی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۴۹ - ۱

۱ - منافقان صدر اسلام ، تنها در صورتی که داوری پیامبر (ص) به نفع آنان بود ، به آن تن می دادند .

و إن يكن لهم الحقّ يأتوا إليه مذعنين

<اذعان> به معنای <انقیاد> و <مذعنين> به معنای <منقادین> (فرمان برداران و اطاعت کنندگان) است.

۷۰۱ - موانع آمرزش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۰ - ۷

۷ - کفر منافقان به خدا و رسول او ، مانع آمرزش آنان

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله

۷۰۲ - موانع توطئه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۶

۶ - ابّهت و هیمنه مسلمانان (پس از غزوه بنی نضیر) ، مانع از اقدام جبهه کفر و نفاق به نبردی رویاروی با آنان

لأنتم أشد رهبة في صدورهم... لايق-تلونكم جميعًا إلفي قرى محصنه

۷۰۳- موانع قبول عذر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۶۶ - ۵

۵ - كفر منافقان ، پس از ايمان ظاهریشان ، مانع پذيرفته شدن عذر آنان است .

ص: ۳۰۳

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

۷۰۴- موانع نفوذ منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۷ - ۸

۸- وحدت جامعه اسلامی ، سدی مستحکم در برابر نفوذ دشمنان و خیانت پیشگان منافق

اتخذوا مسجداً .. تفریقاً بین المؤمنین

از اهتمام منافقان به شکستن وحدت مؤمنان، اهمیت و جایگاه وحدت جامعه اسلامی در برابر دشمنان، استفاده می شود.

۷۰۵- موجبات جهنم منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۲

۲- شك و تردید ، پرتگاهی که منافقان بنای شخصیت خویش را بر آن پی افکنده و از آن جا به دوزخ سقوط می کنند .

أسس بنینه علی شفا جرف هار .. لا یزال بنینهم الذی بنوا ریبه فی قلوبهم

۷۰۶- موجبات عذاب منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۵ - ۵

۵- برقراری رابطه دوستی منافقان با یهودیان ، مصداق بارز زشت کاری آنان و سبب دچار شدنشان به عذاب سخت الهی

ألم تر إلی الذین تولّوا قوماً .. إثمهم ساء ما كانوا یعملون

۷۰۷- موضعگیری اجتماعی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۴

۴- مواضع و عملکرد سیاسی ، اجتماعی و دینی زنان منافق ، دارای اهمیتی همانند مواضع و عملکرد مردان منافق

المنفقون و المنفقت بعضهم من بعض يأمرن بالمنكر

مطرح شدن زنان منافق، در کنار مردان منافق و هم سطح شمردن شدن با آنان، بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۱۵

ص: ۳۰۴

۱۵ - عملکرد ، مواضع اجتماعی و خصلت های مؤمنان و منافقان ، کاملاً متفاوت و متضاد است .

المنفقون و المنفقت . . . یأمرون بالمنکر ... و المؤمنون و المؤمنت ... یأمرون بالمع

با توجه به تقابل این آیه با آیه ۶۷ - که در مورد خصلتهای منافقان بود - برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۵

۵ - منافقان ، از نظر رفتار و مواضع سیاسی و اجتماعی در قطب مخالف مؤمنان قرار دارند .

و یقولون ءامنا .. و اطعنا ثم یتولّی ... فریق منهم معرضون ... إنّما کان قول الم

>داوری > از مهم ترین مسائل اجتماعی است و در آیات پیشین، منافقان به عنوان مخالفان داوری پیامبر(ص) و متمردان از حکم آن حضرت معرفی شدند؛ ولی در آیه یاد شده، مؤمنان به عنوان انسان های مطیع و تن دهنده به حکم و داوری پیامبر(ص) شناسانده شدند. بنابراین می توان استفاده کرد که مؤمنان و منافقان، در مواضع اجتماعی در جهت مخالف هم قرار دارند.

۷۰۸- موضعگیری سیاسی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۱ - ۵

۵ - منافقان ، از نظر رفتار و مواضع سیاسی و اجتماعی در قطب مخالف مؤمنان قرار دارند .

و یقولون ءامنا .. و اطعنا ثم یتولّی ... فریق منهم معرضون ... إنّما کان قول الم

>داوری > از مهم ترین مسائل اجتماعی است و در آیات پیشین، منافقان به عنوان مخالفان داوری پیامبر(ص) و متمردان از حکم آن حضرت معرفی شدند؛ ولی در آیه یاد شده، مؤمنان به عنوان انسان های مطیع و تن دهنده به حکم و داوری پیامبر(ص) شناسانده شدند. بنابراین می توان استفاده کرد که مؤمنان و منافقان، در مواضع اجتماعی در جهت مخالف هم قرار دارند.

۷۰۹- موضعگیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (ص) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر .. سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۷ - ۷

۷ - ناتوانی منافقان از درک عمیق زشتی مواضع و عملکرد خویش و نیز ارزش جهاد در راه خدا

و طبع ... فهم لایفقهون

ص: ۳۰۵

۷۱۰- موعظه به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۹،۱۳

۹ - پیامبر (ص) ، موظف به موعظه منافقانی که از مراجعه به طاغوت اظهار ندامت کردند .

یریدون ان يتحاكموا الى الطّاغوت . . فاعرض عنهم و عظمهم

۱۳ - موضعگیری سازنده ، همراه با پند و اندرز پنهانی ، روش برخورد با منافقان

فاعرض عنهم و عظمهم و قل لهم فی انفسهم قولاً بليغاً

چنانچه <فی انفسهم> متعلق به <قل> باشد، به این معناست که این گفتار پندآموز تو باید در بین خود آنان و به دور از چشم دیگران باشد.

۷۱۱- موعظه ناپذیری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۶،۷

۶ - منافقان ، مردمانی نصیحت ناپذیر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض قالوا إنما نحن مصلحون

۷ - فسادگری و نصیحت ناپذیری منافقان ، برخاسته از بیمار دلی آنان است .

فی قلوبهم مرض . . و إذا قيل لهم لا تفسدوا فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۵ - ۶۳ - ۱

۱ - منافقان ، عناصری نصیحت ناپذیر

و إذا قيل لهم تعالوا . . لئوا رءوسهم

۷۱۲- موقیعت اجتماعی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۵

۵ - جایگاه اجتماعی منافقان در نظام اسلامی و جامعه ایمانی ، همانند جایگاه کافران است .

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

ص: ۳۰۶

۷۱۳- موقعیت اجتماعی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۵ - ۱،۶،۷

۱ - منافقان عصر پیامبر (ص)، برخوردار از مال و اولاد فراوان و امکانات مادی و مفاخر اجتماعی و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

۶ - تعجب پیامبر (ص) نسبت به برخورداری منافقان از امکانات مادی و مفاخر اجتماعی و لاتصل... و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

برداشت فوق مبتنی بر این احتمال است که خطاب در <لاتعجبک> به شخص پیامبر اکرم (ص) باشد.

۷ - ضعف مالی و امکانات اجتماعی مؤمنان عصر پیامبر (ص) در مقایسه با منافقان و لاتعجبک أمولهم و أولدهم

تعجب از امکانات رفاهی و مفاخر اجتماعی منافقان، نشان از ضعف مالی و امکانات مؤمنان در مقایسه با آنان دارد.

۷۱۴- موقعیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۳ - ۲

۲ - منافقان، نه در صف مؤمنانند و نه در گروه کافران

لا إلی هؤلاء و لا إلی هؤلاء

۷۱۵- مؤاخذه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۱

۱ - منافقان، در صورت بازخواست از عملکرد و سخنان ناروایشان، به دروغ آن را شوخی و سرگرمی می نمایند.

يقولون هو أذن .. و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب

۷۱۶- مؤمنان و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۶

۶- اهل ایمان ، باید منافقان را همواره مفسده گر و تبهکار بدانند .

ألا إناهم هم المفسدون

بیان فسادگری منافقان با جمله اسمیه مقرون به حرف تنبیه (ألا = آگاه باشید) و نیز حرف تأکید (إنّ)، گویای این است که منافقان با دروغ پردازیها مسلمانهایی را به این پندار رسانده بودند که ایشان مردمی اصلاح طلب هستند. بنابراین می توان گفت از اهداف جمله <ألا> این است که: مسلمانان هرگز در مفسده گر بودن منافقان، تردید نکنند.

ص: ۳۰۷

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۳

۳ - مؤمنان صدر اسلام در انتظار هلاکت منافقان به عذاب الهی یا به دست اهل ایمان بودند .

و نحن نتربص بكم أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدينا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۱ - ۱۵

۱۵ - عملکرد ، مواضع اجتماعی و خصلت های مؤمنان و منافقان ، کاملاً متفاوت و متضاد است .

المنفقون و المنفقت . . . يأمرن بالمنكر . . . و المؤمنون و المؤمنات . . . يأمرن بالمع

با توجه به تقابل این آیه با آیه ۶۷ - که در مورد خصلتهای منافقان بود - برداشت فوق استفاده می شود.

۷۱۷ - مؤمنان و منافقان بادیه نشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱،۱۱

۱ - هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب . . . لاتعلمهم

۷۱۸ - مؤمنان و منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۴

۴ - مؤمنان صدر اسلام در انتظار دستور الهی ، برای جنگ با منافقان و از میان برداشتن جریان نفاق

و نحن نترصد بكم . . . بعذاب من عنده أو بأيدينا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۵

۵ - انزوا و طرد اجتماعی منافقان و جهادگريزان صدر اسلام ، از سوی مؤمنان مجاهد کيفری غير قابل تحمل برای آنان بود .

سيحلفون بالله . . . لتعرضوا عنهم

اقدام منافقان متخلف در سوگند خوردن، برای چشم پوشی مؤمنان از تخلف آنها، نشانگر تنگ شدن عرصه بر آنان است.

ص: ۳۰۸

۷۱۹- مؤمنان و منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱،۱۱

۱ - هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب .. لاتعلمهم

۷۲۰- مؤمنان و منافقان ناشناخته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱،۶

۱ - هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۶ - اطلاع یافتن پیامبر (ص) و مؤمنان از وجود منافقان ، در پرتو وحی

و ممن حولکم ... نحن نعلمهم

۷۲۱- مهلت به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۵ - ۷،۸

۷ - مهلت دادن به منافقان ، گمراهان و طغیانگران از سنت های الهی است .

و یمدّهم فی طغینهم یعمهون

برداشت فوق مبتنی بر این است که: <مدّ> (مصدر یمدّ) به معنای مهلت دادن باشد. در لسان العرب آمده است: <مده فی غیه یعنی، امهله (او را مهلت داد).>

۸ - مهلت دادن به منافقان در طغیانگری و سرگردانی ، استهزای خداوند نسبت به ایشان است .

اللّٰه یستهزئ بهم و یمدّهم فی طغینهم یعمهون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که: جمله <یمدّهم ..> تفسیر و بیان جمله <اللّٰه یستهزئ بهم> باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۴

۴ - خداوند محدود کننده فرصت منافقان برای سوء استفاده آنان از تظاهر به ایمان

ذهب اللّٰه بنورهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۰۹

۴ - خداوند با سلب درک و فهم از برخی منافقان ، آنان را حق ناپذیر کرده و برخی دیگر را برای انتخاب هدایت ، مهلت می دهد .

و لو شاء الله لذهب بسمعهم و أبصرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۲ - ۴

۴ - امهال و واگذاری منافقان برای خدعه و نیرنگ ، مکر و نیرنگ خدا با آنهاست .

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدَعُونَ اللَّهُ و هو خدعهم

جمله <و هو خدعهم> حالیه است، یعنی همان خدعه و نیرنگ آنان، خدعه خداوند علیه ایشان است. به این معنا که خداوند آنان را مهلت داده و به خود وا گذاشته تا در گناهان بسیار، غرق شوند.

۷۲۲- ناپاکی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۳۵،۳۶،۴۱

۳۵ - یهودیان و منافقان شتابنده در کفر ، دارای جان و دلی آلوده و ناپاک

قالوا ءامننا بافواههم و لم تؤمن قلوبهم و من الذين هادوا .. أولئك الذين

۳۶ - خداوند هرگز جان و دل ناپاک منافقان و یهودیان جاسوس و دروغپرداز را از آلودگی کفر و نفاق پاک نخواهد ساخت

أولئك الذين لم يرد الله ان يطهر قلوبهم

۴۱ - ناپاکی جان و دل منافقان و یهودیان ، موجب محرومیت آنان از شفاعت رسول خدا (ص) برای هدایت و نجاتشان از عذاب *

و من يرد الله فتنته فلن تملك له .. أولئك الذين لم يرد الله ان يطهر قلوبهم

۷۲۳- ناپایداری منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۵

۵ - تقویت روحیه مسلمانان از سوی خداوند ، با ترسیم شخصیت پوچ ، ناپایدار و بی خاصیت منافقان

و الله یشهد انهم لکذبون .. و لئن نصرهم لیولنّ الأدب - ثمّ لاینصرون

۷۲۴ - ناخشنودی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۸ - ۷

ص: ۳۱۰

۷- منافقان ، تنها در صورت برخورداری از صدقات (دارایی بیت المال) - هر چند به ناحق باشد - خشنود و در غیر آن صورت ، ناخرسند بودند .

فإن أعطوا منها رضوا و إن لم يعطوا منها إذا هم يسخطون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۵۹ - ۲

۲- نارضایتی برخی از مسلمانان (منافقان) نسبت به سهم خود از بیت المال

و لو أنهم رضوا ما آتاهم الله و رسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۸۱ - ۶

۶- کراهت و ناخرسندی منافقان از جهاد با مال و جان ، در راه خدا

و کرهوا أن يجهدوا بأموالهم و أنفسهم في سبيل الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۵

۵- نگرانی شدید منافقان از افشای ماهیت پلید و برملا شدن ناخشنودی آنان از آیات الهی ، نزد دیگران

هل يريكم من أحد ثم انصرفوا

۷۲۵- ناخشنودی مؤمنان از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۶۲ - ۲

۲- وجود نارضایتی و خشم در میان مؤمنان نسبت به منافقان

يحلِفون بالله لكم ليرضوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۱،۳،۴

۱ - نجوای منافقان ، از حرکت های آزاردهنده آنان علیه مسلمانان

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى

مفسران برآیند که این بخش از آیات، مربوط به منافقان و یکی از حرکات موزیانه آنان علیه مسلمانان (نجوا و درگوشی سخن گفتن) است.

۳ - منافقان - با وجود این که از نجوا کردن نهی شده بودند - بر آن اصرار میورزیدند .

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى ثمّ يعودون لما نهوا عنه

ص: ۳۱۱

۴ - توصیه به گناه ، تعدی به حقوق مسلمین و نافرمانی از پیامبر اکرم (ص) ، محتوای نجوا های منافقان

و یتن - جون بالاثم و العدون و معصیت الرسول

۷۲۷ - نسل کشی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - بقره - ۲ - ۲۰۵ - ۴،۱۱

۴ - نابود ساختن کشاورزی و نسل کشی ، از بارزترین نوع فساد در زمین است .

لیفسد فیها و یهلک الحرث و النسل

بنابراینکه جمله <و یهلک الحرث و ..>، تفسیر جمله <لیفسد فیها> باشد.

۱۱ - نابود کردن کشاورزی و نسل کشی ، مبعوض خداوند

و اذا تولى .. و یهلک الحرث و النسل و الله لا یحب الفساد

۷۲۸ - نشانه های بیمار دلی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۹

۹ - روی گردانی منافقان از پیامبر خیر خواه ، دلسوز و مهربان ، نشانه پلیدی و بیمار دلی آنان

الذین فی قلوبهم مرض .. صرف الله قلوبهم ... لقد جاءکم رسول من أنفسکم ... بالمؤ

۷۲۹ - نشانه های پلیدی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۸ - ۹

۹ - روی گردانی منافقان از پیامبر خیر خواه ، دلسوز و مهربان ، نشانه پلیدی و بیمار دلی آنان

الذین فی قلوبهم مرض .. صرف الله قلوبهم ... لقد جاءکم رسول من أنفسکم ... بالمؤ

۷۳۰- نشانه های منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۷ - ۱۱

۱۱ - شکستن پیمان خود با خدا و دروغ گویی مستمر ، نشانه منافقان است .

بما أخلفوا الله ما وعدوه و بما كانوا يكذبون

ص: ۳۱۲

۷۳۱- نشانه های منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۶ - ۲

۲ - مؤمنان ، شاهد برخی نشانه های کفر و نفاق در زندگی منافقان صدر اسلام

و يحلفون بالله إنهم لمنكم

بدیهی است که مؤمنان راستین چون در مظان اتهام نیستند، نیازمند سوگند نمی باشند و آنچه منافقان را به سوگند واداشته، نشانه هایی است که سبب متهم شدن آنان می شد.

۷۳۲- نفاق منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۱

۱ - منافقان ، به هنگام حضورشان در میان مؤمنان ، تظاهر به ایمان کرده و خود را مسلمان جلوه می دهند .

و إذا لقوا الذين ءامنوا قالوا ءامنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۷ - ۱۲، ۱۷، ۲۳

۱۲ - شرکت نکردن منافقان در پیکار احد ، افشاگر چهره و موضع نفاق آلود ایشان

و ليعلم الذين نافقوا و قيل لهم تعالوا .. لو نعلم قتالاً لاتبعناكم

جمله <و قيل لهم تعالوا .. > توضیحی است برای جمله <و ليعلم الذين نافقوا>. یعنی طریقه مشخص کردن منافقان همان شرکت نکردن آنان در نبرد است.

۱۷ - دوگانگی گفتار منافقان با آنچه در دل و نهان خویش دارند .

يقولون بافواههم ما ليس في قلوبهم

۲۳ - منافقان احد دارای جنبه های گوناگون نفاق ، و آگاهی مسلمانان تنها به بخشی از آنها

و الله اعلم بما يكتُمون

عالمتر بودن خدا به راز دل منافقان (و الله اعلم ..)، دلالت بر این معنا دارد که آنچه از نفاق منافقان برای مسلمانان بیان شد، تنها بخشی از نفاق آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۲ - ۴، ۱۲

۴ - دوگانگی برخورد منافقان با پیامبر (ص) و رهبران الهی، به هنگام سختی ها و آسایشها

فکیف اذا .. ثم جاؤک یحلفون بالله ان اردنا الا احساناً

منافقان تا قبل از گرفتاری، از پیامبر (ص) اعراض کرده و به طاغوتها می گرایند، و آنگاه که به مشکلات برخوردند، از پیامبر (ص) عذرخواهی می کنند.

۱۲ - تظاهر منافقان به اینکه مراجعه آنان به طاغوت برای قضاوت، از سر بی ایمانی به پیامبر (ص) نبوده است.

ص: ۳۱۳

یریدون ان يتحاكموا الى الطّاعوت . .. ان اردنا الّا احساناً و توفيقاً

مفهوم جمله <ان اردنا> این است که قصد ما اعراض از حکم پیامبر (ص) نبوده است، بلکه می خواستیم بین طرفین دعوا صلح دهیم و به آنان نیکی کرده باشیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۵

۵ - دوگانگی نیت و گفتار منافقان

ان اردنا الّا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۵ - ۸

۸ - بی شرمی منافقان و اصرار آنان بر دروغ پردازی و تزویر ، حتی پس از افشای اسرار درونی و توطئه های آنان

و لئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض و نلعب قل أبالله و ءآيته و رسوله كنتم تستهزءو

جمله <قل أبالله .. > می تواند رد ادعای منافقان در مورد <نخوض و نلعب> باشد ؛ یعنی، آنان هنوز هم با این سخنان در مقام تزویرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۹ - ۱۰

۱۰ - شیوه دوگانه منافقان در عیب جویی از مؤمنان توانمند و مؤمنان تهیدست

الذين يلمزون المطّوعين .. فيسخرن منهم

برداشت فوق بر این اساس است که <یلمز> درباره توانمندان و <یسخرن> درباره تهیدستان باشد و ضمیر <منهم> به <الذين یجدون .. > برگردد؛ یعنی، منافقان، مؤمنان توانمند و اهل انفاق را مورد طعن و مؤمنان تهیدست انفاقگر را مورد استهزا و ریشخند قرار می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - منافقان ، چهره نفاقشان را در میان مسلمانان با سوگند های دروغشان پنهان می کردند .

كما يحلفون لكم

۷۳۳- نفاق منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۲

۲ - عدم امکان گریز از جامعه اسلامی برای منافقان صدر اسلام ، عامل رو آوردن آنان به سوگند دروغ برای مؤمن جلوه دادن خود

و يحلفون بالله انهم لمنكم .. لو يجدون ملجئاً ... لوّوا إليه

ص: ۳۱۴

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۱۱ - ۴

۴ - منافقان عصر بعثت ، با ظاهر سازی و نفوذ در میان صفوف مسلمانان ، پنهان و ناشناخته بودند .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

برداشت یاد شده، از تعبیر <منکم> (از میان شما) ولحن افشاگرانه آیه شریفه، استفاده شده است.

۷۳۴- نفاق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۳

۳ - وجود منافقانی مرموز و عادت کرده بر نفاق ، در میان اهل مدینه

و من أهل المدينة مردوا علی النفاق

یکی از معانی <مَرَدَ > <استمر > و <قَرَنَ > (استمرار و عادت) است.

۷۳۵- نفرین بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۸

۸ - منافقان روی گردان از آیات الهی قرآن ، مورد نفرین خداوند

ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم

برداشت فوق بر این اساس است که جمله <صرف الله قلوبهم > خبر در مقام انشا بوده و برای نفرین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۰ - ۱۴

۱۴- منافقان و افراد سست ایمان بیزار از جهاد ، مورد نفرین الهی و سزاوار مرگ

فأولى لهم

<أولى لهم> ممکن است در مقام انشا و نفرین باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۴ - ۱۲

۱۲ - منافقان ، مورد لعن و نفرین سخت خداوند

ق-تلهم الله

ص: ۳۱۵

۷۳۶- نقش استحکامات منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۵

۵- اهل کفر و نفاق ، تنها متکی بر موانع و استحکامات فیزیکی و مادی در جنگ و نبرد

لایق-تلونکم جميعًا إلا فی قرّی محصّنه أو من وراء جدر

در صورتی که فاعل در <لایقاتلونکم..> کافران و منافقان باشند، به دست می آید که اهل کفر و نفاق، هیچ انگیزه معنوی برای حرکت های خود ندارند و تنها اطمینان از استحکامات مادی است که به آنان جرئت مبارزه می دهد.

۷۳۷- نقش رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۶

۶- عدم استقلال برخی از منافقان در مشی خویش و تأثیرپذیری آنان از عناصر خط دهنده نفاق

بعضهم من بعض

برداشت فوق بر این اساس است که <من> نشویه باشد که در این صورت، آیه می رساند برخی از منافقان نفاق خویش را از برخی دیگر کسب می کردند.

۷۳۸- نقش منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - نساء - ۴ - ۱۴۱ - ۱۰، ۹

۹- منافقان همواره ، مانعی در جهت گسترش اسلام و گرایش مردم به دین

قالوا ألم نستحوذ علیکم و نمنعکم من المؤمنین

جمله <نمنعکم من المؤمنین> می تواند به این معنا باشد که منافقان پس از پیروزی کافران مدعی بودند که آنان اهل کفر را از گرایش به اسلام و ایمان باز می داشتند. قابل ذکر است که بر این مبنا مراد از غلبه در <الم نستحوذ>، غلبه در تفضل و احسان است. یعنی ما نسبت به شما احسان کردیم.

۱۰ - منافقان ، مانع پیروزی مؤمنان

قالوا ألم نستحوذ عليكم و نمنعكم من المؤمنين

<نمنعكم من المؤمنين>، یعنی جان و مال شما را از دست مؤمنین حفظ کردیم و نگذاشتیم مؤمنین بر شما پیروز شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱۰

۱۰ - منافقان ، از جمله عوامل پیدایش ناهنجارهای اجتماعی اند .

لئن لم ينته المنافقون .. لنغرينك بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۱۶

۵ - خطر منافقان برای اسلام و گناه آنان نزد خداوند ، بیش از مشرکان *

و يعذب المن-فقين و المن-فق-ت و المشركين و المشرك-ت

تقدم <المنافقين و المنافقات> بر <المشركين و المشركات> ، ممکن است اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۵،۶

۵ - منافقان ، مایه امید و تقویت روحیه کافران در نبرد با اسلام

الذين نافقوا يقولون لإخوانهم . . . لئن أخرجتم

اظهار همکاری منافقان با کافران، خود نوعی تقویت روحیه کافران است.

۶ - اطمینان بخشی منافقان به کافران ، در پیروی نکردن از پیامبر و مسلمانان بر ضد آنان

الذين نافقوا يقولون . . . و لانطیع فيکم أحدًا أبدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۴

۴ - حضور منافقان در جبهه کافران ، حضوری ناپایدار و بی خاصیت است .

و لئن نصرهم لیولنّ الأدب-ر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۱

۱ - منافقان ، ایفاگران نقش شیطان در تزویر و وسوسه گری

کمثل الشیطن-ن

با توجه به این که در آیات پیشین منافقان به عنوان وعده دهندگان به یهود و متخلفان از وعده خویش معرفی شده اند، این

تمثیل متوجه آنان است.

۷۳۹- نقش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۲

۲ - نقش منافقان مدینه ، در وسوسه گری و تحریک یهود بنی نضیر علیه اسلام

ألم تر إلی الذین نافقوا یقولون لإخوانهم .. کمثل الشیطان-ن إذ قال للإنس-ن

ص: ۳۱۷

۷۴۰- نگرانی رهبران منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۴ - ۷

۷ - صحنه گردانان نفاق در عصر بعثت ، نگران تمایل پیروانشان به اسلام بودند .

قالوا إنا معكم إنما نحن مستهزءون

حصر در جمله <إنما...> حصر اضافی و از نوع <حصر قلب> است. کاربرد این گونه حصر در موردی است که گوینده در صدد بر طرف کردن توهمی باشد که مخاطب به آن می اندیشد. این توهم در جمله <إنما نحن...> گرایش منافقان پیرو، به اسلام است.

۷۴۱- نگرانی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۲ - ۵

۵ - منافقان از برملا شدن افکار و اهدافشان برای مؤمنان ، نگران بودند . *

يحلِفون بالله لکم لیرضوکم

از قسم خوردن منافقان، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۷ - ۵

۵ - نگرانی شدید منافقان از افشای ماهیت پلید و برملا شدن ناخشنودی آنان از آیات الهی ، نزد دیگران

هل یریکم من أحد ثم انصرفوا

۷۴۲- نگرانی منافقان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۴ - ۱

۱ - بیم و نگرانی منافقان صدر اسلام ، از افشای اسرارشان توسط وحی

يحذر المنافقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم بما في قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۵

۵- نگرانی شدید منافقان صدر اسلام ، از افشای چهره واقعی آنان

أم حسب .. أن لن يخرج الله أضغ-نهم

ص: ۳۱۸

از این که خداوند، منافقان را به افشای اسرارشان تهدید کرده؛ معلوم می شود که شرایط آنان به گونه ای بوده که رسوایی، برایشان بسیار سخت تمام می شده است.

۷۴۳- نماز میت بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۹

۹ - نماز گزاردن بر جنازه منافقان و حضور یافتن بر قبر آنان ، حرام است .

و لاتصل علی أحد منهم

۷۴۴- نهی از دعا بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱

۱ - نهی شدن پیامبر (ص) برای همیشه ، از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و دعا کردن برای آنها بعد از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً

۷۴۵- نهی از نماز بر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۸۴ - ۱

۱ - نهی شدن پیامبر (ص) برای همیشه ، از نماز گزاردن بر جنازه منافقان و دعا کردن برای آنها بعد از جنگ تبوک

و لاتصل علی أحد منهم مات أبداً

۷۴۶- نهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۲ - نور - ۲۴ - ۵۳ - ۷

۷ - منافقان ، حق سوگند یاد کردن به خدا را ، برای اثبات حسن نیت خویش نداشته و از آنان پذیرفته نیست .

و أقسموا بالله .. لئن أمرتهم ليخرجنَّ قل لاتقسموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۸ - ۲،۳

۲ - منافقان ، از نجوا های آزاردهنده شان نهی و از آنان خواسته شده بود تا از آن کار زشت دست بکشید .

ص: ۳۱۹

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى

۳ - منافقان - با وجود این که از نجوا کردن نهی شده بودند - بر آن اصرار میورزیدند .

ألم تر إلى الذين نهوا عن النجوى ثم يعودون لما نهوا عنه

۷۴۷- نیت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۶،۷

۶ - نیت پلید و پنهان منافقان ، در مراجعه به طاغوت و اعراض از پیامبر (سنت)

ان يتحاكموا الى الطاغوت . . ان اردنا الا احساناً و توفيقاً. اولئك الذين يعلم

۷ - هشدار خداوند به منافقان مبنی بر افشای نیت پلید آنان

اولئك الذين يعلم الله ما فى قلوبهم

ابهام در <ما فى قلوبهم> گویای این معناست که منافقان در مراجعه به طاغوت نیتهای پلیدی در دل داشتند که تنها خدا از آن آگاهی داشت.

۷۴۸- نیت منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۸

۱۸ - وحی ، نیت منافقان را در رخصت خواهی شان از پیامبر (ص) آشکار کرد .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لكم . . و یستئذن ... إن یریدون إلا فرار

۷۴۹- وجوب اعراض از منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۹۵ - ۱۰

۱۰ - پلیدی شدید منافقان جهادگریز ، ملاک وجوب اعراض و روی گردانی از آنان

فأعرضوا عنهم إنهم رجس

<إنهم رجس> در مقام تعلیل حکم به اعراض است.

۷۵۰- وضوح انحراف منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۸

ص: ۳۲۰

۸- انحراف منافقان ، آشکار برای هر بیننده ای

و رأیهم یصدون

خطاب در <رأیهم> عام است و اختصاص به بیننده ای خاص ندارد.

۷۵۱- وضوح گمراهی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - منافقون - ۶۳ - ۵ - ۸

۸- انحراف منافقان ، آشکار برای هر بیننده ای

و رأیهم یصدون

خطاب در <رأیهم> عام است و اختصاص به بیننده ای خاص ندارد.

۷۵۲- وعده های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۷

۷- وعده منافقان مدینه به یهود بنی نضیر ، نسبت به همگامی کامل با آنان در صورت نبرد یا تبعید

الذین نافقوا یقولون .. لئن أخرجتم لنخرجنَّ معکم ... و إن قوتلتم لننصرنَّکم

۷۵۳- ولایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۹ - ۵

۵- ممنوعیت پذیرش ولایت و سرپرستی منافقان گسترش دهنده آیین کفر *

وَدَّوْا لَوْ تَكْفُرُونَ .. فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ

در برداشت فوق، <ولئى> به معنی سرپرست گرفته شده است.

۷۵۴- ویژگی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - آل عمران - ۳ - ۱۶۸ - ۱۲

۱۲ - خودمحموری و خودپسندی ، از ویژگی های منافقان

لو اطاعونا ما قتلوا

ص: ۳۲۱

۷۵۵- ویژگیهای حکومت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - محمد - ۴۷ - ۲۲ - ۷

۷- اخبار خداوند از فسادگری و خویشاوندکشیِ عناصر سست ایمان منافق ، در صورت رسیدن به حکومت

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

برداشت بالا- بنا بر این نکته است که <تولیتم> از ماده <ولایت> و به معنای بر عهده گرفتن حاکمیت باشد و مخاطب آن بیماردلانی باشند که به دلیل سست ایمانی به هنگام فرمان جهاد، به وحشت افتاده و از آن طفره می روند.

۷۵۶- ویژگیهای منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۰ - ۱،۷

۱ - دل و اندیشه منافقان ، مبتلا به مرضی سخت

فی قلوبهم مرض

سخت بودن بیماری از نکره آمدن <مرض> استفاده شده است.

۷- منافقان ، مردمی دمساز با دروغ و دروغ گویی

بما کانوا یکذبون

فعل مضارع آن گاه که پس از <کان> و مانند آن قرار گیرد، دلالت بر استمرار در زمان گذشته دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۱ - ۳،۶

۳- منافقان فسادپیشه ، حتی کمترین فسادگری را درباره خویش ، پذیرا نیستند .

قالوا إنما نحن مصلحون

کلمه <إنما> دلالت بر حصر دارد و حصر در جمله مذکور به اصطلاح <حصر موصوف در صفت> است. بنابراین جمله <إنما نحن مصلحون> یعنی: از ما جز کارهای صواب سر نمی زند و همه کارهای ما موجب اصلاح جامعه است.

۶- منافقان ، مردمانی نصیحت ناپذیر

و إذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض قالوا إنما نحن مصلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۲۰ - ۳

۳- بهره بردن از مزایای جامعه اسلامی و به کنار نشستن به هنگام دشواری ها و سختی ها ، از ویژگی های منافقان است .

و إذا أظلم عليهم قاموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۴۵ - ۱

ص: ۳۲۲

۱ - تنها مردمان بی ایمان (منافقان) ، از پیامبر (ص) اجازه ترک جهاد می طلبیدند .

إنما يستنذنك الذين لا يؤمنون بالله و اليوم الآخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۸ - ۱

۱ - فتنه انگیزی و کارشکنی همیشگی منافقان ، علیه پیامبر (ص) و اسلام در جبهه های نبرد

لقد ابتغوا الفتنة من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۷ - ۱۱

۱۱ - منافقان ، هم خود خیری به جامعه نمی رسانند و هم دیگران را از کار نیک بازمی دارند .

و ينهون عن المعروف و يقبضون أیدیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۱

۱ - شک و تردید ، بیماری مزمن قلب منافقان

لا يزال بنینهم الذی بنوا ریه فی قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۱۶ - ۱

۱ - منافقان ، زیر سپر سوگند ، نفاقشان را پنهان می کردند .

اتخذوا أیم-نهم جئه

۷۵۷- هدایت فروشی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - منافقان ، خریداران گمراهی در برابر از دست دادن هدایت هستند .

أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى

۳ - تجارت منافقان (خرید ضلالت در قبال هدایت) ، تجارتی فاقد هرگونه سود و منفعت

فما ربحت تجارتهم

۵ - آگاه نبودن اهل نفاق به سود و زیان واقعی خویش ، عامل اختیار کردن ضلالت و از دست دادن هدایت

أولئك الذين اشتروا الضلله . . و ما كانوا مهتدين

جمله < ما كانوا مهتدين > عطف بر جمله < اشتروا الضلاله بالهدى > است و به منزله علت برای آن می باشد؛ یعنی: چون به سود و زیان واقعی خویش راه نیافتند، به چنین تجارتی دست زدند.

۷۵۸- هدایت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۶ - ۲

۲ - تمامی زمینه های نیل به هدایت برای منافقان عصر بعثت ، مهیا بود .

اشتروا الضلله بالهدی

در حالی که منافقان هدایت نیافته بودند، آیه مورد بحث، هدایت را سرمایه آنان شمرده است؛ تا به این حقیقت اشاره کند که: تمامی زمینه های هدایت و اسباب خارجی - به گونه ای که گویا آن را در اختیار داشتند - برای ایشان فراهم بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۷ - ۹

۹ - هیچ امیدی به راهیابی و هدایت منافقان پس از سلب شدن نور ایمان از آنان ، وجود ندارد .

و ترکهم فی ظلمت لایبصرون

جمله <ترکهم فی ظلمات> بیان می کند که: ظلمتها منافقان را احاطه کرده و در نتیجه راه به جایی نمی برند و جمله <لایبصرون> (آنها نمی بینند)، حاکی از آن است که ابزار دیدن و هدایت شدن در آنان نابود شده است؛ یعنی علاوه بر اینکه موانع هدایت برای آنان ایجاد شده مقتضی هدایت نیز از آنان سلب گشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۸ - ۱۷، ۱۵، ۱۱

۱۱ - امید به هدایت منافقان ، از موجبات طرفداری برخی مؤمنان صدر اسلام از آنان

اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله

۱۵ - ناتوانی مردم از هدایت منافقان

فما لكم فی المنافقین .. اتریدون ان تهدوا من اضلّ الله و من یضلل الله فلن تجد

۱۷ - امید برخی از مؤمنان صدر اسلام به هدایت منافقان ، برخاسته از عدم شناخت سنن الهی در هدایت و گمراهی

فما لكم فى المنافقين .. اتريدون ان تهدوا من اضلّ الله و من يضلل الله فلن تجد

۷۵۹- هدايت ناپذيرى منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۱ - بقره - ۲ - ۱۸ - ۵

۵ - منافقان رها شده در ظلمتِ گمراهی ها ، راه نجاتی ندارند و به ايمان راستين باز نخواهند گشت .

صم بكم عمى فهم لا يرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

۷ - توبه - ۹ - ۱۱۰ - ۵،۶

۵ - منافقان بناکننده مسجد ضرار ، مردمی هدايت ناپذير بودند .

ص: ۳۲۴

اتخذوا مسجداً ضراباً .. لا يزال ... ريبه في قلوبهم إلا أن تقطع قلوبهم

۶- اخبار خداوند از روحیه هدایت ناپذیر منافقان ، متکی بر علم گسترده اوست .

لا يزال بنينهم الذی بنوا ريبه في قلوبهم .. و الله علیم حکيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۲۴ - ۵

۵ - منافقان صدر اسلام ، مردمانی تأثیرناپذیر در برابر آیات الهی قرآن

و إذا ما أنزلت سوره فمنهم من يقول أیکم زادته هذه إیمناً

۷۶۰- هشدار به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۶۳ - ۷

۷ - هشدار خداوند به منافقان مبنی بر افشای نیت پلید آنان

اولئك الذین یعلم الله ما فی قلوبهم

ابهام در <ما فی قلوبهم> گویای این معناست که منافقان در مراجعه به طاغوت نیتهای پلیدی در دل داشتند که تنها خدا از آن آگاهی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۴۷ - ۱۰

۱۰ - هشدار خداوند به منافقان با بیان علم همه جانبه اش به روحيات و دسیسه های منافقانه آنان

و لأوضعوا خللكم یبغونکم الفتنه .. و الله علیم بالظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۳ - ۲

۲ - هشدار شدید الهی به منافقان ، نسبت به موضع گیری های خصمانه آنان در برابر خدا و رسول (ص)

ألم يعلموا .. ذلك الخزي العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۶۹ - ۲

۲ - فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ - علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر - هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين .. كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوة و أكثر أمولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۷۰ - ۶

ص: ۳۲۵

۶- منافقان ، در معرض نزل عذاب الهی و مبتلا شدن به سرنوشت قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین

وعد الله المنافقين .. ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ... و أصحاب مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷- توبه - ۹ - ۷۸ - ۶

۶- هشدار خداوند به منافقان ، در رابطه با امکان افشای اسرار و سخنان پنهانی آنان

ألم یعلموا أن الله یعلم

در توضیح این برداشت می توان گفت که: تذکر خداوند به علم خویش بر اسرار و سخنان پنهانی منافقان، هشدار است به امکان افشای آنها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷- محمد - ۴۷ - ۲۶ - ۱۳

۱۳- هشدار خداوند ، به افشای اسرار توطئه های پنهان منافقان

و الله یعلم اسرارهم

تذکر به علم خداوند، در حقیقت هشدار است به منافقان تا گمان نکنند اسرارشان همیشه مخفی خواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷- محمد - ۴۷ - ۲۹ - ۱

۱- هشدار الهی به منافقان ، نسبت به افشای کینه های نهانی آنان

أم حسب .. أن لن یخرج الله أضغ-نهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷- محمد - ۴۷ - ۳۰ - ۱۰

۱۰- علم الهی به تمامی اعمال خلق ، هشدار به بیمار دلان منافق و نویدی به اهل ایمان

و الله يعلم أعم-لكم

یادآوری علم فراگیر الهی بر تمامی اعمال خلق - چه مؤمن و چه منافق - در حقیقت هشدار است به منافقان که سرانجام، کیفر اعمال خود را خواهند دید و نویدی است به مؤمنان که صبر و مقاومت شان بر طریق ایمان، از دید خداوند مخفی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۷ - ۸

۸ - حاکمیت مطلق خداوند بر قوای هستی ، نویدی به مؤمنان و هشدار است به منافقان و مشرکان

و لله جنود السموت و الأرض

یادآوری قدرت، پس از وعده و وعید، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۲۴

۲۴ - آگاهی عمیق الهی به کردار بندگان ، هشدار است به نفاق پیشگان و متخلفان از تکالیف دین

ص: ۳۲۶

سيقول لك المخلفون .. بل كان الله بما تعملون خبيرًا

تذکر به <علم الهی> در پایان چنین آیه ای - که سخن از متخلفان به میان آورده است - بار هشدار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - مجادله - ۵۸ - ۲۰ - ۷

۷ - خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (ص)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ .. أَوْلَئِكَ فِي الْأَذْلَى

۷۶۱- هشدار به منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱

۱ - هشدار شدید خداوند ، به منافقان مدینه ، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لئن لم ينته المنافقون .. لنغرینک بهم

مفعول فعل <ینته> ذکر نشده و به قرینه آیه پیش می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی <نغرین> ، <غراء> است و <غری به> در لغت به معنای <الصاق و چسباندن> است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

۷۶۲- هلاکت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۹ - ۷

۷ - شکست ، ناکامی و زوال ، فرجام منافقان

والله محیط بالکفرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۲ - ۳،۹

۳ - مؤمنان صدر اسلام در انتظار هلاکت منافقان به عذاب الهی یا به دست اهل ایمان بودند .

و نحن نترصد بكم أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدنا

۹ - اطمینان مؤمنان صدر اسلام به سرنوشت نیک خویش و هلاکت و نابودی منافقان

نحن نترصد بكم . . . بعذاب من عنده أو بأيدنا فترصدوا إنا معكم مترصدون

ص: ۳۲۷

۷۶۳- همانندی منافقان با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - تحریم - ۶۶ - ۹ - ۴،۵،۷،۹

۴ - همانندی منافقان با کافران ، از نظر چگونگی برخورد حکومت اسلامی و جامعه ایمانی با آنان

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۵ - جایگاه اجتماعی منافقان در نظام اسلامی و جامعه ایمانی ، همانند جایگاه کافران است .

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۷ - خطر و زیان منافقان برای جامعه اسلامی ، همانند خطر و زیان کافران است .

ج-هد الکفار و المن-فقین و اغلظ علیهم

۹ - جایگاه و سرنوشت منافقان و کافران ، در قیامت یکسان است .

و مأویهم جهنم

۷۶۴- هماهنگی منافقان و مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۷۳ - ۵

۵ - منافقان و مشرکان ، دارای موضع واحد در قبال امانت الهی بودند و در نتیجه ، دارای سرنوشت یگانه اند .

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمَسْكِينِ وَالشَّاهِدِينَ عَلَى الْكَلْبِ الْأَبْرَأِ وَالَّذِينَ عَاهَدُوا لَكَ بِالْإِيمَانِ وَالَّذِينَ عَاهَدُوا رِجْزًا عَظِيمًا

۷۶۵- همسویی منافقان مدینه با احزاب صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با

ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيرًا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۷۶۶- هوشیاری در برابر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - بقره - ۲ - ۱۲ - ۷

۷- لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ص: ۳۲۸

ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۷ - فتح - ۴۸ - ۱۱ - ۳

۳- لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سيقول لك المخلّفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

۷۶۷- یاور اخروی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حدید - ۵۷ - ۱۵ - ۶

۶- آتش دوزخ ، تنها یاور کافران و منافقان

هی مولیکم

۷۶۸- یهود و منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - مائده - ۵ - ۴۱ - ۱۹

۱۹- همسویی منافقان و یهود عصر بعثت در گرایش ها و موضعگیری های خویش در برابر پیامبر (ص) و اسلام

الذین یسرعون فی الکفر . . سمعون للکذب سمعون لقوم ءاخرین

منافقان مدینه

۷۶۹- {منافقان مدینه}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۵۷ - ۱

۱ - منافقان (پس از جنگ تبوک) ، در صورت یافتن پناهگاه یا غار و یا روزنی در زمین ، حاضر به گریختن سریع از جامعه اسلامی بودند .

لو یجدون ملجئاً أو مغرتاً أو مدخلاً لولوا إلیه

<ملجأ> به معنای پناهگاه است و <مغارات> جمع <مغاره> یعنی شکافهای کوه و <مدخل> به روزنه و منفذی گفته می شود که بتوان در آن پنهان شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۳،۵

ص: ۳۲۹

۳ - غیر از چهره های منافق ، افراد بیمار دل نیز در مدینه عصر پیامبر (ص) وجود داشتند .

و إذ يقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض

>و الذین فی قلوبهم مرض < می تواند عطف جمله ای مستقل بر اسم باشد. در نتیجه، افزون بر منافقان، گروه دیگری هم بودند که به دلیل داشتن نوعی بیمار دلی و ضعف اعتقاد، در صف و جبهه منافقان عمل می کردند.

۵ - منافقان و بیمار دلان مدینه ، وعده خدا و پیامبر را بر پیروزی ، فریب و خدعه ای بیش نمی دانستند .

و إذ يقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض ما وعدنا الله و رسوله إلا غرورا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۳،۱۰

۳ - در مدینه ، مخالفانی وجود داشتند که در صدد جذب منافقان به سوی خود بودند .

و القائلین لإخوانهم هلمّ إلینا

مراد از <القائلین > طبق گفته مفسران، یهودیان اطراف مدینه بوده اند. مرجع ضمیر در <إخوانهم > افراد منافق اند.

۱۰ - خداوند ، بر بازدارندگان از جهاد و منافقان تلاش کننده در جذب مسلمان های ضعیف به سوی خود و کم حضوران در جهاد ، آگاه است .

قد يعلم الله المعوقین .. و لایأتون البأس إلا قليلاً

۷۷۰- آسایش طلبی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۹

۹ - منافقان مدینه ، افرادی راحت طلب بودند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم .. و إن يأت الأحزاب يودّوا لو أن

۷۷۱- آواره سازی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۹ - در صورتی که منافقان و بیمار دلائل و شایعه پراکنان ، در مدینه ، به کار های خلاف خود ادامه می دادند ، چنان مورد قهر پیامبر (ص) قرار می گرفتند که مجبور به ترک مدینه می شدند .

لنغرينك بهم ثم لايجاورونك فيها إلا قليلاً

<لايجاورونك فيها إلا قليلاً> کنایه از آوارگی و در به دری است. لازم به ذکر است که <قلیلاً> صفت مفعول مطلق محذوف (جوار) است.

ص: ۳۳۰

۷۷۲- اتحاد ظاهری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۴ - ۱۳

۱۳ - فروپاشی اتحاد منافقان و یهودیان ، پس از غزوه بنی نضیر ، به رغم ظاهر متحد آنان *

تحسبهم جميعًا و قلوبهم شتى

احتمال می رود که جملات آیه شریفه، حکایت از آینده داشته باشد؛ بدین معنا که از تحولات پس از غزوه بنی نضیر خبر می دهد و از آن جمله در هم ریختن اتحاد میان منافقان و یهود قبل از غزوه بنی نضیر است.

۷۷۳- اتحاد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۲۲ - ۹

۹ - اخبار خداوند از سر و سر منافقان با یهود بنی نضیر ، نمودی از علم وی به غیب و شهود

ع-لم الغیب و الشه-ده

با توجه به این که بخش قابل توجهی از سوره درباره غزوه بنی نضیر می باشد، آیات پایانی می تواند نظر به مطالب یاد شده، از جمله رابطه منافقان و یهود داشته باشد.

۷۷۴- اتحاد منافقان مدینه با یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۶

۶ - منافقان مدینه ، در جبهه بندی سیاسی ، در جبهه یهود بودند .

و القائلین لإخوانهم

بنابراین احتمال که مراد از <القائلین> یهود و مرجع ضمیر در <إخوانهم> منافقان باشد، معلوم می شود که منافقان، در جبهه یهود و برادران سیاسی آنان بودند.

۷۷۵- اجتناب منافقان مدینه از دفاع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۳

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، در صورت حضور در داخل خانه هایشان و هجوم دشمن ، از آن دفاع نمی کردند

يقولون إنّ بيوتنا عوره .. و لو دخلت عليهم من أقطارها ثمّ سئلوا الفتنة لآتوها

ص: ۳۳۱

۷۷۶- اذیت‌های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۳

۳- اذیت و آزار زبانی مسلمانان، در غزوه احزاب، از سوی منافقان، ناشی از این بود که می پنداشتند احزاب متحد، نرفته اند و در اطراف مدینه خواهند ماند.

سَلَقُواكُمْ بِالْحَسَنَةِ حَتَّى إِذَا لَقُوا أَحْزَابَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُمْ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ

بنابراین احتمال که <يَحْسَبُونَ..> حال برای ضمیر فاعلی <سَلَقُوا> باشد، نکته یاد شده فهمیده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱،۲

۱- هشدار شدید خداوند، به منافقان مدینه، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لَنْ يَنْفَعَكَ يَتُّهُنَّ الْمُنَافِقُونَ .. لَنْغَرِيْبِكُمْ بِهِمْ

مفعول فعل <یتته> ذکر نشده و به قرینه آیه پیش می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی <نغریب>، <غراء> است و <غری به> در لغت به معنای <الصاق و چسباندن> است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

۲- منافقان، در مدینه، فعال بودند و زنان مسلمان را مورد تعرض و مزاحمت قرار می دادند.

لَنْ يَنْفَعَكَ يَتُّهُنَّ الْمُنَافِقُونَ .. لَنْغَرِيْبِكُمْ بِهِمْ

۷۷۷- ارتداد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱

۱- در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک، آنان، با ایشان همسویی می کردند.

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها وما تلبثوا بها إلا يسيراً

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۷۷۸- استهزاهای منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۳ - ۵

۵ - منافقان و بیماردلان مدینه ، با طرح پرسش هایی از امور غیبی ، مانند < زمان وقوع قیامت > ، در صدد استهزای پیامبر (ص) بودند .

لئن لم ینته المنفقون و الذین فی قلوبهم مرض . . . یسئلك الناس عن الساعة

ص: ۳۳۲

بنابراین که <ال> در <الناس> عهد ذکری باشد و به منافقان و بیماردلان در آیه شصت برگردد، نکته بالا، قابل استفاده است.

۷۷۹- اضطراب منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۹

۱۹ - منافقان ، پیشگامان تزلزل و اضطراب و فرار از غزوه احزاب بودند .
هنالك ابتلی ... و زلزلوا زلزلاً ... و إذ يقول المنفقون ... إن بیوتنا عوره ...

۷۸۰- اغواگری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۶ - ۲

۲ - نقش منافقان مدینه ، در وسوسه گری و تحریک یهود بنی نضیر علیه اسلام
ألم تر إلى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم .. كمثل الشيطان - إذ قال للإيس - ن

۷۸۱- افساد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱۹

۱۹ - در صورتی که منافقان و بیماردلان و شایعه پراکنان ، در مدینه ، به کارهای خلاف خود ادامه می دادند ، چنان مورد قهر پیامبر (ص) قرار می گرفتند که مجبور به ترک مدینه می شدند .

لنغرينك بهم ثم لايجاورونك فيها إلا قليلاً

<لايجاورونك فيها إلا قليلاً> کنایه از آوارگی و در به دری است. لازم به ذکر است که <قلیلاً> صفت مفعول مطلق محذوف (جوار) است.

۷۸۲- افشای روابط منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۴

۴ - افشاگری خداوند ، درباره عناصر نفاق پیشه و مرتبط با دشمن (یهود بنی نضیر)

ألم تر إلى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم الذين كفروا

ص: ۳۳۳

۷۸۳- انذار منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۷

۷- خداوند ، به منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، با بیان این که حتی در صورت فرار از جبهه جهاد ، گرفتار مرگ یا قتل ، در جای دیگر یا زمان دیگر می شوند ، هشدار داده است .

إن فرتم من الموت أو القتل وإذاً لاتمتعون إلا قليلاً

۷۸۴- ایمان منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۲

۲- منافقان مدینه ، دل در گرو شرک داشتند و ایمان شان ظاهری بود .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنه لأتوها

۷۸۵- بخل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۴، ۱۹

۱۴- منافقان مدینه ، در سختی و آسایش ، به مسلمانان ، بخل میورزیدند .

و لا یأتون البأس إلا قليلاً . أشحّه علیکم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنه حداد

۱۹- منافقان مدینه در کار خیر ، بخیل بودند .

أشحّه علی الخیر

۷۸۶- بهانه جویی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۸، ۱۱، ۲۰

۸ - برخی از منافقان و بیماردلان مدینه ، از پیامبر (ص) برای ترک جهاد در غزوه احزاب ، به بهانه ناامن بودن خانه و کاشانه شان ، مصرانه اجازه می خواستند .

و یستئذن فریق منهم النبى یقولون إن بیوتنا عوره

مراد از <عوره> در آیه، مستحکم نبودن خانه و قابل ورود بودن آن برای هر کس است که بخواهد وارد شود(مفردات راغب).

۱۱ - مستحکم نبودن خانه و کاشانه ، بهانه منافقان و افراد بیماردل برای گریز از جهاد در غزوه احزاب بود .

و یستئذن فریق منهم النبى یقولون إن بیوتنا عوره و ما هی بعوره إن یریدون إلا فر

۲۰ - > عن عبد الله الحلبی عنه (ع) : إنهم قالوا > إن بیوتنا عوره ... < فأکذبهم الله قال : > و ما هی بعوره ... < و هی رفیعه السمک حصینه ;

ص : ۳۳۴

از عبدالله حلبی، از امام(ع) نقل شده که منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تکذیب کرد و فرمود:
<و ما هی بعوره...> و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

۷۸۷- بی شخصیتی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۷

۱۷ - منافقان مدینه ، فاقد شخصیت لازم برای موضع گیری صریح و شفاف بودند .

قلت طائفه .. و يستئذون فریق منهم ... يقولون إن بیوتنا عوره و ما هی بعوره إن ی

از این که منافقان، به جای موضع صریح درباره عدم شرکت در جهاد، خانه و کاشانه را بهانه می گیرند تا از جهاد بگریزند، می فهمیم که آنان از شخصیت توان مندی برخوردار نبودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۳

۱۳ - منافقان مدینه ، فاقد ثبات روانی بودند و موضع گیری شان ، تابع مساعد بودن فضا و جو بود .

و إذ قلت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لكم فارجعوا ... فإذا جاء الخوف ... تدور

۷۸۸- بیماری قلب منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۲

۲ - منافقان مدینه ، شخصیت هایی با قلب های بیمار بودند .

و إذ یقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض

<و الذین فی قلوبهم مرض> می تواند عطف تفسیری از <المنفقون> باشد. در این صورت، معنای یاد شده به دست می آید.

۷۸۹- بینش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، حضور در جبهه جهاد را ، مساوی با کشته شدن و از بین رفتن تلقی می کردند .

ص: ۳۳۵

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

این که آیه بیان می کند که آنان، با شنیدن خبر جنگ، به حال احتضار درمی آمدند، حکایت از این نکته می کند که منافقان مدینه وقوع جنگ و شرکت در جبهه جهاد را مساوی با کشته شدن تلقی می کردند.

۷۹۰- پرگویی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - منافقان مدینه ، افرادی کم کار و پرگو بودند .

ولا يأتون البأس إلا قليلاً .. فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد

۷۹۱- پندارهای منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۲،۳،۱

۱ - منافقان مدینه ، می پنداشتند که احزاب متحد ، تا مدینه را فتح نکنند ، پراکنده نخواهند شد .

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

۲ - منافقان مدینه ، حتی پس از هزیمت احزاب متحد و عزیمت شان از اطراف مدینه ، گمان می کردند که آنان نرفته اند .

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

۳ - اذیت و آزار زبانی مسلمانان ، در غزوه احزاب ، از سوی منافقان ، ناشی از این بود که می پنداشتند احزاب متحد ، نرفته اند و در اطراف مدینه خواهند ماند .

سَلَقُواكُمْ بِاللُّسِنِ حَدَادٍ .. يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

بنابراین احتمال که <يَحْسِبُونَ..> حال برای ضمیر فاعلی <سَلَقُوا> باشد، نکته یاد شده فهمیده می شود.

۷۹۲- ترس منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - منافقان مدینه ، به هنگام خبردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به چرخش می افتاد .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خبر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

۴ - منافقان مدینه ، از شدت ترس از جنگ ، شبیه محتضر می شدند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۵،۶

۵ - منافقان مدینه ، به شدت از کشته شدن و آسیب دیدن ، واهمه داشتند .

و إن یأت الأحزاب یودّوا لو أنّهم بادون فی الأعراب

این که می فرماید: <دوست داشتند در بیابان باشند> کنایه از این است که نمی خواستند در مدینه باشند تا از جنگ، آسیبی به آنها برسد و یا کشته شوند.

۶ - منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن یأت الأحزاب یودّوا لو أنّهم بادون فی الأعراب یستلون عن أنبائکم

۷۹۳- تزلزل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۶،۷

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و یستئذن فریق منهم . . . یقولون إنّ بیوتنا عوره ... إن یریدون إلاّ فرارًا ... ثمّ

<ثمّ سئلوا الفتنه> دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

۷ - منافقان مدینه ، به قدری در عقیده خود متزلزل بودند که در صورت درخواست اظهار شرک ، آنان بی درنگ شرک میورزیدند .

و لو دخلت علیهم . . . ثمّ سئلوا الفتنه لأتوها ... و ما تلبثوا بها إلاّ یسرًا

استثنای در کلام، برای تقویت نفی مستثنا است. بنابراین، معنا چنین است که آنان، در پاسخ درخواست شرک، هیچ درنگ نمی کردند و اظهار شرک می کردند.

۷۹۴- تشبیه منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، از شدت ترس از جنگ ، شبیه محتضر می شدند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

۷۹۵ - تصحيح عقیده منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۲

ص: ۳۳۷

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که عقیده منافقان مدینه را درباره حفظ جان از خطر مرگ ، تصحیح کند .

إِنْ يَرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا... قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ... وَإِذَا لَا تَمْتَعُونَ إِلَّا

۷۹۶- تلاش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱،۶

۱ - منافقان ، همسو با احزاب متّحد ، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند .

إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ... وَإِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ... مَا وَعَدَنَا اللَّهُ... إِلَّا غُرُورًا

فعل مضارع <يقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

۶ - فعالیت تبلیغاتی منافقان و بیماردلان مدینه ، برای ایجاد تزلزل در روحیه مسلمانان ، شایسته یادآوری است .

و إِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

<و إِذ> عطف به <إِذْ زَاغَتْ> است و <أُذْكَر> در تقدیر می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، در صدد جذب مسلمان های ضعیف الایمان ، به سوی باند خود بودند .

و الْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا

احتمال دارد مرجع ضمیر در <القائلین> منافقان، و مرجع در <إخوانهم> مسلمان هایی باشد که در آیات پیش، از آنان به

<الذین فی قلوبهم مرض> تعبیر شده است و منظور، مسلمان هایی بودند که ضعف عقیده داشتند.

۷۹۷- تلاش منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۵

۵- منافقان ، در غزوه احزاب ، برای وادار کردن مؤمنان به ترك اسلام و روی آوردن به كفر ، تلاش می کردند .

ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

برداشت بالا، بر این احتمال است که مراد از <لامقام لکم> ماندن در دین رسول الله و مراد از <فارجعوا> دعوت به رجوع به كفر باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۲

۲- تلاش شدید منافقان مدینه ، برای بازداشتن مسلمانان از جهاد در غزوه احزاب

و إذ قالت طائفه منهم . . . لامقام لکم فارجعوا ... قد يعلم الله المعوقين منكم

تضعیف <عوق> برای بیان شدت و غلظت بازدارندگی، است.

ص: ۳۳۸

۷۹۸- تلاش منافقان مدینه علیه مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۴

۴ - منافقان ، به نفع جبهه احزاب متحد ، برای درهم شکستن جبهه مسلمانان ، فعالیت تبلیغاتی داشتند .

و إذ قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

۷۹۹- تهدید منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۷

۷ - منافقان مرموز و پنهان کار مدینه ، از سوی خداوند به دو مرتبه عذاب علاوه بر عذاب بزرگ نهایی در قیامت ، تهدید شدند .

سنعدبهم مرتین ثم یردون إلی عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۷

۷ - منافقان مدینه ، از سوی خداوند ، به خاطر شکستن عهد خود تهدید شدند .

و لقد کانواع-هدوا الله من قبل . . . و کان عهد الله مسئولاً

۸۰۰- چرخش چشم منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به هنگام خبردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به چرخش می افتاد .

فإذا جاء الخوف رأیتهم ینظرون إلیک تدور أعینهم کالذی یغشی علیه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خیر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

۸۰۱- حسابرسی از منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۳

۳ - عهد منافقان مدینه با خدا برای فرار نکردن از جهاد ، مورد حساب کشی خداوند است .

ص: ۳۳۹

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل . . . و كان عهد الله مسئولاً

۸۰۲- خانه های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۲۰

۲۰ - > عن عبدالله الحلبي عنه (ع) : إنهم قالوا > إن بيوتنا عوره ... < فأكذبهم الله قال : > و ما هي بعوره ... < و هي رفيعه السمك حصينه ;

از عبدالله حلبي، از امام(ع) نقل شده که منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تکذیب کرد و فرمود: <و ما هي بعوره...> و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

۸۰۳- خیانت منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱،۵

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيراً

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۵ - در صورت نفوذ دشمن به مدینه ، پس از محاصره از سوی احزاب متحد ، منافقان به جای دفاع ، به تلاش به نفع دشمن می پرداختند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها

برداشت بالا، بنابراین است که ضمیر در <دخلت> به <یثرب> برگردد و مراد از <الفتنه>، تلاش تخریبی علیه مسلمانان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

٣- روابط خائئانه منافقان مدينه ، با كافران اهل كتاب (يهود بنى نضير)

الذين نافقوا يقولون لإخوانهم الذين كفروا من أهل الكتـب لئن أخرجتم لنخرجنَّ معكم

٨٠٤- روجيه منافقان مدينه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: ٣٤٠

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيراً

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۸۰۵- روش برخورد منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۳ - منافقان مدینه ، فاقد ثبات روانی بودند و موضع گیری شان ، تابع مساعد بودن فضا و جو بود .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لكم فارجعوا .. فإذا جاء الخوف ... تدور

۸۰۶- شدت نفاق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۴ - حرکت های نفاق آمیز منافقان مدینه ، پیچیده تر و شدیدتر از منافقان بادیه نشین بود .

و ممن حولکم ... و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۸۰۷- شرک منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت عليهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلا يسيرًا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

۲ - منافقان مدینه ، دل در گرو شرک داشتند و ایمان شان ظاهری بود .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنة لآتوها

۷ - منافقان مدینه ، به قدری در عقیده خود متزلزل بودند که در صورت درخواست اظهار شرک ، آنان بی درنگ شرک

ص: ۳۴۱

میورزیدند .

و لو دخلت عليهم .. ثم سئلوا الفتنه لأتوها ... و ما تلبثوا بها إلا يسيراً

استثنای در کلام، برای تقویت نفی مستثنا است. بنابراین، معنا چنین است که آنان، در پاسخ درخواست شرک، هیچ درنگ نمی کردند و اظهار شرک می کردند.

۸۰۸- طعن منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۲

۱۲ - منافقان مدینه ، با برطرف شدن ترس از جنگ ، با زبانی تند و گزنده ، به مسلمانان طعنه می زدند .

فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد

<سلق> (مصدر <سلقوا>) به معنای <مغلوب کردن و به زمین زدن چیزی با قهر و غلبه> است (مفردات راغب).
<حداد> (جمع <حدید>) به معنای <تیز> است.

۸۰۹- ظن منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۹

۹ - ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المنفقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلا

<و إذ يقول> می تواند تفسیر <الظنونا> باشد.

۸۱۰- علائق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۴،۶،۷

۴ - منافقان مدینه ، دوست داشتند که در صورت تکرار هجوم احزاب متحد به مدینه ، در بیابان و در میان بادیه نشینان باشند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب

۶- منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب يسئلون عن أنبائكم

۷- منافقان مدینه ، به پی گیری تحولات و رخداد های مدینه ، علاقه مند بودند .

يسئلون عن أنبائكم

ص: ۳۴۲

۸۱۱- عمل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۲۴، ۲۶

۲۴ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

أشّحّه علیکم فإذا جاء الخوف ... تدور أعینهم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنه حدا

۲۶ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، امری پیش پا افتاده بود و نمی توانست مشکلی ایجاد کند .

أشّحّه علیکم ... سلقوكم ... و كان ذلك علی الله یسیراً

احتمال دارد مشارالیه <ذلك> حال و وضع منافقان مدینه، یعنی تلاش آنان برای بازداشتن مسلمانان از شرکت در جهاد و آزار زبانی شان باشد در این صورت، سهل بودن آن کارها برای خدا، به معنای این خواهد بود که آن تلاش ها، مشکلی ایجاد نمی کند و اموری سهل و پیش پا افتاده است.

۸۱۲- عهد منافقان مدینه برای جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱، ۳

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه أحد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل لا یولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه أحد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

۳ - عهد منافقان مدینه با خدا برای فرار نکردن از جهاد ، مورد حساب کشی خداوند است .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل ... و كان عهد الله مسئولاً

۸۱۳- عهدشکنی منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - منافقان مدینه ، از سوی خداوند ، به خاطر شکستن عهد خود تهدید شدند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل . . و كان عهد الله مسئولاً

۲ - منافقان مدینه ، پیمان خود را برای فرار نکردن از جهاد ، شکستند .

إن يريدون إلا فراراً . . و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۱ - صاحبان عهد با خداوند ، از مسلمانان مدینه ، بر خلاف منافقان آن دیار ، هیچ گاه از زیر بار عهد خود شانه خالی نکردند .

من المؤمنین رجال صدقوا ما ع-هدوا الله .. و ما بدلوا تبديلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۱۰

۱۰ - اطمینان بخشی خداوند به مؤمنان ، در وفا نکردن منافقان به پیمان خویش با کافران (یهود بنی نضیر)

و الله يشهد إنهم لك-ذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۱،۲

۱ - خبر دادن خداوند ، به همگام نشدن منافقان با یهود بنی نضیر در مسیر تبعید آنان

لئن أخرجوا لا يخرجون معهم

۲ - خبر دادن خداوند ، از پایبند نبودن منافقان به تعهد خویش ، در یاری بنی نضیر به هنگام جنگ

و لئن قوتلوا لا ينصرونهم

۸۱۴- فرار منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۲

۲ - منافقان مدینه ، پیمان خود را برای فرار نکردن از جهاد ، شکستند .

إن يريدون إلا فرارًا .. و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل

۸۱۵- فرار منافقان مدینه از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

قل لن ينفعكم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن يريدون إلا فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۸۱۶- فرار منافقان مدینه از مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۴۴

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

قل لن ینفعکم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن یریدون إلاّ فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۸۱۷- فرار منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه احد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد کانوا ع-هدوا لله من قبل لایولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <کانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه احد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

۸۱۸- قتل منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۲ - ۴

۴ - فرمان مهدورالدم بودن منافقان و بیماردلان و شایعه پراکنان در مدینه ، ادامه اجرای سنت تغییر ناپذیر الهی بوده است .

أینما ثقفوا أخذوا وقتلوا .. سنّه الله ... ولن تجد لسنة الله تبدیلاً

۸۱۹- کفر منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۶

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و یستئذن فریق منهم . . . یقولون إنّ بیوتنا عوره ... إن یریدون إلاّ فرارًا ... ثمّ

>ثمّ سئلوا الفتنه < دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۲۴، ۲۱

۲۱ - منافقان مدینه ، به اسلام ، ایمان نیاوردند .

ص: ۳۴۵

أول-ئك لم يؤمنوا

۲۴ - رفتار های بیمارگونه منافقان مدینه ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

أشحه عليكم فإذا جاء الخوف .. تدور أعينهم ... فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنه حدا

۸۲۰- کم کاری منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۵

۱۵ - منافقان مدینه ، افرادی کم کار و پرگو بودند .

و لا يأتون البأس إلا قليلاً .. فإذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنه حداد

۸۲۱- محمد(ص) و منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱۱

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب .. لاتعلمهم

۸۲۲- منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۳ - نساء - ۴ - ۸۱ - ۳

۳ - جلسات سرّی و توطئه گرانه منافقان علیه پیامبر (ص) در مدینه

و يقولون طاعه فاذا برزوا من عندك بيت طائفه منهم غير الذي تقول

برخی گفته اند که این آیه درباره منافقان است.

۸۲۳- منافقان مدینه در سختی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۱،۱۴

۱۱ - توجه زیاد منافقان مدینه ، به پیامبر (ص) هنگام سختی و جنگ ، به منظور دریافت نظر نهایی آن حضرت

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك

فعل مضارع <ينظرون> حکایت از تکرار نگاه می کند. اصل نگاه به آن حضرت هم، به قرینه مقام - که وضعیت دشواری و

ص: ۳۴۶

سختی است - برای جلب نظر آن حضرت برای اعلام آتش بس و یا آزاد کردن آنان از جنگ است.

۱۴ - منافقان مدینه ، در سختی و آسایش ، به مسلمانان ، بخل میورزیدند .

و لا یأتون البأس إلاّ قلیلاً . أشحّه علیکم ... فإذا ذهب الخوف سلقوکم بألسنه حداد

۸۲۴- منافقان مدینه در غزوات محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۴

۴ - منافقان مدینه ، به همراه مسلمانان ، در غزوه های پیامبر (ص) شرکت می کردند .

و إذ یقول المن-فقون . . ما وعدنا الله و رسوله إلاّ غرورًا ... و لقد کانواع-هد

۸۲۵- منافقان مدینه در غزوه احد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه احد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد کانواع-هدوا الله من قبل لا یولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <کانواع> گروهی از منافقان اند که در غزوه احد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

۸۲۶- منافقان مدینه در غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۱

۱ - منافقان ، همسو با احزاب متّحد ، در غزوه احزاب برای درهم شکستن روحیه مسلمانان فعالیت می کردند .

إذ جاءتکم جنود . . و إذ یقول المن-فقون ... ما وعدنا الله ... إلاّ غرورًا

فعل مضارع <يقول> بر تداوم کار منافقان دلالت می کند که از آن، به <فعالیت> تعبیر می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۲۰، ۱۱، ۸، ۴، ۱

۱ - عده ای از منافقان ، مسلمانان شرکت کننده در غزوه احزاب را ، به ترک جهاد وسوسه می کردند .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

۴ - منافقان ، به نفع جبهه احزاب متحد ، برای درهم شکستن جبهه مسلمانان ، فعالیت تبلیغاتی داشتند .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

ص: ۳۴۷

۸ - برخی از منافقان و بیماردلان مدینه ، از پیامبر (ص) برای ترک جهاد در غزوه احزاب ، به بهانه ناامن بودن خانه و کاشانه شان ، مصرانه اجازه می خواستند .

و يستئذون فریق منهم النبى يقولون إن بیوتنا عوره

مراد از <عوره> در آیه، مستحکم نبودن خانه و قابل ورود بودن آن برای هر کس است که بخواهد وارد شود(مفردات راغب).

۱۱ - مستحکم نبودن خانه و کاشانه ، بهانه منافقان و افراد بیماردل برای گریز از جهاد در غزوه احزاب بود .

و يستئذون فریق منهم النبى يقولون إن بیوتنا عوره و ما هی بعوره إن یریدون إلا فر

۲۰ - > عن عبد الله الحلبی عنه (ع) : إنهم قالوا > إن بیوتنا عوره ... < فأكذبهم الله قال : > و ما هی بعوره ... < و هی رفیعہ السمک حصینہ ;

از عبد الله حلبی، از امام(ع) نقل شده که منافقان گفتند: خانه های ما بی حفاظ است. خداوند آنان را تکذیب کرد و فرمود: <و ما هی بعوره...> و آن خانه ها، دارای دیوارهای بلند و محکم بود.<

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۳،۶

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، در صورت حضور در داخل خانه هایشان و هجوم دشمن ، از آن دفاع نمی کردند .

يقولون إن بیوتنا عوره ... و لو دخلت علیهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنه لأتوها

۶ - تزلزل منافقان مدینه در غزوه احزاب ، ناشی از بی ایمانی آنان بود .

و يستئذون فریق منهم ... يقولون إن بیوتنا عوره ... إن یریدون إلا فرارًا ... ثم

>ثم سئلوا الفتنه< دلالت می کند که آنان، با درخواست شرک، آن را قبول می کردند. چنین امری اشعار دارد که استیذان در ترک جهاد و بهانه جویی برای فرار، ناشی از بی ایمانی و تزلزل در عقیده بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۱

۱ - منافقان حاضر در صحنه غزوه احزاب ، و مصمم به فرار از آن ، پیش تر در غزوه اُحد تعهد کرده بودند که از جهاد با دشمن نگریزند .

و لقد كانوا ع-هدوا لله من قبل لا يولون الأدب-ر

مرجع ضمیر در <كانوا> گروهی از منافقان اند که در غزوه اُحد ترسیدند و تصمیم به فرار گرفتند، ولی عهد کردند که دیگر بار چنین نکنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۶ - ۳،۶،۷

۳ - منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، درصدد فرار از جهاد ، به منظور نجات خود بودند .

قل لن ينفعكم الفرار

۶ - منافقان حاضر در غزوه احزاب ، برای نجات از مرگ و یا کشته شدن ، تصمیم به فرار از جهاد گرفتند .

إن يريدون إلا فرارًا .. إن فررتم من الموت أو القتل

۷ - خداوند ، به منافقان شرکت کننده در غزوه احزاب ، با بیان این که حتی در صورت فرار از جبهه جهاد ، گرفتار مرگ یا قتل ، در جای دیگر یا زمان دیگر می شوند ، هشدار داده است .

إن فررتم من الموت أو القتل و إذا لاتمتعون إلا قليلاً

ص: ۳۴۸

۸۲۷- منافقان مدینه و بنی نضیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۳،۴

۳- روابط خائنه منافقان مدینه ، با کافران اهل کتاب (یهود بنی نضیر)

الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا من أهل الکتب-ب لئن أخرجتم لنخرجن معکم

۴- افشاگری خداوند ، درباره عناصر نفاق پیشه و مرتبط با دشمن (یهود بنی نضیر)

ألم تر إلی الذین نافقوا یقولون لإخوانهم الذین کفروا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۲ - ۱،۲

۱- خبر دادن خداوند ، به همگام نشدن منافقان با یهود بنی نضیر در مسیر تبعید آنان

لئن أخرجوا لایخرجون معهم

۲- خبر دادن خداوند ، از پایبند نبودن منافقان به تعهد خویش ، در یاری بنی نضیر به هنگام جنگ

و لئن قوتلوا لاینصرونهم

۸۲۸- منافقان مدینه و جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۸ - ۲،۸

۲- تلاش شدید منافقان مدینه ، برای بازداشتن مسلمانان از جهاد در غزوه احزاب

و إذ قالت طائفه منهم .. لامقام لکم فارجعوا ... قد یعلم الله المعوقین منکم

تضعیف <عوق> برای بیان شدت و غلظت بازدارندگی، است.

۸- منافقان مدینه ، علاوه بر بازداشتن دیگران از حضور در جبهه جهاد ، خود نیز در آن ، حضوری کم رنگ داشتند .

قد يعلم الله المعوقين... والقائلين لإخونهم... ولا يأتون البأس إلا قليلاً

بنابراین احتمال که جمله <ولا يأتون البأس..> حال برای <المعوقين> و <القائلين> باشد، نکته یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، حضور در جبهه جهاد را ، مساوی با کشته شدن و از بین رفتن تلقی می کردند .

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

این که آیه بیان می کند که آنان، با شنیدن خبر جنگ، به حال احتضار درمی آمدند، حکایت از این نکته می کند که منافقان مدینه وقوع جنگ و شرکت در جبهه جهاد را مساوی با کشته شدن تلقی می کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: ۳۴۹

۸ - در صورت حضور منافقان مدینه ، در جبهه مسلمانان ، جز اندکی در جنگ و جهاد ، شرکت نمی کردند .

و لو كانوا فيكم ما ق-تلوا إلا قليلاً

۸۲۹- منافقان مدینه و حوادث

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۶ - منافقان مدینه ، در عین ترس از حضور در مدینه ، به هنگام حمله دشمن ، دوست داشتند از اخبار مربوط به مسلمانان آگاه باشند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب يسئلون عن أنبائكم

۷ - منافقان مدینه ، به پی گیری تحولات و رخداد های مدینه ، علاقه مند بودند .

يسئلون عن أنبائكم

۸۳۰- منافقان مدینه و خطر مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - پیامبر (ص) ، موظف بود که عقیده منافقان مدینه را درباره حفظ جان از خطر مرگ ، تصحیح کند .

إن يريدون إلا فرارًا .. قل لن ينفعكم الفرار إن فررتم ... وإذا لاتمتعون إلا

۸۳۱- منافقان مدینه و غزوه احزاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲ - منافقان برای ماندن مسلمانان به همراه پیامبر (ص) در غزوه احزاب - باتوجه به هجوم دشمن - وجهی منطقی قائل نبودند و آنان را به ترک غزوه ، دعوت می کردند .

قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

۳- منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۳

۳- منافقان مدینه ، به هنگام خیردار شدن از وقوع جنگ احزاب ، به قدری می ترسیدند که چشمان شان بی اختیار ، به چرخش می افتاد .

ص: ۳۵۰

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك تدور أعينهم كالذي يغشى عليه من الموت

مراد از <الخوف> به قرینه بحث جهاد و هجوم دشمن، خبر جنگ و قتال است که برای منافقان بسیار ترس آور بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۲۰ - ۱،۴

۱ - منافقان مدینه ، می پنداشتند که احزاب متحد ، تا مدینه را فتح نکنند ، پراکنده نخواهند شد .

يحبسون الأحزاب لم يذهبوا

۴ - منافقان مدینه ، دوست داشتند که در صورت تکرار هجوم احزاب متحد به مدینه ، در بیابان و در میان بادیه نشینان باشند .

و إن يأت الأحزاب يوّدوا لو أنّهم بادون في الأعراب

۸۳۲- منافقان مدینه و محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۹ - ۱۱

۱۱ - توجه زیاد منافقان مدینه ، به پیامبر (ص) هنگام سختی و جنگ ، به منظور دریافت نظر نهایی آن حضرت

فإذا جاء الخوف رأيتهم ينظرون إليك

فعل مضارع <ينظرون> حکایت از تکرار نگاه می کند. اصل نگاه به آن حضرت هم، به قرینه مقام - که وضعیت دشواری و سختی است - برای جلب نظر آن حضرت برای اعلام آتش بس و یا آزاد کردن آنان از جنگ است.

۸۳۳- منافقان مدینه و مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۵ - ۵

۵ - منافقان مدینه ، در صف های مسلمانان تنها حضور ظاهری داشتند .

و لقد كانوا ع-هدوا الله من قبل

۸۳۴- منافقان مدینه و مکر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۵،۹

۵- منافقان و بیماردلان مدینه ، وعده خدا و پیامبر را بر پیروزی ، فریب و خدعه ای بیش نمی دانستند .

و إذ يقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض ما وعدنا الله و رسوله إلاّ غرورًا

۹- ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلاّ

ص: ۳۵۱

> و إذ يقول < می تواند تفسیر > الظنونا < باشد.

۸۳۵- منافقان مدینه و نامگذاری مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۷

۷ - منافقان ، به نام سابق مدینه ، علاقه مند بودند و از نامگذاری آن شهر به < مدینه النبی > ناخرسند بودند .

ی-أهل یثرب

با توجه به این که نام مدینه، در آیه صدو بیست از سوره توبه و آیه شصت از سوره احزاب آمده و در این جا، از قول منافقان، آن شهر به نام سابق اش خوانده شده، نکته بالا به دست می آید.

۸۳۶- منافقان مدینه و وعده پیروزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۵

۵ - منافقان و بیماردلان مدینه ، وعده خدا و پیامبر را بر پیروزی ، فریب و خدعه ای بیش نمی دانستند .

و إذ يقول المن-فقون و الذین فی قلوبهم مرض ما وعدنا الله و رسوله إلا غرورًا

۸۳۷- منافقان مدینه و وعده خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۲ - ۹

۹ - ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا . . و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلا

> و إذ يقول < می تواند تفسیر > الظنونا < باشد.

۸۳۸- منافقان مدینه و وعده محمد(ص)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۹ - ظن و گمان منافقان و بیماردلان مدینه ، در غزوه احزاب ، این بود که وعده خدا و پیامبرش ، جز فریب نیست .

و تظنون بالله الظنونا .. و إذ يقول المن-فقون ... ما وعدنا الله و رسوله إلاّ

<و إذ يقول > می تواند تفسیر <الظنونا > باشد.

ص: ۳۵۲

۸۳۹- مؤمنان و منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۱،۱۱

۱ - هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

۱۱ - دوری منافقان بادیه نشین از مدینه و مهارت منافقان داخل مدینه ، سبب ناشناخته ماندن آنان نزد پیامبر (ص) و مؤمنان شد .

و ممن حولکم من الأعراب .. لاتعلمهم

۸۴۰- نفاق منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۷ - توبه - ۹ - ۱۰۱ - ۳

۳ - وجود منافقانی مرموز و عادت کرده بر نفاق ، در میان اهل مدینه

و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

یکی از معانی <مَرَدًا> <استمر> و <قَرِنًا> (استمرار و عادت) است.

۸۴۱- نقش منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۳

۳ - منافقان مدینه ، به مسلمانان وانمود کردند که شکست شان در غزوه احزاب حتمی است .

و إذ قالت طائفه منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم فارجعوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۲- نقش منافقان مدینه ، در وسوسه گری و تحریک یهود بنی نضیر علیه اسلام

ألم تر إلى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم .. كمثل الشيطان إذ قال للإنس-ن

۸۴۲- نیت منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۳ - ۱۸

ص: ۳۵۳

۱۸ - وحی ، نیت منافقان را در رخصت خواهی شان از پیامبر (ص) آشکار کرد .

و إذ قالت طائفة منهم ی-أهل یثرب لامقام لکم . . . و یستئذن ... إن یریدون إلاّ فرار

۸۴۳- وعده های منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۸ - حشر - ۵۹ - ۱۱ - ۷

۷ - وعده منافقان مدینه به یهود بنی نضیر ، نسبت به همگامی کامل با آنان در صورت نبرد یا تبعید

الذین نافقوا یقولون .. لئن أخرجتم لنخرجنّ معکم ... و إن قوتلتم لننصرنکم

۸۴۴- هشدار به منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۶۰ - ۱

۱ - هشدار شدید خداوند ، به منافقان مدینه ، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لئن لم ینته المنفقون .. لنغریبنک بهم

مفعول فعل <ینته> ذکر نشده و به قرینه آیه پیش می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی <نغریبن> ، <غراء> است و <غری به> در لغت به معنای <الصاق و چسباندن> است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

۸۴۵- همسویی منافقان مدینه با احزاب صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

۱۴ - احزاب - ۳۳ - ۱۴ - ۱

۱ - در صورت ورود احزاب متحد از نواحی و اطراف به خانه های منافقان در مدینه و درخواست اظهار شرک ، آنان ، با ایشان همسویی می کردند .

و لو دخلت علیهم من أقطارها ثم سئلوا الفتنة لآتوها و ما تلبثوا بها إلاّ یسیرا

نایب فاعل فعل <دخلت> می تواند <بیوت> و می تواند <یثرب> باشد. برداشت یاد شده، براساس احتمال نخست است. لازم به ذکر است که <اقطار> جمع <قطر> است که به معنای جانب است (مفردات راغب). مراد از <الفتنه> به قرینه مقام، شرک است.

ص: ۳۵۴

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه

اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

